

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 26. mars 2026 i Oslo tingrett

Saksnr.: 23-111884TVI-TOSL/02

Dommer: Tingrettsdommer Jonas Petter Madsø

Saken gjelder: Tvist om honorar og bonus for utført prosjekteringsarbeid, krav om avbestillingserstatning og krav om erstatning for prosjekteringsfeil mv.

Multiconsult Norge AS

Advokat Knut Anders Sannes
Advokat Steffen Kvisler
Advokat Monica Reenskaug Johnsrud

mot

Sotra Link Construction JV ANS

Advokat Vidar Johnsen
Advokat Corinne Silden Stephensen
Advokat Lars Erik Berild Schjeide
Advokat Tommy Arnulf
Advokat Wilhelm Glent

Innholdsfortegnelse

1.	Framstilling av saken.....	4
2.	Multiconsult har i hovedtrekk gjort gjeldende	10
2.1	Honorarkravet.....	10
2.1.1	Plikten til å varsle om antatt overskridelse av timeestimatet.....	11
2.1.2	Plikten til å sende spesifiserte oppgaver over forbrukte timer	12
2.1.3	Multiconsult har ikke utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid.....	13
2.2	Krav om avbestillingserstatning	15
2.3	Mengdekravet	17
2.3.1	Sprengning.....	19
2.3.2	Utgraving	20
2.3.3	Støttmurer	21
2.3.4	Grus på vegskulder	22
2.3.5	Vann og avløp (VA)	23
2.3.6	Kantstein.....	24
2.4	Krav om erstatning for kostnader til garantistillelse	25
2.5	Krav om erstatning for BoQ i detaljprosjekteringsfasen	25
2.6	Krav om erstatning for kostnader til Juan Martinez	26
2.7	Krav om tilbakebetaling av bonus	26
2.8	Krav om erstatning for omlegging av høyspentledning ved Litlesotra	27
2.9	Multiconsults påstand.....	28
3.	CJV har i hovedtrekk gjort gjeldende.....	29
3.1	Honorartvisten	30
3.1.1	Plikten til å spesifisere og dokumentere forbrukte timer.....	31
3.1.2	Plikten til å varsle overskridelser av timeestimatet	32
3.1.3	Multiconsult har krevd betaling for urasjonelt og uforsvarlig arbeid.....	33
3.2	Krav om avbestillingserstatning	36
3.3	Mengdekravet	37
3.3.1	Vann og avløp («Water Sewage System»).....	39
3.3.2	Sprengning.....	41
3.3.3	Utgraving av jordmasser.....	41
3.3.4	Støttmurer	43
3.3.5	Belegning av grus	44
3.3.5	Kantstein.....	45
3.4	Krav om erstatning for kostnader til garantistillelse	46
3.5	Krav om erstatning for prosjekteringsfeil ved BoQ i detaljprosjekteringsfasen .	46
3.6	Krav om erstatning for merkostnader til Juan Martinez.....	47

3.7	Krav om tilbakebetaling av bonus	47
3.8	Krav om erstatning for prosjekteringsfeil knyttet til høyspenttraséen ved Litlesotra.....	48
3.9	Påstand.....	50
4.	RETTENS VURDERING	51
4.1	Innledning.....	51
4.2	Mengdekravet	52
4.2.1	Den avtalte ansvarsreguleringen og bakgrunnen for denne.....	52
4.2.2	Profesjonsansvaret og terskelen for grov uaktsomhet	55
4.2.3	Nærmere om mengdekravet som er fremsatt.....	58
4.2.4	Økonomisk tap og årsakssammenheng	65
4.2.5	Sprenning («blasting»)	67
4.2.6	Utgraving av masser («soil excavation»)	68
4.2.7	Støttemurer («retaining walls»)	70
4.2.8	Belegning av grus på vegskulder.....	72
4.2.9	Kantstein.....	75
4.2.9	Vann og avløp («Water Sewage System»).....	77
4.3	Honorartvisten	87
4.3.1	Plikten til å varsle om overskridelser av timeestimatet	88
4.3.2	Plikten til å spesifisere og dokumentere forbrukte timer.....	88
4.3.3	Er det krevd betaling for arbeid som ikke er utført rasjonelt og forsvarlig	96
4.3.4	Oppsummering og konklusjon i honorartvisten	127
4.4	Krav om avbestillingserstatning	128
4.5	Krav om erstatning for kostnader til garantistillelse	135
4.6	Krav om erstatning for merarbeid med BoQ i detaljprosjekteringsfasen.....	136
4.7	Krav om erstatning for merkostnader til Juan Martinez.....	136
4.8	Krav om tilbakebetaling av bonus	137
4.9	Krav om erstatning for prosjekteringsfeil knyttet til høyspentkabeltraséen ved Litlesotra.....	139
4.10	Oppsummering og konklusjon	143
4.11	Sakskostnader	143
	DOMSSLUTNING.....	147

DOM

Saken gjelder tvist om honorar og bonus for utført prosjekteringsarbeid, krav om avbestillingserstatning og krav om erstatning for prosjekteringsfeil i tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen.

1. Framstilling av saken

Twisten mellom partene knytter seg til byggingen av Sotrasambandet i Bergen. Riksvei 555 Sotrasambandet er et omfattende infrastrukturprosjekt som strekker seg fra Storavatnet i Bergen kommune til Kolltveit i Øygarden kommune.

Prosjektet omfatter blant annet bygging av ny Sotrabro, 5,2 km firefeltsvei, 10,6 km veitunneler, 24 km tofeltsveier/adkomstveier, gang- og sykkelveier, 22 bruer, inklusive gang- og sykkelbruer mv. Prosjekt har en totalkostnad på over 23 milliarder (2022-kroner). Det er opplyst at angjeldende OPS-kontrakt er den største enkeltkontrakten Statens vegvesen noensinne har inngått, og at det også var den største kontrakten som ble tildelt i EU i 2021.

OPS er et samarbeid mellom offentlige og private aktører. I dette prosjektet skulle OPS-leverandøren påta seg et totalansvar for å prosjektere, bygge, finansiere, drifte og vedlikeholde kontrakten i 25 år. Ferdigstilling av byggefase 1 var satt til 1. juni 2027.

Statens vegvesen («SVV») er byggherre. Etter avholdt konkurranse ble Sotra Link AS tildelt OPS-kontrakten. Sotra Link AS var opprinnelig et arbeidsfellesskap mellom Macquarie, FCC Construction, Webuild SpA og SK Engineering & Construction. Sotra Link AS eies nå av Ibsen Investment Holdings (forvaltet av Macquarie), Webuild SpA og SK Ecoplant.

Sotra Link AS satte utførelsen av OPS-oppgaven bort til to selskaper. OPS-kontrakten med SVV ble inngått 15. mars 2022. Samme dag ble det inngått «Design and build contract» mellom Sotra Link AS og Sotra Link Construction JV ANS («CJV»). I denne totalentreprisekontrakten videreførte Sotra Link AS sine rettigheter og plikter under OPS-kontrakten til CJV. Sotra Link AS inngikk også en kontrakt med Intertoll Norge AS som gjelder utførelse av drift og vedlikehold under OPS-kontrakten.

Det er følgende CJV som er utførende totalentreprenør i prosjektet. CJV er et norskregistrert ansvarlig selskap med tre datterselskaper; Webuild SpA («Webuild»), FCC Construcción («FCC») og SK Ecoplant («SK»). Webuild (tidligere Salini Impregilo) er et italiensk entreprenørselskap, og det ble gitt følgende beskrivelse av selskapet i prekvalifiseringen:

«Salini Impregilo is a global player specialized in the construction of large complex infrastructure including the delivery of over 110 projects across 5 continents. We are active in over 50 countries worldwide, with approximately 35,000 employees globally.»

FCC er et spansk entreprenørselskap, og det ble gitt følgende beskrivelse av selskapet i prekvalifiseringen:

«FCC Construcción division has more than 120 years of experience and has executed over 8,500 kilometers of road works, highways and motorways and has built more than 1,650 bridges in the four continents which it operates, through all types of contracting and financing structures.»

SK er et sørkoreansk entreprenørselskap. SK har ansvaret for byggingen av den nye Sotrabroen som ikke er en del av tvisten mellom partene.

Sotra Link-grupperingen opplyste i prekvalifiseringen at Multiconsult Norge AS («Multiconsult») og Norconsult AS ville gjennomføre all prosjektering, og det ble gitt følgende beskrivelse av de to selskapene:

«Norconsult AS og Multiconsult Norge AS vil i samarbeide gjennomføre all prosjektering for gjennomføring av Rv. 555 Sotrasambandet OPS.

Norconsult er Norges største og en av de ledende tverrfaglige rådgiverbedriftene i Norden, med virksomhet som spenner over fire verdensdeler. Våre tjenester er rettet mot samfunnsplanlegging, prosjektering og arkitektur. Norconsult er engasjert i prosjekter innen bygg og eiendom, samferdsel, energi, industri, vann og avløp, olje og gass, miljø, plan, arkitektur, sikkerhet og IT. Selskapet har 4 400 medarbeidere og 109 kontorer i Norge og internasjonalt. Hovedkontoret ligger i Sandvika utenfor Oslo.

Multiconsult Norge er et av Norges ledende fagmiljøer innen prosjektering og ingeniørrådgivning. Selskapet har totalt 39 kontorer og 2 114 ansatte og tilbyr multifaglig rådgivning og komplett prosjektering innenfor syv forretningsområder: Bygg & Eiendom, Industri, Olje & Gass, Samferdsel, Fornybar Energi, Vann & Miljø og By & Samfunn. Selskapet har hovedkontor i Oslo, med sentrale kontorer bl.a. i Bergen.»

SVV hadde brukt flere år på å utarbeide konkurransegrunnlaget (2008-2019) som inneholdt følgende kapitler: A: Prosjektinformasjon, B: Konkurranseregler, C: Kontraktbestemmelser, D: Beskrivelse, E: Svardokumenter og F: Orienterende informasjon. Konkurransegrunnlaget var omfattende og inneholdt en rekke dokumenter,

modeller, tegninger, regler, normer, kommunale veiledere mv. Vederlagsformatet i OPS-kontrakten var fastpris, og kontraktbestemmelsene i konkurransegrunnlaget var basert på SVVs egenutviklede bestemmelser. Det var blant annet inntatt en bestemmelse om overføring av oppdragsgivers risiko for løsninger og prosjektering i kapittel C punkt 18.4.1:

«Ved kontraktsinngåelse overtar leverandøren risikoen for løsninger og all prosjektering utført av oppdragsgiveren før kontraktsinngåelse, som om den skulle vært utført av leverandøren selv. Byggherren bærer likevel risikoen for uriktige opplysninger i kapittel A, C og D, og som leverandøren ikke har eller burde ha oppdaget ved tidspunktet for innlevering av endelig tilbud.»

OPS-konkurransen ble kunngjort 27. desember 2019. Sotra Link-grupperingen ble prekvalifisert 30. april 2020.

CJV og Multiconsult inngikk «Preliminary Services Agreement» 4. juni 2020 hvor det blant annet står følgende:

«The Sponsors and the CJV are jointly working with the intention to submit a tender to the Authority for the purposes of being awarded with the Project and the CJV wishes to hire Multiconsult Norge AS (Multiconsult) to carry out certain design services for the purposes of the submission of such Tender.

On the basis of the foregoing, CJV and Multiconsult have agreed to negotiate a design services agreement covering the engineering scope and terms for the tender phase (the "TSA"). However, since the parties will need some time to finalize the TSA and the CJV wishes to receive some assistance and participation from Multiconsult in parallel, the parties hereby agree to enter into this Preliminary Services Agreement governed by the following.»

Det fremgår av avtalen at en av oppgavene til Multiconsult var å utarbeide en «Inception report» med følgende innhold:

«This task includes the review of the technical and administrative documents issued by Statens Vegvesen and to summarize them through a comprehensive report with the main conditions, requirements, etc, that have driven the preliminary designs undertaken until today. Also to include a summary on (among others) geotechnical conditions, traffic management, drainage, alignment, structures, status of zoning plans, etc. The purpose is to allow the CJV to understand the main features, risks, possibilities of deviating from the reference design, etc, and to provide recommendations on aspect to focus during the tender design development process.»

Multiconsult oversendte et foreløpig utkast til «Inception report» 26. juni 2022, og endelig versjon ble levert 14. august 2020.

CJV og Multiconsult inngikk Tender Service Agreement («TSA») 3. august 2020.

Multiconsults rett og plikt til å utføre prosjekteringsarbeid var angitt i TSA punkt 3:

«As a consultant to CJV, Multiconsult shall, as deemed necessary and specified by CJV, carry out all necessary design of all sections in the project, with the exception of the section with Sotra bridge including the vable anchors which shall be designed by Norconsult. Multiconsult shall also provide assistance to prepare technical and other input to CJV's tender as requested by CJV.»

Prosjektet var delt inn i 11 strekninger. Norconsult skulle prosjektere én strekning (Sotrabroen) mens Multiconsult skulle prosjektere de 10 øvrige strekningene. Det ble imidlertid senere avtalt at prosjektering av tunneller og tunnellprotaler skulle utføres av PINI, hvilket fremgår av Multiconsults e-post av 18. juni 2021.

Vederlagsformatet for Multiconsults prosjekteringsarbeid var honorar etter medgått tid med avtalte timerater (regningsarbeid), og dette gjaldt både for tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen. Det var avtalt at Multiconsult skulle fakturere med reduserte timerater i tilbudsfasen og ordinære timerater i detaljprosjekteringsfasen, jf. TSA punkt 6. Dersom Sotra Link/CJV ble tildelt OPS-kontrakten, skulle Multiconsult motta en bonus som tilsvarte 30 % av fakturerte timer i tilbudsfasen, jf. TSA punkt 7. Det var videre lagt opp til at detaljprosjekteringen skulle reguleres i en egen avtale dersom Sotra Link/CJV ble tildelt OPS-kontrakten, jf. TSA punkt 2. Prosjekteringsarbeidet skulle utføres under TSA frem til det ble inngått en slik avtale, jf. TSA punkt 10. Det nevnes også det var inntatt en bestemmelse om ansvarsbegrensning for prosjekteringsfeil i TSA punkt 8 og at kontraktsdokumentene var listet opp i TSA punkt 11. Det fremgår av det sistnevnte punktet at NS 8401 var del av kontraktsdokumentene.

Multiconsults arbeid i tilbudsfasen («scope of work») var nærmere angitt i TSA punkt 11 bokstav b. Multiconsult skulle blant annet levere mengdeestimer som beskrevet i «Milestone Tender Design» og Design deliverable list». Det fremgår av det sistnevnte dokumentet at Multiconsult skulle levere «Final quantities accordingly with relevant Process Code and agreed WBS». Multiconsults arbeid med mengdeestimer ble i hovedsak utført fra midten av september til midten av desember 2020. Mengdeestimatene ble senere revidert flere ganger. Endelige mengdeestimer i WBS Roads rev. 11 ble levert av Multiconsult 9. juli 2021.

Det var videre avtalt at Multiconsult skulle utarbeide et timeestimat for arbeidet i detaljprosjekteringsfasen. Timeestimatet skulle leveres i god tid før CJV innga sitt tilbud i

OPS-prosjektet, og det fremgår av TSA punkt 6 at timeestimatet skulle baseres på følgende:

«Multiconsults' offer will be based on the circumstances known at such time, and will be a «P50» hour estimate (ie most likely hourly figures) and indicating high (1 out of 10) and low outcom (1 out of 10) as the basis for CJV's overall risk analysis/estimate for its total cost. Other relevant services for the execution phase shall also be offered on a hourly basis. As a basis for Multiconsult's offer CJV shall submit a preliminary schedule for the execution phase to Multiconsult.»

Det fremgår også av den samme bestemmelsen i TSA at Multiconsult hadde plikt til å varsle CJV uten ugrunnet opphold dersom det var grunn til å tro at timeestimatet ville bli overskredet.

Multiconsult leverte et tilbud med timeestimat 3. desember 2020. Dette tilbudet ble senere revidert. Multiconsult leverte et endelig tilbud 5. juli 2021, og timeestimatet for detaljprosjekteringen var på 278 400 timer.

Multiconsults hovedleveranser i tilbudsfasen er beskrevet i dokumentet «Master Document Register». Timeforbruket til Multiconsult i tilbudsfasen var på totalt 28 899 timer. CJV betalte Multiconsult for denne timebruken, og honoraret i tilbudsfasen er ikke omfattet av tvistesaken mellom partene.

Sotra Link innga sitt første tilbud til SVV primo desember 2020, og Sotra Link innga senere et revidert tilbud 2. august 2021. SVV innstilte Sotra Link som vinner av OPS-kontrakten 7. september 2021.

CJV inngikk avtale med Multiconsult og Norconsult om tidlig oppstart av detaljprosjektering i perioden frem til OPS-kontrakten ble signert. Detaljprosjekteringen startet opp 23. september 2021.

OPS-kontrakten mellom SVV og Sotra Link ble inngått 15. mars 2022, og samme dag ble det inngått «Design and build contract» mellom Sotra Link og CJV.

CJV og Multiconsult forhandlet lenge om vilkårene i en egen avtale om detaljprosjektering uten at det ble oppnådd enighet. Uenigheten mellom partene gjaldt blant annet vilkår om vederlag og avvik fra bestemmelser i NS 8401.

Multiconsult sendte timelister og annen rapportering til CJV annenhver uke. Fra januar 2022 sendte Multiconsult også månedsrapporter til CJV som blant annet inneholdt informasjon om utført og planlagt arbeid, fremdrift, faktisk medgått tid og antatte overskridelser av timeestimatet. Fra mars 2022 benyttet Multiconsult også egne skjema for

varsling av overskridelse av timeestimatet, benevnt «Notification of Adjustment to controll budget and/or schedule estimates», forkortet til «NoA».

Detaljprosjekteringsoppgavene til Multiconsult ble etter hvert kansellert, og dette skjedde i flere omganger. CJV kansellerte først 26 konstruksjoner (senere endret til 19) i brev av 27. september 2022. Multiconsult varslet krav om erstatning som følge av kanselleringen i brev av 30. september 2022. CJV kansellerte senere de gjenstående detaljprosjekteringsoppgavene til Multiconsult i februar/mars 2023 og i juni 2023. Multiconsult sendte NoAer som redegjorde for hvilke konsekvenser kanselleringene hadde for Multiconsults timeestimat (NoA-053, NoA-086, NoA-095, NoA-096 og NoA-232). CJV engasjerte andre prosjekteringsforetak til å utføre den gjenstående detaljprosjekteringen.

I juni 2023 oppsto det tvist om Multiconsults honorar for utført detaljprosjektering, og CJV betalte ikke fakturaer fra Multiconsult.

Multiconsult tok ut stevning 28. juli 2023 og fremsatte krav om betaling av to utestående fakturaer på totalt kr 47 124 990 inkl. mva.

CJV innga tilsvar 18 oktober 2023 og la ned påstand om frifinnelse i hovedsøksmålet. Det ble samtidig fremmet fire motkrav. CJV krevde tilbakebetaling av urettmessig honorar fastsatt etter rettens skjønn (estimert til ca. kr 110 000 000). CJV krevde i tillegg tilbakebetaling av urettmessig bonus, erstatning for kostnader til garantistillelse og erstatning for feilaktig rapportering knyttet til drenering ved Stiatvatnet.

Saken ble senere betydelig utvidet. Multiconsult fremsatte i prosesskriv av 30. oktober 2023 krav om avbestillingserstatning på kr 89 531 405. CJV fremsatte i prosesskriv av 16. mai 2024 krav om erstatning for feil ved Multiconsults mengdeestimerer i tilbudsfasen fastsatt etter rettens skjønn (estimert til kr 794 159 044). I det samme prosesskrivet fremsatte CJV også krav om erstatning for prosjekteringsfeil ved BoQ i detaljprosjekteringsfasen, krav om erstatning for prosjekteringsfeil knyttet til høyspentledninger ved Litlesotra og krav om erstatning for merkostnader til Juan Martinez.

Det ble foretatt endringer og justeringer av enkelte krav underveis i saksforberedelsen. Partene innga sine sluttinnlegg 25. august 2025. Multiconsults honorarkrav og avbestillingserstatningskrav utgjorde da totalt kr 172 972 533 mens CJVs totale motkrav utgjorde i underkant av kr 950 000 000.

Partene har gjort flere forsøk på å løse saken i minnelighet. Det ble gjennomført rettsmekling 5.-6. juni 2024 uten at det ble oppnådd forlik. Partene har videre protokollert forlikstilbud som ble fremsatt etter rettsmeklingen. Multiconsult fremsatte i brev av 11. juni 2024 et forlikstilbud som gikk ut på at saken, og alle krav som partene var kjent med, ble endelig avgjort ved at CJV betalte kr 100 000 000 eks. mva. til Multiconsult.

Forlikstilbudet ble ikke akseptert. CJV fremsatte på sin side et forlikstilbud 19. september 2025 som gikk ut på at hele saken ble løst ved at CJV betalte kr 39 000 000 eks. mva. til Multiconsult. Heller ikke dette forlikstilbudet ble akseptert.

Hovedforhandling ble avholdt 22. september til 27. november 2025 (totalt 36 rettsdager). Lars Opsahl avga partsforklaring for Multiconsult og Emmet Richmond avga partsforklaring for CJV. Retten mottok forklaring fra 41 vitner, hvorav 10 var sakkyndige vitner. Det ble ellers foretatt slik bevisføring som fremgår av rettsboken.

2. Multiconsult har i hovedtrekk gjort gjeldende

Saken var opprinnelig en klassisk tvist om honorar for utført arbeid. Multiconsult har krav på betaling av utestående honorar på kr 84 508 794 inkl. mva. Multiconsult krever også erstatning på kr 88 463 739 som tilsvarer det økonomiske tapet Multiconsult er påført ved at CJV avbestilte gjenstående deler av detaljprosjekteringen. Saken er utvidet med en rekke motkrav fra CJV. Multiconsult mener det ikke er grunnlag for noen av CJVs motkrav, og at Multiconsult skal frifinnes for disse kravene.

2.1 Honorarkravet

Multiconsult krever å få betalt utestående honorar på kr 84 508 794 inkl. mva. Det er uomtvistet at Multiconsult har utført arbeidene som er fakturert. CJV anfører imidlertid at de ikke har plikt til å betale det utestående honoraret, fordi Multiconsult angivelig skal ha arbeidet urasjonelt og uforsvarlig. CJV har, med samme begrunnelse, fremsatt krav om tilbakebetaling av et skjønnsmessig beløp med inntil kr 100 000 000 eks. mva. Multiconsult fastholder kravet på betaling av utført arbeid, og bestrider CJVs krav på tilbakebetaling.

Avtalt vederlagsformat er honorar etter faktisk medgått tid og avtalte timepriser (regningsarbeid). Det opprinnelige timeestimatet fra juli 2021 var på 278 400 timer. Overskridelser av estimatet ble varslet i månedsrapporter og NoAer. Endelig revidert timeestimat var på 407 492 timer, og utgjør en økning på 46,4 %. CJV avbestilte omfattende deler av Multiconsults gjenstående detaljprosjektering i september 2022 og i 2023.

Multiconsult har utført 303 548 timer med detaljprosjektering til en samlet verdi av kr 456 342 647 eks. mva. CJV har betalt kr 388 735 613 eks. mva., som tilsvarer 261 391 timer. Multiconsult krever betaling for gjenstående fakturert, forfalt og ubetalt honorar på kr 67 607 034 eks. mva. (kr 84 508 794 inkl. mva.), som tilsvarer 42 198 timer.

Tvistetemaene må vurderes ut fra avtalt vederlagsformat, og tilhørende fordeling av plikter og risiko. Den klare hovedregelen ved regningsarbeid er at CJV plikter å betale for faktisk

medgått tid med avtale timepriser. Det er oppdragsgiver som har vederlagsrisikoen. Den prosjekterende har krav på å bli honorert etter medgått tid for det arbeidet som er utført, selv om det er utarbeidet et timeestimat som overskrides. Timeestimatet er således ikke bindende for den prosjekterende. Vederlagsformatet har også betydning for hvordan partene kan og skal styre avtalen. CJV forholder seg imidlertid ikke til avtalt vederlagsformat, og anførselene til CJV forutsetter i praksis en konvertering til fastpris.

Det har vært en utvikling i CJVs anførsler. I brev av 14. juni 2023 (før stevning ble tatt ut) ble det opplyst at CJV ville holde tilbake betaling fordi spesifisert fakturagrunnlag ikke samsvarte med utført arbeid. Dette tilsier at CJV per juni 2023 mente at de hadde tilstrekkelig spesifisert dokumentasjon til å kontrollere faktura opp mot utført arbeid i perioden. I tilsvaret av 18. oktober 2023 anførte CJV at omfattende deler av Multiconsults arbeider var utført urasjonelt og at det skyldtes uforsvarlige forhold hos Multiconsult. CJV fremsatte senere to nye selvstendige anførsler i prosesskriv av 6. mars 2024 om at Multiconsult ikke hadde varslet estimatoverskridelser i tide og at Multiconsult ikke hadde gitt tilstrekkelig spesifiserte oppgaver over forbrukte timer. CJVs hovedargument i honorartvisten fremstår nå å være knyttet til den prosentvise økningen av Multiconsults timeestimat fra juli 2021. Det var først i innledningsforedraget under hovedforhandlingen at CJV forsøkte å kvantifiserte sine anførsler om urasjonelt arbeid i en tabell på to sider.

Ingen av anførselene til CJV kan føre fram. Multiconsult har varslet timeestimatoverskridelser i tide, Multiconsult har oppfylt plikten til å oversende spesifiserte oppgaver på forbrukte timer for de enkelte delene av oppdraget og det er ikke utført urasjonelt arbeid som følge av uforsvarlige forhold hos Multiconsult.

2.1.1 Plikten til å varsle om antatt overskridelse av timeestimatet

Varslingsplikten følger av TSA punkt 6 (3). Når det er grunn til å tro at timeestimatet vil bli overskredet, har Multiconsult plikt til å varsle om dette uten ugrunnet opphold. Formålet med varslingsplikten er å gi informasjon som er relevant for oppdragsgivers prosjekt- og kostnadsstyring. Det følger videre av den avtalte lojalitets- og medvirkningsplikten, at CJV må respondere på varslene dersom de mener at det er noe som er relevant for Multiconsults arbeid og honorar.

Det er omfattende tidsnære bevis som viser at Multiconsult har oppfylt varslingsplikten. Det ble gitt informasjon om pådratt kostnad og estimert kostnad i Multiconsults månedsrapporter. Antatte overskridelser av timeestimatet ble i tillegg behandlet i egne NoAer som Multiconsult oversendte til CJV. Multiconsult utarbeidet totalt 101 NoAer, og flere av NoAene ble revidert på grunn av nye forhold. Informasjonen fra Multiconsult var mer enn tilstrekkelig til å oppfylle varslingsplikten. CJV kom heller ikke med noen innsigelser på varslingsmåten i prosjektperioden, og Norconsult varslet på tilsvarende måte.

CJV har ikke ført noen bevis for sin anførsel om mislighold av varslingsplikten. Det eneste som CJV påberopte i sin prosedyre, var at anført mislighold av plikten til å spesifisere og dokumentere forbrukte timer, også har til følge at Multiconsult misligholdt plikten til å varsle om overskridelse av timeestimatet. Denne anførselen kan klart ikke føre fram. Dette er to helt ulike regler. CJV har ikke kommentert eller imøtegått Multiconsults redegjørelse og dokumentasjon som viser at varslingsplikten er overholdt.

Subsidiært anføres at eventuelt pliktbrudd ikke får preklusiv virkning ettersom CJV måtte forstå at de aktuelle arbeidstidene ville bli utført i tillegg til tidligere varslet estimat, jf. TSA punkt 6 (3) siste setning. Atter subsidiært anføres at eventuelt pliktbrudd bare får konsekvens for de konkrete timene som eventuelt er varslet for sent.

2.1.2 Plikten til å sende spesifiserte oppgaver over forbrukte timer

Multiconsult har oppfylt plikten til å oversende spesifiserte oppgaver på forbrukte timer for de enkelte delene av oppdraget, slik at de kan kontrolleres av CJV. Den avtalte plikten følger av TSA punkt 6 (4) og NS 8401 punkt 15.1.3 (4) og punkt 15.2.1 første setning. Formålet er at oppdragiver skal kunne utføre kontroll av oppgavene. Ordlyden i bestemmelsene gir ingen uttrykkelige føringer for hvordan spesifikasjonen skal skje. Oppdragsgivers øvrige informasjonstilgang, samt partenes opptreden underveis i prosjektet er bestemmende for hva som anses tilstrekkelig, jf. HR-2025-977-A avsnitt 96-100.

Multiconsult ga i sitt tilbud av 5. juli 2021 en grundig og spesifisert beskrivelse av hvordan timeestimatet var bygget opp, og hvordan Multiconsult ville gjennomføre og rapportere i detaljprosjekteringsfasen. Timeestimatet er brutt ned i fase, strekning og disiplin. Multiconsults tilbud er helt sentral i vurderingen av hva som skal anses som tilstrekkelig spesifisering.

Multiconsults timerapportering og faktureringspraksis var i tråd med det som var beskrevet i det tidligere tilbudet. På samme måte som Norconsult varslet Multiconsult om timeestimatoverskridelser i månedsrapporter og NoAer. Norconsult brukte lignende nedbryting og spesifisering som Multiconsult

Det var ikke avtalt andre krav til spesifisering av forbrukte timer enn det som fremgår av Multiconsults tilbud, og det som ble praktisert i prosjektet. Avtalt plikt til å spesifisere forbrukte timer for de enkelte delene av oppdraget, var derfor i dette prosjektet å spesifisere forbrukte timer fordelt på strekning og disiplin, samt å gi forsvarlige arbeidsbeskrivelser i timelistene.

CJVs anførsel om at det var avtalt en plikt til å skille mellom opprinnelige kontraktarbeider og endrings-/tilleggsarbeider er både uriktig og umulig. Varsling og håndtering av endringer er uten betydning for opparbeidelse av vederlag når oppgjør skjer

på regning. Det er ingen bevis som støtter CJVs anførsel. Bestemmelsen i NS 8401 punkt 15.2.1 andre setning, gjelder ikke for regningsarbeid. Multiconsult hadde heller ikke plikt til å opprette egne timekoder for flere NoAer. Det er ingen bevis som støtter en slik avtaleforståelse. Hvis CJV mente det var en slik forpliktelse, måtte dette vært påtalt underveis i prosjektgjennomføringen, men det er ikke spor av et slikt ønske fra CJV.

CJVs anførsel om at det var avtalt en plikt til å bryte timeføringen ned på objekt- eller kontrollobjektnivå, medfører heller ikke riktighet. Her blander CJV sammen modellnedbryting (WBS/OBS) og nedbryting av timeføring. CJV synes å hevde at nedbryting i den digitale modellen for kvalitetssikring mv., skulle speiles 1:1 i timeføring og timerapportering. Dette er virkelighetsfjernt og i praksis umulig. Det er tusenvis av kontrollobjekter i dette prosjektet. Multiconsults tilbud ga ingen grunn til å forvente lik nedbryting av prosjektering i modell og timeføring. Tvert imot ble nedbrytingen av de to beskrevet helt ulikt i Multiconsults tilbud. Det er ingen tidsnære bevis for en slik avtale som CJV nå hevder.

Det er god støtte i sakens bevis for at partene har hatt en felles forståelse av at oversendt dokumentasjon har oppfylt avtalte krav. CJVs adferd har ikke gitt Multiconsult grunn til å sikre, samle eller oversende annen informasjon.

CJVs innsigelsesrett er uansett tapt, jf. NS 8401 punkt 15.1.3 (4). Oppdragsgiver har plikt til å varsle hvis han mener kostnadsoppgaven for regningsarbeider er utilstrekkelig. CJV sendte ikke skriftlig varsel til Multiconsult innen 28 dager etter mottak av oppgavene, og oppgavene skal da legges til grunn for oppgjøret. CJVs manglende respons og varsling har dessuten betydning for vurderingen av hva som er tilstrekkelig spesifiserte oppgaver i dette oppdraget samt for vurderingen av om utførte arbeider er rasjonelle og forsvarlige.

Subsidiært anføres at eventuelt brudd på plikten til å spesifisere oppgaver over forbrukte timer, ikke fører til bortfall av Multiconsults rett til betaling for utført arbeid.

2.1.3 Multiconsult har ikke utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid

Det er avtalt regningsarbeid, og det er uomtvistet at Multiconsult har utført arbeidene det kreves betalt for. En konsekvens av den valgte vederlagsmodell er at det er oppdragsgiveren som har både risikoen og oppsiden for at det endelige tidsforbruket, blir henholdsvis høyere eller lavere enn antatt på avtaletidspunktet. Den prosjekterende har krav på betaling for faktisk utført arbeid, basert på den tiden som faktisk har medgått, uavhengig av om det endelige timeantallet blir høyere eller lavere enn estimert på avtaletidspunktet. Fra dette utgangspunktet er det ett unntak. Den prosjekterende har ikke krav på betaling for urasjonelt arbeid som skyldes uforsvarlige forhold som den prosjekterende hefter for.

Det er CJV som har bevisbyrden for at Multiconsult har utført urasjonelt arbeid, og at dette skyldes uforsvarlige forhold hos Multiconsult. Det er ikke grunnlag for snudd bevisbyrde. Multiconsult har oppfylt plikten til å sende spesifiserte oppgaver over forbrukte timer, det foreligger ikke en ekstraordinær overskridelse av timeestimatet og Multiconsult har forklart årsakene til at det opprinnelige timeestimatet ble overskredet.

Når arbeidet til Multiconsult skal vurderes, må det ses hen til de ytre rammebetingelser i prosjektet. Dette var SVVs største kontrakt noensinne. Prosjektet berørte og var avhengig av mange aktører (byggherre/SVV, tredjepartskontrollører, byggesak og reguleringsmyndighet i to kommuner, naboer, diverse eiere av infrastrukturen, veier, VA og elektro mv.). Multiconsult måtte også forholde seg til grunnforhold på land og i sjø, trafikk som skulle avvikles mens prosjektet ble gjennomført, bebygde og bynære områder, tre datterselskaper i CJV, flere prosjekteringsforetak og etter hvert en rekke underentreprenører og leverandører til CJV. Det var derfor usikkerheter knyttet til arbeidsomfang. Regningsarbeid benyttes nettopp i tilfeller hvor det på avtaletidspunktet ikke er mulig å beskrive og avgrense ytelse og prosess på en tilstrekkelig klar måte til at den prosjekterende på hensiktsmessig vis kan/vil forplikte seg til en fastpris. CJVs ønske om fastpris ble derfor avslått av både Multiconsult og Norconsult.

CJV visste også at P50-estimatet var usikkert. Multiconsults P90-estimat var for eksempel på 410 000 timer. Overskridelsen av timeestimatet er ikke ekstraordinær, og det vises blant annet til at Norconsult hadde større overskridelse i samme prosjekt. CJVs nye prosjekterende har også fakturert mer enn det som fremstår som avtalt fastpris, og dette underbygger at det er prosjektet/prosjektledelsen, og ikke forhold hos den prosjekterende, som har ført til overskridelser.

Timeestimatet er ikke bindende, og Multiconsult har krav på å bli honorert etter medgått tid for det arbeidet som er utført, selv om estimat overskrides. Man kan ikke kreve en perfekt gjennomføring, og den prosjekterende har krav på en betydelig margin. At det har medgått flere timer enn opprinnelig estimert, er ingen indikasjon eller bevis på at arbeidene er utført urasjonelt, og enda mindre en indikasjon eller bevis for at overskridelsene skyldes uforsvarlige forhold hos Multiconsult. CJV har flere ganger vist til bilag 65 til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025, som CJV kaller «etterkalkulasjon». Det er uklart hvilken relevans CJV mener dette bilaget har. CJV synes uansett å overse bakgrunnen for at Multiconsult utarbeidet dette bilaget og hva dokumentet er ment å vise.

Multiconsult hadde ikke plikt til å skille mellom opprinnelige arbeider og tilleggsarbeider i timeføringen. Det er heller ikke noe krav om at Multiconsult må godtgjøre tilleggsarbeider for å ha rett til betaling for arbeidstimene som faktisk har medgått. Multiconsult har uansett redegjort for årsakene til at timeestimatet ble overskredet i månedsrapportene og NoAene. Sakens tidsnære bevis viser at de vesentligste deler av avviket mellom opprinnelig estimert timeforbruk i juli 2021, og oppdatert/varslet timeestimat da CJV avbestilte Multiconsults

arbeider i 2023, skyldes endret arbeidsomfang og endret prosjekteringsprosess. De tidsnære bevis viser blant annet svikt i CJVs medvirkning, i form av mangelfull prosjektstyring og fremdriftsstyring, manglende/forsinkede prosedyrer og prosessbeskrivelser, manglende/forsinkede avklaringer og beslutninger, samt forsinkede og stadig endrede rutiner for bruk av prosjekteringsverktøy mv.

CJV har ikke sannsynliggjort at det er utført urasjonelt arbeid som skyldes uforsvarlige forhold som Multiconsult hefter for. Manglende sannsynliggjøring gjelder også CJVs anførsler om mangelfull prosjektledelse, BIM forpliktelser og rollen som Digital Lead, unødvendig arbeid med BoQ i detaljprosjekteringsfasen, unødvendig merarbeid med detaljprosjektering av VA- og grunnarbeider, urasjonelt arbeid med geoteknikk, utskifting av nøkkelpersonell på kritisk tidspunkt, manglende optimalisering av filer, unødvendige arbeider i forbindelse med overlevering til nye prosjekterende og andre forhold som gjelder ressursbruken i prosjektet.

Fellestrekket ved CJVs mange anførsler/innsigelser er at de er generelle og lite spesifisert. Det er manglende kobling mellom anført uforsvarlig forhold og konsekvensen for Multiconsults timebruk. CJV anfører mislighold/uforsvarlig forhold uten å påpeke/dokumentere bestilling eller avtalt plikt, uten å påpeke/dokumentere Multiconsults leveranse og uten å påpeke/dokumentere hva CJV mener ville vært en forsvarlig leveranse. Anførselene har heller ingen støtte i tidsnære bevis. Anførselene er forsøkt underbygget med vurderinger foretatt i ettertid av personer som ikke kjenner prosjektet, til dels også uten teknisk kompetanse eller kjennskap til prosjektering/prosjekteringsprosess. Det ble ikke ført noen vitner fra prosjekteringsforetakene som overtok etter Multiconsult.

Det må videre legges vekt på at CJV underveis i prosjektet ikke fremmet innsigelser til Multiconsults oppgaver over forbrukte timer. Det var først i innledningsforedraget under hovedforhandlingen at CJV forsøkte å kvantifisere sin anførsel om unødvendige timer i en tabell på to sider. Fraværet av konkrete innsigelser underveis i prosjektet, og fraværet av bevisnære bevis for at Multiconsult har handlet urasjonelt, må tillegges betydelig vekt i bevisvurderingen.

Basert på bevisførselen må det legges til grunn at Multiconsult har utført sine arbeider rasjonelt og forsvarlig. Multiconsult har derfor krav på betaling for tiden som er utført og fakturert.

2.2 Krav om avbestillingserstatning

Multiconsult krever avbestillingserstatning på kr 88 463 739. Kravet tilsvarer det økonomiske tapet Multiconsult er påført ved at CJV avbestilte gjenstående deler av detaljprosjekteringen, og i stedet bestilte disse arbeidene utført av andre.

NS 8401 punkt 16 gir CJV rett til å avbestille gjenstående deler av oppdraget, men fastsetter også at CJV har plikt å erstatte Multiconsults påregnelige tap som følge av avbestillingen.

CJV kan ikke høres med at det ikke var inngått en avtale om detaljprosjektering, og anførselene om at det ikke foreligger avbestilling av noe oppdrag, kan derfor ikke føre fram.

Det anføres prinsipalt at Multiconsults rett til å utføre detaljprosjekteringen følger av TSA. Både TSAens ordlyd og øvrige tolkningsfaktorer viser at Multiconsult hadde rett til å utføre detaljprosjekteringen i sine respektive deler av prosjektet, dersom Sotra Link/CJV ble tildelt OPS-kontrakten. Subsidiært anføres at Multiconsults avtalte rett til å utføre detaljprosjekteringen følger av CJVs bestillinger og annen konkludent adferd i prosjektgjennomføringen. Atter subsidiært anføres at Multiconsults avtalte rett til å utføre detaljprosjekteringen oppsto senest ved CJVs bestillinger av de arbeider som senere ble avbestilt. Arbeidene som ble avbestilt var innarbeidet i Multiconsult månedssrapporter, timeestimat, S-kurve, fremdriftsplaner og leveranselister mv. På tidspunktene Multiconsult mottok avbestillingene fra CJV, var de gjenstående arbeidene en del av Multiconsults oppdrag. Partene har også opptrådt som om Multiconsult hadde rett og plikt til å utføre detaljprosjekteringen.

Det er den positive kontraktsinteressen som skal fastsettes og erstattes. Multiconsult skal stilles økonomisk som om avbestillingene tenkes borte.

Avbestillingene førte til et betydelig omsetningsbortfall for Multiconsult. Det er ikke omtvistet hvilke detaljprosjekteringsoppgaver som ble omdisponert (avbestilt) fra Multiconsult og satt ut til andre prosjekteringsforetak. Multiconsult har estimert at de avbestilte detaljprosjekteringsarbeidene utgjør 103 196 timer, jf. NoA-053, NoA-086, NoA-095, NoA-096 og NoA-232. Ved beregningen av omsetningsbortfallet er det benyttet en timepris på kr 1 478, som var den gjennomsnittlige timeprisen per oktober 2023. Omsetningsbortfallet er derfor beregnet til kr 152 523 688. Fremlagte fakturaer fra prosjekteringsforetakene som utførte den gjenstående detaljprosjekteringen, underbygger at omsetningsbortfallet er på minimum kr 152 523 688. Det vises til at CJV har betalt totalt kr 224 485 104 til de nye prosjekteringsforetakene som utførte detaljprosjekteringsarbeidet som ble avbestilt overfor Multiconsult.

CJV kan ikke høres med at det ikke er lidt noe tap fordi Multiconsult har sysselsatt sine medarbeidere i andre oppdrag. Det finnes ingen adekvate tapsbegrensende tiltak. Hvis avbestillingene tenkes borte, ville Multiconsult ha utført de gjenstående arbeider i Sotrasamband-prosjektet i tillegg til de andre oppdrag, og Multiconsult har derfor lidt et tap. Multiconsult har over 3 000 ansatte og er blant landets mest attraktive arbeidsgivere for ingeniører og sivilingeniører. Den gjennomsnittlige faktureringsgraden i Multiconsult ligger på litt over 70 %. Det drives videre kontinuerlig rekruttering og Multiconsult bruker

mye ressurser på dette. Multiconsult driver også aktivt markedsarbeid og sier ikke nei til oppdrag. Multiconsult har hatt økning i omsetning og antall ansatte hvert år. Multiconsult bruker videre innleide ressurser ved behov. Timelistene i dette prosjektet viser også at mange hadde mulighet til å arbeide i flere oppdrag samtidig.

Det følger av rettspraksis at den positive kontraktraksinteressen ofte fastsettes ved at det tas utgangspunkt i skadelidtes tapte dekningsbidrag. Partene har tidligere vært enige om definisjonen av dekningsbidrag. De andre dekningsbidragene som CJV lanserte i sin prosedyre, er ikke relevante for tapsvurderingen. Multiconsult har redegjort for og dokumentert et dekningsbidrag i dette prosjektet på minst 58 %. Tapet som kreves erstattet utgjør derfor kr 88 463 739 (kr 152 523 688 x 58 % = kr 88 463 739).

2.3 Mengdekravet

CJV har fremsatt et erstatningskrav på totalt 583 786 554 som følge av påståtte feil ved Multiconsults mengdeestimer i tilbudsfasen. Multiconsult mener det ikke er grunnlag for noen deler av kravet.

Det følger av TSA punkt 8 annet ledd at Multiconsult ikke er ansvarlig for feil ved mengdeestimer. Dette er en vanlig og rimelig avtaleregulering. Mengdeestimer i en tilbudsfasen er preget av stor iboende usikkerhet. CJV har derfor mengderisikoen, og må innkalkulere risikoen for at mengdene kan øke i sin fastpris. Det skal svært mye til for å tilsidesette den avtalte ansvars- og risikofordelingen. Terskelen for grov uaktsomhet bør derfor ligge høyt.

Det er ingen uenighet om at Multiconsult i tilbudsfasen skulle benytte ingeniørfaglig skjønn for å gjøre overordnede vurderinger av konkurransegrunnlagets løsninger opp mot gjeldende krav. En kvalitetssikring av prosjekteringen som SVV og deres rådgivere hadde brukt flere år på å gjennomføre og kvalitetssikre, var derimot ikke bestilt av CJV, og ville også vært umulig å gjennomføre i en tilbudsfasen.

Det skal foretas en bred og sammensatt aktsomhetsvurdering. Prosjektet hadde stort omfang og høy kompleksitet. Mengdeestimatene var bare én del av et stort leveranseomfang i tilbudsfasen, og det var relativt liten tid. Oppdragsgivers forhold har betydning, både ved vurderingen av den objektive siden av culpanormen og ved aktsomhetsvurderingen. CJV er en profesjonell totalentreprenør og består av svært store deltakerselskaper med lang og bred internasjonal erfaring. CJV var bestiller av arbeidene, og hadde avgjørende påvirkning på hvilke arbeider Multiconsult skulle gjennomføre i tilbudsfasen. Skadeevnen ved feil i mengdeestimer knytter seg utelukkende til et potensielt økonomisk tap. Saken viser at isolerte feilvurderinger knyttet til enkeltprosesser har liten skadeevne så lenge mengdeestimatene samlet sett ligger på et fornuftig nivå, slik at kalkylen/fastprisen til CJV samlet sett blir riktig.

Det er flere forhold som trekker i retning av en relativt høy terskel for hva som utgjør erstatningsbetingende uaktsomhet, og det er en betydelig høyere terskel for grov uaktsomhet. Eventuelle feilberegninger av mengder i tilbudsfasen kan ikke anses som erstatningsbetingende uaktsomhet, og det er uansett ikke grunnlag for å statuere grov uaktsomhet.

Mengdekravet er heller ikke dokumentert, og Multiconsult må allerede frifinnes som følge av at kravet ikke er tilfredsstillende dokumentert.

CJV har endret sin kravsberegning flere ganger. Mengdekravet er nå basert på differansen mellom Multiconsults mengdeestimerer fra tilbudsfasen og påståtte detaljprosjekterte mengder per mars 2025. De påståtte detaljprosjekterte mengdene er imidlertid ikke dokumentert. CJV har opplyst at mengdetallene er hentet ut fra modellene i prosjektet, men disse modellene er ikke fremlagt. Man vet derfor ikke hvordan mengdene er beregnet, hvem som har foretatt beregningene eller hvem som har hentet tallene ut fra modellene. Mengdene som er oppgitt i CJVs kravsoversikt er bare «tall på et ark», og er helt umulig å etterprøve. Det er heller ikke fremlagt noen dokumentasjon for hva mengdetallene representerer, herunder hvilke objekter/deler av prosjektet som inngår i kravet, hvilke løsninger CJV og deres nye rådgivere har valgt å prosjektere/gjennomføre eller hvilke endringer som har skjedd fra tilbudsfasen til detaljprosjekteringsfasen. Detaljprosjekterte mengder per mars 2025 er uansett bare teoretiske mengder. CJVs påståtte tap blir først reelt hvis mengdene faktisk kommer til utførelse. Selv om detaljprosjekteringen har kommet langt, kan man ikke vite hva som kommer til utførelse, og dette gjelder spesielt for kravene knyttet til grunnarbeider. Under hovedforhandlingen ble det opplyst at ca. 60 % av anleggsarbeidene er gjennomført. CJV har imidlertid ikke fremlagt dokumentasjon på mengdene som faktisk har medgått, og det er derfor ikke mulig å foreta en sammenligning med de påståtte detaljprosjekterte mengdene.

CJV har heller ikke forsøkt å sannsynliggjøre at det foreligger årsakssammenheng mellom det påberopte ansvarsgrunnlaget og det anførte økonomiske tapet. Et eventuelt erstatningskrav er begrenset til kostnadsdifferansen mellom mengdeestimatene som Multiconsult ga, og mengdeestimatene som Multiconsult burde ha gitt. Man finner ingen spor av en slik tilnærming i CJVs krav. Erstatningskravet utmåles som den fulle differansen mellom mengdeestimatene som Multiconsult ga, og påståtte detaljprosjekterte mengder per mars 2025. Mengdekravet tar således heller ikke hensyn til endringer som har skjedd i prosjektet etter tilbudsfasen.

Multiconsult presiserte i tilbudsfasen at det var usikkerhet og risiko knyttet til grunnarbeider, og dette er særlig relevant for kravene om sprengning, utgraving og støttemurer. Når denne usikkerheten slår til, kan ikke CJV kreve erstatning av Multiconsult.

CJV har videre tatt risikopåslag i kontrakten med SVV, og Multiconsult mener risikopåslaget er relevant for vurderingen av CJVs erstatningskrav. I kontrakten mellom CJV og Multiconsult er det avtalt at CJV har risikoen for feil ved Multiconsults mengdeestimerer. Risikoen knyttet til for lave mengder – både underestimering som ikke skyldes uaktsomhet og underestimering som skyldes alminnelig uaktsomhet – er eller burde ha vært inkludert i CJVs fastpris. Denne risikoen kan ikke kreves dekket av Multiconsult fordi dette vil gi CJV erstatning for en risiko som er eller burde ha vært inkludert i CJVs fastpris. For det tilfelle at rettens skulle komme til at det foreligger erstatningsbetingende grov uaktsomhet, anfører Multiconsult at det kun er vesentlige mengdeavvik over terskelen for den risikoen som CJV har eller burde ha priset inn i fastprisen, som kan kreves erstattet. I motsatt fall får CJV dekket mer enn sitt fulle tap ettersom CJV allerede har fått betalt for risikoen for uaktsomme feil i mengdeestimatene.

CJVs krav om erstatning for påstått tapt risikopåslag på 5 % for anførte underestimerte mengder, kan uansett ikke føre fram. Dette er i realiteten et krav om erstatning for en risiko som ikke vil slå til fordi CJVs mengdekrav forutsetter at Multiconsult har den fulle mengderisikoen. Kravet er i alle tilfeller for høyt. Et eventuelt høyere risikopåslag i tilbudsfasen ville ha vært basert på CJVs faktiske tilbudspriser, uten indeksregulering.

2.3.1 Sprengning

CJV har fremsatt et krav på kr 37 525 161 som er basert på at Multiconsult skal ha underestimert sprengningsmengder i tilbudsfasen. Det er flere selvstendige grunnlag for at kravet ikke kan føre fram.

Kravet er ikke dokumentert. Det foreligger ikke dokumentasjon med noen bevisverdi for det som hevdes å være detaljprosjekterte sprengningsmengder per mars 2025.

Detaljprosjekterte mengder er uansett lavere enn det Multiconsult estimerte i tilbudsfasen. Konkurranses grunnlaget var basert på grunnsprengning, og mengdeestimatene til Multiconsult var også basert på dette. I detaljprosjekteringsfasen ble det valgt dypsprengning i stedet for grunnsprengning, og dette fører til et vesentlig høyere sprengningsvolum. Når man skal sammenligne Multiconsults mengdeestimatet med det som hevdes å være detaljprosjekterte mengder, så må dypsprengningen trekkes ut ettersom dette var en endret løsning i detaljprosjekteringen som ikke skyldes noen feil fra Multiconsult. Basert på et korrekt sammenligningsgrunnlag er Multiconsults mengdeestimat fra tilbudsfasen 190 027 m³ høyere enn det som påstås å være detaljprosjekterte mengder. Det foreligger derfor ikke noe tap eller objektivt avvik fra kontraktsmessig oppfyllelse.

Det foreligger uansett ikke grovt uaktsomme feil fra Multiconsult. Kravet er basert på en påstått økning av sprengningsmengder med 8 %, og dette ligger godt innenfor den

usikkerheten som foreligger ved tilbudsestimater for grunnarbeider. Det bestrides at vegmodellene skulle vært mer utviklet i tilbudsfasen slik Structor hevder. Regnestykkene til Structor gir liten mening og inneholder flere feil.

Sprengningsmengdene må uansett ses i sammenheng med bergsikring. For å hensynta manglende fanggrøfter, har Multiconsult lagt inn mengder for bergsikring. Mengder for detaljprosjekttert bergsikring er redusert sammenlignet med Multiconsults mengdeestimat, og medfører at CJV har en besparelse på ca. kr 41 000 000.

2.3.2 Utgraving

CJV har fremsatt et krav på kr 68 731 201 som er basert på at Multiconsult skal ha underestimert utgravingsmengder i tilbudsfasen. Det er flere selvstendige grunnlag for at kravet ikke kan føre fram.

Kravet er ikke dokumentert. Det foreligger ikke dokumentasjon med noen bevisverdi for det som hevdes å være detaljprosjektterte mengder per mars 2025.

Kravet tar heller ikke hensyn til endringer og mengdeøkninger som Multiconsult ikke er ansvarlig for. Minst 200 000 m³ av den påståtte mengdeøkningen skyldes at sprengningsmengdene har gått ned, sammenlignet med tilbudsestimatene. Når berget ligger lavere enn antatt i tilbudsfasen, går sprengningsmengdene ned, og utgravingsmengdene opp. Utgravingsmengdene øker med mer enn det sprengningsmengdene går ned. Multiconsult kan ikke holdes ansvarlig for at forholdet mellom berg og løsmasser er annerledes enn forutsatt i tilbudsfasen. Antakelsene var basert på umoden informasjon om grunnforholdene, og Multiconsult hadde anbefalt ytterligere grunnundersøkelser som CJV ikke gjennomførte. CJV har videre inkludert utgravingsmengder for midlertidige veger, og den påståtte mengdeøkningen reduseres med ca. 70 000 m³ når dette trekkes ut. CJV har ikke ført bevis for at utgravingsmengdene i kravet, som er kategorisert som midlertidige arbeider, gjelder permanente konstruksjoner. I detaljprosjekteringsfasen fikk man videre vesentlig mer informasjon om grunnforholdene ettersom det da ble gjennomført flere supplerende grunnundersøkelser. Dette førte til vesentlige endringer i forventede utgravingsmengder, og det vises her til redegjørelsene i NoA-035 og NoA-082, Multiconsults notat av 11. september 2025, samt presentasjonen til Ann Kristin Selmer. Utgravingsmengdene økte med minst 100 000 m³ som følge av den nye informasjonen om grunnforholdene.

Svært store deler av den påståtte mengdeøkningen skyldes således forhold som Multiconsult ikke er ansvarlig for. Det har skjedd betydelige endringer etter tilbudsfasen. CJV har imidlertid ikke fremlagt noen som helst dokumentasjon for de detaljprosjektterte mengdene som kravet er basert på, så det er ikke mulig å etterprøve hvilke løsninger

mengdene representerer. CJV har heller ikke forsøkt å dokumentere og sannsynliggjøre årsakssammenheng mellom påståtte feil fra Multiconsult og det anførte tapet.

Nødvendige korreksjoner i kravet innebærer uansett at det ikke foreligger noe objektivt avvik fra kontraktmessig oppfyllelse. CJV har benyttet feil enhetspriser, og det påståtte kravet reduseres med ca. kr 31 000 000 som følge av dette, jf. Multiconsults notat av 3. oktober punkt 2.1. Kravet må videre suppleres med mengder på prosesskoder som CJV har holdt utenfor. Prosesskodene 25.2, 25.9 og 27.7 må også tas i betraktning, og dette medfører at kravet reduseres med totalt kr 90 000 000, slik at CJV har en besparelse og ikke noe tap. Læren om berikelsesfradrag har ikke noe med dette å gjøre. At CJVs kravsberegning må suppleres med mengder på andre prosesskoder, kan forankres i tre alternative grunnlag: (1) Vurderingen av om Multiconsults leveranse er i samsvar med kontrakten, kan ikke vurderes for hver enkelt prosesskode isolert sett. Hvis Multiconsults mengdeestimerer for håndtering av løsmasser samlet sett danner grunnlag for en «riktig» pris fra CJV, så foreligger det ikke noe objektivt avvik fra kontraktmessig oppfyllelse. (2) Vurderingen av om Multiconsult har utvist grov uaktsomhet, kan ikke vurderes for hver enkelt prosesskode. (3) Ved vurderingen av om CJV har lidt et erstatningsmessig tap, kan ikke vurderingen begrenses til selektivt utvalgte prosesskoder for håndtering av løsmasser.

Det foreligger uansett ikke grovt uaktsomme feil ved Multiconsults mengdeestimerer. Det er ikke påvist feil ved Multiconsults vegmodeller med hensyn til utgraving, og CJV har ikke forsøkt å konkretisere hvilke konsekvenser de påståtte feilene har. Det er heller ikke grunnlag for anførselene om påståtte feil ved estimering av myrmasser.

2.3.3 Støttemurer

CJV har fremsatt et krav på kr 28 556 438 som er basert på at Multiconsult skal ha underestimert mengder for grunnarbeid til støttemurer i tilbudsfasen. Det er flere selvstendige grunnlag for at kravet ikke kan føre fram.

Kravet er ikke dokumentert. Det foreligger ikke dokumentasjon med noen bevisverdi for det som hevdes å være detaljprosjekterte mengder per mars 2025.

Det foreligger ikke ansvarsgrunnlag. Multiconsult har ikke begått noen erstatningsbetingende feil, og det foreligger uansett ikke grovt uaktsomme feil.

Det er ingen feil ved Multiconsults mengdeestimerer. Underpostene til støttemurkravet var tidligere inkludert i de andre grunnarbeidspostene til CJV (sprengning, utgraving og fylling), og det var ikke da fremsatt noen kritikk til Multiconsults estimerer for støttemurene. Endringen ble først foretatt ved CJVs reviderte kravsberegning av 18. august 2025, og tidspunktet for Multiconsults innsigelser til støttemurkravet må naturlig nok ses i lys av dette. Multiconsult har ikke glemt å ta med mengder for grunnarbeid til støttemurer.

Grunnarbeidsmengdene for støttemurer ble i tilbudsfasen forutsatt medtatt i mengdeestimatene for andre grunnarbeider. Det vises til forklaringen/presentasjonen fra Ann Kristin Selmer. Mengdene for graving, sprengning og fylling – som CJV krever erstatning for – kan ikke bedømmes isolert, men må vurderes sammen med de øvrige mengdeestimatene for sprengning, utgraving og fylling. Multiconsult har ikke underestimert mengder for grunnarbeid til støttemurer når de øvrige mengdeestimatene for sprengning, graving og fylling tas i betraktning.

CJV har ikke tatt hensyn til endringer etter tilbudsfasen. Det kom 58 nye murer i detaljprosjekteringsfasen. Det vises til forklaringen/presentasjonen fra Ann Kristin Selmer og dokumentasjonen som hun henviste til. Giorgio Angelelli hevdet i sin vitneforklaring at kun var 38 nye støttemurer, og at det bare var en økning i areal på mellom 5-10 %. Det er uklart for Multiconsult hvor disse tallene er hentet fra, og tallene er ikke forsøkt dokumentert. Det må legges til grunn at det var betydelige endringer i antall og type støttemurer i detaljprosjekteringsfasen. Det gir ingen mening å sammenligne estimer fra tilbudsfasen – basert på ett sett av støttemurer – med detaljprosjekterte mengder per mars 2025 for helt andre støttemurer. Dette illustrerer også det grunnleggende problemet med at CJVs mengdekrav ikke er i nærheten av å være godt nok dokumentert.

2.3.4 Grus på vegskulder

CJV har fremsatt et krav på kr 28 313 246 som er basert på at Multiconsult skal ha underestimert mengder for grus i rekkverksrom på vegskulder i tilbudsfasen. Det er flere selvstendige grunnlag for at kravet ikke kan føre fram.

Kravet er ikke dokumentert. Det foreligger ikke dokumentasjon med noen bevisverdi for det som hevdes å være detaljprosjekterte mengder per mars 2025.

Kravet er uansett grunnløst. CJV har en besparelse på flere titalls millioner kroner knyttet til vegoverbygningen i prosjektet. Multiconsults mengdeestimatet i WBS Roads på prosesskode 67.11 (7 079 m²), gjelder ikke grus på vegskulder, men plastring i regnskygge (steinbelegg under bruer). CJV fikk også informasjon om dette ettersom Multiconsult opplyste i WBS Roads at mengdene på prosesskode 67.11 gjaldt «Erosin protection in rain shadow, creeks etc». I vegmodellene som Multiconsult mottok fra SVV lå det asfalt i rekkverksrommet. Multiconsult endret ikke dette, og i mengdeestimatene fra Multiconsult ligger det derfor tre lag med asfalt i rekkverksrommet på vegskulder (men det er ikke asfalt i rekkverksrom mot midtrabatt). Asfaltbelegningen fremgår av vegmodellene til Multiconsult i tilbudsfasen, og CJV kan ikke høres med at dette ikke er sannsynliggjort. CJV har tilgang til vegmodellene, og disse er gjennomgått av CJVs sakkyndige som raskt ville ha oppdaget om det ikke lå asfalt i rekkverksrommet. Estimering av asfalmengder i rekkverksrom ble foretatt på prosesskode 55 og 65 (ikke prosesskode 67.11), og det vises her til Multiconsults notat av 3. oktober 2025.

Når det skal tas stilling til om Multiconsult har levert feil mengdeestimer til CJV, så gir det ingen mening å late som at Multiconsult har «glemt» grus på vegskuldrene, og samtidig se bort fra at Multiconsult har gitt mengdeestimer for rekkverksrommet som asfalt. Faktum er at CJV har en besparelse på flere titalls millioner kroner knyttet til vegoverbygningen i prosjektet. Det er således ingen prosjekteringsfeil, og det foreligger verken uaktsomhet eller grov uaktsomhet.

Subsidiært anføres at kravet er vesentlig for høyt. Et eventuelt erstatningskrav er begrenset til kostnadsdifferansen mellom de mengdeestimatene som Multiconsult ga, og mengdeestimatene Multiconsult burde ha gitt. HKA og Structor har kostnadsberegnet konsekvensen av Task 2-øvelsen til kr 12 481 210. Dette er et maksimalt tak og ikke noe gulv slik CJV anfører. HKA har imidlertid i sin beregning tatt utgangspunkt i CJVs tilbudspris på kr 489, som høyst sannsynlig ikke gjelder grus, men steinbelegg. Hvis Multiconsult hadde gitt mengdeestimer for grus på vegskuldre (i stedet for asfalt) ville tilbudsprisen til CJV høyst sannsynlig vært vesentlig lavere enn kr 489 per m², og nærmere kr 70 per m². I en eventuell kravberegning må det deretter gjøres fradrag for ca. 10 000 m² asfalt som ligger inne i Multiconsults mengdeestimat som asfalt i rekkverksrom. Konsekvensen blir da at kravet bortfaller.

2.3.5 Vann og avløp (VA)

CJV har fremsatt et prinsipalt krav på kr 360 097 735 og et subsidiært krav på kr 133 833 488. Differansen mellom det prinsipale og subsidiære kravet knytter seg utelukkende til grøftene. Det er ikke grunnlag for noen av kravene.

Det prinsipale grøftekravet er grunnløst. Kravet er begrunnet med at Multiconsult utarbeidet grøftesnitt som skal være feil og misvisende fordi disse ikke viste riktig og endelig utgravingsvolum. Tilleggsbestillingen av grøftesnittene fremgår av partenes korrespondanse i oktober 2020. Denne korrespondansen gir ikke grunnlag for CJVs anførsel om at grøftesnittene skulle angi maksimal utgravingsdybde og være representative for alle rørgrøfter. Det var ikke det som bestillingen fra CJV, og det er ikke påvist noen feil ved grøftesnittene. Det er uansett ikke sannsynliggjort at CJV baserte seg på Multiconsults grøftesnitt ved volumberegningen og prisingen av arbeidene med rørgrøftene.

Det subsidiære VA-kravet på kr 133 833 488 er basert på en ren sammenligning mellom Multiconsults mengdeestimer i tilbudsfasen og påståtte detaljprosjekterte mengder per mars 2025. Som tidligere nevnt foreligger det ikke dokumentasjon med noen bevisverdi for det som hevdes å være detaljprosjekterte mengder per mars 2025. Et eventuelt erstatningskrav er uansett begrenset til kostnadsdifferansen mellom de mengdeestimatene som Multiconsult ga, og mengdeestimatene Multiconsult burde ha gitt. HKA og Structor har kostnadsberegnet konsekvensen av Task 2-øvelsen til kr 56 930 401. Dette er et maksimalt tak, og ikke noe gulv slik CJV anfører. HKAs beregning inneholder videre

prosesser som ikke er inkludert i kravet, og HKA har også basert seg på uriktige WBS-mengder for prosesskode 42. Korreksjon av disse feilene medfører at kravet reduseres til kr 51 272 558, men kravet er reelt sett betydelig lavere. Ved estimering av mengder i en tilbudsfasen vil det alltid ligge betydelig usikkerhet og skjønnsmargin. Kravet bør ligge langt lavere enn det Structor/HKA har kommet til basert på en grundig vurdering som er foretatt i ettertid, og hvor de også var kjent med at CJV mente det hadde vært en betydelig mengdeøkning.

Multiconsult gjorde faglige vurderinger av konkurransegrunnlaget opp mot gjeldende krav. Det kan ikke anses som erstatningsbetingende uaktsomhet at Multiconsult ikke avdekket behovet for et større omfang av VA-anlegg i område 11 og på sidevegene i tilbudsfasen. Regelverket oppstiller ingen krav til lukket drenering. Valget mellom åpne og lukkede dreneringsløsninger beror på en sammensatt vurdering. Det er ikke riktig at manglene ved konkurransegrunnlagets løsninger ble avdekket etter noen få timers arbeid tidlig i detaljprosjekteringen slik CJV fremstiller det. Dette var resultat av en betydelig detaljprosjektering fra 10 ressurser som ble utført fra oktober/november 2021 til januar 2022. Konklusjonene i «Drainage Report» må videre ses i lys av den forutgående e-postkorrespondansen mellom partene dagen i forveien. Metoden for estimering av mengder var omforent med CJV. Multiconsult var gjennom hele tilbudsfasen klar på at mengdeestimatene var basert på konkurransegrunnlaget fra SVV. Hvis CJV ønsket at Multiconsult skulle gjøre noe annet eller mer, var det CJVs ansvar å bestille det fra Multiconsult.

En eventuell svikt fra Multiconsult, ligger uansett ikke i nærheten av terskelen for grov uaktsomhet.

2.3.6 Kantstein

CJV har fremsatt et krav på kr 32 753 413. Kravet er basert på en sammenligning mellom mengdeestimerer fra Multiconsult i tilbudsfasen (17 922 meter) og påståtte detaljprosjekterte mengder per mars 2025 (35 156 meter). Underestimerte kantsteinsmengder anføres derfor å utgjøre 17 234 meter.

Kravet er ikke dokumentert. Det foreligger ikke dokumentasjon med noen bevisverdi for det som hevdes å være detaljprosjekterte mengder per mars 2025.

Multiconsult er imidlertid enig i at kantsteinsmengdene kommer til å bli høyere enn det som ble estimert i tilbudsfasen. Det vises til forklaringen fra Solveig Riise. Multiconsult undervurderte behovet for kantstein i prosjektet, og underestimeringen utgjør totalt ca. 14 500 meter.

Det foreligger uansett ikke ansvarsgrunnlag, og kravet kan derfor ikke føre fram. Underestimeringen kan ikke anses som grov uaktsomhet. Multiconsult baserte seg ikke ukritisk på vegmodellene fra SVV, men tok også med ytterligere mengder basert på estimeringer fra vegfaget og landskapsarkitektur (LARK). Det dreier seg om en enkeltstående svikt i en liten del av den totale estimeringsoppgaven, og feilen er således ikke utslag av en systemfeil. Skadeevnen er begrenset, og det er liten skaderisiko isolert sett. Det påståtte tapet må blant annet vurderes opp mot størrelsen på kontrakten. Kantsteinskravet utgjør ca. 2,6 promille av kontraktssummen i Design and build-kontrakten (12,3 milliarder). Multiconsults mengdeestimerer er samlet sett ikke i nærheten av grov uaktsomhet. CJV har hatt betydelige besparelser som må ha vesentlig betydning i en samlet vurdering.

2.4 Krav om erstatning for kostnader til garantistillelse

CJV har fremsatt krav om erstatning for kostnader til garantistillelse, og kravet er oppad begrenset til kr 4 000 000. Multiconsult mener kravet ikke kan føre fram. Garantikostnadskravet må ses i sammenheng med honorartvisten. Multiconsults tilbakehold av prosjekteringsmateriale var rettmessig som følge av CJVs betalingsmislighold. Kravet om erstatning for garantikostnader bortfaller ved enhver rett til tilbakehold, uavhengig av størrelsen på betalingsmisligholdet.

Multiconsult har fulgt kontraktens mekanismer, og det er ikke erstatningsbetingende. Det følger av NS 8401 punkt 15.3.2 tredje ledd at oppdragsgiver har en rett, men ingen plikt til å stille garanti. Kostnader til garantien er noe oppdragsgiver må ta i betraktning ved vurderingen av om garanti skal stilles. At kostnader til sikkerhetsstillelse ikke er erstatningsberettiget, støttes også av juridisk teori.

2.5 Krav om erstatning for BoQ i detaljprosjekteringsfasen

CJV har fremsatt krav om erstatning på kr 516 261 for påståtte merarbeider knyttet til Multiconsults arbeid med BoQ i detaljprosjekteringsfasen. Multiconsult mener det ikke foreligger grunnlag for kravet ettersom ingen av erstatningsvilkårene er oppfylt.

Det foreligger ikke ansvarsgrunnlag. Multiconsults arbeid med BoQ var forsvarlig, og det foreligger ingen prosjekteringsfeil. Det påståtte tapet er udokumentert. Kravet er basert på en enkel tabell over personer som hevdes å ha utført merarbeid som følge av den påståtte prosjekteringsfeil. Tabellen er utarbeidet av CJV og ble fremlagt to år etter at arbeidene skal ha blitt utført. Listen består tilsynelatende av personer som var engasjert på fastlønn i prosjektet. Den fremlagte tabellen er ikke tilstrekkelig til å sannsynliggjøre økonomisk tap eller årsakssammenheng. I alle tilfeller er det reklamert for sent. Arbeidene ble utført i 2022, og dialogen som CJV har vist til, oppfyller ikke de innholdsmessige kravene til en

reklamasjon. Det ble først reklamert og fremsatt krav i CJVs prosesskriv av 6. mars 2024, og dette er ikke uten ugrunnet opphold, jf. NS 8401 punkt 13.4.

2.6 Krav om erstatning for kostnader til Juan Martinez

CJV har fremsatt krav om erstatning på kr 620 060 for påståtte merarbeider som følge av Multiconsults mislighold av rollen som Digital Lead. Multiconsult mener det ikke er grunnlag for kravet ettersom ingen av erstatningsvilkårene er oppfylt.

Det foreligger ikke ansvarsgrunnlag. Multiconsults arbeid var forsvarlig og ble utført i samarbeid og enighet med CJV. Det påståtte tapet er udokumentert. Kravet er basert på en faktura fra Sapinor, men det er ikke mulig å se hva timene knytter seg til. Fakturaen er datert 18. august 2025 til tross for at arbeidene skal ha blitt utført våren/sommeren 2022. Kravet er derfor foreldet. CJV har ikke ført bevis for at fakturaen er betalt eller vil bli betalt. CJV har heller ikke sannsynliggjort årsakssammenheng mellom det påståtte misligholdet og det anførte tapet. Timene som kreves erstattet ble utført i perioden før Juan Martinez tok over som Digital Lead, og gjelder alminnelig innføring i prosjektet. I alle tilfeller er det reklamert for sent. CJV har hevdet at prosjekteringsfeilen ble avdekket underveis i prosjektgjennomføringen. Det ble først reklamert og fremsatt krav i CJVs prosesskriv av 16. mai 2024, og dette er ikke uten ugrunnet opphold, jf. NS 8401 punkt 13.4.

2.7 Krav om tilbakebetaling av bonus

CJV har fremsatt krav om tilbakebetaling av bonus på kr 17 142 196. Multiconsult bestrider at det er grunnlag for kravet.

Bonusen som kreves tilbakebetalt, gjelder Multiconsults arbeider i perioden 23. september 2021 til mars 2022, og denne perioden var fra oppstart av tidlig detaljprosjektering og frem til CJV undertegnet Design & Build contract med Sotra Link, og Sotra Link undertegnet OPS-kontrakt med SVV.

CJV har vist til at TSA begrenser bonusgrunnlaget til timer som er fakturert i tilbudsfasen, og at bonusgrunnlaget derfor ikke omfatter timer etter 23. september 2021. De tidsnære bevis i saken viser imidlertid at det i møte 22. september 2021 ble inngått en avtale mellom partene om å starte detaljprosjektering («early works») 23. september 2021. Partene avtalte videre at Multiconsult skulle fortsette å fakturere med reduserte rater frem til eventuell kontraktsignering med SVV, og at timer som ble ført i denne perioden skulle inngå i bonusberegningen. CJV og Multiconsult avtalte følgelig å forlenge bonusordningen. Det ble også inngått en tilsvarende avtale mellom CJV og Norconsult i det samme møtet.

Avtalen ble bekreftet i etterfølgende e-poster fra Multiconsult og Norconsult til CJV. Det vises til Norconsults e-post av 27. september 2021 og Multiconsults e-post av 28. september 2021. Avtalen ble også bekreftet av Lars Opsahl i hans partsforklaring. Opsahl deltok i det aktuelle møtet, og det var han som skrev den etterfølgende e-posten.

Det er også etterfølgende tidsnær dokumentasjon som viser at det var inngått avtale om bonusberegning. Det vises til Multiconsults månedsrapport for mars 2022 samt Norconsults månedsrapport for mars 2022 og e-poster av 18. mars 2022 og 30. mars 2023.

CJVs argumenter for at avtale likevel ikke skal være inngått, kan ikke tillegges noen vekt. CJVs opptreden i prosjektet lar seg vanskelig forene med at CJV kan ha ment at det ikke var inngått noen avtale om bonus for «early works». CJV ga ikke uttrykk for noen uenighet rundt bonusavtalen, til tross for at denne avtalen ble bekreftet flere ganger av både Multiconsult og Norconsult. CJV betalte også bonus til Multiconsult og Norconsult i tråd med avtalen som var inngått. Det vises videre til at CJV ikke har fremsatt noe krav om tilbakebetaling mot Norconsult. Multiconsult mener bevisførselen viser at det foreligger en avtale om bonus i perioden med «early works», og at det derfor ikke er grunnlag for kravet om tilbakebetaling.

CJV har subsidiært anført at en bonusberegning uansett ikke kan overskride de ordinære ratene. Det er uklart for Multiconsult hva som er påstandsgrunnlaget og det rettslige grunnlaget. CJV har ikke anført at det skal være inngått en avtale om delvis bonus. Daniel Matos var alene om å gi uttrykk for en slik forståelse. Den subsidiære anførselen til CJV har ingen støtte i tidsnære bevis, og det er ikke grunnlag for noe tilbakebetalingskrav.

Multiconsult anfører ellers at læren om *condictio indebiti* uansett ikke gir grunnlag for tilbakebetaling i dette tilfellet.

2.8 Krav om erstatning for omlegging av høyspentledning ved Litlesotra

CJV har fremsatt krav om erstatning for merkostnader på kr 8 519 906 som følge av anført prosjekteringsfeil ved høyspentkabeltraséen ved Litlesotra. Multiconsult mener det ikke er grunnlag for kravet ettersom ingen av erstatningsvilkårene er oppfylt.

Det foreligger ikke ansvarsgrunnlag. Partene er enige om at det ikke var del av Multiconsults opprinnelige oppdrag å prosjektere omlegging av BKKs høyspentkabler. Det er ikke holdepunkter for at Multiconsult senere påtok seg ansvar for prosjektering av høyspenttraséen. Anførselen om at CJV bestilte slik prosjektering høsten 2022, og at dette angivelig ble bekreftet gjennom NoA-025, medfører ikke riktighet. NoA-025 ble utarbeidet 5. september 2022 og omhandler kun modellering av kabelomleggingen. Modelleringen hadde sammenheng med at BKK ikke utarbeider 3D-modeller, og Multiconsult bisto derfor BKK med dette. CJV har ikke vist til noen bestilling som kan tilsi at Multiconsult påtok

seg et prosjekteringsansvar. Multiconsult skulle foreta koordinering av traséen mot andre installasjoner for å unngå kollisjoner, men hadde ikke noe ansvar for prosjektering av traséen, og det er ikke grunnlag for å lese noe mer inn i timelistene. Tidsnær dokumentasjon i prosjektet viser at det ikke ble avtalt noen endringer i denne ansvarsfordelingen.

Subsidiært anføres at løsningen uansett ikke utgjør noen prosjekteringsfeil, da den tverrfaglige modellen anga en løsning som var forsvarlig og gjennomførbar. Multiconsult utarbeidet modellen med en klar forutsetning om at CJV skulle sjekke mot underentreprenører om foreslått radius var mulig og at BKK skulle sjekke termisk resistivitet, jf. e-poster fra Multiconsult og CJV av 30. september 2022. Multiconsult mottok ikke tilbakemelding verken fra BKK eller CJV om at løsningen som var lagt inn i modellen var uheldig eller umulig. Bevisførselen underbygger tvert imot at løsningen var mulig, og CJV har ikke sannsynliggjort at foreslått løsning ikke var gjennomførbar.

Atter subsidiært anføres at det ikke foreligger økonomisk tap eller årsakssammenheng. Erstatningskravet gjelder påståtte merkostnader ved midlertidig omlegging, og kravet er begrunnet med at CJV ikke fikk gjennomført permanent omlegging i 2023 på grunn av at Multiconsults design ikke kunne brukes. Høyspentkabelen var imidlertid tenkt lagt om i to omganger. At CJV forsøkte å få til en optimalisert løsning med én omlegging, men at denne ikke lot seg gjennomføre, utgjør ikke et økonomisk tap. At permanent omlegging i 2023 ikke lot seg gjennomføre, skyldes uansett forhold hos CJV. Multiconsult purret en rekke ganger på bedre koordinering av BKK fra CJV. CJV opplyste allerede i september 2022 at man trolig trengte input fra underentreprenører på radius og dybde. Multiconsult oversendte modellert løsning samme dag, og Multiconsult presiserte at løsningen var modellert slik at det kunne gjøres tverrfaglig kontroll. BKK kom først tilbake med sine termiske vurderinger 1. mars 2023, og først 23. mars 2023 spurte CJV entreprenør om det kunne bores med radius på 150-200 meter. At CJV ventet nærmere et halvt år med å undersøke forholdene som var kjent allerede i september 2022, er CJVs risiko og ansvar.

I alle tilfeller er det reklamert for sent. CJVs e-post av 17. februar 2023 oppfyller ikke de innholdsmessige kravene til en reklamasjon. Det ble først reklamert i CJVs brev av 22. juni 2023, og dette er ikke uten ugrunnet opphold, jf. NS 8401 punkt 13.4. Det foreligger ikke grov uaktsomhet, og unntaket fra reklamasjonsreglene kommer ikke til anvendelse.

2.9 Multiconsults påstand

Multiconsult har lagt ned følgende påstand:

I hovedsøksmålet:

1. Sotra Link Construction JV ANS dømmes til å betale Multiconsult Norge AS

NOK 84 508 794 inkl. mva., med tillegg av forsinkelsesrenter på

- NOK 21 905 453,70 fra 23.06.2023
- NOK 25 219 536,95 fra 21.07.2023
- NOK 20 820 753,33 fra 22.09.2023
- NOK 5 378 588,13 fra 20.10.2023
- NOK 4 802 392,81 fra 24.11.2023
- NOK 1 987 901,15 fra 22.12.2023
- NOK 1 412 162,50 fra 02.02.2024
- NOK 638 378,13 fra 23.02.2024
- NOK 388 708,13 fra 22.03.2024
- NOK 738 716,25 fra 03.05.2024
- NOK 313 785,00 fra 24.05.2024
- NOK 135 365,73 fra 28.06.2024
- NOK 100 851,25 fra 19.07.2024
- NOK 219 423,09 fra 20.09.2024
- NOK 155 568,00 fra 25.10.2024
- NOK 112 651,00 fra 22.11.2024
- NOK 30 274,00 fra 20.12.2024
- NOK 10 479,00 fra 10.01.2025
- NOK 137 806,00 fra 31.03.2025

2. Sotra Link Construction JV ANS dømmes til å betale erstatning oppad begrenset til NOK 88 463 739 til Multiconsult Norge AS, med tillegg av forsinkelsesrenter på
  - NOK 62 700 000 fra 21. september 2023 til 28. november 2023
  - NOK 88 463 739 fra 29. november 2023 og til betaling skjer.

I motsøksmålet:

3. Multiconsult Norge AS frifinnes.

I begge:

4. Multiconsult Norge AS tilkjennes sakskostnader.

3. CJV har i hovedtrekk gjort gjeldende

Multiconsults krav bestrides i sin helhet. CJV har under enhver omstendighet flere motkrav som langt overstiger et eventuelt berettiget krav fra Multiconsult, og som CJV kan benytte til motregning. CJV skal tilkjennes betydelige beløp og frifinnes for krav fra Multiconsult.

3.1 Honorartvisten

Multiconsults krav om ytterligere betaling av honorar kan ikke føre fram. CJV har tvert imot krav på å få tilbakebetalt et betydelig honorarbeløp som kreves fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr 100 000 000 eks. mva.

Det er enighet om at det er avtalt honorar etter medgått tid, såkalt regningsarbeid. Timebudsjettet for hele detaljprosjekteringen til Multiconsult var på 278 400 timer. Det er imidlertid på det rene at omfattende deler av dette arbeidet ikke ble utført av Multiconsult. CJV har betalt kr 388 735 613 som tilsvarer 261 391 timer. Multiconsult krever betalt for ytterligere 42 156 timer, slik at det totale betalingskravet utgjør hele 303 547 timer. Det foreligger en vesentlig og uforståelig overskridelse av timebudsjettet.

CJV har ikke betalingsplikt for arbeid som ikke er utført rasjonelt og forsvarlig, jf. NS 8401 punkt 7.4 og 15.1.3. En betalingsplikt for CJV forutsetter videre at utført arbeid er spesifisert og dokumentert på en slik måte at dette lar seg kontrollere, jf. NS 8401 punkt 15.1.3 (4) og 15.2.1. I tillegg er betaling betinget av at Multiconsult rettidig har varslet overskridelser av timebudsjettet, jf. TSA punkt 6 og NS 8401 punkt 15.1.3.

CJV anfører at Multiconsult fullt ut har fått betalt for nødvendige rådgivningstjenester. Multiconsult har da ikke krav på ytterligere betaling. CJV har tvert imot betalt for mye og har krav på tilbakebetaling. Ved vurderingen av omfanget av nødvendige arbeider, og hvorvidt Multiconsult har arbeidet rasjonelt og forsvarlig, vil Multiconsults opprinnelige timebudsjett stå sentralt. Dette budsjettet er vesentlig er overskredet. Det anføres at størrelsen på overskridelsen, også sett i sammenheng med Multiconsults omfattende mislighold av plikten til å spesifisere og dokumentere utførte arbeider, har til følge at bevisbyrden snus. Det er derfor Multiconsult som må sannsynliggjøre at medgått tid har vært nødvendig og at arbeidet har vært utført rasjonelt og forsvarlig.

Multiconsult har anført at budsjettoverskridelsen i all hovedsak har sammenheng med tilleggsoppgaver. Overskridelsen er kun i helt begrenset grad forklart med underestimering av arbeider som var omfattet av timebudsjett. Det er ikke sannsynliggjort nødvendige tilleggsarbeider i det omfanget som Multiconsult anfører. Det er heller ikke sannsynliggjort økt timebruk grunnet andre forhold hos CJV. Det foreligger da en betydelig overskridelse av timebudsjettet som Multiconsult bærer risikoen for, og som ikke er godtgjort å knytte seg til nødvendige arbeider.

CJV bestrider også en betalingsplikt som følge av manglende oppfyllelse av avtalte krav til spesifisering og dokumentasjon av arbeidet som ble utført. Overskridelsen av timebudsjettet er da heller ikke tilstrekkelig varslet, og honorar er også av denne grunn uberettiget.

3.1.1 Plikten til å spesifisere og dokumentere forbrukte timer

For at oppdragsgiver skal kunne kontrollere at arbeidet utføres rasjonelt og forsvarlig, må faktisk timebruk, og hva timene er brukt til, spesifiseres og dokumenteres i tilstrekkelig grad. Den avtalte forpliktelsen følger av TSA 6 (4) og NS 8401 punkt 15.1.3 (1) og (4).

Formålet med spesifikasjonskravet er at oppdragsgiver skal kunne kontrollere hva tiden har medgått til, hvor lang tid rådgiveren har brukt på den enkelte oppgave, hvilken del av oppdraget tiden har medgått til, oppdragets utvikling og omfang, herunder om arbeidene er utført rasjonelt og forsvarlig. Spesifikasjonskravet er først oppfylt når kontrollformålet er ivaretatt.

Det er store mangler ved Multiconsults rapportering i prosjektet. Multiconsult har kun rapportert om forbrukte timer fordelt på strekning og disiplin, samt gitt spesifiserte arbeidsbeskrivelser i timelistene. Rapporteringen er således ikke knyttet til de enkelte deler av prosjektet. Multiconsult har aldri rapportert på en måte som har satt CJV i stand til å vurdere hvilken del av arbeidet Multiconsult krever betaling for, herunder hvor mye som kreves betalt for tilleggsoppgaver.

Muligheten til å kontrollere om arbeidet er utført rasjonelt og forsvarlig avhenger av at medgått tid er spesifisert på en slik måte at timeforbruk til den enkelte oppgave lar seg identifisere. Det må derfor skilles mellom tid medgått til opprinnelige arbeider og tid medgått til endrings- og tilleggsarbeider. Kravet til å spesifisere medgått tid til tilleggsoppgaver følger også direkte av NS 8401 punkt 15.2.1 (1) andre setning. CJV er uenig i at denne bestemmelsen ikke gjelder for endringsarbeider slik Multiconsult anfører. Et slikt spesifikasjonskrav følger uansett av kontrollformålet. Det var fullt mulig for Multiconsult å foreta en mer nedbrutt rapportering ved å skille ut tilleggsoppgaver, og det var ingen ting i veien for å opprette egne timeføringskoder for den enkelte NoA. En slik nedbrytning og spesifisering ved regningsarbeider er vanlig og nødvendig for å ivareta oppdragsgivers behov for kontroll. Det vises også til at Norconsult har skilt ut VORer i sine fakturaer.

CJV er enig i utgangspunktet som beskrives i HR-2025-977-A, men Multiconsults bruk av dommen gir feil inntrykk av informasjonen som CJV har hatt tilgang til i prosjektet. Dokumentasjonskravets innhold må tilpasses karakteren av de krav som faktureres, og ettersom kontrollformålet er det avgjørende, må kravet til nødvendig spesifisering også tilpasses det enkelte prosjekt. Det dreier seg her om et meget omfattende og komplekst prosjekt hvor det var et klart behov for større nedbrytning og rapportering enn i andre mindre prosjekter. CJV anfører at det var avtalt nedbrytning på kontrollobjekter. Nedbrytning på kontrollobjekter, for forsvarlig planlegging, styring, kontroll og rapportering i forhold til tid og kostnader, er også vanlig i alle store prosjekter. Multiconsult var uansett forpliktet til å oppfylle et slikt spesifikasjonskrav ettersom

kontrollformålet nødvendiggjør rapportering og spesifisering for den enkelte del av prosjektet.

Multiconsult overser klare forskjeller når de sammenligner sin egen timeføring med Norconsults timeføring. Norconsult har i all hovedsak ikke ført en rekke ulike arbeidsoppgaver på én og samme timeføringlinje. Norconsult hadde egne timeføringkoder for endringer, og deres oppdrag var dessuten mer avgrenset enn Multiconsults oppdrag.

Multiconsults månedsrapporter, NoAer og arbeidsbeskrivelser i timelistene inneholder ikke informasjon av betydning for oppdragsgivers vurdering av om arbeidene er utført rasjonelt og forsvarlig. Betalingskravet til Multiconsult lar seg derfor heller ikke kontrollere. Etterkalkulasjonen som er foretatt i bilag 65 til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025, er i seg selv et bevis på manglene ved rapporteringen og faktureringen.

Det bestrides at CJVs innsigelsesrett er prekludert slik Multiconsult anfører. Varslingsbestemmelsen i NS 8401 punkt 15.1.3 (5) gjelder bare tilfeller hvor oppdragsgiver mener oppgavene ikke stemmer med det faktiske arbeidet som er utført. Oppdragsgiver har ingen varslingsplikt etter bestemmelsen dersom han mener oppgavene fra den prosjekterende ikke er tilstrekkelig spesifisert. CJV har uansett gitt klart uttrykk for at Multiconsults fakturakrav ikke kunne kontrolleres, og det vises her til CJVs brev av 21. juli 2022. CJV har også løpende uttrykt bekymring for Multiconsults prosjektgjennomføring, herunder for økte designkostnader, bemanning, ineffektivitet, og betydningen dette har for Multiconsults krav på betaling.

Manglene ved Multiconsults rapportering har fratatt CJV muligheten til å føre kontroll med timeforbruket og fremdriften. Prinsipielt anføres at CJV ikke har betalingsplikt som følge av manglene. Subsidiært bestrider CJV at Multiconsult har krav på forsinkelsesrenter for den del av betalingskravet som retten eventuelt finner berettiget.

3.1.2 Plikten til å varsle overskridelser av timeestimatet

Multiconsults mislighold av plikten til å spesifisere og dokumentere forbrukte timer, har også til følge at kravet om å varsle budsjettoverskridelser ikke er overholdt, jf. TSA punkt 6 (3) og NS 8401 punkt 15.1.3.

Formålet med varslingsplikten er å gi informasjon som er relevant for oppdragsgivers prosjekt- og kostnadsstyring. Misligholdet av spesifikasjons- og dokumentasjonsplikten har medført at varslene om budsjettoverskridelser ikke har oppfylt sin funksjon. Varslene har ikke gitt CJV riktig eller tilstrekkelig informasjon til å ivareta sine interesser. CJV har ikke hatt mulighet til å kontrollere kostnadspådraget opp mot utført arbeid. I en slik situasjonen har CJV heller ikke hatt grunn til å forstå at honoraret ville øke i forhold til det

opprinnelige budsjettet. Den mangelfulle varslingen medfører også at betalingskravet til Multiconsult bortfaller.

3.1.3 Multiconsult har krevd betaling for urasjonelt og uforsvarlig arbeid

CJV har ikke betalingsplikt for arbeid som ikke er utført rasjonelt og forsvarlig, jf. NS 8401 punkt 7.4 og 15.1.3.

CJV har betalt kr 388 735 613 som tilsvarer 261 391 timer. Multiconsult krever betalt for ytterligere 42 156 timer, slik at det totale betalingskravet utgjør 303 547 timer. Timebudsjettet for hele detaljprosjekteringen var på 278 400 timer, men store deler av dette arbeidet ble ikke utført av Multiconsult. CJV har laget to alternativer budsjetter for å hensynta det endrede arbeidsomfang. Justert budsjett 1 utgjør 175 099 timer og justert budsjett 2 utgjør 185 995 timer. Justert budsjett 1 er basert på Multiconsults egen beregning av at ikke utført arbeid utgjør 103 301 timer, jf. Multiconsults «avbestillings NoA-er» (N0A-053, NoA-086, NoA-095 og NoA-232). Justert budsjett 2 er basert på bemanningsplanen som var vedlagt Multiconsults tilbud.

Multiconsults betalingskrav utgjør en overskridelse på 73 % i forhold til justert budsjett 1 og 63 % i forhold til justert budsjett 2.

CJV hadde berettiget grunn til å forvente at Multiconsults timebudsjett var robust. Timebudsjettet ble gitt etter dialog mellom partene og reduksjoner av risiko. Multiconsult beskrev også at budsjettet var representativt for denne type prosjekt i Norge.

Det foreligger en ekstraordinær overskridelse av timeestimatet som er uforståelig. Multiconsult har kontroll over alt tallmateriale og er derfor også er nærmest til å sikre bevis. Den ekstraordinære overskridelsen, også sett i sammenheng med Multiconsults omfattende mislighold av plikten til å spesifisere og dokumentere utførte arbeider, har til følge at bevisbyrden snus. Det er således Multiconsult som må sannsynliggjøre at medgått tid har vært nødvendig, og at arbeidet har vært rasjonelt og forsvarlig.

Timebudsjettet på 278 400 timer gjaldt komplett detaljprosjektering over en periode på ca. 5 år. Multiconsults betalingskrav utgjør 303 547 timer for detaljprosjektering over en periode på ca. 2 år, og Multiconsult utførte ikke store deler av arbeidet som var omfattet av timebudsjettet. CJV har betalt 261 391 timer som tilsvarer nesten hele timebudsjettet for komplett detaljprosjektering over ca. 5 år. Multiconsults betalingskrav utgjør som nevnt en overskridelse på hele 73 % i forhold til justert budsjett 1 og 63 % i forhold til justert budsjett 2. Multiconsult har på sin side beregnet prosentvis økning av timebudsjettet og ikke faktisk budsjettoverskridelse. Dette er en irrelevant og villedende øvelse. Det tilfører ingenting av verdi å se på økninger av et estimat halvveis i et prosjekt, og en slik beregning

tar ikke hensyn til at Multiconsult ikke utførte store deler av arbeidene som var omfattet av det opprinnelige estimatet.

Multiconsult har anført at budsjettoverskridelsen i all hovedsak har sammenheng med tilleggsarbeider (114 971 timer), samt påstått medvirkningssvikt fra CJV (9 314 timer) og helt begrenset underestimering av arbeidene omfattet av timebudsjettet (4 870 timer). Dette betyr at timene som ikke er sannsynliggjort å knytte seg til tilleggsarbeider og medvirkningssvikt fra CJV, per definisjon er urasjonelle. Det er ikke nok at timene er varslet. NoAene er ikke bevis for utført arbeid, og de heller ikke bevis for medgått mertid til tilleggsoppgaver.

CJV mener Multiconsult har bevisbyrden for at anførte tilleggsoppgaver er utført, at disse var bestilt og nødvendige, og hvor mye tid som knytter seg til det enkelte arbeid. Multiconsult har også bevisbyrden for sin anførsel om mertid som følge av manglende medvirkning fra CJV.

CJV bestrider at det er sannsynliggjort nødvendige tilleggsarbeider i det omfanget som Multiconsult anfører. Det er heller ikke sannsynliggjort økt timeforbruk grunnet andre forhold hos CJV. Multiconsults tidsbruk er uforståelig. Den prosjekterende skal dra omsorg for oppdragsgiverens interesser og utføre oppdraget i samsvar med kontrakten og god faglig standard, jf. NS 8401 punkt 7.4 (2), Bevisførselen har imidlertid vist gjennomgående brudd på helt sentrale plikter for å ivareta interessene til oppdragsgiver. Multiconsult har undervurdert omfanget og kompleksiteten av prosjektet og har ikke ivaretatt prosjektets særegenheter, herunder utenlandsk oppdragsgiver.

Når det gjelder vurderingen av hvor mange timer som er sannsynliggjort å knytte seg til tilleggsarbeider, må det ses hen til at det har vært helt begrenset bevisførsel fra Multiconsult om tilleggsarbeider. Det er videre store mangler ved etterkalkulasjonen som er foretatt i bilag 65 til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025. Det fremgår av dokumentet at medgåtte timer til NoAene maksimalt utgjør 75 866 timer. Multiconsult har i tillegg beregnet merarbeid knyttet til anført avbestilling til totalt 4 861 timer. Dokumentet angir et altfor høyt timeantall, men er samtidig et absolutt tak for arbeid knyttet til de angitte NoAene. Timeantallet er basert på søk i timelistene, men ettersom beskrivelsen i timelistene omfatter flere arbeidsoppgaver, blir timeantallet feil og altfor høyt, samtidig som det også er sannsynlig at samme timeantall er medtatt to eller flere ganger. Multiconsult har i tillegg gjennomgående lagt til grunn at 50 % av den altfor høye inputen er merarbeider som ikke var omfattet av det opprinnelige timebudsjettet. Det er ikke gitt noen begrunnelse for det vilkårlige skjønnet, og Multiconsult anslag er ikke sannsynlig. Det kan derfor ikke festes noen lit til etterkalkulasjonen. Basert på bevisførselen må det legges til grunn at timeantallet knyttet til tilleggsarbeider er betydelig lavere enn det som er anført av Multiconsult.

Utmålingen av berettiget honorar må nødvendigvis bli skjønnsmessig, og all bevistvil må gå utover Multiconsult. CJV har laget to øvelser (down-up og top-down) som gir god veiledning for rettens skjønn. Alle øvelsene som er inntatt i CJVs hjelpedokumenter viser at CJV allerede har betalt altfor mye honorar til Multiconsult, og at CJV har krav på å få tilbakebetalt et betydelig beløp.

Det bestrides at det ikke er noen begivenhetsnære bevis for at det er utført urasjonelle og uforsvarlige arbeider slik Multiconsult anfører. CJV varslet blant annet gjentatte ganger om mulig betalingsstans og tok forbehold om tilbakebetaling, og dette var før betalingsstansen i juni 2023.

Multiconsult glemmer også det mest sentrale tidsnære beviset man kan forstille seg på urasjonelle og forsvarlige forhold, hvilket var at Multiconsult ikke ble tildelt mer arbeid fordi CJV mente dette ikke var forsvarlig. Denne beslutningen ble tatt selv om Multiconsult hadde vært med i hele tilbudsfasen og i tillegg hadde utført betydelig arbeid med detaljprosjektering. Dette var en vanskelig avgjørelse som ble fattet etter grundige overveielser, og det skal svært mye til for at man ikke tar med en prosjekterende videre når vedkommende har vært med så lenge i prosjektet.

Bevisførselen har vist at Multiconsult hadde en urasjonell og uforsvarlig timebruk i mange deler av prosjektet, og dette gjelder følgende forhold:

- uforsvarlig/urasjonell ressursbruk
- uforsvarlig arbeid med planlegging, styring, kontroll og rapportering (NoA-074)
- mislighold av BIM-forpliktelser og rollen som Digital Lead (NoA-009, 039, 097)
- uforsvarlig og urasjonelt arbeid knyttet til geoteknikk
- uforsvarlig og urasjonell tidsbruk som følge av feil fra Multiconsult i tilbudsfasen
- uforsvarlig og urasjonelt arbeid med BoQ i detaljprosjekteringsfasen
- urasjonell drift, oppretting av egne feil (NoA-010, 012, 013, 032, 037, 046, 057, 066)
- manglende optimalisering av modeller
- urasjonell drift i forbindelse med hand over til nye prosjekterende

Multiconsult urasjonelle og uforsvarlige timebruk underbygges også av redegjørelsene og vurderingene til CJVs sakkyndige. Som tidligere nevnt må utmålingen nødvendigvis bli skjønnsmessig, og det vises til hjelpedokumentene med de to øvelsene som CJV har laget (down-up og top-down). Det fremgår her hvilke timer med prosjektering som kan anses utført rasjonelt og forsvarlig, samt hvilke timer som må reduseres på grunn av urasjonelle og uforsvarlige forhold. De gule feltene i hjelpedokumentene er ikke kvantifisert, og her må reduksjonen i timer fastsettes skjønnsmessig. Alle øvelsene viser at CJV allerede har betalt altfor mye honorar til Multiconsult, og at CJV har krav på å få tilbakebetalt et betydelig beløp.

3.2 Krav om avbestillingserstatning

CJV bestrider at Multiconsult har krav på avbestillingserstatning. Det foreligger ikke noe oppdrag som kan danne grunnlag for et slikt erstatningskrav.

NS 8401 punkt 16 omhandler avbestilling av gjenstående deler av et oppdrag. Oppdrag er definert til de ytelser som skal utføres etter kontrakten, og oppdraget omfatter det som er angitt i kontraktsdokumentene, jf. NS 8401 punkt 2.3 og 4.1. Multiconsult kan ikke høres med TSA gir Multiconsult rett til å utføre alt av detaljprosjektering. TSA ble utformet for å regulere partenes samarbeid i tilbudsfasen, og inneholder ikke et omforent eller spesifisert arbeidsomfang for detaljprosjekteringsfasen. TSA gir uttrykk for en felles intensjon om videre samarbeid, men forutsetter at detaljprosjektering skal reguleres i en egen avtale (DSA). Partene inngikk ikke noen avtale om detaljprosjektering med et klart definert arbeidsomfang, og Multiconsults rett til å utføre detaljprosjektering gjelder derfor bare i den utstrekning CJV anser dette som «necessary and specified», jf. TSA punkt 3. Arbeidene ble utført etter instruks fra CJV uten en fast ramme for arbeidsomfang. Det foreligger derfor ikke et definert arbeidsomfang som kan avbestilles eller danne grunnlag for et krav om avbestillingserstatning.

Multiconsult kan heller ikke høres med det ble avtalt et scope for detaljprosjekteringen gjennom partenes opptreden og konkludente atferd. Partene forhandlet om vilkårene for DSA uten å bli enige, noe som nettopp bekrefter at det ikke er inngått noen avtale om detaljprosjekteringen med et definert scope. Timeestimatet som ble gitt for CJVs prising, endrer ikke dette. Det ble rapportert mot timeestimatet etter instruks, men det ble ikke inngått noen avtale om DSA med et avtalt omfang. Når man jobber etter instruks må man også finne seg i å bli endret uten rett til erstatning.

Subsidiært anføres at Multiconsult ikke har sannsynliggjort et påregnelig tap som følge av eventuell avbestilling. Multiconsult har estimert gjenstående arbeid til 103 196 timer, men det er ikke forklart hvordan disse tallene er beregnet, og estimatet fremstår som en tankelek. Multiconsult har i tillegg krevd betaling for 5 000 timer som gjelder arbeid med overlevering til nye prosjekterende. Det kan ikke kreves både avbestillingserstatning og betaling for arbeid som er knyttet til avbestilling. Det er den positive kontraktsinteressen som skal fastsettes, og Multiconsult skal stilles som om avbestillingen tenkes borte. Det følger videre av rettspraksis at det er et eventuelt fortjenestetap som kan kreves dekket. Multiconsult har ikke påvist et fortjenestetap.

Multiconsult har beregnet et dekningsbidrag på 58 %. Dekningsbidrag 1 (DB1) er det mest grunnleggende nivået og representerer salgsinntektene minus de direkte variable kostnadene knyttet til tjenesten (de ansattes lønn, forsikring mv.). Det er et slikt dekningsbidrag som er bekreftet av Multiconsults revisorvitne, men dette utgjør ikke et fortjenestetap. Dekningsbidrag 2 (DB2) er en utvidelse av DB1, der man også trekker fra

de indirekte variable kostnadene (programvare, strøm mv.). Dekningsbidrag 3 (DB3) er et enda bredere mål, der man også trekker fra de direkte faste kostnadene (husleie, administrasjon mv.). Det er DB3 som er nærmest til å kunne sammenlignes med et fortjenestetap. Det må gjøres fratrukk for kostnader som Multiconsult har spart ved å ikke utføre resterende del av oppdraget. Multiconsult har ikke forholdt seg til dette. Det er blant annet ikke gjort fratrukk for overheadkostnader i Multiconsults beregning. Multiconsult har heller ikke foretatt noen alternative beregninger, og ut fra bevisførselen er det ikke mulig å påvise et fortjenestetap.

Multiconsult har uansett en tapsbegrensningsplikt, og det er begrenset dekningsadgang for ansatterressurser, jf. NS 8401 punkt 16 annet og tredje ledd. Dersom de rådgivende ingeniørene som skulle ha jobbet med den avbestilte del av prosjektet, blir omdisponert og fullt ut belagt på andre prosjekter med tilsvarende eller bedre dekningsgrad, har ikke Multiconsult lidt noe tap. Regnskapene til Multiconsult underbygger at dette var situasjonen. Både ordreinnngang og ordresreserve viser tilgjengelige oppdrag. Det må legges til grunn at dekningsbidraget fra Sotrasambandet-prosjektet er fullt ut dekket ved annet arbeid. Det må gjøres fradrag for inntjeningen som tilbudte ressurser har hatt i andre prosjekter, og Multiconsult har derfor ikke lidt noe tap.

Block Watne dommen (Rt-2003-486) er ikke sammenlignbar med vår sak. Multiconsult kan uansett ikke høres med at de ville hatt kapasitet til å gjennomføre gjenstående prosjektering i Sotrasambandet-prosjektet i tillegg til andre oppgaver. Vurderingen er for øvrig ikke om Multiconsult ville klart å gjennomføre arbeidene som ble avbestilt i tillegg til andre oppgaver. Det er et prosjekt av samme omfang og kompleksitet som må vurderes, og 2 x Sotrasambandet er ikke realistisk for Multiconsult.

Atter subsidiært anføres at tapet er langt lavere enn det Multiconsult har beregnet. Basert på de opplysninger som er gitt, er det imidlertid umulig å beregne et økonomisk tap.

3.3 Mengdekravet

CJV krever erstatning på kr 583 786 554. Kravet tilsvarer det økonomiske tapet CJV er påført som følge av at Multiconsult gjorde en rekke vesentlige feil i arbeidet med mengdeberegningen i tilbudsfasen.

Flere mengder ble vesentlig underestimert av Multiconsult i tilbudsfasen, og at det anføres at Multiconsult opptrådte grovt uaktsomt. Pristilbudet som ble inngitt til SVV var basert på mengdeberegningene til Multiconsult. CJV har risikoen og kostnadsansvaret for økninger i mengdene fra tilbudet ettersom det er inngått en fastpriskontrakt med SVV. Mengdeøkningene fra tilbudsfasen utgjør derfor et økonomisk tap som CJV kan kreve erstattet av Multiconsult.

Tapsberegningen er basert på avviket mellom mengdeberegningene som Multiconsult leverte i tilbudsfasen 9. juli 2021 og mengdene som senere er beregnet i detaljprosjekteringen per mars 2025. Mengdeavvikstapet utgjør kr 555 987 194. CJV krever i tillegg erstatning for manglende risikopåslag på dette beløpet med 5 %, hvilket utgjør kr 27 799 360. Det totale mengdekravet til CJV utgjør derfor kr 583 786 554.

Mengdekravet består av flere selvstendige krav, og det må foretas en separat vurdering av hvert enkelt krav. Det er likevel klare tegn til systemsvikt i form av mangel på grundighet, kontroll og kvalitetssikring hos Multiconsult i tilbudsfasen.

Multiconsult kan ikke høres med anførselen om at mengdekravet er udokumentert eller teoretisk fordi det er basert på prosjekterte mengder og ikke utførte mengder. Multiconsults egen detaljprosjektering fra 2023 viser en vesentlig mengdeøkning for flere arbeider sammenlignet med mengdeberegningen fra tilbudsfasen. Multiconsult har videre erkjent at det er uteglemt eller mangler mengder for kantstein og mengder for overvannshåndtering og drenering for en rekke sideveger. Det vises også til at detaljprosjekterte mengder fra mars 2025 er basert på 91 % ferdigstillelsesgrad, at 5 % av det resterende gjelder «as built», og at vitnet Marco Tanzillo uttalte at det er 97,5 % «Quantity reliability».

Tapet er påregnelig og står i årsakssammenheng med Multiconsults mislighold. CJV har krav på erstatning for tapet ettersom dette er en følge av Multiconsults prosjekteringsfeil, jf. NS 8401 punkt 13.3 første ledd.

Det er ikke grunnlag for slike fradrag i erstatningsutmålingen som Multiconsult anfører. Multiconsult synes å hevde at det må skje et generaloppgjør hvor CJVs tap som følge av underestimerte mengder skal holdes opp mot CJVs eventuelle besparelser som følge av at enkelte mengder er blitt redusert. Det må imidlertid være årsakssammenheng mellom misligholdet og den påståtte fordelingen det kreves fradrag for. Fordelen som det kreves fradrag for må gjelde samme tapspost, og kompensere for inntrådt skade. Ingen av vilkårene for berikelsesfradrag er oppfylt i dette tilfellet. Det er heller ikke relevant for aktsomhetsvurderingen om andre mengder har blitt redusert. Det finnes ingen eksempler fra rettspraksis hvor en prosjekterende eller annen profesjonsutøver har blitt frikjent for klare feil som er begått fordi vedkommende har gjort en tilstrekkelig jobb på andre områder eller i andre sammenhenger.

Multiconsult utførte ikke oppdraget i tråd med det som var avtalt, og dette skyldes at kravet til faglig forsvarlig handle måte ikke er overholdt, jf. NS 8401 punkt 13.1 første ledd. Det gjelder en streng aktsomhetsnorm for profesjonsutøvere. CJV mener det foreligger særlige grunner for å oppstille et skjerpet aktsomhetskrav i dette tilfellet. Det vises i denne forbindelse til at CJV skulle inngi tilbud på en omfattende OPS-kontrakt med ansvar for drift og vedlikehold i 25 år, at det var en fastpriskontrakt uten mulighet for

mengderegulering, at CJV besto av utenlandske entreprenører og at CJV ved kontraktstildelingen skulle overta risikoen for feil i prosjekteringen som fremgikk av konkurransegrunnlaget.

Multiconsult brukte totalt 28 863 timer i tilbudsfasen, og hadde tilstrekkelig tid og tilgang på ressurser til å utføre den avtalte oppdraget på en faglig god måte. Multiconsult sviktet imidlertid i utførelsen av sine kjerneoppgaver som prosjekterende og rådgiver i tilbudsfasen. Multiconsult har ikke utført en faglig forsvarlig kvalitetsssikring av konkurransegrunnlaget, Multiconsult har uteglemt og oversett vesentlige arbeider og mengder, og Multiconsult har ikke etterlevd krav i SVVs håndbøker (N100 og N200). Det er videre feil og mangler ved Multiconsults vegmodeller som ble benyttet for mengdeuttak, og Multiconsult har også gitt uforsvarlig råd og risikovurderinger knyttet til prosjekteringen i konkurransegrunnlaget.

Multiconsult har således begått en rekke alvorlige feil i tilbudsfasen. Det foreligger faglig svikt og brudd på kjerneforpliktelser ved utførelsen av oppdraget. Feilene har videre stor skadeevne og skaderisiko. Multiconsult kunne også handlet annerledes slik at feilene enkelt hadde vært unngått. Multiconsults opptreden representerer et markert avvik fra forsvarlig handlemåte, og det foreligger grov uaktsomhet.

Det er ikke rettslig grunnlag for Multiconsults anførsel om at det ikke foreligger noe økonomisk tap som kan kreves erstattet, før tapet overstiger det risikopåslaget som CJV tok i sitt pristilbud. CJVs risikopåslag er ikke ment å dekke eller være «buffer» for grovt uaktsomme feil fra Multiconsult.

Multiconsult kan ikke påberope seg for sen varsling ettersom prosjekteringsfeilen skyldes grov uaktsomhet, jf. NS 8401 punkt 13.4 fjerde ledd. Ansvarsbegrensningene i TSA punkt 8 og NS 8401 punkt 13.3 bortfaller også når det er utvist grov uaktsomhet.

3.3.1 Vann og avløp («Water Sewage System»)

CJV krever erstatning for økonomisk tap som følge av grovt uaktsomme feil fra Multiconsult knyttet til mengdeberegningen for vann og avløp (VA).

Kravet er basert på at Multiconsult overså eller feilvurderte behovet for lukkede rørsystem for håndtering av overvann og grunnvann på sideveger i prosjektet, at Multiconsult overså eller feilvurderte nødvendige mengder for separasjon av rent og forurenset overvann i område 11 (Storavatnet), at Multiconsult ga feilslåtte råd og vurderinger i «Drainage report», «risk assessment» og «Uncertainty Register», og at Multiconsult utarbeidet tverrsnitt for grøfter som er feil og misvisende for det nødvendige grunnarbeidet

Mengdene for VA ble vesentlig underestimert som følge av disse feilene, og CJV er påført et betydelig tap. Erstatningskravet består av tre deler og er knyttet til grøfter, rør og kummer, jf. fremlagte kravoversikt. CJV har fremsatt et prinsipalt krav på kr 360 097 735, og et subsidiært krav på kr 133 833 488. Structors Task 2-øvelse utgjør et gulv for det subsidiære kravet, og HKA har beregnet dette til kr 56 930 401. Forskjellen mellom det prinsipale og det subsidiære kravet knytter seg til grøftene.

Begrunnelsen for det prinsipale kravet er at Multiconsult utarbeidet feil og misvisende grøftesnitt. Multiconsult utarbeidet grøftesnittene etter forespørsel fra CJV, og CJV skulle bruke disse for å beregne utgravingsvolum for grøftene. Vitnet Anastasia Hacar forklarte at det var hennes «estimation team» som benyttet Multiconsults tegninger for å beregne utgravingsvolum for grøfter. CJV beregnet snittpriser for utgraving av grøftene som viste seg å være 8 ganger lavere enn de faktiske kostnadene i underentreprenørkontraktene som CJV har inngått. Grøftesnittene var derfor misvisende ettersom utgravingsvolumet er mye større enn det som fremgikk av tegningene til Multiconsult. Multiconsult var også klar over at CJV skulle bruke grøftesnittene for volumberegning i sin kostnadskalkyle.

Det subsidiære kravet er basert på de øvrige feilene som Multiconsult begikk. Som CJVs rådgiver og prosjekterende var Multiconsult forpliktet til å se nærmere på tegningene og øvrig underlag i konkurransegrunnlaget og vurdere om det var feil, mangler og ufullstendigheter sammenlignet med kravene i SVV håndbok N200 og andre prosjektspesifikke krav. Sidevegene er ikke en liten del av prosjektet slik Multiconsult hevder. CJVs bekymring knyttet til manglende drenering på sidevegene var bakgrunnen «Drainage Report». Multiconsult har imidlertid erkjent at det ikke ble gjort en spesifikk vurdering av sidevegene knyttet til VA og overvann, og det ble derfor heller ikke foretatt noen reell kvalitetssikring av konkurransegrunnlaget. Det er på det rene at konkurransegrunnlagets løsninger knyttet til behovet for lukkede rørsystem på sideveger, og løsninger knyttet til separasjon av rent og forurenset vann i område 11, ikke oppfylte kravene i SVV håndbok N200. Tomas Thorsen fra Structor forklarte at det var åpenbart at konkurransegrunnlagets løsninger var ufullstendige og at det måtte suppleres. Multiconsult ga videre en fullstendig feilslått konklusjon i «Drainage Report». Multiconsult tok ingen forbehold. Det ble gitt feilslåtte råd og risikovurderinger i både «Drainage report», «risk assessment» og «Uncertainty Register».

Multiconsult har forsøkt å forsvare seg med at metoden for mengdeestimatene var omforent med CJV. Dette kan Multiconsult ikke høres med. CJV har aldri akseptert at Multiconsult ikke skulle gjøre en VA-faglig vurdering, gjennomgang og kvalitetssikring av konkurransegrunnlaget.

Felles for alle feilene er at de enkelt kunne vært unngått. Det dreier seg ikke om enkeltstående feil, men om en gjennomgående svikt i å vurdere, tolke og anvende det tilgjengelige prosjekteringsgrunnlaget. Multiconsult oppdaget dessuten de omfattende

manglene i prosjekteringen tidlig i detaljfasen, og dette viser at feilene i konkurransegrunnlaget var åpenbare og enkle for en VA-rådgiver å avdekke. Det vises også til Structors gjennomgang av øvelsene «Task 1» og «Taks 2». Structor har beskrevet den sistnevnte øvelsen som et minimumskrav til en VA-rådgiver. Det er en faglig svikt at Multiconsult ikke foretok slike vurderinger. Multiconsults håndtering av VA-faget i tilbudsfasen er et skoleeksempel på grov uaktsomhet hvor man kan kvittere ut alle vurderingsmomentene som juridisk teori og rettspraksis viser til.

3.3.2 Sprengning

CJV krever erstatning for økonomisk tap som følge av at Multiconsult har uteglemt og underestimert mengder for sprengning (prosesskode 22.1). Mengdene som Multiconsult estimerte i tilbudsfasen utgjør 1 524 045 m³ mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 1 639 915 m³. Mengdeavviket er på 115 870 m³, og CJVs krav utgjør kr 37 525 161.

Multiconsult har begått en rekke feil ved mengdeberegningen av sprengningsarbeidet. Prosjekteringen til Multiconsult i tilbudsfasen bryter med flere krav i konkurransegrunnlaget, herunder med krav i SVVs håndbok N200, normalprofilene i konkurransegrunnlaget, landskapsarkitektens terrengsnitt i SVVs tegning F002 for Storavatnet og SVVs «krav til utforming» for Sotrasambandet. Structor avdekket omfattende feil i Multiconsults vegmodeller, og disse feilene har ført til en betydelig underestimering av mengder for sprengning (minimum 429 000 m³). Slike feil skal ikke skje. CJVs krav ligger godt innenfor underestimeringen som Structor har beregnet. Manglende ivaretagelse av skal-kravene i N200, og som også fremgår av øvrige krav i konkurransegrunnlaget, utgjør i seg selv et grovt mislighold. Det vitner også om faglig svikt og manglende grundighet. Multiconsult har opptrådt grovt uaktsomt.

Multiconsults påstand om at CJV har en besparelse knyttet til bergsikring er uriktig, og baserer seg på beregninger som ikke er fremlagt i saken. Det er flere feil ved Multiconsults beregning av fradrag på kr 41 000 000 knyttet til spylrensk, maskinrensk, spettrensk, sprøytebetong, ulike typer bolter etc. Det er på ingen måte tale om noen besparelse. CJV ligger tvert imot an til å ha høyere kostnader enn det som er lagt til grunn i tilbudsfasen. Det er også en misforståelse hos Multiuconsult at bergsikringstiltak erstatter fanggrøfter. Behovet for bergsikringstiltak vurderes på stedet (etter sprengning) og er ment for å forsterke og stabilisere bergflater.

3.3.3 Utgraving av jordmasser

CJV krever erstatning for økonomisk tap som følge av at Multiconsult har underestimert mengder for utgraving av jordmasser (prosesskode 25.5). Mengdene som Multiconsult

estimerte i tilbudsfasen utgjør 635 691 m³ mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 1 094 146 m³. Mengdeavviket er på 458 455 m³, og CJVs krav utgjør kr 68 731 201.

Mengdeberegningen som er foretatt på prosesskode 25.5 er basert på mengdeuttak fra vegmodellen i Novapoint og landskapsmodellen. Multiconsult vegmodeller har imidlertid vesentlige feil og mangler som har resultert i underestimerte mengder. Det vises til Structors presentasjon og gjennomgang av feilene. Det er uteglemt volum mellom de forskjellige vegmodellene og kjørefelt, det er inkonsekvens i profilene ettersom den ene siden i tverrprofilen mangler, og avtaking av jordmasser på fjelloverflaten er ikke beregnet i nødvendig bredde. Structor har påpekt at slike feil skulle vært unngått. AFRYs kritikk av Structor er ubegrunnet og basert på flere sviktende premiss.

Myrmasse er til dels underestimert og til dels utelatt i Multiconsults mengdeberegning på prosesskode 25.5. I den endelige mengdeberegningen var ikke Multiconsult geotekniske vurderinger av behovet for masseutskiftning ivare tatt. Modelleringen av vegmodellene ble utført av vegfaget, men de inkluderte ikke de geotekniske vurderingene av masseutskiftningsbehovet. Peter Caillard fra HKA har reist kritikk mot Multiconsult vurdering av myrmasse, og Caillard påpekte i sin forklaring at Multiconsult ikke hadde utviklet GOM-modellen tilstrekkelig ettersom ikke all tilgjengelig grunninformasjon var medtatt.

Det foreligger flere alvorlige feil, mengdeavviket er betydelig og Multiconsult opptrådte grovt uaktsomt.

Kravet omfatter ikke midlertidige veger slik Multiconsult anfører. Det vises til vitneforklaringen og presentasjonen til Giorgio Angelelli. Multiconsult kan heller ikke høres med at supplerende grunnundersøkelser i detaljprosjekteringsfasen medførte at utgravingsvolumet økte med 100 000 m³. Deler av endringene synes å være begrunnet i utskiftningsbehov på grunn av bløte masser. Multiconsults geoteknikere hadde allerede i tilbudsfasen avdekket at det sannsynligvis var behov for mer utskiftning enn det som var fanget opp av mengdeberegningen i Novapoint. Utgravingsvolumet burde derfor vært tatt i betraktning under mengdeberegningene i tilbudsfasen. Det kan uansett bare være tale om en viss reduksjon av CJVs krav.

Det er ikke rettslig grunnlag for å supplere med andre prosesskoder slik Multiconsult anfører. Multiconsult kan ikke høres med at eventuelle reduksjoner i mengder knyttet til grunnarbeider, som ikke har noe med utgraving å gjøre, skal komme til fradrag i CJVs krav mot Multiconsult. Det er ingen årsakssammenheng mellom misligholdet (underestimerte utgravingsmengder på prosesskode 25.2) og mengder som er gitt på prosesskode 25.2 (tilbakefylling), 25.7 (forurenset masse til deponi) og 25.9 (mudring, under vann). Vilkårene for berikelsesfradrag er derfor ikke oppfylt. Multiconsults anførte krav på

eierskap til optimaliseringer og fordeler av at noen mengder har blitt redusert, savner rettslig grunnlag.

Det er heller ikke grunnlag for fradrag i kravet på grunn av feil enhetspris, og det foreligger en misforståelse/villedning fra Multiconsult på dette punkt. CJV har benyttet samme enhetspris for å beregne kravet til utgravingsmengder som i tilbudsfasen. CJV har benyttet en enhetspris (kostpris) på kr 89,66 som er den enhetsprisen CJV benyttet i tilbudsfasen for mengdene som ble beregnet på prosesskode 25.5. Multiconsult har vist til en kostpris på kr 67,8, men denne gjelder en annen prosesskode (21.3), og har ikke noe å gjøre med mengdene som Multiconsult beregnet på prosesskode 25.5.

3.3.4 Støttemurer

CJV krever erstatning for økonomisk tap som følge av at Multiconsult har utelatt mengder for grunnarbeider knyttet til støttemurene langs veiene i prosjektet.

Multiconsult har utelatt mengder på prosesskoder 71.11 (sprengning), 82.1 (sprengning), 71.12 (graving, bergrensk mv.), 81.1 (utgraving) og 71.13 (fundament og oppfylling). Detaljprosjekterte mengder for disse prosesskodene per mars 2025 utgjør henholdsvis 20 058 m³, 5 725 m³, 39 199 m³, 14 044 m³ og 11 765 m³. Multiconsult mengdeestimerte videre 12 087 m³ på prosesskode 71.17 (tilbakefylling) mens detaljprosjekterte mengder i mars 2025 utgjør 18 256 m³. CJVs samlede støttemurkrav utgjør kr 28 566 438, jf. fremlagte kravsoversikt.

Multiconsults innsigelser mot kravet kan ikke føre fram. Det må legges til grunn at Multiconsult i sine beregninger har unnlatt å ta med mengder for sprengning, utgraving og fundamentering tilknyttet støttemurene. Det er ingen grunn til å tro på Multiconsults anførsler om at mengdene for sprengning og utgraving er inkludert i andre prosesskoder enn det som gjelder for støttemurene (prosesskode 71, 81 og 82). Multiconsults innsigelse kom påfallende sent og Multiconsult har ikke fremlagt noe bevis på at mengdene er inkludert i andre prosesskoder. Structor har dessuten undersøkt vegmodellene til Multiconsult, og Structor har konkludert med at uttak av masser for murer ikke er beregnet i vegmodellen. Det er ingen bevis som underbygger Multiconsults påstand om at de utelatte mengdene er medtatt i andre prosesskoder.

Multiconsult kan ikke høres med at støttemurene må vurderes i sin helhet slik at Multiconsult skal nyte godt av påståtte besparelser knyttet til reduserte mengder for arbeidsprosesser som ikke har noe med de utelatte mengdene å gjøre. Vilårene for berikelsesfradrag er ikke oppfylt, og det er ikke rettslig grunnlag for et slikt generaloppgjør som Multiconsult har påberopt. Multiconsults beregning av fradrag eller besparelser er uansett beheftet med store feil, og det må derfor ses helt bort fra disse.

Det er heller ikke riktig at det har skjedd betydelige endringer fra tilbudsfasen slik Multiconsult anfører. Det har riktignok skjedd visse endringer i detaljfasen, men det har bare vært en helt begrenset økning med kvadratmeter mur. Vitnet Giorgio Angelelli forklarte at det var noen nye murer i detaljfasen, men at dette primært dreide seg om at en opprinnelig mur hadde blitt delt opp i flere murer. Fremstillingen til Multiconsult er derfor misvisende. Angelelli anslo at økningen med kvadratmeter mur kun utgjorde 5-10 %.

CJV påføres et betydelig tap som følge av Multiconsults feil, og det er grovt uaktsomt å utelate mengder for deler av arbeidene.

3.3.5 Belegning av grus

CJV krever erstatning for økonomisk tap som følge av at Multiconsult har underestimert mengder for belegning av grus (prosesskode 67.11). Mengdene som Multiconsult estimerte i tilbudsfasen utgjør 7 079 m² mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 41 637 m². Mengdeavviket er på 34 558 m², og CJVs har fremsatt et erstatningskrav på kr 28 313 246. Structors «Task 2-øvelse» utgjør et gulv for kravet, og HKA har beregnet dette til kr 12 481 210.

Multiconsults innsigelser mot kravet kan ikke føre fram. Pristilbudet som ble inngitt til SVV var basert på mengdeberegningene som Multiconsult leverte 9. juli 2021. Mengdeestimatene til Multiconsult er inntatt i WBS Roads rev. 11, og det fremgår der at Multiconsult beregnet belegning av grus på vegskuldere til 7 079 m² (prosesskode 67.11). Det var dette som ble kommunisert til CJV i tilbudsfasen, og det er først i ettertid at Multiconsult har hevdet at denne estimeringen angivelig knytter seg til plastring i regnskygge. Multiconsult har ikke sannsynliggjort at mengder relatert til belegning av grus er tatt med i form av asfalt. Det er feil at asfaltbelegg var et premiss som lå i konkurransegrunnlaget, og det er ikke dokumentert at det ligger asfalt i Multiconsults vegmodeller fra tilbudsfasen. Multiconsult har for øvrig erkjent at det ikke er medtatt verken grus eller asfalt i rekkverksrom mot midtrabatt.

Det er uansett ikke grunnlag for slike korrigeringer av kravet som Multiconsult anfører. Multiconsult hevder at alle deler av vegbanen må tas i betraktning, herunder at all overbygning og asfalt knyttet til hele vegbanen må trekkes inn, slik at kravet reduseres. Dette er det åpenbart ikke grunnlag for. Det foreligger ingen årsakssammenheng mellom CJVs tap og slike anførte fordeler som Multiconsult krever fradrag for. Vilårene for berikelsesfradrag er ikke oppfylt.

Det er gjennom Structors undersøkelser og vurderinger påvist at Multiconsult vesentlig har underestimert mengder for belegning av grus. Multiconsult har ikke ivaretatt krav som er oppstilt i SVV håndbok N100. Manglende vurdering av konkurransegrunnlaget og

gjeldende krav utgjør brudd på Multiconsult kjerneforpliktelser. Underestimeringen er også betydelig, og Multiconsult opptrådte grovt uaktsomt.

Det bestrides at kravet er for høyt slik Multiconsult anfører. Det er irrelevant hva AFRY og Multiconsults vitner mener er en riktig enhetspris for belegning av grus. Det er lagt til grunn samme enhetspris som CJV benyttet i tilbudet til SVV. Structors Task 2-vurdering angir et minimumsnivå og hensyntar ikke hva detaljprosjekterte eller faktiske mengder vil bli. De seneste tall på detaljprosjekterte mengder for belegning av grus utgjør 41 637 m², og det er disse mengdene som må holdes opp mot det Multiconsult estimerte i tilbudsfasen.

3.3.5 Kantstein

CJV krever erstatning for økonomisk tap som følge av at Multiconsult har underestimert mengder for kantstein. Mengdene som Multiconsult estimerte i tilbudsfasen utgjør 17 922 meter mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 35 156 meter. Mengdeavviket er på 17 234 meter, og CJVs erstatningskrav utgjør kr 32 753 413.

Multiconsult har erkjent at ca. 14 500 meter kantstein ble uteglemt i tilbudsfasen. Det er uklart hvorfor Multiconsult mener at det resterende avviket ikke skulle vært medregnet i tilbudsfasen. Multiconsult kan ikke høres med at det må innrømmes en betydelig skjønnsmargin ved mengdeestimeringen. Multiconsult har ikke rådgitt CJV til å legge på et betydelig usikkerhetspåslag på kantsteinsmengdene, og det er uansett ikke grunnlag for å innrømme noen skjønnsmargin for grovt uaktsomme forhold hos Multiconsult. Kravet må anses å være tilstrekkelig dokumentert. Structors Task 2-vurdering viser at det burde vært estimert 36 576 meter, og CJVs krav ligger godt innenfor dette. Det er videre irrelevant hva AFRY og Multiconsults vitner mener er en riktig enhetspris for kantstein. CJVs krav bygger på enhetspriser tillagt påslag slik som CJV la til grunn i tilbudet til SVV.

Multiconsult har opptrådt grovt uaktsomt ved mengdeberegningen av kantstein i tilbudsfasen. Mengdeberegning av kantstein i prosjektet var en enkel og lite tidkrevende øvelse. Multiconsult unnlot å foreta en forsvarlig gjennomgang og vurdering av materialet i konkurransegrunnlaget. Det foreligger brudd på kjerneforpliktelsene og krav som er stilt i SVVs håndbok N100. Omfanget av Multiconsults kontraktsbrudd er betydelig, og den grove underestimeringen av kantstein har stor skadeevne. Formålet med kantstein er å lede overflatevann, skille rent og forurenset vann, avgrense trafikkområder og være til hjelp for blinde/svaksynte. Structors beregninger viser en rekke uteglemte og vesentlig underestimerte områder og vegmodeller med kantstein. Det er derfor ikke tale om en enkeltstående feilberegning eller enkeltstående svikt i en skjønsmessig vurdering, men det dreier seg derimot om en gjennomgående faglig svikt hos Multiconsult. Feilene kunne også enkelt vært unngått.

3.4 Krav om erstatning for kostnader til garantistillelse

CJV krever erstatning for kostnader til bankgaranti som er stilt etter NS 8401 punkt 15.3.2 tredje ledd. Garantien ble stilt for å unngå at Multiconsult skulle fortsette å tilbakeholde prosjekteringsmateriale som var kritisk for prosjektet. CJV anfører at Multiconsults honorarkrav er urettmessig, og at Multiconsult derfor ikke hadde rett til å tilbakeholde prosjekteringsmateriale. Erstatningskravet for garantikostnader beror på rettens avgjørelse i honorartvisten. Dersom retten kommer til at Multiconsults betalingskrav er urettmessig, har CJV også krav på erstatning for garantikostnadene. Kostnadene utgjør kr 2 676 061,64 per 25. november 2025, og øker frem til garantien kan avsluttes.

For det tilfelle at retten kommer til at Multiconsults betalingskrav er delvis uberettiget, krever CJV erstatning for en forholdsmessig andel av garantikostnadene. Tilbakeholdsretten til den prosjekterende gjelder kun for prosjekteringsmateriale som ikke er betalt. Dersom Multiconsults vederlag blir delvis redusert, hadde ikke Multiconsult rett til å holde tilbake ytelser for hele vederlagskravet. CJV hadde dermed ikke trengt å stille garanti for hele det utestående vederlagskravet for å oppfylle vilkåret om «betryggende sikkerhet» i NS 8401 punkt 15.3.2.

3.5 Krav om erstatning for prosjekteringsfeil ved BoQ i detaljprosjekteringsfasen

CJV krever erstatning for merarbeid som følge av Multiconsults uforsvarlige og urasjonelle arbeider med BoQ i detaljprosjekteringsfasen. Multiconsult leverte ikke BoQ i tråd med kontrakten. Arbeidene var mangelfulle og mengdebeskrivelsen var ubrukkelig. Det foreligger derfor prosjekteringsfeil, og CJV har krav på erstatning for det unødvendige merarbeidet, jf. NS 8401 punkt 13.1 og 13.3.

Merarbeidet består i at CJVs ansatte måtte følge opp, korrigere og bistå ved Multiconsults urasjonelle og uforsvarlige arbeider. CJV har beregnet at deres ansatte har brukt nærmere 500 timer på disse arbeidene, og kravet utgjør kr 516 261. Det angjeldende arbeidet fremgår av tidsnær dokumentasjon i prosjektet. Arbeidet som de ulike ansatte utførte, ble også belyst gjennom vitneforklaringen til Daniel Matos. Multiconsult kan ikke høres med at mertid for ansatte med fastlønn ikke utgjør et økonomisk tap. Kravet omfatter tidsbruk som ellers kunne vært benyttet på annet arbeid dersom Multiconsults mislighold tenkes bort. Høyesterett har anerkjent at slik tidsbruk utgjør et økonomisk tap.

CJV har reklamert rettidig. De løpende diskusjonene mellom partene gjennom 2022 oppfyller kravet til nøytral reklamasjon. Det var uansett mulig for Multiconsult å utlede fra sammenhengen at krav ville fremmes.

3.6 Krav om erstatning for merkostnader til Juan Martinez

CJV krever erstatning for merkostnader på kr 620 060 som følge av Multiconsults mislighold av rollen som Digital Lead. Philip Hon påtok seg rollen som Digital Lead uten å ha nødvendig kompetanse eller erfaring til å oppfylle den. Det foreligger et vesentlig mislighold av BIM forpliktelsene som Multiconsult hadde i prosjektet. CJV er påført merkostnader som følge av denne prosjekteringsfeilen og har krav på erstatning for disse utgiftene, jf. NS 8401 punkt 13.1 og 13.3.

Erstatningskravet på kr 620 060 tilsvarer kostnadene som SapiNor har fakturert til CJV. Merarbeidet til Juan Martinez omfatter løpende oppfølging, møtevirksomhet og utarbeidelse av analysen i juli 2022. Dette ble også nærmere belyst av Juan Martinez i hans vitneforklaring. Merarbeidet var et resultat av feilene til Philip Hon og Multiconsults mislighold. Kravet er ikke foreldet i forholdet mellom CJV og SapiNor ettersom partene hadde en avtale om at CJV skulle betale SapiNor for kostnadene ved bruk av Juan Martinez.

CJV har reklamert rettidig. Det ble gjentatte ganger påpekt mangler ved Philip Hons utførelse, og det kommer klart fram av korrespondansen i prosjektet at dette skapte unødvendig merarbeid for Juan Martinez. Det vises særlig til e-post av 9. november 2022 som Andre Biagi sendte til Philip Hon. Det foreligger uansett grov uaktsomhet og Multiconsult kan derfor ikke påberope for sen reklamasjon. Multiconsult plasserte Philip Hon i en rolle som han verken hadde kompetanse eller erfaring til å oppfylle, og dette er et markant avvik fra forsvarlig handlemåte.

3.7 Krav om tilbakebetaling av bonus

CJV krever tilbakebetaling av uberettiget bonus på 17 142 196. Det er utbetalt bonus som overstiger det Multiconsult hadde krav på. Det følger av TSA at Multiconsult kun har krav på bonus for arbeidstimer som er fakturert frem til september 2021. Det er følgelig ikke grunnlag for å kreve bonus for timer frem til mars 2022, og Multiconsults bonuskrav for denne perioden var derfor urettmessig.

Partene har ikke i etterkant blitt enige om å endre TSA eller utvide bonusordningen. Det bestrides at det ble inngått en bonusavtale i møtet 22. september 2021. Daniel Matos Gil deltok på diskusjonene om Multiconsults vederlag, og han var i sin vitneforklaring klar på at bonus ikke ble avtalt eller diskutert. Multiconsults e-post av 28. september 2021 er heller ikke en skriftlig avtale om bonus. Det ble i e-posten vist til at Multiconsult aksepterte CJVs forslag om å bruke reduserte rater. Fra dette har Multiconsult tilsynelatende utledet en automatisk følge om at bonus også skal utvides. CJV har aldri tilbudt noen slik utvidelse av bonusen.

CJV mener at Multiconsult ikke har hatt noen berettiget forventning om at bonusklausulen ble endret. Klausulen i TSA var ment å være en suksessbonus for Multiconsult dersom CJV ble tildelt kontrakten med SVV. På tidspunktet Multiconsult hevder at bonusavtalen ble utvidet, var det ingen tvil om at kontrakten med SVV ville bli inngått. Multiconsult kan ikke ha hatt en berettiget forventning om at CJV ville akseptere utvidelse av en incentivbonus etter at vilkåret for bonus var oppfylt. I praksis innebærer en slik utvidelse et ubetinget påslag til Multiconsult på rundt kr 17 000 000. Multiconsult har ikke fremlagt bevis eller gitt noen forklaring på hva slags motytelse CJV skal ha fått i retur for disse pengene. Det var ingen likviditetsbelastning hos CJV slik Multiconsult synes å hevde. Det foreligger heller ikke passivitet eller konkludent hos CJV som kan begrunne avtalerettslig binding.

Den fundamentale skjevheten i den påberopte endringsavtalen tilsier at Multiconsult aldri kan ha fått noen berettiget forventning om enighet uten en uttrykkelig aksept fra CJV, og det foreligger ikke noen slik aksept. Ingen av bonusfakturaene ble betalt ved forfall. Betaling skjedde etter press fra Multiconsult og trusler om stans og tilbakehold av prosjekteringsytelser. CJV tok også forbehold før siste faktura ble betalt. Det er ikke utslagsgivende eller relevant at CJV ikke har fremmet et tilsvarende krav mot Norconsult.

Det foreligger følgelig ingen endringsavtale, og Multiconsult har derfor ikke krav på bonus for timer som er fakturert frem til mars 2022. Subsidiært anføres at en eventuell endringsavtale kun kan gå ut på at CJV skal dekke differansen mellom ordinære og reduserte rater i perioden fra september 2021 til mars 2022. Spørsmålet er også her om Multiconsult hadde en berettiget forventning om at en slik avtale var inngått. Det er imidlertid en sentral forskjell ettersom det ikke lenger er en fundamental skjevhet i avtalen, hvilket senker terskelen for en berettiget forventning hos Multiconsult. En slik forventning om enighet kan også bygges på positive utspill fra CJV ettersom Daniel Matos Gil forklarte at «Pablo offered to cover the difference». Ved en slik endringsavtale reduseres tilbakebetalingskravet til kr 7 428 233.

CJV har krav på tilbakebetaling etter den alminnelige læren om tilbakeføring av uberettiget ytelse (*condictio indebiti*). Det foreligger en uberettiget berikelse hos Multiconsult som CJV har krav på å få tilbakebetalt. Betaling med forbehold etter betalingspress fra Multiconsult, gir en klar presumpsjon om tilbakebetaling. CJV redegjorde også for sitt standpunkt i brev av 15. mars 2023, og det er følgelig ikke grunnlag for innrettelse hos Multiconsult.

3.8 Krav om erstatning for prosjekteringsfeil knyttet til høyspenttraséen ved Litlesotra

CJV krever erstatning for merkostnader på kr 8 519 906 som følge av Multiconsults prosjekteringsfeil knyttet til traséen for høyspentledninger ved Litlesotra.

I kontrakten med SVV hadde CJV ansvaret for å prosjektere omlegging av høyspenttraséen. Det var således ikke BKK som skulle utføre denne prosjekteringen slik Multiconsult anfører. BKK hadde kun ansvar for elektroteknisk beregning, prosjektering og dimensjonering av kablene. Prosjekteringen av høyspenttraséen (OPI, rør og grøfter) var derimot CJVs ansvar, og CJV bestilte dette prosjekteringsarbeidet fra Multiconsult høsten 2022. CJVs bestilling ble også akseptert og bekreftet av Multiconsult. Dette fremgår blant annet av NoA-025.

Multiconsult kan ikke høres med at de bare skulle utføre en tegnejobb.

Prosjekteringsoppgaven var et utslag av CJVs forpliktelser opp mot SVV, og Multiconsult var godt kjent med dette. Det er heller ingen indikasjon i NoA-025 på at dette bare skulle være en tegnejobb. Det fremgår at Multiconsult skulle lage en modell, og modellen må selvsagt utgjøre en byggbar løsning som CJV kunne legge til grunn for sine arbeider.

At Multiconsult hadde påtatt seg ansvaret for prosjektering av høyspenttraséen og tilhørende koordinering, underbygges av at det i Multiconsults månedsrapporter løpende ble orientert om at disse arbeidene var eller ville bli utført. Multiconsult har også fakturert timer for prosjektering av høyspenttraséen som indikerer at det er utført langt mer omfattende arbeid enn en ren tegnejobb. Det vises blant annet til Multiconsults timelister fra oktober 2022, februar 2023 og mars 2023. I timelistene er det blant annet nevnt detaljering, modellering, koordinering, beregning, termiske krav, materialer og kontroll for både høyspent, borehull og OPI-kanal. Det dreier seg om tverrfaglige arbeider fra ulike fagdisipliner hos Multiconsult, og dette må karakteriseres som prosjektering.

Det foreligger videre en prosjekteringsfeil ettersom Multiconsult prosjekterte en løsning som ikke var byggbar. Multiconsult hadde prosjektert borehull med for liten radius og OPI-kanal med for stor dypde. OPI-kanalen var plassert for dypt, og det ville blitt skade/overoppheting dersom man bygget som prosjektert av Multiconsult. Det foreligger en total forfeiling av selve formålet når løsningen ikke er byggbar. Dette utgjør et klart brudd på avtalt/bestilt ytelse. Multiconsults prosjektering er også i strid med omsorgsforpliktelsen og gjeldende aktsomhetsnormer. Arbeidet skulle utføres i tråd med gjeldende bransjeretningslinjer (REN) som blant annet stiller krav om at man må ta hensyn til kjølingsforhold. Prosjekteringen var også i strid med forskrift om elektroniske forsyningsanlegg § 2-5. Samlet sett må feilen til Multiconsult anses som grov uaktsomhet.

Som følge av prosjekteringsfeilen var det ikke mulig å gjennomføre permanent omlegging av høyspentledningene i 2023. CJV måtte derfor foreta en midlertidig omlegging av høyspentledningene. Det var aldri planlagt å gjøre en midlertidig omlegging av disse høyspentledningene slik Multiconsults anfører (gjaldt bare vei). Den midlertidige omleggingen av høyspentledningene hadde ikke vært nødvendig dersom prosjekteringsfeilen tenkes borte. Kostnadene ved den midlertidige omleggingen utgjør

kr 8 519 906, og disse utgiftene er en direkte og påregnelig følge av prosjekteringsfeilen. CJV har derfor krav på erstatning for disse merkostnadene, jf. NS 8401 punkt 13.3.

CJV har videre reklamert rettidig. Det ble sendt nøytral reklamasjon til Multiconsult i e-post av 17. februar 2023, og dette var kun én dag etter at CJV hadde fått kunnskap om prosjekteringsfeilen. Den nøytrale reklamasjonen ble også fulgt opp med et spesifisert varsel i CJVs brev av 22. juni 2023. Det foreligger dessuten grov uaktsomhet og Multiconsult kan derfor uansett ikke påberope for sen reklamasjon.

3.9 Påstand

CJV har lagt ned følgende påstand:

I hovedsøksmålet:

1. Sotra Link Construction JV ANS frifinnes.

I motkravet:

2. Multiconsult Norge AS dømmes til å betale til Sotra Link Construction JV ANS et beløp for urettmessig utbetalt honorar fastsatt etter rettens skjønn oppad begrenset til NOK 100 000 000 eksklusiv merverdiavgift, med tillegg av
  - avsavnsrente med 6,24 % av NOK 24 596 413 fra 1. juni 2023 frem til og med 17. november 2023 og deretter lovens forsinkelsesrente fra 18. november 2023 og frem til betaling skjer.
  - avsavnsrente med 6,24 % av NOK 27 508 636 fra 24. april 2023 frem til og med 17. november 2023 og deretter lovens forsinkelsesrente fra 18. november 2023 og frem til betaling skjer,
  - avsavnsrente med 6,24 % av NOK 31 573 445 fra 28. mars 2023 frem til og med 17. november 2023 og deretter lovens forsinkelsesrente fra 18. november 2023 og frem til betaling skjer,
  - avsavnsrente med 6,24 % av NOK 16 321 506 fra 15. mars 2023 frem til og med 17. november 2023 og deretter lovens forsinkelsesrente fra 18. november 2023 og frem til betaling skjer.
3. Multiconsult Norge AS dømmes til å betale til Sotra Link Construction JV ANS et beløp for urettmessig utbetalt bonus med NOK 17 142 076 eksklusiv merverdiavgift, med tillegg av
  - avsavnsrente med 6,24 % av NOK 8 455 211 fra 13. september 2022 frem til og med 17. november 2023 og deretter lovens forsinkelsesrente fra 18. november 2023 og frem til betaling skjer,

- avsavnsrente med 6,24 % av NOK 8 686 865 fra 13. september 2022 frem til og med 5. april 2024 og deretter lovens forsinkelsesrente fra 6. april 2024 og frem til betaling skjer.
- 4. Multiconsult Norge AS dømmes til å erstatte Sotra Link Construction JV ANS' kostnader til garantistillelse fastsatt etter rettens skjønn oppad begrenset til NOK 4 000 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 18. november 2023 og frem til betaling skjer.
- 5. Multiconsult Norge AS dømmes til å erstatte Sotra Link Construction JV ANS' tap som følge av mangler ved mengdebeskrivelsen for detaljprosjekteringen med NOK 516 261, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 16. juni 2024 og til betaling skjer.
- 6. Multiconsult Norge AS dømmes til å erstatte Sotra Link Construction JV ANS' tap som følge av feil mengdeangivelse i tilbud med NOK 583 786 553, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 16. juni 2024 og til betaling skjer.
- 7. Multiconsult Norge AS dømmes til å erstatte Sotra Link Construction JV ANS' tap som følge av feil knyttet til design for høyspentledninger ved Litlesotra med NOK 8 519 906, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 16. juni 2024 og til betaling skjer.
- 8. Multiconsult Norge AS dømmes til å erstatte Sotra Link Construction JV ANS' kostnader til Juan Martinez med NOK 620 060.

I begge:

- 9. Multiconsult Norge AS dømmes til å erstatte Sotra Link Construction JV ANS' sakskostnader.

4. RETTENS VURDERING

4.1 Innledning

Saken er meget omfattende og gjelder store verdier.

Multiconsult har fremsatt krav om få betalt utestående honorar på kr 84 508 794, og har også fremsatt krav om avbestillingserstatning på kr 88 463 739.

CJV bestrider kravene til Multiconsult, og har fremsatt sju motkrav. Motkravene gjelder krav om erstatning på kr 583 786 554 som følge av feil ved Multiconsult mengdeestimerer i tilbudsfasen (mengdekravet), krav om tilbakebetaling av urettmessig honorar med inntil kr 100 000 000, krav om tilbakebetaling av urettmessig bonus på kr 17 142 196, krav om erstatning på kr 8 519 906 som følge av prosjekteringsfeil ved høyspenttrasé, krav om erstatning for kostnader til garantistillelse med inntil kr 4 000 000, krav om erstatning på

kr 620 060 som følge av mislighold av rollen som Digital Lead, og krav om erstatning på kr 516 261 som følge av prosjekteringsfeil ved BoQ i detaljprosjekteringsfasen.

Motkravene til CJV utgjør følgelig et totalbeløp på inntil kr 714 584 977. Ettersom CJV har bestridt kravene til Multiconsult, så utgjør tvistesummen i saken kr 887 557 519. Retten bemerker at tvistesummen var enda høyere da sluttinnleggene ble inngitt. CJV fremsatte i sitt sluttinnlegg et erstatningskrav på kr 818 515 889 som følge av feil ved Multiconsult mengdeestimer i tilbudsfasen (mengdekravet). Den totale tvistesummen var da kr 234 729 335 høyere, og utgjorde på det tidspunktet godt over én milliard kroner.

CJV har anført at mengdekravet også har betydning for enkelte deler av honorartvisten. Retten vil derfor først behandle mengdekravet som CJV har fremsatt. Retten behandler deretter de to kravene som Multiconsult har fremsatt, før retten går over til å behandle de øvrige motkravene til CJV.

4.2 Mengdekravet

CJV har som nevnt fremsatt et mengdekrav på kr 583 786 554. CJV anfører at flere mengder ble vesentlig underestimert av Multiconsult i tilbudsfasen, og at disse mengdefeilene skyldes grov uaktsomhet. Pristilbudet som ble inngitt til SVV var basert på mengdeberegningene til Multiconsult. CJV har risikoen og kostnadsansvaret for økninger i mengdene fra tilbudet ettersom det er inngått en fastpriskontrakt med SVV. Det anføres at mengdeøkningene fra tilbudsfasen utgjør et økonomisk tap som CJV kan kreve erstattet av Multiconsult.

Det anførte tapet er altså basert på at mengdene som medgår til å gjennomføre kontraktsarbeidene til CJV, er høyere enn det Multiconsult hadde estimert i tilbudsfasen. CJV har fremsatt et sammensatt erstatningskrav som består av flere selvstendige tapsposter. Tapsberegningen er for samtlige poster basert på avviket mellom mengdeberegningene som Multiconsult leverte i tilbudsfasen 9. juli 2021 og de mengder som senere er beregnet i detaljprosjekteringen per mars 2025. Mengdeavvikstapet er beregnet til kr 555 987 194. CJV krever i tillegg erstatning for manglende risikopåslag på dette beløpet med 5 %, hvilket utgjør kr 27 799 360. Det totale mengdekravet til CJV utgjør derfor kr 583 786 554. Multiconsult bestrider hele mengdekravet.

4.2.1 Den avtalte ansvarsreguleringen og bakgrunnen for denne

I avtalen mellom partene er det inntatt en bestemmelse om ansvarsbegrensning for prosjekteringsfeil. Det vises til TSA punkt 8, hvor det heter:

Multiconsult is a member of RIFs collective liability insurance and is obliged at all time to maintain liability insurance for the work performed in accordance with this agreement. The insurance certificate and insurance terms are attached to the TSA.

«Multiconsult is only responsible for design errors according to NS 8401 art. 13.1 first section, and limited to losses/claims which are covered by RIFs liability insurance only. This means that Multiconsult is not responsible for errors in quantities or calculations of cost or responsibilities that go beyond what Multiconsult would have been responsible for in a contract directly with the Client. Risk assessment of quantities and cost shall be carried out by CJV with input from Multiconsult.»

Retten bemerker at den nevnte ansvarsforsikringen til Multiconsult ikke dekker feil ved mengdeberegninger, jf. forsikringsvilkårene § 4 bokstav g. Det følger da av den ovennevnte avtalebestemmelsen at Multiconsult heller ikke er ansvarlig for slike feil. Partene er imidlertid enige om at ansvarsbegrensningen ikke gjelder dersom det kan påvises at CJV er påført et tap som skyldes grov uaktsomhet fra Multiconsult.

Det er følgelig CJV som har risikoen for feil ved mengdeberegninger, og denne ansvarsfordelingen kan bare fravikes hvis Multiconsult har utvist grov uaktsomhet. Bakgrunnen for en slik ansvarsregulering er at estimering av mengder i tilbudsfasen skjer på et tidlig og umodent nivå. Hvor store mengder og kostnader som vil medgå til å gjennomføre totalentreprenørens kontraktsarbeider, vil nødvendigvis være forbundet med stor usikkerhet. Volumet i entreprisekontrakten er dessuten betydelig større enn rådgiverkontrakten. Disse forholdene er også noe av bakgrunnen for at ansvarsforsikringen til den prosjekterende ikke dekker feil ved mengdeberegninger. Totalentreprenøren er videre den som er nærmest og best egnet til å håndtere den aktuelle risikoen ettersom han kan innkalkulere risikoen for økte mengder i sitt pristilbud til byggherren. Det er også presisert i den ovennevnte avtalebestemmelsen at CJV hadde ansvaret for å gjøre risikovurderinger av mengder og kostnader.

Hvilke risikopåslag som CJV innkalkulerte i sitt pristilbud, har vært et langvarig tema under saksforberedelsen. Multiconsult fremprovoserte slik dokumentasjon i prosesskriv av 21. desember 2023. Provokasjonen ble besvart av CJV som opplyste at risikopåslaget fremgikk av dokumentet «RV. 555 The Sotra Construction PPP Project, Tender Reorganization». Retten viser i denne forbindelse til CJVs prosesskriv av 6. mars 2024, 30. august 2024 og 19. desember 2024. Det fremgår av det aktuelle dokumentet at risikopåslaget for veger i dagen utgjorde ca. kr 176 000 000 mens risikopåslaget for grunnarbeider utgjorde ca. kr 118 000 000.

CJV opplyste senere i prosesskriv av 6. mars 2025 at de hadde funnet et excel-ark «Risk Opportunity Analysis» som var utarbeidet 20. juli 2021. Det ble videre opplyst at risikovurderingene i dette dokumentet ble foretatt rett før det endelige tilbudet til SVV ble

inngitt. Risikovurderingene ble oppgitt å være tilnærmet identisk med risikoanalysen i dokumentet «RV. 555 The Sotra Construction PPP Project, Tender Reorganization». Det fremgår av det nevnte excel-arket at risikopåslaget for vegger i dagen utgjorde ca. kr 176 000 000 mens risikopåslaget for grunnarbeider utgjorde ca. kr 112 000 000.

Senere ble det imidlertid opplyst at de ovennevnte dokumentene likevel ikke ga uttrykk for CJVs risikopåslag i pristilbudet til SVV. Det vises til CJVs prosesskriv av 11. april 2025 hvor det står følgende om dette:

«I forbindelse med CJVs nærmere arbeid for å besvare Multiconsults provokasjoner knyttet til risikovurderinger og risikopåslag, har det imidlertid vist seg at de ovennevnte dokumentene (altså bilag 1 og bilag 2 til CJVs prosesskriv av 6. mars 2025) likevel ikke gir uttrykk for CJVs felles risikovurderinger, men uttrykker interne risikovurderinger, delvis foretatt i tid etter tilbudet var gitt, og som ikke representerer CJV sine standpunkt til risikovurderinger og risikopåslag i tilknytning til tilbudsinngivelsen.

Dette har kommet for dagen ved at CJV i letarbeidet har funnet excel-arket «Risk Matrix», som gir uttrykk for CJVs felles risikovurdering og risikopåslag i forbindelse med tilbudsinngivelsen til Statens vegvesen. Dette dokumentet vil fremlegges nedenfor under punkt 2.2, sammen med en nærmere beskrivelse av de deler av dokumentet som er relevant for saken.»

CJV har opplyst at det sistnevnte excel-arket ble utarbeidet 30. juni 2021. Det fremgår av det aktuelle arket, og den etterfølgende redegjørelsen til CJV av 11. april 2025, at risikopåslaget for vegger i dagen utgjorde ca. kr 47 700 000 mens risikopåslaget for grunnarbeider utgjorde ca. kr 16 200 000.

CJV har således har gitt ulik informasjon om størrelsen på det aktuelle risikopåslaget. Forskjellene er også store. Risikopåslagene i de to førstnevnte dokumentene utgjør ca. MNOK 294-288 mens risikopåslagene i det sistnevnte dokumentet utgjør ca. MNOK 64. Retten mener det er merkelig at CJV i løpet av saksforberedelsen har oppgitt så ulik informasjon om risikopåslaget som var innkalkulert i pristilbudet.

Avslutningsvis under dette punkt kan det nevnes at verken partene eller retten er kjent med at det finnes noen rettspraksis som direkte omhandler krav om erstatning for feilberegning av mengder i en tilbudsfasen. Det er uvisst hva som er årsaken til at slike krav ikke har vært gjenstand for behandling i domstolene tidligere, men det kan muligens tenkes at dette har sammenheng med ansvars- og risikofordelingen som er beskrevet ovenfor.

4.2.2 Profesjonsansvaret og terskelen for grov uaktsomhet

Retten finner grunn til å komme med noen bemerkninger til det rettslige utgangspunktet for vurderingen av om det foreligger ansvarsgrunnlag.

Dersom CJV skal vinne fram med at det foreligger ansvarsgrunnlag for underestimering av mengder i tilbudsfasen, må det kunne påvises at Multiconsult har begått prosjekteringsfeil, og at prosjekteringsfeilen også var grovt uaktsom.

NS 8401 punkt 13.1 angir når det foreligger prosjekteringsfeil:

«Det foreligger prosjekteringsfeil når oppdraget ikke er utført i samsvar med kontrakten og dette skyldes at kravet til faglig forsvarlig handlemåte eller aktsomhet ikke er overholdt.»

Bestemmelsen oppstiller følgelig to vilkår som begge må være oppfylt. Det må foreligge et kontraktsbrudd, og misligholdet må skyldes at kravet til faglig forsvarlig handlemåte ikke er overholdt. Det er tale om et profesjonsansvar, som er et utslag av det alminnelige uaktsomhetsansvaret. Det gjelder i utgangspunktet et strengt, ulovfestet uaktsomhetsansvar for profesjonsutøvere. Det er likevel et visst spillerom før atferd som kan kritiseres, må anses som erstatningsbetingende uaktsomhet, jf. Rt-1995-1350.

CJV har anført at det foreligger særlige grunner for å oppstille et skjerpet aktsomhetskrav for Multiconsult i forbindelse med den aktuelle mengdebergingssoppgaven. Til støtte for denne anførselen er det vist til at CJV skulle inngi tilbud på en omfattende OPS-kontrakt med ansvar for drift og vedlikehold i 25 år, at det var en fastpriskontrakt uten mulighet for mengderegulering, at CJV besto av utenlandske entreprenører og at CJV ved kontraktstildelingen skulle overta risikoen for eventuelle feil i forprosjekteringen som fremgikk av konkurransegrunnlaget.

Retten er ikke enig i at det er grunnlag for en skjerpelse av det allerede strenge aktsomhetskravet som følger av profesjonsansvaret.

Det følger av rettspraksis at det må foretas en bred og sammensatt aktsomhetsvurdering. Det vises blant annet til HR-2020-2010-A avsnitt 25:

«Høyesteretts praksis i saker om profesjonsansvar viser at det med utgangspunkt i oppdraget må foretas en bred og sammensatt aktsomhetsvurdering. Oppdragets omfang og kompleksitet, tiden som står til rådighet, skadene som kan oppstå ved uriktig rådgivning, og klientens instruksjoner vil kunne få betydning ved vurderingen av om en advokat har opptrådt uaktsomt.»

Det er oppgaven med å beregne mengder i tilbudsfasen som er utgangspunktet for aktsomhetsvurderingen. Retten bemerker at estimering av mengder i tilbudsfasen skjer på et tidlig og umodent nivå. På dette stadiet er det derfor også stor usikkert knyttet til hvor store mengder som vil medgå til å gjennomføre totalentreprenørens kontraktsarbeider.

Når det skal inngis tilbud på en fastpriskontrakt uten mulighet for mengderegulering, må totalentreprenøren ta hensyn til risikoen for mengdeøkninger i sitt pristilbud til byggherren. CJV var i likhet med andre entreprenører godt kjent med dette. Det var også presisert i TSA punkt 8 at CJV hadde ansvaret for å foreta risikovurderinger av mengder og kostnader. CJV foretok slike risikovurderinger og innkalkulerte risikopåslag i sitt pristilbud. Multiconsult var ikke involvert i utarbeidelsen av risikopåslaget, og det vises til gjennomgangen av den omtalte provokasjonen ovenfor.

Retten bemerker videre at den potensielle skaden som kan oppstå ved underestimering av mengder i tilbudsfasen, utelukkende vil være av økonomisk art. Det er først i detaljprosjekteringsfasen at det skal utarbeides et endelig underlag for utførelsen. Det må da kontrolleres at dette underlaget oppfyller alle offentligrettslige regler og krav. Det er også i denne fasen at det utarbeides byggesøknader og gjennomføres tredjepartskontroller. Retten mener derfor at underestimering av mengder i tilbudsfasen ikke vil utgjøre noen risiko for materiell skade, og at det heller ikke er noen risiko for liv eller helse. Skaderisikoen ved slike feil vil således bare av økonomisk art.

Når det gjelder betydningen av prosjektets omfang og kompleksitet, viser retten til LB-2017-000908 hvor lagmannsretten bemerket følgende:

«Som nevnt i punkt 2.1. har Cowi et strengt profesjonsansvar som Norturas rådgiver. Dette gjelder alle de tre sentrale elementer i prosjektet: kvalitet, tid og økonomi. Det må likevel tas i betraktning at rådgiver ikke har en resultatforpliktelse, men en innsats- og omsorgsforpliktelse. Kompleksiteten av prosjektet var også høy. Dette tilsier at rommet for feil og mangler som ikke utløser erstatningsansvar, er videre enn ved et enkelt prosjekt.»

Høy kompleksitet og stort omfang i et prosjekt tilsier altså at spillerommet for feil som ikke kan anses erstatningsbetingende, er noe videre enn for et enklere prosjektet. Prosjektet i vår sak har både stort omfang og høy kompleksitet. Dette gjelder også oppgaven med å beregne mengder i tilbudsfasen. Det er blant annet opplyst at det var ca. 4 700 linjer med mengder i WBS Roads, samt at Multiconsult i tillegg leverte mengdeberegninger for elektro og tunellarbeider, som ikke var en del av WBS Roads. Multiconsult utførte også annet arbeid, og mengdebergingene var derfor del av en større leveranse fra Multiconsult i tilbudsfasen.

Samlet sett kan det ikke anses å være grunnlag for en skjerpelse av det allerede strenge aktsomhetskravet som følger av profesjonsansvaret. Retten mener tvert imot at ovennevnte forhold tilsier at spillerommet for feilberegninger av mengder i tilbudsfasen, som ikke kan anses erstatningsbetingende, bør være noe videre.

Terskelen for grov uaktsomhet ligger videre høyt. CJV har vist til at det særlig bør legges vekt på om det foreligger faglig svikt ved utførelsen av oppdraget, herunder om det foreligger brudd på kravene i SVVs håndbøker (N100 og N200). Det er også vist til at brudd på kjerneforpliktelser og skadeevnen/skaderisikoen er sentrale vurderingsmomenter.

For at feil ved oppdragsutførelsen skal kunne karakteriseres som grovt uaktsomme, må det dreie seg om en opptreden som er sterkt klanderverdig. Retten viser til Rt-1989-1318 hvor Høyesterett bemerket følgende på side 1322:

«For at en oppførsel skal kunne karakteriseres som grovt uaktsom, må den etter mitt syn representere et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Det må dreie seg om en opptreden som er sterkt klanderverdig, hvor vedkommen altså er vesentlig mer å klandre enn hvor det er tale om alminnelig uaktsomhet.»

Ved den konkrete vurderingen av om det foreligger grov uaktsomhet, må det ses hen til de samme momentene som inngår i bedømmelsen av om atferden er uaktsom. Sentralt ved vurderingen står blant annet handlingens skadeevne, jf. HR-2017-1977-A avsnitt 46-47.

Som CJV har påpekt må det kunne forventes at den prosjekterende er fullt faglig oppdatert innen sitt felt, og eventuell manglende oppfyllelse av offentligrettslige krav og bransjenormer vil derfor være et relevant vurderingsmoment. Det må imidlertid foretas en bred og sammensatt vurdering av om det foreligger grov uaktsomhet. Det vises til Urbye, Kommentarer til NS 8401 og NS 8402 (2011), side 159, hvor det heter:

«Betegnelsen *grov uaktsomhet* må forbeholdes forhold som klart og markert fraviker det som er akseptabelt, uten at dette kan skyldes tilfeldige «glipp». Størrelsen på avviket fra det akseptable, risiko for skade eller tap ved den uaktsomme handling, dvs. den mulige konsekvensen av prosjekteringsfeilen, vil være momenter ved bedømmelsen av om feilen skyldes *grov uaktsomhet*.»

Urbye har videre vist til et sitat som er hentet fra Sandvik, Kommentar til NS 3401, side 240, hvor det heter:

«Grov uaktsomhet vil trolig være mest aktuell for feilkonstruksjon basert på graverende misforståelser av kontraktsangivelser, eller i form av massive unnlatelser av instruksjon til og tilsyn med arbeidernes utførelse. Hva som skal til for å karakterisere en forsømmelse som grovt uaktsom, lar seg vanskelig gjøre å angi

generelt, utover at det må foreligge et markert og vesentlig avvik fra det som regnes som forsvarlig adferd.»

Det siterte er skrevet med sikte på entreprenørens forhold, men vil også gjelde tilsvarende for den prosjekterende.

Retten bemerker at prosjekteringsfeil som begås under tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen har ulik skadeevne. Dommene som CJV har vist til, hvor det er konstatert grov uaktsomhet, gjelder ikke prosjekteringsfeil i tilbudsfasen. Verken partene eller retten har funnet noe eksempel fra rettspraksis hvor det er konstatert grov uaktsomhet hos en rådgiver i en tilbudsfase. Vår sak gjelder videre underestimering av mengder. Som tidligere nevnt vil en potensiell skade ved feilberegning av mengder i tilbudsfasen utelukkende være av økonomisk art. Det vises også til de øvrige forholdene som er nevnt ovenfor i forbindelse med vurderingen av profesjonsansvaret. I lys av dette mener retten at det skal mye til for at underestimering av mengder i tilbudsfasen skal kunne anses som grov uaktsomhet.

4.2.3 Nærmere om mengdekravet som er fremsatt

Mengdekravet var ikke et tema i starten på saken. Multiconsult tok ut stevning 28. juli 2023 og CJV innga tilsvarende med motkrav 18. oktober 2023. Mengdekravet ble først fremsatt i CJVs prosesskriv av 16. mai 2024. De ansvarsbetingende handlinger som er påberopt, knytter seg til mengdeberegningene som Multiconsult leverte 9. juli 2021, og det er på det rene at CJV ikke har reklamert rettidig. For sen varsling får ikke noen avgjørende betydning ettersom CJV uansett må påvise at den påberopte prosjekteringsfeilen skyldes grov uaktsomhet, jf. NS 8401 punkt 13.4 (4). Retten finner likevel grunn til å påpeke at det er merkelig at det gikk så lang tid før CJV reklamerte og fremsatte krav. Dette gjelder særlig når det i ettertid hevdes å foreligge grovt uaktsomme feil ved mengdeberegningene som skal ha medført et tap på flere hundre millioner kroner. Retten nevner i denne forbindelse at den største delen av mengdekravet knytter seg til «Water Sewage System», og at Multiconsult allerede i september 2022 hadde varslet om at VA-anleggene i konkurransegrunnlaget (som mengdeberegningen var basert på) var mangelfulle, jf. NoA-015 og NoA-027.

CJV har videre endret sin kravsberegning flere ganger, og retten finner derfor grunn til å foreta en gjennomgang av utviklingen i mengdekravet.

Den første kravsberegningen ble presentert i CJVs prosesskriv av 16. mai 2024. Kravet utgjorde da kr 794 159 044, og var basert på avviket mellom påståtte mengdeberegninger fra Multiconsult i tilbudsfasen og påståtte mengdeberegninger fra detaljprosjekteringen per juli 2023. CJV hadde engasjert konsultselskapet Andermann til å foreta denne sammenligningen, og i prosesskrivet ble det fremlagt et ark på én side med beregningen

som Andermann hadde utarbeidet. CJV fremla senere en rapport fra HKA i prosesskriv av 19. desember 2024, og det ble blant annet opplyst at HKA ikke hadde funnet noen feil ved arbeidet til Andermann. CJV varslet videre flere ganger at mengdeavvikstapet trolig ville bli betydelig redusert som følge av at CJV samarbeidet aktivt med sine nye prosjekterende for å optimalisere designløsninger, jf. CJVs prosesskriv av 30. august 2024, 26. september 2024 og 19. desember 2024.

Multiconsult kommenterte mengdekravet i prosesskriv av 28. mars 2025. Det ble da påpekt at CJV ikke hadde tatt utgangspunkt i de relevante mengdeberegningene til Multiconsult ettersom CJV hadde brukt filen «BoQ summary», og ikke Multiconsults samlede mengdeberegninger i «WBS Roads rev.11». Det ble videre påpekt at kravet bygde på en misforståelse av SVVs prosesskoder, og at dette hadde ført til en dobbelføring av grøftmengder. Det ble også påberopt andre feil i samme prosesskriv. Multiconsult har fremhevet at bare dobbelføringen av grøftmengder utgjorde ca. kr 340 000 000, hvilket omtrent var 40 % av det totale mengdekravet som CJV hadde fremsatt på dette tidspunktet.

CJV kom med en revidert kravberegning i prosesskriv av 18. august 2025. Kravet utgjorde da kr 763 938 124 med tillegg av et uspesifisert risikopåslag. Det ble fremlagt en ny rapport fra HKA, samt en rapport og presentasjon fra Structor. Mengdekravet ble senere oppjustert til kr 779 538 942 i sluttinnlegget til CJV av 25. august 2025. Oppjusteringen skyldtes at kravsposter, som tidligere hadde gått til fradrag ved den forrige beregningen, nå var satt til null. CJV krevde også et risikopåslag på 5 %, slik at det samlede mengdekravet utgjorde kr 818 515 889.

Det totale mengdekravet ble altså oppjustert selv om CJV tidligere hadde varslet at kravet trolig ville bli betydelig nedjustert, og Multiconsult også hadde påpekt flere feil ved den forrige kravsberegningen av 16. mai 2024. Retten bemerker at CJV hadde foretatt flere endringer i forhold til den første kravsberegningen. Sammenligningsgrunnlaget var ikke lenger detaljprosjekterte mengder per juli 2023. De to siste kravberegningene var basert på avviket mellom mengdeberegninger fra Multiconsult 9. juli 2021 og påståtte mengdeberegninger fra detaljprosjekteringen per februar/mars 2025. CJV benyttet videre nye enhetspriser for flere prosesskoder, og oppga også en ny begrunnelse for krav knyttet til VA-grøfter.

Multiconsult kommenterte de nye kravsberegningene i prosesskriv av 12. september 2025, og retten finner grunn til å gjengi følgende fra prosesskrivet på side 3:

«Helt fra mengdekravet ble fremsatt første gang, i CJVs prosesskriv av 16.05.2024, og frem til den nye kravsberegningen ble fremlagt den 18.08.2025, har mengdekravet vært basert på den påståtte differansen mellom de mengder CJV mener at Multiconsult estimerte i tilbudsfasen, og de antatte mengdene som fremgikk av detaljprosjekteringen slik den forelå i juli 2023.

I den nye kravsberegningen sammenlignes de mengdene som CJV mener at Multiconsult estimerte i tilbudsfasen («WBS Rev.11»), med de mengder som visstnok skal fremgå av detaljprosjekteringen pr. februar 2025 («Detail design Mar 2025»). Det er to grunnleggende svakheter ved kravet slik det er fremsatt.

For det første er kravet helt udokumentert. De detaljprosjekterte mengdene pr. februar 2025 er ikke dokumentert på annen måte enn gjennom tall som er satt inn i CJVs regneark. Det er helt umulig for både Multiconsult og retten å kontrollere CJVs påstander. Fraværet av dokumentasjon må lede til at Multiconsult skal frifinnes for kravet.

For det andre er det påståtte økonomiske tapet teoretisk. Resonnementet bak CJVs krav er at det – som følge av større mengder enn antatt på tilbudstidspunktet – blir mer kostbart å gjennomføre prosjektet enn det CJV la til grunn ved inngivelsen av sitt tilbud til Statens vegvesen. Anleggsarbeidene er imidlertid ikke gjennomført, og verken CJV eller andre vet hva slags mengder som faktisk vil komme til utførelse i anleggsfasen. De detaljprosjekterte mengdene pr. februar 2025 gir et bilde på hva CJV og CJVs rådgivere tror vil komme til utførelse, men gir ikke uttrykk for de faktiske endelige og utførte mengdene. Dertil kommer at CJV heller ikke forsøker å avklare årsaken til mengdevariasjoner for de ulike ytelsene fra tilbudstidspunktet til detaljprosjekteringstidspunktet, om det skyldes endringer i prosjektet, optimalisering osv. CJV har følgelig ikke under noen omstendighet dokumentert eller sannsynliggjort noe tap som står i årsakssammenheng med anført uaktsomhet hos Multiconsult i tilbudsfasen.

For det tredje går kravet langt utover det CJVs rådgivere mener at er en følge av eventuell erstatningsbetingende uaktsomhet hos Multiconsult.

[...]

Det tapet HKA mener at CJV har lidt som følge av påstått erstatningsbetingende uaktsomhet ved estimering av mengder tilknyttet VA er dermed på ca. 57 MNOK. CJV har imidlertid fremsatt et krav på NOK 445 113 726,-, altså nesten 8 ganger så mye. CJV har ikke forsøkt å begrunne hvorfor CJV mener å ha krav på erstatning som langt overstiger det som hevdes å stå i årsakssammenheng med Multiconsults påståtte uaktsomhet.»

Multiconsult kom også med ytterligere kommentarer til selve beregningen i det samme prosesskrivet, og bemerket blant annet at var fremlagt et noe mer utfyllende underlag for den nye beregningen. Det vises til prosesskrivet hvor det står følgende på side 4:

«Samtidig har CJV fremlagt et noe mer utfyllende underlag for den nye kravsbergingen. Konkret ser det ut til at CJV, gjennom rapporten fra CJVs sakkyndige HKA, har fremlagt et underlag som viser samtlige detaljprosjekterte mengder som er lagt til grunn for det nye kravet. Vedlegg 127 til HKAs rapport er en Excel-fil med navn «TENDER TRENCHES VOLUMES ESTIMATES rev02», med en fane «DDW UPBOQ WBS», som inneholder en presentasjon av mengder per disiplin, område, objekttype, WBS-nivå, WBS-kode, objektkode, teknisk beskrivelse, mengdeenhet og mengder. Videre er mengdene presentert i to kolonner: «*Quantity total*» og «*Claim Data. MUL scope of works*». Gjennom disse dataene kan Multiconsult se hvilke mengder som er inkludert i CJVs krav, og hvordan mengder er summert og sammenstilt.

Videre har Multiconsult gjennom rettens kjennelse av 03.06.2025 fått tilgang til dokumentet «*Rv. 555 The Sotra Connection PPP Project TENDER REORGANIZATION*», som ifølge CJV inneholder «*opplysninger om CJVs forventede kostnader og inntekter i prosjektet gjennom detaljerte oppstillinger om prisingsmekanismer av enkeltkomponenter*». Multiconsult har dermed innsyn i de prisene CJV la til grunn for sitt tilbud til Sotra Link / Statens vegvesen. Til sist har Multiconsult fått tilgang til flere av de underentreprisekontraktene CJV viser til i sin kravsoppstilling, som referanse for de enhetsprisene som er lagt til grunn for kravet.

Disse dokumentene har samlet gjort det mulig for Multiconsult å gjøre noen foreløpige vurderinger av CJVs krav. Multiconsult har gjennom dette avdekket en rekke betydelige feil ved kravet.»

Multiconsult påpekte blant annet i prosesskrivet at det var medtatt mengder for arbeid med store konstruksjoner og tunnelportaler som Multiconsults ikke hadde ansvar for å beregne i tilbudsfasen, samt at det var flere feil ved enhetsprisene som var benyttet i beregningen. Det ble også påberopt en rekke andre feil, herunder at det var feil å foreta en kravsberging der Multiconsult ble holdt ansvarlig for alle negative mengdeavvik mens det ble sett bort fra alle positive mengdeavvik (tilfeller hvor de detaljprosjekterte mengder hadde blitt lavere enn det Multiconsult estimerte i tilbudsfasen). Multiconsult anførte at hele mengdekravet bortfalt som følge av alle feilene.

CJV kom deretter med en revidert kravsberging i prosesskriv av 27. september 2025. Mengdekravet var da nedjustert til kr 600 398 428, hvorav kr 571 808 027 utgjorde mengdeavvikstap og kr 28 590 401 utgjorde risikopåslag. CJV hadde flere overordnede kommentarer til Multiconsults siste anførsler om mengdekravet, og det står følgende om dette i prosesskrivet på side 2-3:

«CJV bestrider påstandene fra Multiconsult om at kravet er udokumentert og at det økonomiske tapet er teoretisk, noe som vil bli nærmere redegjort for under

hovedforhandlingen. Det er heller ikke riktig at CJV har fremsatt «nye krav» som Multiconsult omtaler det som i punkt 3.3.

Videre har Multiconsult fremsatt en rekke innsigelser til CJVs kravoppstilling for mengdekravet, og fremlagt i alt 10 bilag knyttet til disse innsigelsene. Enkelte av innsigelsene er CJV enig i, og har derfor justert kravoppstillingen i tråd med punktene man er enig i.

[...]

Oppsummert om endringene:

- CJV har frafalt enkelte krav under mengdekravet: «rock fill», «filter sand underfill» «contaminated masses», «concrete», «reinforcement» og «temporary road base layers».
- Tallfeil som er påpekt av Multiconsult i bilag 4 er CJV delvis enig i. For det meste dreier dette seg om mindre tallstørrelser som input i oppstillingen.
- CJV er enig i at beregningen av kravet skal baseres på enhetspriser fra tilbudet til SVV i den grad dette forelå på tilbudspunktet (anvendelige enhetspriser).
- Medtatte mengder for «Detailed Design March 2025» har ved en feil inkludert tunnelportaler og store konstruksjoner, som CJV er enig i at ikke var del av Multiconsults scope.
- CJV er imidlertid ikke enig i at det som er kategorisert som «TWS» i oversikten over detailed design mengder ikke var en del av Multiconsults scope. Oversikten i bilag 127 til HKAs rapport hvor dette fremgår knytter seg ikke til anleggsveier, som var utenfor Multiconsults scope. Dette knytter seg til arbeider med midlertidig omlegging av vegtrafikk, som Multiconsult oppgav mengder på i tilbudsfasen.
- CJV bestrider at kravsberegningen for grøfter er uriktig.
- CJV bestrider at det skal gjøres et fradrag i erstatningskravet for de tilfellet hvor mengdene har blitt lavere enn det Multiconsult beregnet i tilbudsfasen.»

Retten bemerker at CJV senere under hovedforhandlingen frafalt en kravspost på kr 15 820 833 som var knyttet til asfaltlag på midlertidig veier. Det totale mengdekravet til CJV utgjør etter dette kr 583 786 554, hvorav kr 555 987 194 er mengdeavvikstap og kr 27 799 360 er risikopåslag.

Etter rettens vurdering er det flere svakheter ved CJVs mengdekrav, og retten mener gjennomgangen ovenfor også illustrerer dette. Svakheterne knytter seg blant annet til vilkårene om at det må kunne påvises et økonomisk tap, og at tapet også må stå i erstatningsrettslig årsakssammenheng med det påberopte ansvarsgrunnlaget. Retten kommer nærmere tilbake til dette i punktet nedenfor.

Retten finner også grunn til å bemerke at det fremsatte mengdekravet harmonerer dårlig med den avtalte risikofordelingen. Det er CJV som har risikoen for at mengdene kan bli høyere enn det som var beregnet i tilbudsfasen. Bakgrunnen for denne risikofordelingen er som nevnt at estimering av mengder i tilbudsfasen skjer på et tidlig og umodent nivå. Det er derfor også stor usikkerhet knyttet til hvor store mengder som vil medgå til å gjennomføre totalentreprenørens kontraktsarbeider.

Mengdeberegningene skulle sette CJV i stand til å gi en mest mulig riktig og konkurransedyktig fastpris i sitt tilbud. Den avtalte risikofordelingen innebærer at totalentreprenøren påtar seg risikoen for at mengdene kan bli større enn antatt, men han har også en potensiell oppside dersom mengdene blir mindre enn antatt. Det er totalentreprenøren som er nærmest og best egnet til å håndtere mengderisikoen ettersom han kan innkalkulere risikoen for økte mengder i sitt pristilbud til byggherren. CJV innkalkulerte også et slikt risikopåslag i sitt pristilbud.

Mengdekravet til CJV forutsetter imidlertid at det skal ses bort fra risikopåslaget i pristilbudet, og at det også skal ses bort fra alle positive mengdeavvik (tilfeller hvor detaljprosjekterte mengder er lavere enn det Multiconsult beregnet i tilbudsfasen). CJV anfører at det kun er relevant å se på negative mengdeavvik (tilfeller hvor detaljprosjekterte mengder er høyere enn det Multiconsult beregnet i tilbudsfasen). Sammenligningsgrunnlaget er mengdeberegningene fra tilbudsfasen som Multiconsult leverte 9. juli 2021 og de mengder som senere er beregnet i detaljprosjekteringen per mars 2025. CJV anfører at Multiconsult er erstatningsansvarlig for alle mengdeøkninger i denne perioden på rundt tre og et halvt år.

Det fremsatte mengdekravet innebærer derfor i realiteten at hele mengderisikoen overføres til Multiconsult.

CJV har gjort gjeldende at det ikke er grunnlag for et generaloppgjør hvor tap som følge av underestimerte mengder holdes opp mot besparelser som følge av at andre mengder har blitt overestimert. Det anføres at vilkårene for berikelsesfradrag ikke er oppfylt i dette tilfellet.

Læren om berikelsesfradrag kommer inn ved erstatningsberegningen, og gjelder følgelig en situasjonen hvor det allerede er konstatert et ansvarsgrunnlag. Retten mener det blir for snevert å bare se på de negative mengdeavvikene ved aktsomhetsvurderingen. Det skal

foretas en bred og sammensatt aktsomhetsvurdering, og handlingens skadeevne står sentralt ved denne vurderingen. CJV var kjent med mengderisikoen, og innkalkulerte derfor også et risikopåslag i sitt pristilbud. Retten bemerker at skaderisikoen ved underestimering av mengder i tilbudsfasen, naturlig nok vil bli redusert ved at totalentreprenøren tar et slikt risikopåslag i sitt pristilbud. Etter rettens syn bør også positive mengdeavvik tas i betraktning. Estimering av mengder i tilbudsfasen skjer på et tidlig nivå, og det er ikke uvanlig at mengdene kan vise seg å være underestimert på noen punkter og overestimert på andre punkter. Når mengder skal vurderes et sted, er det heller ikke uvanlig at den prosjekterende kan se hen til at mengder kan være overestimert andre steder. En slik tankegang kommer blant annet til uttrykk i Multiconsults e-post av 29. oktober 2020, hvor det står følgende:

«Yes, it is correct that some side roads do not have any drainage in the design basis. We understand your concern regarding price and the type of contract. However, we do not think that the quantities will increase that much. We think maybe they have overestimated the amount of drainage needed in some places (for example drainage pipes on each side of the tunnel tubes) and therefore we don't think this will be a big issue.»

Etter rettens syn er det derfor naturlig at skaderisikoen vurderes på bakgrunn av den samlede estimeringen. Retten antar at det viktigste for totalentreprenøren er at mengdeestimatene totalt sett gir et godt grunnlag for å inngi et pristilbud til byggherren.

Multiconsult kan videre bare holdes ansvarlig dersom det er utvist kvalifisert uaktsomhet. Retten mener som tidligere nevnt at det skal mye til for at feilberegning av mengder i en tilbudsfasen skal kunne anses som grov uaktsomhet. Som regel vil det kun være aktuelt å konstatere grov uaktsomhet i sjeldne tilfeller, og slik konstatering bør reserveres til de tilfeller der domstolene etter en samlet vurdering finner at dette ansvarsgrunnlaget har de beste grunner for seg. Det vises til Røed, Rådgiverrett (2021), punkt 2.1.4, hvor det heter:

«På samme måte som vurderingen av om det foreligger alminnelig uaktsomhet, beror spørsmålet om det er grunnlag for å karakterisere en handling som grovt uaktsom, på en skjønnsmessig helhetsvurdering. Det er imidlertid antatt at denne vurderingen i langt større grad enn selve aktsomhetsvurderingen, er overlatt til domstolenes skjønn.

Ved vurderingen av om det er grunnlag for å konstatere alminnelig uaktsomhet vil skjønnsvurderingen være mer begrenset ut fra at normen for alminnelig uaktsomhet i utgangspunktet fastlegges gjennom skrevne atferdsnormer og sedvaner.

Forutsetningen om at det må foreligge et markant avvik fra forsvarlig handlemåte, gjør imidlertid, at det kun er aktuelt å konstatere grov uaktsomhet i sjeldne tilfeller. I teorien er det gitt uttrykk for at statuering av grov uaktsomhet bør reserveres til de

tilfellene der domstolene etter en samlet vurdering finner at ansvarsgrunnlaget har de beste grunner for seg. Dette fordi grov uaktsomhet er et meget sterkt signal som gir klare føringer for hvor ansvaret skal plasseres.»

Mengdekravet til CJV innebærer som nevnt at hele mengderisikoen overføres til Multiconsult. En slik ansvarsplassering fremstår som svært drastisk i forhold til den normale og avtalte risikofordelingen. Når det i tillegg ses hen til skadeevnen og skaderisikoen ved mengdeestimatene som beskrevet ovenfor, mener retten at terskelen for grov uaktsomhet bør ligge meget høyt.

4.2.4 Økonomisk tap og årsakssammenheng

Det er CJV som har bevisbyrden for at erstatningsvilkårene er oppfylt. CJV må derfor sannsynliggjøre at det foreligger et ansvarsgrunnlag, og at det foreligger et økonomisk tap som står i erstatningsbetingende årsakssammenheng med ansvarsgrunnlaget

CJV anfører at flere mengder ble vesentlig underestimert av Multiconsult i tilbudsfasen, og at mengdefeilene skyldes grov uaktsomhet. Pristilbudet som ble inngitt til SVV var basert på mengdeberegningene til Multiconsult. CJV har videre risikoen og kostnadsansvaret for økninger i mengdene fra tilbudet ettersom det er inngått en fastpriskontrakt med SVV. Det anføres derfor at mengdeøkningene fra tilbudsfasen utgjør et økonomisk tap som CJV kan kreve erstattet av Multiconsult. CJV har beregnet det anførte avvikstapet ved å foreta en sammenligning mellom mengdeberegningene fra tilbudsfasen 9. juli 2021 og de mengder som senere er beregnet i detaljprosjekteringen per mars 2025.

Det anførte tapet er altså betinget av at mengdene som medgår til å gjennomføre kontraktsarbeidene til CJV, er høyere enn det Multiconsult hadde estimert i tilbudsfasen.

Etter rettens vurdering kan det ikke legges til grunn at alle de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 også vil komme til utførelse.

CJV har anført at de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 har høy pålitelighet. Det ble i denne forbindelse vist til vitneforklaringen til Marco Tanzillo som opplyste at «design progress» i mars 2025 var på ca. 91 %. Retten bemerker imidlertid at bevisførselen ikke har gitt noe svar på hvordan disse mengdene er beregnet eller hvem som har foretatt beregningene.

Selv om detaljprosjekteringen er kommet langt, kan man likevel ikke vite hvor store mengder som rent faktisk vil medgå. Det er først når anleggsarbeidene er gjennomført at man får et endelig svar på dette. Under hovedforhandlingen ble det opplyst at ca. 60 % av anleggsarbeidene er utført. CJV har imidlertid ikke undersøkt om de medgåtte mengdene avviker fra de påståtte detaljprosjekterte mengdene i mars 2025. Retten mener CJV hadde

en klar oppfordring til å foreta slike undersøkelser og fremlegge dokumentasjon på medgåtte mengder. Det er fremsatt et betydelig mengdekrav, og CJV må sannsynliggjøre og dokumentere det anførte tapet som kreves erstattet.

Retten finner videre grunn til å bemerke at CJV ikke har fremlagt noen dokumentasjon for mengdeberegningene som skal være foretatt i detaljprosjekteringen per mars 2025, selv om det anførte tapet er basert på disse beregningene. Det er kun opplyst at mengdetallene er hentet ut fra modellene i prosjektet. Disse modellene er imidlertid ikke fremlagt for Multiconsult eller retten. Det er heller ikke fremlagt noe prosjekteringsmateriale. Verken Multiconsult eller retten vet derfor ikke hvilke løsninger som de nye prosjekterende og CJV har valgt. Som tidligere nevnt har bevisførselen ikke gitt noe svar på hvordan mengdene er beregnet eller hvem som har foretatt beregningene. Mengdetallene som er inntatt i kravsoversikten til CJV er derfor ikke mulig å etterprøve.

CJV har vist til at Multiconsult arbeidet med detaljprosjektering et stykke ut i 2023, og at det fremgår av kravsoversikten at Multiconsults egne mengdeberegninger («Detail Design» - «Phase 02») ligger langt over mengdeberegningene i tilbudsfasen.

Retten bemerker at det i kravsoversikten også er eksempel på at beregnede mengder har gått ned sammenlignet med tilbudsfasen. Det er videre mange tilfeller hvor mengder har økt fra 2023 til mars 2025. CJV har ikke gitt noen forklaring på hvorfor mengdene økte i denne perioden, og retten finner grunn til å påpeke at det var andre prosjekterende som hadde overtatt arbeidet med detaljprosjekteringen i denne perioden.

Retten mener det er flere svakheter ved det fremsatte mengdekravet. Som retten allerede har påpekt kan det ikke legges til grunn at alle de detaljprosjekterte mengdene også vil komme til utførelse. Det er først når anleggsarbeidene er gjennomført at man vil få et endelig svar på om medgåtte mengder er høyere enn det som ble estimert i tilbudsfasen, og eventuelt hvor mye høyere de er. CJV har ikke fremlagt noen dokumentasjon på medgåtte mengder selv om ca. 60 % av anleggsarbeidene er utført. For det andre er det anførte tapet basert på en sammenligning med detaljprosjekterte mengder i mars 2025, men disse mengdeberegningene er ikke dokumentert. For det tredje vil en ren sammenligning med detaljprosjekterte mengder ikke ta hensyn til endringer som har skjedd etter tilbudsfasen. For det fjerde er sammenligningen med prosjekterte mengder i mars 2025 også problematisk fordi detaljprosjekteringen hadde blitt utført av nye prosjekterende i en lang periode.

De to sistnevnte punktene har særlig betydning for vilkåret om at det anførte tapet må stå i nødvendig årsakssammenheng med den påberopte ansvarsgrunnlaget. Bevisførselen har vist at det ble foretatt flere endringer i detaljprosjekteringsfasen. Det ble for eksempel foretatt flere nye grunnundersøkelser. Man fikk da mer informasjon om grunnforholdene, og dette førte blant annet til endringer i prosjektet. Mengdeøkninger som skyldes slike

endringer i detaljprosjekteringsfasen, har ikke noen sammenheng med det påberopte ansvarsgrunnlaget i tilbudsfasen. Sammenligningen med detaljprosjekterte mengder i mars 2025 er også problematisk fordi detaljprosjekteringen hadde blitt utført av nye prosjekterende i en lang periode. Når det ikke er fremlagt noe prosjekteringsmateriale vet man ikke hvilke løsninger som er valgt av CJV og de nye prosjekterende, og man vet derfor heller ikke om det har skjedd ytterligere endringer i detaljprosjekteringsfasen. Retten bemerker at det er nødvendig å vite hvilke løsninger som er detaljprosjekttert for at det skal kunne foretas en meningsfull og forsvarlig sammenligning mellom mengdeberegningene i tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen.

Det anførte tapet er som nevnt basert på en sammenligning med detaljprosjekterte mengder per mars 2025, men som det fremgår ovenfor er disse mengdene ikke egnet til å sannsynliggjøre et økonomisk tap som står i årsakssammenheng med det påberopte ansvarsgrunnlaget. Et eventuelt økonomisk tap må derfor påvises på annen måte.

Avslutningsvis under dette punkt finner retten grunn til å bemerke at CJV har brukt mye tid og ressurser på å belyse om det foreligger prosjekteringsfeil fra Multiconsult i tilbudsfasen. Det ble blant annet ført flere sakkyndige vitner under hovedforhandlingen som uttalte seg om hvilke mengder de mente Multiconsult burde ha beregnet i tilbudsfasen basert på det som fremgikk av konkurransegrunnlaget og kravene i SVVs håndbøker.

Det anførte tapet er imidlertid betinget av at mengdene som medgår til å gjennomføre kontraktsarbeidene til CJV, er høyere enn det Multiconsult estimerte i tilbudsfasen. Det er følgelig et slikt tap som må dokumenteres, og det må også sannsynliggjøres at tapet står i årsakssammenheng med det påberopte ansvarsgrunnlaget. Dersom disse erstatningsvilkårene ikke er oppfylt, har ikke retten noen foranledning til å vurdere spørsmålet om ansvarsgrunnlag. Med dette bakteppet går retten over til å vurdere de enkelte kravspostene som CJV har fremsatt.

4.2.5 Sprengning («blasting»)

CJV anfører at Multiconsult underestimerte mengder for sprengning. Det er vist til at mengdene som Multiconsult estimerte i tilbudsfasen utgjør 1 524 045 m³ mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 1 639 915 m³. Mengdeavviket er derfor beregnet til 115 870 m³, og CJV har fremsatt et erstatningskrav på kr 37 525 161.

Multiconsult har kommet med flere innsigelser til kravet. Retten finner det ikke nødvendig å ta stilling til alle innsigelsene. De detaljprosjekterte mengdene fremstår uansett å være lavere enn det Multiconsult estimerte i tilbudsfasen. Det er uomtvistet at konkurransegrunnlaget var basert på grunnsprengning, og at mengdeestimatene til Multiconsult også var basert på at det skulle gjennomføres grunnsprengning. I detaljprosjekteringsfasen ble det imidlertid valgt dypsprengning i stedet for

grunnsprengning. Multiconsult har påpekt at dypsprengning krever minst én meter dypere sprengning enn grunnsprengning, og at dette fører til et vesentlig høyere sprengningsvolum. Retten kan ikke se at CJV har bestridt dette. Dokumentasjonen som er fremlagt av CJV viser videre at omfanget av dypsprengning i prosjektet utgjør 303 936 m³.

Når det skal foretas en sammenligning mellom mengdeberegningene i tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen, må det tas hensyn til endringer som har skjedd etter tilbudsfasen. Dypsprengning var en endret løsning i detaljprosjekteringen, og det er uomtvistet at denne endringen ikke skyldes noen feil fra Multiconsult. Retten er derfor enig med Multiconsult i at medgåtte mengder til dypsprengning må trekkes ut når det skal foretas en sammenligning mellom mengdeberegningene i tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen. Når dypsprengningen trekkes ut, så utgjør de detaljprosjekterte mengdene 1 335 979 m³, og de er derfor betydelig lavere enn mengdeestimatene i tilbudsfasen på 1 524 045 m³. Det fremsatte kravet kan derfor ikke føre fram.

Retten bemerker for øvrig at de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 ikke er dokumentert. De påberopte mengdeberegningene er derfor uansett ikke egnet til å sannsynliggjøre at CJV er påført et økonomisk tap.

4.2.6 Utgraving av masser («soil excavation»)

CJV anfører at Multiconsult underestimerte utgravingsmengder. Det er vist til at mengdene som Multiconsult estimerte i tilbudsfasen utgjør 635 691 m³ mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 1 094 146 m³. Mengdeavviket er derfor beregnet til 458 455 m³, og CJV har fremsatt et erstatningskrav på kr 68 731 201.

Multiconsult har kommet med flere innsigelser til kravet, herunder er det gjort gjeldende at kravet ikke tar hensyn til mengdeøkninger som ikke skyldes noen feil fra Multiconsult.

Multiconsult har blant annet påpekt at reduksjonen i sprengningsmengder, viser at bergnivået lå lavere enn det Multiconsult antok i tilbudsfasen. Når berget ligger lavere enn antatt i tilbudsfasen, så går sprengningsmengdene ned, mens utgravingsmengdene går opp. Utgravingsmengdene øker også forholdsmessig mer enn reduksjonen i sprengningsmengder. Det er slakere graveskråninger og dermed bredere utgraving. Retten kan ikke se at CJV har bestridt dette. Multiconsult har videre påpekt at utgravingsmengdene økte med godt over 200 000 m³ som følge av at bergnivået var lavere enn antatt i tilbudsfasen. Retten mener denne økningen ikke skyldes noen feil fra Multiconsults side. Antakelsene om bergnivå i tilbudsfasen var basert på umoden og foreløpig informasjon om grunnforholdene. Retten bemerker i denne forbindelse at Multiconsult hadde anbefalt at det ble foretatt en rekke supplerende grunnundersøkelser i tilbudsfasen, men at CJV ikke fant grunn til å gjennomføre dette.

Multiconsult har også anført at kravet inneholder utgravingsmengder for midlertidige veger. «Temporary Works» (TWS) er en del av anleggsgjennomføringen som entreprenøren har ansvaret for, og Multiconsult estimerte ikke mengder for midlertidige veger i tilbudsfasen. Basert på informasjonen i filen HKA-127, som er vedlagt HKAs rapport av 18. august 2025, mener Multiconsult at CJV har inkludert mengder for midlertidige arbeider i kravet, og at dette underbygges av kommentarer fra Christian Garrone i den nevnte filen. Multiconsult har videre påpekt at kravet reduseres med ca. 70 000 m³ når mengder for midlertidige veger trekkes ut. CJV anfører på sin side at Multiconsult har misforstått CJVs kategorisering av mengder og bruk av TWS. Det ble i denne forbindelse vist til vitneforklaringen og presentasjonen til Giorgio Angelelli. Han framholdt i sin forklaring at mengder som medgår til den permanente vegen blir klassifisert som TWS hvis vegen eller området først har vært benyttet til trafikkomlegging. CJV hevder at de aktuelle vegene ikke bare er midlertidige, men at de er en del av det permanente vegnettet. Retten forsto imidlertid Angelellis forklaring slik at han uttalte seg om sprengning og ikke utgraving. Det er uansett ikke fremlagt noen dokumentasjon som gjør det mulig å etterprøve anførselen til CJV. Retten finner det derfor ikke sannsynliggjort at den del av kravet som er kategorisert som midlertidige arbeider i HKA-127, gjelder permanente konstruksjoner slik CJV hevder.

Multiconsult har videre påpekt at man fikk vesentlig mer informasjon om grunnforholdene i detaljprosjekteringsfasen. Det ble da gjennomført flere supplerende grunnundersøkelser. Multiconsult mener utgravingsmengdene økte med minst 100 000 m³ som følge av den nye informasjonen. Det er i denne forbindelse vist til redegjørelsene i NoA-035 og NoA-082, Multiconsults notat av 11. september 2025 punkt 3.2 og 5.1.3, samt presentasjonen til Ann Kristin Selmer vedrørende økte utgravingsmengder. CJV har på sin side anført at utgravingsvolumet burde vært tatt i betraktning under mengdeberegningene i tilbudsfasen, og at det i høyden kan være tale om en viss reduksjon i kravet. Retten mener CJV ikke kan høres med at med at ovennevnte utgravingsmengder burde vært tatt i betraktning i tilbudsfasen. CJV avsto å gjennomføre en rekke undersøkelser av grunnforholdene som Multiconsult hadde anbefalt. CJV henviste til budsjett og tid som begrunnelse for ikke å gjennomføre de anbefalte undersøkelsene. Retten har forståelse for at en totalentreprenør kan konkludere med at det er for kostbart å gjennomføre mange grunnundersøkelser i en tilbudsfase, men totalentreprenøren må også da påregne at mengdene som er estimert i tilbudsfasen kan bli høyere etter at det er gjennomført slike undersøkelser i detaljprosjekteringsfasen. Retten mener videre at CJV i liten grad har imøtegått de konkrete redegjørelsene til Multiconsult. Basert på bevisførselen finner retten ikke grunn til å betvile at de supplerende undersøkelsene – som Multiconsult har vist til – førte til endringer i utgravingsvolumet, og at mengdene økte med minst 100 000 m³.

CJV har anført at det påståtte mengdeavviket på 458 455 m³ blant annet skyldes feil ved Multiconsults modeller. Som det fremgår ovenfor mener retten at den påberopte mengdeøkningen fra tilbudsfasen i det alt vesentlige skyldes forhold som Multiconsult ikke

kan holdes ansvarlig for. Retten bemerker videre at Multiconsult ved flere anledninger anbefalte at det ble gjennomført supplerende grunnundersøkelser i detaljprosjekteringsfasen. Multiconsult oppsummerte status for de foreslåtte grunnundersøkelsene i et notat av 24 mars 2023, som ble utarbeidet etter at CJV hadde kansellert ytterligere arbeid fra Multiconsult innenfor geoteknikk den 1. mars 2023. Retten viser til det nevnte notatet hvor det står følgende:

«A total of 41 proposals have been sent to CJV, whereas 7 have currently been performed, 12 are under procurement by CJV and 16 have been voided (primarily due to delay in the supplementary ground investigation and that the design meanwhile have been developed to MMI375.

Several of both 'proposed', 'voided', and 'under procurement' ground investigation are relevant for the cancelled areas. The need for following up these ground investigations must be executed by the new geotechnical designers. Multiconsult will only follow up the supplementary ground investigations applicable for structures designed by Multiconsult.»

De fleste av de foreslåtte grunnundersøkelsene, som for øvrig også ble nevnt under overskriften «concerns» i Multiconsults månedssrapporter, var altså ikke gjennomført da CJV kansellerte gjenstående arbeider fra Multiconsult. Det er videre uomtvistet at det senere ble gjennomført flere grunnundersøkelser etter at Esteyco hadde tatt over detaljprosjekteringsarbeidet, herunder både i 2023 og 2024. Når det ikke er fremlagt noe prosjekteringsmateriale vet man ikke hvilke løsninger som er valgt av CJV og de nye prosjekterende, og man vet derfor heller ikke om det har skjedd ytterligere endringer i detaljprosjekteringsfasen. Det er nødvendig å vite hvilke løsninger som er detaljprosjektert for at det skal kunne foretas en meningsfull og forsvarlig sammenligning mellom mengdeberegningene i tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen. Som tidligere nevnt er de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 heller ikke dokumentert, og de er derfor uansett ikke egnet til å sannsynliggjøre at CJV er påført et økonomisk tap. Retten er etter dette kommet til kravet ikke kan føre fram.

4.2.7 Støttemurer (<retaining walls>)

CJV anfører at Multiconsult har utelatt og underestimert mengder for grunnarbeid til støttemurene langs veiene i prosjektet. CJV har fremsatt et samlet erstatningskrav på kr 28 566 438. Kravet består av seks delkrav som er angitt i CJVs kravsoversikt.

Multiconsult har påpekt at delkravene tidligere var inkludert i de andre grunnarbeidspostene til CJV (sprengning, utgraving og fylling), og at det ikke da var fremsatt noen konkret kritikk til Multiconsults estimerer for støttemurene, men at dette ble endret ved CJVs reviderte kravsberegning av 18. august 2025.

Multiconsult har videre fremsatt flere innsigelser til kravet, herunder bestrides det at Multiconsult har unnlatt å ta med mengder for grunnarbeid til støttemurer. Retten finner det ikke nødvendig å ta stilling til alle innsigelsene. Støttemurkravet er i likhet med de foregående mengdekravene til CJV basert på en sammenligning med detaljprosjekterte mengder i mars 2025, men heller ikke dette kravet tar hensyn til endringer som har skjedd etter tilbudsfasen.

Retten bemerker at partene er enige om at det var endringer etter tilbudsfasen. De er imidlertid uenige om endringsomfanget. Det er uomtvistet at Multiconsult ikke kan holdes ansvarlig for mengdeøkninger som skyldes nye støttemurer i detaljprosjekteringsfasen.

Multiconsult har påpekt at det kom 58 nye støttemurer i detaljprosjekteringsfasen, og i denne forbindelse er det vist til vitneforklaringen og presentasjonen til Ann Kristin Selmer. Det fremgår av hennes presentasjon at nye støttemurer blant annet skyldtes endringer av konseptløsninger for konstruksjoner i detaljprosjekteringsfasen. Supplerende grunnundersøkelser som ble gjennomført i detaljprosjekteringsfasen, medførte også at det var behov for nye støttemurer. Bakgrunnen og redegjørelsen for de nye støttemurene fremgår blant annet av NoAer og RFCer i prosjektet. Selmer forklarte også at alle støttemurene i detaljprosjekteringsfasen, og alle endringer som ble foretatt underveis, er beskrevet i dokumentet «Structure List Sotra». Multiconsult lastet oversiktsdokumentet opp på ACC. Dette skjedde som oftest etter møter med CJV, og CJV ble også varslet om at det reviderte dokumentet var lastet opp på ACC. I tillegg ble endringene i støttemurer, herunder både antall og type, beskrevet i Multiconsults månedsrapporter og i COS.

CJV har på sin side anført at det bare var en begrenset økning i detaljprosjekteringsfasen. Det ble i denne forbindelse vist til vitneforklaringen fra Giorgio Angelelli. Han framholdt i sin forklaring at det kun var 38 nye støttemurer i detaljprosjekteringsfasen, og at de nye murene primært dreide seg om at en opprinnelig mur hadde blitt delt opp i flere murer. Angelelli forklarte at det derfor bare var en begrenset økning med kvadratmeter mur i detaljprosjekteringsfasen, og han anslo denne økningen til 5-10 %.

Det er ikke fremlagt noen dokumentasjon som kan underbygge forklaringen til Angelelli, og det er uklart hva som er grunnlaget for det oppgitte støttemurantal og anslaget av økningen i kvadratmeter med mur. Selmer viste derimot til tidsnær dokumentasjon i prosjektet, herunder NoAer, RFCer, Structure Sotra List og månedsrapportene til Multiconsult. Dersom CJV eventuelt var uenige i at det hadde kommet 58 nye støttemurer i detaljprosjekteringsfasen, hadde det etter rettens syn vært grunn til å forvente at CJV også ville ha påtalt dette underveis i prosjektet. Det er imidlertid ikke dokumentert noen slike innsigelser fra CJV. Retten mener derfor at det må legges til grunn at det kom 58 nye støttemurer i detaljprosjekteringsfasen. Ut fra bevisførselen er det imidlertid ikke mulig for retten å vurdere hvor store mengder som medgår til de nye murene.

Retten bemerker videre at detaljprosjekteringen i en lang periode ble utført av nye prosjekterende etter at Multiconsult var ute av prosjektet. Det er ikke fremlagt noe prosjekteringsmateriale, og man vet derfor ikke hvilke løsninger som er valgt av CJV og de nye prosjekterende. Når man ikke vet hvilke løsninger som er detaljprosjektert, kan det heller ikke foretas en meningsfull og forsvarlig sammenligning mellom mengdeberegningene i tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen. Det anførte mengdeavvikstapet er som nevnt basert på en sammenligning med detaljprosjekterte mengder i mars 2025, men disse mengdeberegningene er ikke dokumentert, og de er derfor uansett ikke egnet til å sannsynliggjøre at CJV er påført et økonomisk tap. Det er CJV som har bevisbyrden for at erstatningsvilkårene er oppfylt. Slik saken er belyst er det umulig for retten å vurdere om CJV er påført noe tap. Det ville heller ikke vært mulig for retten å vurdere omfanget av et eventuelt tap, og et eventuelt tapsomfang har også betydning for aktsomhetsvurderingen. Kravet kan derfor ikke føre fram.

4.2.8 Belegning av grus på vegskulder

CJV anfører at Multiconsult underestimerte mengder for belegning av grus på vegskulder (prosesskode 67.11). Det er vist til at mengdene som Multiconsult estimerte i tilbudsfasen utgjør 7 079 m² mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 41 637 m². Mengdeavviket er derfor beregnet til 34 558 m², og CJV har fremsatt et erstatningskrav på kr 28 313 246.

Multiconsult har kommet med flere innsigelser til kravet, og anfører at CJV har hatt en besparelse på flere titalls millioner kroner for vegoverbygningen sammenlignet med mengdeestimatene i tilbudsfasen. Multiconsult har vist til at mengdeestimatene på prosesskode 67.11 gjaldt plastring i regnskygge (steinbelegg under bruer), og ikke grus på vegskulder. Det anføres videre at Multiconsult ikke har estimert grus for rekkverksrommet på vegskuldrene, men asfaltbelegg ettersom det var dette som var vist på vegmodellene som var vedlagt konkurransegrunnlaget. I mengdeestimatene til Multiconsult lå det tre lag med asfalt i rekkverksrommet, og asfaltbelegningen fremgår av vegmodellene til Multiconsult i tilbudsfasen. Det er imidlertid presisert at det ikke var medtatt asfalt der det er rekkverksrom mot midtrabatt. Anførselene er oppsummert i Multiconsults notat av 3. oktober 2025 hvor det står følgende:

«I CJVs revidert mengdekrav fra 27.09.2025, valgte CJV å fjerne krav angående vegoverbygning som var inkludert under prosesskoder 55 og 65 men beholdt kravet for prosesskode 67.11 *Belegning av grus eller steinmaterialer på skuldre*. Som tidligere forklart av MUL, har MUL estimert mengder for skulder i asfalt i tilbudsfasen, men gjennom detaljprosjektering er disse endret fra asfalt til grus. CJV kan ikke beholde krav for topplag skulder (i grus) uten å inkludere også mengder for topplag asfalt og bærelag fra tilbudsfasen. Enten alle mengder er med i analysen eller

ingen er med. MUL har inkludert tilbake prosesskoder 55 og 56 med tilhørende underkoder:

[...]

Dersom vi inkluderer prosesskoder 55 og 65 med tilhørende underkoder som CJV har selektiv ekskludert fra kravet, reduseres mengdekravet fra CJV med ca. 75 MNOK målt mot CJVs MAX-verdireferanse».

Multiconsult anfører altså at mengdene for vegoverbygningen har gått vesentlig ned sammenlignet med mengdeestimatene i tilbudsfasen, og at CJV derfor ikke har lidt noe tap.

CJV bestrider anførselene til Multiconsult. Det er påpekt at pristilbudet som ble inngitt til SVV var basert på mengdeberegningene som Multiconsult leverte 9. juli 2021. Mengdeestimatene til Multiconsult er inntatt i WBS Roads rev. 11, og det fremgår der at Multiconsult beregnet belegning av grus på vegskulder til 7 079 m² (prosesskode 67.11). Det var dette som ble kommunisert til CJV i tilbudsfasen, og det er først i ettertid at Multiconsult har hevdet at denne estimeringen knytter seg til plastring i regnskygge. Multiconsult har ikke sannsynliggjort at mengder relatert til belegning av grus er tatt med i form av asfalt. Det er feil at asfaltbelegg var et premiss som lå i konkurransegrunnlaget, og det er ikke dokumentert at det ligger asfalt i Multiconsults vegmodeller fra tilbudsfasen. Multiconsult har for øvrig erkjent at det ikke er medtatt verken grus eller asfalt i rekkverksrom mot midtrabatt. Det er uansett ikke grunnlag for slike korrigeringer av kravet som Multiconsult anfører. Multiconsult hevder at alle deler av vegbanen må tas i betraktning, herunder at all overbygning og asfalt knyttet til hele vegbanen må trekkes inn, slik at kravet reduseres. CJV mener det ikke grunnlag for dette, og anfører at det ikke foreligger årsakssammenheng mellom CJVs tap og slike anførte fordeler som Multiconsult krever fradrag for, jf. vilkårene for berikelsesfradrag.

Det fremsatte kravet reiser følgelig flere spørsmål som retten må ta stilling til. Etter rettens vurdering må det legges til grunn at Multiconsult hadde estimert asfaltbelegg for rekkverksrommet på vegskuldrene i stedet for grus. Multiconsult har som nevnt påpekt at asfaltbelegning fremgår av vegmodellene i tilbudsfasen, og at estimeringen av asfalmengder ikke ble foretatt på prosesskode 67.11, men på andre prosesskoder. Vegmodellene fra tilbudsfasen er riktignok ikke fremlagt i saken, og CJV har som følge av dette påpekt at det ikke er dokumentert at det ligger asfalt i Multiconsults vegmodeller. Retten bemerker at CJV likevel har hatt tilgang til vegmodellene. Bevisførselen har også vist at disse vegmodellene har blitt grundig gjennomgått av CJV, herunder av CJVs sakkyndige. Dersom det ikke hadde ligget asfalt i Multiconsults vegmodeller fra tilbudsfasen, er retten ikke i særlig tvil om at CJV også ville ha påpekt dette under hovedforhandlingen. CJV har ikke benektet at det ligger asfalt i vegmodellene, men har kun vist til at modellene ikke er fremlagt.

Retten mener videre at det må legges til grunn at CJV også var kjent med at Multiconsults mengdeestimerer på prosesskode 67.11 ikke gjaldt grus på vegskulder. Begge parter har vist til utklipp fra WBS Roads som Multiconsult leverte i tilbudsfasen. I CJVs disposisjon fra innledningsforedraget (Del 2D punkt 1.3) er det inntatt et utklipp fra WBS Roads som inneholder koloner med «Process code», «Description», «Unit» og «Quantity». Under beskrivelsen for prosesskode 67.11 står det «Stone/rock surfaces on roads/banquets». Retten bemerker at Multiconsult i sin disposisjon fra prosedyren (Del 4B punkt 2.3) har inntatt et utklipp fra WBS Roads som også inneholder koloner med «Comments 01» og «Comments 02». Under kommentarene til mengdeestimatene på prosesskode 67.11 står det «Erosion protection in rain shadow, creeks etc.». Det kom ingen innsigelser fra CJV på at disse kolonene med angitte kommentarer var inntatt i WBS Roads. Retten legger derfor til grunn at CJV allerede i tilbudsfasen hadde fått informasjon om at mengdeestimatene på prosesskode 67.11 gjaldt plastring i regnskygge (steinbelegg under bruer), og ikke grus på vegskulder.

Som det fremgår ovenfor anser retten at det må legges til grunn at Multiconsult hadde estimert asfaltbelegg for rekkverksrommet på vegskuldrene i stedet for grus. Når det ses hen til ovennevnte informasjon om at mengdeestimatene på prosesskode 67.11 gjaldt plastring i regnskygge, mener retten at det også må legges til grunn at estimeringen av asfalmengder på vegskulder ble foretatt på andre prosesskoder slik Multiconsult har påpekt.

Retten bemerker etter dette at det ikke kan foretas en sammenligning mellom mengdeberegningene i tilbuds- og detaljprosjekteringsfasen på prosesskode 67.11 for å avgjøre om CJV er påført et økonomisk tap i forbindelse med belegning av grus på vegskulder. Multiconsult hadde i tilbudsfasen estimert asfalmengder på vegskulder i stedet for grus, og disse mengdeestimatene ble foretatt på andre prosesskoder. Når det skal vurderes om CJV er påført et tap, kan det etter rettens syn ikke ses bort fra prosesskodene hvor Multiconsult har foretatt den aktuelle estimeringen av asfalmengder. Multiconsult har videre påpekt at CJV har hatt en besparelse på flere titalls millioner kroner når mengdeestimatene på disse prosesskodene tas i betraktning. Retten er ikke enig med CJV i at vilkårene for berikelsesfradrag er til hinder for at de angjeldende prosesskodene kan tas i betraktning ved tapsvurderingen. For å vurdere om CJV er påført et tap, må det nødvendigvis ses hen til prosesskodene hvor den aktuelle estimeringen er foretatt. CJV har vist til at pristilbudet som ble inngitt til SVV var basert på mengdeberegningene til Multiconsult. Retten bemerker at dersom Multiconsults estimering av asfalmengder på vegskulder tenkes bort, så må det også legges til grunn at prisen og prosjektinntektene til CJV ville ha vært tilsvarende lavere.

Retten er etter dette kommet til at CJV ikke har lidt noe tap. Kravet kan derfor ikke føre fram. Det bemerkes for øvrig at de påberopte detaljprosjekterte mengdene i mars 2025

uansett ikke ville vært egnet til å sannsynliggjøre det anførte tapet som kreves erstattet, og det vises til rettens tidligere bemerkninger om dette.

4.2.9 Kantstein

CJV anfører at Multiconsult underestimerte kantsteinsmengder i tilbudsfasen. Det er vist til at Multiconsult estimerte 17 922 meter mens de detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 utgjør 35 156 meter. Mengdeavviket er derfor beregnet til 17 234 meter, og CJV har fremsatt et erstatningskrav på kr 32 753 413.

Retten bemerker at dette kravet står i en annen stilling enn de foregående mengdekravene til CJV. Multiconsult har erkjent at det vil medgå flere løpemeter med kantstein enn det som ble estimert i tilbudsfasen, og at dette også kunne utledes av materialet i konkurransegrunnlaget.

Solveig Riise fra Multiconsult gjennomgikk punktene hvor hun mente kantsteinsmengdene var underestimert i tilbudsfasen. Riise framholdt i sin forklaring at Multiconsult hadde tatt med kantstein som fremgikk av vegmodellene fra SVV, og at dette utgjorde 11 300 meter. Vegfaget og landskapsarkitektur hadde i tillegg estimert henholdsvis ca. 4 000 meter og ca. 2 400 meter. Multiconsults totale mengdeestimerer for kantstein i tilbudsfasen utgjør som nevnt 17 922 meter. Riise påpekte imidlertid at Multiconsult hadde undervurdert behovet for kantstein i prosjektet. Det skulle ha vært medtatt ca. 6 300 løpemeter med kantstein på hovedsykkelveg med fortau, og dette kunne utledes av krav i SVVs håndbøker (N100). Det skulle også ha vært medtatt ca. 3 200 løpemeter med kantstein på RV555 ved Storavatnet, og dette kunne utledes av normalprofil i konkurransegrunnlaget. Det skulle videre ha vært medtatt ca. 5 000 løpemeter på Askøyveien, og dette kunne utledes av VA-rammeplan i konkurransegrunnlaget. Underestimeringen av ovennevnte punkter utgjør totalt 14 500 løpemeter med kantstein. Riise påpekte videre at Multiconsult også burde ha estimert mer kantstein ved rundkjøringer.

Erkjennelsen av underestimerte kantsteinsmengder ligger således nært opptil mengdeavviket som CJV har beregnet. Multiconsult har likevel bestridt kravet som CJV har fremsatt, og har i denne forbindelse vist til at de påberopte detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 ikke er dokumentert. Retten forstår det slik at Multiconsult er enig i at CJV påføres et tap som følge av underestimeringen (dersom denne betraktes isolert), men at Multiconsult mener det ikke er sannsynliggjort at tapet vil bli så høyt som CJV anfører. Multiconsult har videre bestridt at det foreligger ansvarsgrunnlag.

Retten må derfor ta stilling til om den aktuelle underestimeringen kan anses som en prosjekteringsfeil, og om den i så fall også var grovt uaktsom.

Det bør være et visst spillerom for at den prosjekterende kan feilberegne mengder i en tilbudsfasen, og det skal en del til for at underestimeringer i en slik fase kan anses som en prosjekteringsfeil etter NS 8401 punkt 13.1. Estimering av mengder i tilbudsfasen skjer på et tidlig og umodent nivå. På dette stadiet er det derfor også usikkert hvor store mengder som vil medgå til å gjennomføre totalentreprenørens kontraktsarbeider.

Kantsteinsmengdene kunne imidlertid her beregnes riktig ut fra materialet i konkurransegrunnlaget. Det må kunne forventes at den prosjekterende har satt seg godt inn i konkurransegrunnlagsmaterialet og er fullt faglig oppdatert innen sitt felt. Man kan likevel ikke oppstille krav til en helt feilfri gjennomføring av mengdeberegninger i en tilbudsfasen. Visse glipper bør det derfor være rom for, men situasjonen kan stille seg annerledes dersom det er tale om betydelige avvik. CJV har i dette tilfellet beregnet mengdeavviket til 17 234 meter, og dette utgjør en mengdeøkning på 96 %. Multiconsult har videre erkjent at de underestimerte kantsteinsmengdene ligger nært opptil det CJV har beregnet. Retten mener omfanget av underestimerte mengder tilsier at Multiconsult ikke var tilstrekkelig aktsom ved utførelsen av kantsteinsberegningene.

Det er imidlertid ikke avgjørende om det skulle foreligge en prosjekteringsfeil. For at CJV skal vinne fram med kantsteinskravet, må det også kunne påvises at Multiconsult opptrådte grovt uaktsomt. Som tidligere nevnt mener retten at denne terskelen ligger høyt, jf. punkt 4.2.2 og 4.2.3 ovenfor.

Multiconsult tok med kantstein som fremgikk av vegmodellene fra SVV, men estimeringen var ikke bare basert på disse modellene. Det ble også tatt med ytterligere mengder basert på estimeringer fra vegfaget og landskapsarkitektur. Mengdene som Multiconsult estimerte var likevel ikke tilstrekkelige ut fra det som kunne utledes fra materialet i konkurransegrunnlaget. Selv om kantsteinsavviket også er betydelig, mener retten at underestimeringene ikke kan anses som grov uaktsomhet.

Det skal foretas en bred og sammensatt vurdering av om det foreligger grov uaktsomhet. Sentralt ved vurderingen står handlingens skadeevne. Skaderisikoen ved underestimerte mengder i tilbudsfasen, vil utelukkende være av økonomisk art. Når det skal inngis tilbud på en fastpriskontrakt, må totalentreprenøren ta hensyn til risikoen for mengdeøkninger i sitt pristilbud. Det er også avtalt i kontrakten mellom partene at det er CJV som har risikoen for at mengdene kan øke fra tilbudsfasen. Det skal det mye til for at den avtalte ansvarsguleringen kan settes til side, og retten mener underestimeringen av kantsteinsmengder ikke har en slik klanderverdighetsgrad at den kan begrunne en slik tilsidesettelse.

Ved totalvurderingen må det ses hen til prosjektets omfang og kompleksitet. Dette var den største kontrakten som SVV noensinne hadde inngått. Prosjektet hadde utvilsomt et meget stort omfang og høy kompleksitet. Beregning av kantstein var bare en liten del av

mengdeberegningssoppgaven til Multiconsult i tilbudsfasen. Det er blant annet opplyst at det var ca. 4 700 linjer med mengder i WBS Roads, samt at Multiconsult i tillegg leverte mengdeberegninger for elektro og tunellarbeider, som ikke var en del av WBS Roads. Multiconsult utførte også annet arbeid, og mengdebergingene var derfor del av en større leveranse fra Multiconsult i tilbudsfasen.

Underestimeringen av kantsteinsmengder bærer etter rettens syn heller ikke preg av å være en systemfeil. Som det fremgår ovenfor har de foregående mengdekravene til CJV ikke ført fram. Det er videre mange mengdeestimerer fra Multiconsult som CJV ikke har hatt noen innvendinger til. Det er derfor her tale om svikt i en liten del av den omfattende mengdeberegningssoppgaven som Multiconsult utførte i tilbudsfasen.

Samlet sett mener retten at underestimeringen av kantsteinsmengdene ikke kan bedømmes som grov uaktsomhet. Kantsteinskravet fører derfor ikke fram.

4.2.9 Vann og avløp («Water Sewage System»)

CJV anfører at Multiconsult underestimerte mengder for vann og avløp (VA). CJV har fremsatt et prinsipielt krav på kr 360 097 735, hvorav kr 240 691 838 er knyttet til grøfter, kr 70 849 038 er knyttet til rør og kr 48 556 859 er knyttet til kummer.

CJV har videre fremsatt et subsidiært krav på kr 133 833 488, hvorav kr 14 427 591 er knyttet til grøfter, kr 70 849 038 er knyttet til rør og kr 48 556 859 er knyttet til kummer.

Forskjellen mellom det prinsipielle og det subsidiære kravet knytter seg således utelukkende til grøftene. Begrunnelsen for det prinsipielle grøftekravet er at Multiconsult skal ha utarbeidet feil og misvisende grøftesnitt. De øvrige krav er begrunnet med at Multiconsult skal ha oversett eller feilvurdert behovet for lukkede rørsystem for håndtering av overvann og grunnvann på sideveger i prosjektet, at Multiconsult skal ha oversett eller feilvurdert nødvendige mengder for separasjon av rent og forurenset overvann i område 11 (Storavatnet), og at Multiconsult skal ha gitt feilslåtte råd og vurderinger i «Drainage report», «risk assessment» og «Uncertainty Register».

Multiconsult bestrider ikke at det vil medgå større mengder enn det som ble estimert i tilbudsfasen. Multiconsult anfører derimot at det ikke foreligger ansvarsgrunnlag, at det fremsatte kravet ikke er dokumentert, at det ikke foreligger årsakssammenheng mellom anført tap og påberopt ansvarsgrunnlag, og at kravet uansett er for høyt.

Retten tar først stilling til det prinsipielle grøftekravet. CJV anfører at tegningene med grøftesnitt som Multiconsult utarbeidet, var feil og misvisende fordi disse ikke viste riktig utgravingsvolum.

Retten bemerker at estimeringsoppgaven til Multiconsult fremgår av «Design Deliverable List» hvor det står følgende:

«Final quantities accordingly with relevant process code and agreed WBS»

Multiconsult leverte mengdeestimerer for lukkede rørgrøfter på prosesskode 42, og mengdene var angitt per meter i tråd med prosesskoden. Det prinsipale grøftekravet er imidlertid ikke basert på disse mengdeestimatene. CJV anfører at Multiconsult utarbeidet tegninger med grøftesnitt etter en tilleggsbestilling fra CJV, og at disse grøftesnittene var misvisende fordi det faktiske utgravingsvolumet for rørgrøftene er mye større enn det som fremgikk av Multiconsults tegninger. Det anføres videre at grøftesnittene fra Multiconsult ble benyttet ved beregningen av CJVs pristilbud, og at CJV derfor er påført et betydelig tap. Det hevdes i denne forbindelse at CJV beregnet snittpriser for utgraving av rørgrøftene som er opptil 8 ganger lavere enn de faktiske kostnadene i underentreprenørkontraktene som CJV har inngått.

Retten finner det klart at det prinsipale grøftekravet til CJV ikke kan føre fram. Den aktuelle bestillingen som er påberopt, fremgår av e-postkorrespondanse mellom partene. Det vises til CJVs e-post av 27. oktober 2020, hvor det står følgende:

«Could you please provide typical section? CJV needs these unit by m3 of excavation and m3 of every filling needed. Could you please provided some tentative figures on this? Could you please provide maximum height to be considered? Just to allow CJV to understand better the magnitude of these trenches.»

Multiconsult besvarte denne henvendelsen i e-post av 29. oktober 2020, hvor det står følgende:

«What you are asking is very hard to provide. The trenches will have various sizes and heights. For the trenches with 1 pipe we have for example pipe sizes from between 150mm to 1800mm. If we were to provide any numbers for the trench cross section, it would be with great uncertainty as we would need to make many assumptions about pipe sizes, placements and heights. We do not have any heights for the pipes as there are no drawings showing this in the design basis.»

Multiconsult svarte altså at det var veldig vanskelig å gi slik informasjon som CJV ønsket fordi det var stor usikkerhet og manglende informasjon i tilbudsfasen. CJV bekreftet deretter at dette var forstått, og ba om eksempler på snitt for to rørstørrelser i e-post av 30. oktober 2020:

«Ok understood thanks, in example, could you provide with typical section only for ø150 and ø1.800 mm pipes?»

CJV ønsket altså at Multiconsult skulle utarbeide typiske snitt for to konkrete rørstørrelser. Multiconsult oversendte deretter slike snitt i e-post av 24. november 2020:

«See drawings GH300, GH301 and GH302 for examples of typical trench cross sections. These demonstrate examples of roads in both municipalities and also trenches in tunnels.»

Retten mener etter dette at CJV ikke kan høres med at grøftesnittene var feil og misvisende fordi snittene ikke viste faktisk utgravingsvolum. Det var ikke dette som var bestillingen fra CJV, og den ovennevnte korrespondansen gir ingen støtte for en slik forståelse som nå er påberopt av CJV. Etter rettens syn er det vanskelig å forstå at CJV i ettertid kan hevde at grøftesnittene fra Multiconsult skulle angi maksimal utgravningsdybde og være representative for alle rørgrøfter.

Retten mener det heller ikke er sannsynliggjort at CJV baserte seg på Multiconsults grøftesnitt ved volumberegningen og prisingen av arbeidene med rørgrøftene. CJV har ikke fremlagt noen dokumentasjon på at det er foretatt slike beregninger, og det er heller ikke opplyst hvem som skal ha foretatt de angivelige beregningene. Retten finner grunn til å bemerke mengdekravet først gang ble fremsatt i CJVs prosesskriv av 16. mai 2024, og at grøftesnittene ikke ble påberopt som begrunnelse for grøftekravet i dette prosesskrivet. Multiconsult kom med bemerkninger til mengdekravet i prosesskriv av 28. mars 2025. Multiconsult påpekte da at grøftekravet til CJV bygde på en misforståelse av SVVs prosesskoder, og at dette hadde ført til en dobbeltføring av grøftemengder, samt at bare denne dobbeltføringen medførte at mengdekravet ble redusert med kr 340 000 000. Den nye anførselen om at CJV angivelig hadde baserte seg på Multiconsults grøftesnitt ved volumberegningen og prisingen av arbeidene med rørgrøftene, ble først fremsatt i CJVs prosesskriv av 18. august 2025. Endringen i begrunnelsen for grøftekravet fremstår ikke som tillitvekkende, og CJV har som nevnt heller ikke fremlagt noen dokumentasjon på at det er foretatt slike beregninger.

Retten finner det derfor klart at det prinsipale grøftekravet til CJV på kr 240 691 838 ikke kan føre fram.

Retten går etter dette over til å ta stilling til det subsidiære VA-kravet som CJV har fremsatt. Det subsidiære kravet for underestimerte mengder utgjør som tidligere nevnt kr 133 833 488, hvorav kr 14 427 591 er knyttet til grøfter, kr 70 849 038 er knyttet til rør og kr 48 556 859 er knyttet til kummer.

De foregående mengdekravene til CJV har vært basert på at detaljprosjekterte mengder kunne utledes av konkurransegrunnlaget. VA-kravet er derimot basert på at Multiconsult burde avdekket at det var mangler ved konkurransegrunnlaget. CJV anfører at Multiconsult unnlot å sørge for en reell vurdering og kvalitetssikring av konkurransegrunnlaget. Det

gjøres videre gjeldende at denne unnlattelsen førte til at Multiconsult overså eller feilvurderte behovet for lukkede rørsystem for håndtering av overvann og grunnvann på sideveier i prosjektet, og at Multiconsult overså eller feilvurderte nødvendige mengder for separasjon av rent og forurenset overvann i område 11 (Storavatnet). Det anføres også at Multiconsult ga feilslåtte råd og risikovurderinger.

VA-kravet er i likhet med de øvrige mengdekravene basert på en sammenligning mellom Multiconsults mengdeberegninger i tilbudsfasen 9. juli 2021 og detaljprosjekterte mengder i mars 2025. Retten bemerker imidlertid at CJV må påvise et økonomisk tap som står i erstatningsbetingende årsakssammenheng med det påberopte ansvarsgrunnlaget. CJVs sakkyndige har foretatt en vurdering av hvilke mengder som burde vært inkludert i tilbudsfasen. Det vises til Structors notat av 18. august 2025 hvor det står følgende i punkt 2:

«Vi presiserer at Task 2 er utført i tråd med hensikten definert i oppdraget fra CJV/HKA: å gjennomføre en uavhengig rådgivervurdering av konkurransegrunnlaget, med sikte på å vurdere hvordan en mengdeberegning kunne og skulle utføres for å gi et estimat med tilstrekkelig kvalitet som grunnlag for prising av et tilbud av denne art og dette omfang.»

HKA har videre foretatt en sammenligning mellom Multiconsults mengdeberegninger og Task 2-øvelsen, og HKA har konkludert med at avviket utgjør kr 56 930 401, jf. HKAs rapport av 18. august 2025 punkt 4.5.20. CJV har imidlertid fremsatt et krav på kr 133 833 488. Det er uklart for retten hvorfor CJV mener å ha krav på erstatning som langt overstiger det beløpet som CJVs egne sakkyndige har lagt til grunn. CJV har anført at HKAs beregning utgjør et gulv for kravet, men det er ikke gitt noen nærmere begrunnelse for denne anførselen.

De påberopte detaljprosjekterte mengdene i mars 2025 er ikke egnet til å sannsynliggjøre det anførte tapet som kreves erstattet, og det vises til rettens tidligere bemerkninger om dette. Det er videre på det rene at CJV bare kan kreve erstatning for et tap som står i årsakssammenheng med det påberopte ansvarsgrunnlaget. Retten er derfor enig med Multiconsult i at beregningen til HKA ikke er et gulv, men at beregningen utgjør taket for et tap som kan anses å stå i årsakssammenheng med påstått uaktsomhet fra Multiconsult i tilbudsfasen.

Multiconsult har videre påpekt at det er flere feil ved HKAs beregning, herunder at beregningen inneholder flere prosesser som ikke er inkludert i CJVs krav. Prosesskode 43.3 «Waste-water pipes» ligger ikke inne i kravet, og dette medfører at beregningen reduseres med kr 257 859. Prosesskode 43.4 «Water pipes» ligger ikke inne i kravet, og dette medfører at beregningen øker med kr 1 749 421. Prosesskode 45.21 «Inlet and outlets» ligger ikke inne i kravet, og dette medfører at beregningen reduseres med

kr 5 945 160. Multiconsult har også bemerket at HKAs beregning er basert på uriktige WBS-mengder for prosesskode 42 (lukkede rørgrøfter). HKA opererer med 26 135 meter, men riktig mengde i WBS Roads er 27 890 meter, og dette medfører at beregningen reduseres med kr 1 204 245.

Når det tas hensyn til ovennevnte korreksjoner, så reduseres kravet til kr 51 272 558. CJV har ikke bestridt korreksjonene, og retten legger derfor disse til grunn. Det maksimale tapet som kan anses å stå i årsakssammenheng med påstått uaktsomhet fra Multiconsult i tilbudsfasen, utgjør følgelig også kr 51 272 558.

Multiconsult er enig i at det vil medgå større mengder enn det som ble estimert i tilbudsfasen, men anfører at kravet reelt sett er betydelig lavere enn kr 51 272 558, og har i denne forbindelse vist til at det alltid vil ligge en betydelig usikkerhet og skjønnsmargin ved estimering av mengder i en tilbudsfase.

Retten går etter dette over til å vurdere om den aktuelle underestimeringen kan anses som en prosjekteringsfeil, og om den i så fall også var grovt uaktsom.

CJV har påpekt at Multiconsult hadde plikt til å se nærmere på tegningene og øvrig materiale i konkurransegrunnlaget, og at Multiconsult også skulle foreta en vurdering av om det var feil, mangler eller ufullstendigheter sammenlignet med kravene i SVVs håndbok N200 og andre prosjektspesifikke krav. CJV anfører at disse forpliktelsene ikke ble ivaretatt ettersom Multiconsult unnlot å foreta for en reell vurdering og kvalitetssikring av konkurransegrunnlaget.

Når det gjelder hvilke vurderinger som må kunne forventes av den prosjekterende i tilbudsfasen, har CJV vist til Structors notat av 16. mai 2025, hvor det blant annet står følgende i punkt 1.3:

«En sentral del av konsulentens oppgave er å vurdere hvor fullstendig og konsistent anbudgrunnlaget er. Dette betyr ikke bare å gjennomgå tegningene, men også å forstå den bredere tekniske intensjonen beskrevet i rapporter, håndbøker og planleggingsdokumenter. Når noe er uklart eller mangler, forventes det at konsulenten tenker kritisk og anvender godt ingeniørskjønn. Det er ikke nok å måle det som vises; manglende eller ulogiske elementer må indentifiseres og adresseres.

[...]

Når dokumentasjonen fra klienten ikke er fullt utviklet – noe som ofte er tilfelle i offentlige anbud av denne typen – må konsulenten stole på faglig skjønn og erfaring for å estimere mengder. Dette betyr å gå utover det synlige innholdet i tegninger og sørge for at hele omfanget som er omfattet av designkrav, håndbøker og

regulatoriske forventninger gjenspeiles i estimatet. Dette innebærer å identifisere hva som mangler eller er uklart, gjøre rimelige antagelser og flagge områder med høy usikkerhet eller risiko. Disse antagelsene og tolkningene er vanligvis skrevet ned i et internt anbudsnotat, slik at entreprenøren har en klar forståelse av hva som er inkludert, hva som antas og hva som bør prises med forsiktighet.»

Retten bemerker at det ikke er noen uenighet om at Multiconsult hadde plikt til å sette seg godt inn i konkurransegrunnlaget, og at Multiconsult også skulle vurdere om tegningene i konkurransegrunnlaget oppfylte gjeldende krav, herunder kravene i SVVs håndbøker. Partene er imidlertid uenige om hvor grundig denne gjennomgangen skulle være. CJV mener Multiconsult hadde plikt til å kvalitetssikre konkurransegrunnlaget. Multiconsult anfører på sin side at det skulle foretas overordnede vurderinger av konkurransegrunnlagets løsninger opp mot gjeldende krav, og at en kvalitetssikring av prosjekteringen som SVV og deres rådgivere hadde brukt flere år på å gjennomføre og kvalitetssikre, ikke var bestilt av CJV, og heller ikke ville vært mulig å gjennomføre i en tilbudsfasen.

Det er på det rene at VA-anleggene var et tema i tilbudsfasen. CJV hadde i e-post av 21. oktober 2020 stilt spørsmål til Multiconsult om det manglet drenering enkelte steder. VA-anleggene i konkurransegrunnlaget ble deretter diskutert i et møte mellom partene, og det ble avtalt at Multiconsult skulle utarbeide en «Drainage Report» som skulle leveres 30. oktober 2020. Hvilke punkter denne rapporten skulle inneholde, ble videre angitt i CJVs e-post av 23. oktober 2020, og det fremgår der at Multiconsult blant annet skulle vurdere følgende:

«Has you found any mistake, underestimated issue, any topic out of reulation of with and old Hand book, etc.?»

Det var også ytterligere korrespondanse mellom partene før Multiconsult leverte «Drainage Report», og retten kommer nærmere tilbake til dette.

Lars Kristian Sandven framholdt i sin vitneforklaring at Multiconsult foretok en grundig gjennomgang av konkurransegrunnlaget. Det ble videre foretatt en kravssjekk hvor Multiconsult identifiserte hvilke krav som gjaldt i prosjektet, og Multiconsult vurderte deretter om det var løsninger i konkurransegrunnlaget som var i strid med krav i gjeldende regelverk. Med unntak av løsninger for håndtering av vaskevann i tunellene, avdekket ikke Multiconsult noen løsninger i konkurransegrunnlaget som var i strid med gjeldende krav. Det ble imidlertid ikke foretatt noen spesifikk vurdering av sidevegene i denne gjennomgangen, og Sandven påpekte at dette var i tråd med gjennomgangen av resten av prosjektet.

Det ble også gjennomført en områdesjekk hvor Multiconsult undersøkte om alle områdene i prosjektet var dekket av VA-anlegg. Multiconsult konstaterte etter gjennomgangen at alle områder i prosjektet (herunder sidevegene) var behandlet i VA-rammeplanene og forprosjektet, og at de var dekket av VA-anlegg.

Sandven har videre forklart at det også ble gjennomført en systemsjekk hvor Multiconsult undersøkte om alle underkategorier av VA-anlegg var dekket i konkurransegrunnlaget. Multiconsult konstaterte etter denne gjennomgangen at alle kategorier av VA-anlegg var dekket i konkurransegrunnlaget.

Multiconsult leverte «Drainage Report» 30. oktober 2020. Håndbøker og reguleringer er behandlet i punkt 4, og i punkt 6 er det gitt følgende konklusjon:

«The water, sewage and drainage system for Sotra Link are in general considered standard. The drawings in the design basis are good and show a straightforward system considering the large area covered. There are no mayor concerns regarding these system.

The only area that we feel could potentially be optimized with alternative solutions, is the solutions for processing tunnel water. If we awarded the opportunity to design the system in detail, it is probable that there will be some adjustments to the processing of tunnel water in all tunnels compared to the design basis. If the proposed solutions are not approved, then the systems would be detailed as the current design basis show. However, in the design basis there are no oil separators treating the water from the tunnels. This is a requirement and will therefore come as an addition to the current design basis regardless. We have not found any other issues that have been underestimated or which do not fulfill the regulations/handbooks.»

Retten bemerker at konklusjonen til Multiconsult for det meste var korrekt. Det var imidlertid to feil ved konklusjonen, som også ligger til grunn for CJVs krav i denne saken. Konkurransegrunnlagets løsninger knyttet til behovet for lukkede rørsystem for håndtering av overvann og grunnvann på sideveger i prosjektet, og konkurransegrunnlagets løsninger for separasjon av rent og forurenset overvann i område 11 (Storavatnet), var ikke i tråd med kravene i SVVs håndbok N200. Multiconsults konklusjon var derfor her basert på en feilvurdering.

Multiconsult har anført at metoden for estimering av mengder uansett var omforent med CJV, og i denne forbindelse er det vist til korrespondanse i prosjektet hvor det fremgår at Multiconsult flere ganger presiserte at mengdeestimatene var basert på konkurransegrunnlaget fra SVV. Retten kan ikke se at dette kan tillegges noen vekt. Som det fremgår av den ovennevnte rapporten hadde Multiconsult gitt uttrykk for at det ikke var noen alvorlige bekymringer knyttet til VA-anleggene i konkurransegrunnlaget. Det ble også

opplyst at Multiconsult ikke hadde funnet noe som var underestimert eller som ikke oppfylte gjeldende krav i reguleringer/håndbøker. Det følger naturlig nok av disse vurderingene at mengdeestimatene fra Multiconsult også ville være basert på konkurransegrunnlagets løsninger.

Spørsmålet er om de to aktuelle feilvurderingene kan anses som en prosjekteringsfeil, og i så fall om en slik feil også kan sies å være sterkt klanderverdig.

Som tidligere nevnt bør det være et visst spillerom for at den prosjekterende kan feilberegne mengder i en tilbudsfasen, og det skal en del til for at underestimeringer i en slik fase kan anses som en prosjekteringsfeil etter NS 8401 punkt 13.1. Retten mener dette også gjelder i et tilfelle hvor underestimeringen skyldes feil ved konkurransegrunnlaget.

Retten bemerker at SVV og deres rådgivere gjennom flere år hadde foretatt en relativt omfattende VA-forprosjektering. Rambøll utarbeidet VA-rammeplan for hele Sotrasambandet i 2015. Asplan Viak utarbeidet VA-rammeplan (teknisk forprosjekt for Storavatnet) i 2018. Det nevnes i denne forbindelse at det stilles krav til gjennomføring av overvannsberegninger som del av VA-rammeplaner. Asplan Viak utarbeidet videre VA-rammeplan Mustadvatnet og VA-rammeplan Drotningstvik i 2019. Asplan Viak utarbeidet også forprosjekt for hele Sotrasambandet (med unntak for område 1 og 3) i 2019.

Dersom materialet i konkurransegrunnlaget hadde vært mindre utviklet, ville det etter rettens syn vært større grunn til å foreta en grundigere gjennomgang og kontroll mot gjeldende krav.

Det bemerkes videre at område 11 var det eneste området som var dekket av tre ulike tegningssett i konkurransegrunnlaget. Asplan Viaks tegninger håndterte også separasjon av rent og forurenset vann. Etter rettens vurdering kan det ikke anses som erstatningsbetingende uaktsomt at Multiconsult ikke avdekket den aktuelle mangelen ved konkurransegrunnlagets løsning på dette punkt i tilbudsfasen.

Thomas Thorsen fra Structor framholdt i sin forklaring at det var åpenbart at konkurransegrunnlagets løsninger var ufullstendige. Retten finner i denne forbindelse grunn til å påpeke at CJVs sakkyndige har foretatt sine vurderinger i ettertid. Det var da allerede avdekket at det var mangler ved konkurransegrunnlagets løsninger. CJVs sakkyndige var også kjent med at CJV mente det hadde vært en betydelig mengdeøkning etter tilbudsfasen. Det må også ses hen til at prosjektet hadde stort omfang og høy kompleksitet. Multiconsults fokus i tilbudsfasen var hele prosjektet, og dette kan etter rettens syn ikke fullt ut sammenlignes med den oppgaven som CJVs sakkyndige har utført i ettertid.

Retten mener derimot at sidevegene står i en litt annen stilling. CJV hadde påpekt at det virket som om noen av sidevegene manglet drenering. Dette var også noe av bakgrunnen for at «Drainage Report» ble utarbeidet, og CJV hadde i forkant uttrykt bekymring for om mengdene til drenering og grøfter kunne være underestimert i konkurransegrunnlaget. Som tidligere nevnt ble det i «Drainage Report» konkludert med at det ikke var noen alvorlige bekymringer knyttet til VA-anleggene i konkurransegrunnlaget. Det ble også opplyst at Multiconsult ikke hadde funnet noe som var underestimert eller som ikke oppfylte gjeldende krav i reguleringer/håndbøker. Det er imidlertid på det rene at Multiconsult ikke hadde sett nærmere på sidevegene eller foretatt en spesifikk vurdering av disse. Retten mener Multiconsult hadde oppfordring til å gjøre dette i lys av hva som fremgikk av den forutgående dialogen og korrespondansen mellom partene. Den aktuelle mangelen ved konkurransegrunnlaget ble videre avdekket relativt tidlig av Multiconsult under detaljprosjekteringen. Det bemerkes også at Multiconsult ikke hadde flagget noen risiko for at mengdene kunne øke verken i «Drainage Report», «Risk Assessment» alle «Uncertainty Register». Etter rettens syn er det grunn til å stille spørsmål ved denne risikovurderingen når det ses hen til innholdet i partenes forutgående dialog og korrespondanse, samt at Multiconsult ikke hadde sett nærmere på sidevegene eller foretatt en spesifikk vurdering av disse. Basert på ovennevnte omstendigheter mener retten at Multiconsult ikke var tilstrekkelig aktsom under utførelsen av de aktuelle mengdeestimeringene.

Det er imidlertid ikke avgjørende om det skulle foreligge en prosjekteringsfeil. For at CJV skal vinne fram med VA-kravet, må det også kunne påvises at Multiconsult opptrådte grovt uaktsomt. Som tidligere nevnt mener retten at denne terskelen ligger høyt.

Retten mener at det blant annet må ses hen til feilens karakter i totalvurderingen. Underestimeringen av mengder skyldtes at det var en feil i konkurransegrunnlaget. Løsningen i konkurransegrunnlaget, som var knyttet til behovet for lukkede rørsystem for håndtering av overvann og grunnvann på sideveger i prosjektet, var ikke i tråd med kravene i SVVs håndbok N200. Det bemerkes imidlertid at regelverket ikke oppstiller noe ubetinget krav til lukket drenering. Hvorvidt det skal være lukket drenering, beror på en sammensatt vurdering, og SVVs håndbok N200 punkt 406.1 angir en rekke vurderingskriterier. Det er også grunn til å nevne at flere av sidevegene var eksisterende vegger, og at det i NS200 punkt 111 står følgende:

«Normal N200 Vegbygging har krav som gjelder prosjektering, bygging, vedlikehold og forsterking av vegger. Kravene sikter som hovedregel mot en standard som tilfredsstillende kravene til egenskaper som nybygget anlegg. For forsterkning og utbedring av vegger kan det være nødvendig å gjøre lokale tilpasninger som ikke fullt ut tilfredsstillende kravene i normalen.»

Det kan også nevnes at det lå en føring i konkurransegrunnlaget om at åpne løsninger skulle tilstribes, jf. konkurransegrunnlaget kapittel 9.2 «Overvannssystem».

Retten bemerker videre at konklusjonen i «Drainage Report» ikke kan leses isolert og løsrevet fra partenes forutgående dialog og korrespondanse. Som tidligere nevnt mener retten at innholdet i korrespondansen ga Multiconsult en oppfordring til å se nærmere på sidevegene. Det fremgår imidlertid også av denne korrespondansen at Multiconsult opplyste at det ikke ville bli foretatt slike undersøkelser i tilbudsfasen. Retten viser i denne forbindelse til Multiconsults e-post av 29. oktober 2020, hvor det står følgende:

«Yes, it is correct that some side roads do not have any drainage in the design basis. We understand your concern regarding price and the type of contract. However, we do not think that the quantities will increase that much. We think maybe they have overestimated the amount of drainage needed in some places (for example drainage pipes on each side of the tunnel tubes) and therefore we don't think this will be a big issue. We don't know why some roads are without drainage and what decisions were made during the process of making the design basis. We do not consider it reasonable to add additional quantities outside the design basis as we cannot defend/justify this without looking more detailed on solutions (which seems too early to do in this process.)»

Det ovennevnte tilbakemeldingen må forstås slik at Multiconsult ikke utelukket at noen av sidevegene kunne trenge ytterligere VA-anlegg, men at Multiconsult ikke trodde mengdene vill øke så mye fordi mengdene kunne være overestimert andre steder. Det fremgår også at Multiconsult anbefalte at det ikke burde tillegges ytterligere mengder før man hadde sett mer detaljert på løsningene, og at Multiconsult mente det var for tidlig å gjøre slike undersøkelser i denne fasen. Retten bemerker at disse klargjøringene med fordel burde vært innatt i Multiconsults «Drainage Report». Denne rapporten ble imidlertid levert 30. oktober 2020, og det hadde således bare gått én dag siden Multiconsult sendte den ovennevnte e-posten. I lys av dette må det legges til grunn at CJV også var kjent med at Multiconsult ikke hadde sett nærmere på sidevegene eller foretatt noen spesifikk vurdering av disse. Det er videre på det rene at CJV ikke ba Multiconsult om å gjennomføre slike undersøkelser i tilbudsfasen etter at CJV hadde mottatt den ovennevnte e-posten. Oppdragsgiverens godkjenning av forslag eller prosjekteringsmateriale fritar riktignok ikke den prosjekterende for ansvar, men ovennevnte omstendigheter er likevel et moment i totalvurderingen av om det er utvist grov uaktsomhet.

Det må også ses hen til at prosjektet hadde stort omfang og høy kompleksitet, og at sidevegene var en mindre del av prosjektet.

Prosjekteringsfeil under tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen har videre ulike skadeevne. Det er først i detaljprosjekteringsfasen at det skal utarbeides et endelig underlag

for utførelsen, og skaderisikoen vil i dette tilfellet utelukkende være av økonomisk art. De aktuelle underestimerte VA-mengdene utgjør rundt kr 50 000 000. Dette er isolert sett et høyt beløp, men det er likevel relativt lavt når det holdes opp mot prosjektsverdien i byggekontrakten. Terskelen for grov uaktsomhet ligger dessuten høyt. Som illustrasjon kan det vises til LB-2019-171721 hvor lagmannsretten konkluderte med at en prosjekteringsfeil, som ble begått under detaljprosjekteringsfasen, ikke kunne karakteriseres som grovt uaktsom. Oppgaven til den prosjekterende var i den saken å prosjektere et fundament for en tank som var 30 meter høy og inneholdt svært varmt vann. Tanken var plassert ved siden av en gang- og sykkelveg, og lagmannsretten påpekte at tanken representerte et meget stort farepotensiale. Prosjekteringsfeilen var at den prosjekterende ikke hadde hensyntatt vekten som oppsto mot fundamentet som følge av trykket i tanken. Feilen medførte ikke bare risiko for liv og helse, men hadde også en økonomisk skadeevne som var betydelig. De totale prosjektkostnadene for tanken var estimert til kr 30 000 000, og kostnadene med å utbedre prosjekteringsfeilen utgjorde kr 19 568 123. Etter en samlet vurdering kom lagmannsretten likevel til at prosjekteringsfeilen ikke kunne karakteriseres som grovt uaktsom. Terskelen for grov uaktsomhet ligger videre høyere ved feilberegning av mengder i en tilbudsfase, og det vises til rettenes tidligere bemerkninger om dette.

Samlet sett mener retten at underestimeringen av VA-mengder ikke kan anses som grov uaktsomhet. Det subsidiære VA-kravet kan derfor heller ikke føre fram.

Ingen av mengdekravene har etter dette ført fram, og Multiconsult frifinnes følgelig for disse kravene.

4.3 Honorartvisten

Partene er enige om at det er avtalt regningsarbeid. Multiconsult har utført 303 548 timer med detaljprosjektering til en samlet verdi av kr 456 342 647 eks. mva. CJV har betalt kr 388 735 613 eks. mva., som tilsvarer 261 391 timer. Multiconsult krever betaling for gjenstående fakturert og ubetalt honorar på kr 67 607 034 eks. mva. (kr 84 508 794 inkl. mva.), som tilsvarer 42 198 timer.

Det er uomtvistet at Multiconsult har utført arbeidene det kreves betaling for. CJV anfører imidlertid at de ikke har plikt til å betale det utestående honoraret, fordi Multiconsult skal ha arbeidet urasjonelt og uforsvarlig. CJV har, med samme begrunnelse, fremsatt krav om tilbakebetaling av et skjønnsmessig beløp med inntil kr 100 000 000 eks. mva.

Hovedregelen ved regningsarbeid er at oppdragsgiver har plikt til å betale for medgått tid etter avtalte timesatser. Spørsmålet blir derfor om det foreligger noen omstendigheter i saken som gir grunn til å fravike dette utgangspunktet. Honorartvisten reiser tre hovedspørsmål: (1) har Multiconsult varslet timeestimatoverskridelser i tide, (2) har

Multiconsult oppfylt plikten til å sende spesifiserte oppgaver over forbrukte timer for de enkelte delene av oppdraget, og (3) har Multiconsult krevd betaling for arbeid som ikke er utført rasjonelt og forsvarlig.

4.3.1 Plikten til å varsle om overskridelser av timeestimatet

Timeestimatet fra juli 2021 var på 278 400 timer. Multiconsults plikt til å varsle om antatte overskridelser av dette estimatet fremgår av TSA punkt 6 (3), som lyder slik:

«Multiconsult shall prepare and submit estimates for the work to be performed, and shall notify CJV without undue delay if there is reason to believe that the estimate will be exceeded. Overruns that are not notified to CJV shall not provide basis for a claim for an increased fee. This shall not apply if CJV must have understood that the fee would increase.»

Basert på bevisførselen finner retten det klart at Multiconsult har oppfylt plikten til å varsle om overskridelser av timeestimatet. Det ble gitt detaljert informasjon om dette i Multiconsults månedsrapporter og NoAer. Etter rettens vurdering er det ikke tvilsomt at denne informasjonen var tilstrekkelig for å oppfylle varslingsplikten.

Den eneste forholdet som ble påberopt av CJV under prosedyren, var at anført mislighold av plikten til å spesifisere og dokumentere forbrukte timer, også har til følge at Multiconsult misligholdt plikten til å varsle om overskridelser av timeestimatet. Retten er enig med Multiconsult i at denne anførselen åpenbart ikke kan føre fram. Et eventuelt mislighold av en pliktregel innebærer ikke at en annen pliktregel også er misligholdt. Varslingsplikten er regulert i TSA punkt 6 (3) mens spesifikasjons- og dokumentasjonsplikten er regulert i NS 8401 punkt 15.1.3 (4). Dette er to helt forskjellige regler med ulike vilkår og vurderinger. Som det fremgår nedenfor er retten uansett kommet til at Multiconsult også oppfylte sin spesifikasjons- og dokumentasjonsplikt.

4.3.2 Plikten til å spesifisere og dokumentere forbrukte timer

Multiconsult hadde plikt til å levere timerapporter annenhver uke, og dette følger av TSA punkt 6 (4), som lyder slik:

«In order for CJV to monitor the cost and project development, Multiconsult shall on a bi-weekly basis submit a report on spent hours and the budgetary forecast of hours forseen as reasonably requested by CJV.»

Multiconsults plikt til å sende spesifiserte oppgaver over forbrukte timer for de enkelte delene av oppdraget, fremgår videre av NS 8401 punkt 15.1.3 (4), som lyder slik:

«Den prosjekterende skal én gang i måneden sende oppdragsgiveren spesifiserte oppgaver over forbrukte timer, utlegg og utgifter for de enkelte delene av oppdraget med mindre noe annet er avtalt. Oppdragsgiveren kan kreve nødvendig dokumentasjon for kontroll av oppgavene.»

Fakturaene med den tilhørende kostnadsoppgaven skal følgelig spesifiseres og dokumenteres slik at de kan kontrolleres av oppdragsgiveren.

Formålet med spesifikasjons- og dokumentasjonsplikten er at oppdragsgiveren skal ha mulighet til å kontrollere at arbeidet som kreves honorert faktisk er utført, samtidig som han holdes orientert om oppdragets utvikling og omfang. Oppdragsgiveren har på sin side en korresponderende plikt til å varsle dersom han mener oppgavene til den prosjekterende ikke stemmer med det som faktisk er utført. Denne plikten følger av NS 8401 punkt 15.1.3 (5), som lyder slik:

«Dersom oppdragsgiveren mener at de spesifiserte oppgavene ikke stemmer med det som faktisk er utført, må han sende skriftlig varsel til den prosjekterende innen 28 dager etter at han mottok dem. Varsler ikke oppdragsgiveren innen fristen, legges oppgavene til grunn for oppgjøret. Dette gjelder ikke dersom oppgavene er uriktige som følge av grov uaktsomhet hos den prosjekterende.»

Det er således et samspill mellom pliktene til den prosjekterende og oppdragsgiveren. Noe av bakgrunnen for denne ordningen er å sørge for en endelig avklaring og avslutning underveis i prosjektet.

Partene er uenige om Multiconsult har oppfylt sin spesifikasjons- og dokumentasjonsplikt. CJV anfører at betalingskravet til Multiconsult ikke lar seg kontrollere. Det hevdes at timerapporteringen til Multiconsult ikke inneholder informasjon som gjør det mulig for CJV å vurdere om arbeidene er utført rasjonelt og forsvarlig. Multiconsult har kun rapportert om forbrukte timer fordelt på strekning og disiplin. CJV gjør gjeldende at timerapporteringen ikke er knyttet til de enkelte delene av oppdraget, og at Multiconsult aldri har rapportert på en måte som har satt CJV i stand til å vurdere hvilken del av arbeidet Multiconsult krever betaling for, herunder hvor mye som kreves betalt for endrings- og tilleggsoppgaver.

Retten bemerker at ordlyden i pliktbestemmelsen ikke gir uttrykkelige føringer for hvordan spesifikasjonen skal skje. Det bør normalt oppstilles krav til en slik detaljgrad at oppgavene tjener sitt formål. Det vises til Røed, Rådgiverrett (2021) side 570, hvor det heter:

«Rådgiverstandardene legger ut fra sin ordlyd ingen uttrykkelige føringer for hvordan spesifikasjonen skal skje. Dette betyr imidlertid ikke at rådgiveren står fritt

med hensyn til detaljering. Denne må i ethvert henseende være av en slik detaljgrad at oppdragsgiveren har en mulighet til å føre kontroll mot faktisk utført arbeid slik at oppgavene tjener sitt formål. Kobbé sier det slik at oppdragsgiver må gis en mulighet til nettopp å kontrollere tidsbruk, og at oversikten må være så detaljert at den gjør det mulig å gå tilbake å se på hvilken del av oppdraget den aktuelle tid har gått med til, for at bestemmelsen skal gi mening.»

Retten bemerker at dokumentasjonskravets innhold må tilpasses karakteren av de krav som faktureres, og dessuten ses i lys av partenes faktureringspraksis. Videre må dokumentasjonskravet ses i lys av kontrollformålet, som et stykke på vei vil kunne være ivaretatt gjennom partenes løpende kontakt. Dokumentasjonskravet må dessuten avgrenses mot dokumentasjon som begge parter har tilgang til, for eksempel endringsanmodninger og endringsordrer, møtereferat og lignende, jf. HR-2025-977-A avsnitt 96, 97 og 100.

Retten mener at Multiconsults timeestimat i tilbudet av 5. juli 2021, faktureringspraksisen i prosjektet, partenes opptreden underveis i prosjektet og informasjonen som var tilgjengelig for CJV, klart taler for at Multiconsult oppfylte sin spesifikasjons- og dokumentasjonsplikt. Basert på bevisførselen kan retten ikke se at det er tilstrekkelige holdepunkter for at det var avtalt å bryte timeføringen ned på kontrollobjektnivå eller at tilleggs- og endringsarbeider skulle angis særskilt i timerapporteringen.

CJV har vist til NS 8401 punkt 15.2.1 (1), hvor det i andre setning står at honorar for endringsarbeider skal angis særskilt. Denne bestemmelsen må imidlertid, ut fra sammenhengen med de øvrige bestemmelser i standarden, forstås slik at den kun gjelder kontrakter hvor det er avtalt fastpris. Spesifikasjons- og dokumentasjonsplikten for regningsarbeid er særskilt regulert og angitt i NS 8401 punkt 15.1.3. En slik tolkning støttes også av at det i juridisk teori er lagt til grunn at varsling og håndtering av endringer er uten betydning for honorarspørsmålet når det er avtalt regningsarbeid. Det vises blant annet til Hagstrøm og Bruserud, *Entrepriserett* (2014), side 261, hvor det heter:

«Hvor arbeidet skal utføres som regningsarbeid, innebærer dette at det skjer en automatisk tilpasning mellom ytelse og vederlag. Vederlagsberegningen baseres på entreprenørens faktiske kostnader, og det blir upåkrevet å spørre om disse skriver seg fra det opprinnelige angitte eller det senere endrete arbeid.»

Retten bemerker at det underveis i prosjektet heller ikke kom noen innsigelser fra CJV på at det ikke var skilt mellom opprinnelige arbeider og tilleggsarbeider i timeføringen.

Etter rettens syn er det heller ikke noen tidsnære bevis som støtter CJVs anførsel om at det var avtalt å bryte timeføringen ned på kontrollobjektnivå. Pedro Hernandez, som var prosjektdirektør i CJV, anmodet Norconsult og Multiconsult om slik nedbryting i e-post av 24. september 2022. Det fremgår imidlertid av svarene fra Norconsult og Multiconsult at

denne anmodningen ikke ble tatt til følge, jf. e-post fra Marie Broos av 27. september 2022 og e-post fra Lars Erik Hjort av 17. oktober 2022. Ut fra bevisførselen er det ikke noe som tyder på at dette temaet var gjenstand for noen videre oppfølging fra CJV i perioden frem til betalingsstansen i juni 2023.

CJV anfører at Multiconsult uansett hadde plikt til å bryte timeføringen ned på kontrollobjektnivå. Det er i denne forbindelse vist til bestemmelsen i NS 8401 punkt 15.1.3 (4) der det står at den prosjekterende skal sende oppdragsgiveren spesifiserte oppgaver over forbrukte timer «for de enkelte delene av oppdraget» med mindre annet er avtalt. Retten mener denne bestemmelsen ikke kan forstås slik at Multiconsult hadde plikt til å bryte timeføringen ned på kontrollobjektnivå. Spesifikasjons- og dokumentasjonskravets innhold må blant annet tilpasses karakteren av de krav som faktureres, og dessuten ses i lys av partenes faktureringspraksis. Som Multiconsult har påpekt er det tusenvis av kontrollobjekter i dette prosjektet. Når det gjelder vurderingen av hva som var tilstrekkelig spesifisering i prosjektet, mener retten at det særlig må ses hen til Multiconsults timeestimat i tilbudet av 5. juli 2021, faktureringspraksisen i prosjektet, partenes opptreden underveis i prosjektet og informasjonen som var tilgjengelig for CJV.

Retten bemerker at Multiconsult i sitt tilbud av 5. juli 2021 ga en beskrivelse av hvordan timeestimatet var bygget opp, og hvordan Multiconsult ville gjennomføre og rapportere i detaljprosjekteringsfasen. Retten finner spesielt grunn til å fremheve at timeestimatet var brutt ned i strekning og disiplin. Det er videre på det rene at dette timeestimatet ble benyttet da Sotra Link innga pristilbud til SVV.

Faktureringspraksisen og timerapporteringen i detaljprosjekteringsfasen var i samsvar med det som tidligere var beskrevet i ovennevnte tilbud. Multiconsult spesifiserte forbrukte timer fordelt på strekning og disiplin. Det ble for øvrig gitt spesifiserte arbeidsbeskrivelser i timelistene.

I perioden september-november 2021 sendte Multiconsult timelister og annen rapportering til CJV annenhver uke. I starten av januar 2022 oversendte Multiconsult også et utkast til månedsrapport for desember 2021 som forslag på månedsrapport som skulle benyttes videre i prosjektet. Utkastet var basert på samme mal som Norconsults månedsrapport, og CJV godkjente formatet. CJV var følgelig klar over hvilke dokumenter og informasjon som ville fremgå av rapporten.

Retten mener CJV mottok omfattende informasjon i månedsrapportene, herunder informasjon om utført og planlagt arbeid, fremdrift, faktisk medgått tid og antatte overskridelser av timeestimatet. Som illustrasjon kan det vises til månedsrapporten for februar 2022 som inneholder følgende hovedpunkter:

1. Summary of status
2. Special challenges / areas of concern
3. Risk Analysis
4. Permits, deviations and ongoing optimisations
5. Status variations vs management budget
6. External stakeholders
7. Status of environment, safety, health and working environment
8. Quality assurance
9. Summary of work performed in this period
10. Summary of work planned for next period
11. Manhours and cost expenditure
12. Progress
13. Administrative issues
14. List of appendixes

Behandlingen av ovennevnte punkter i rapporten er på totalt 39 sider. Vedleggene i månedsrapporten utgjør videre ca. 94 sider, og er listet opp slik:

1. Status per area
2. Schedule, red-line
3. Manower plan
4. Manhour report
5. Cost report
6. Table with manhours with comments
7. S-curve
8. Draft invoices
9. Risk register
10. Mater Document register
11. List of applications ad deviations
12. Action list, ref weekly meetings

Retten bemerker at det i månedsrapporten punkt 9 og 10 er gitt en beskrivelse av hvilke arbeider som er utført i den aktuelle månedsperioden, og hvilke arbeider som planlegges utført i neste periode. Faktisk timeforbruk og estimert timeforbruk er beskrevet i månedsrapporten punkt 11. Retten finner også grunn til å vise til vedlegg 3 (Manpower plan), vedlegg 4 (Manhour report) og vedlegg 6 (Table with manhours with comments). Sistnevnte vedlegg inneholder en tabell med detaljerte arbeidsbeskrivelser for den enkelte medarbeider som har ført tid på oppdraget i den aktuelle perioden.

Samlet sett mener retten at Multiconsult oppfylte spesifikasjons- og dokumentasjonsplikten. Retten viser for øvrig til at CJV i lang tid betalte Multiconsults fakturaer uten å ha innsigelser til hvordan det fakturerte arbeidet var rapportert og

spesifisert. Dette er et moment som etter rettens syn underbygger at partene hadde en felles oppfatning om at månedsrapporteringen oppfylte avtalte krav til å spesifisere fakturagrunnlaget.

Retten finner videre grunn til å bemerke at manglende innsigelse fra CJV også utgjør et selvstendig grunnlag for at fakturakravene må anses som tilstrekkelig spesifisert og dokumentert.

Som tidligere nevnt legger standarden opp til et samspill mellom pliktene til den prosjekterende og oppdragsgiveren. Bakgrunnen for dette er å sørge for en endelig avklaring og avslutning underveis i prosjektet.

Oppdragsgiveren har plikt til å betale innen 28 dager etter at han har mottatt faktura og spesifisert kostandsoppgave fra den prosjekterende, jf. NS 8401 punkt 15.2.3. Eventuelle innsigelser som oppdragsgiveren har mot betalingskravet og kostandsoppgaven må varsles innen betalingsfristen. Det sistnevnte følger av NS 8401 punkt 15.1.3 (5). Dersom oppdragsgiveren mener at oppgavene ikke stemmer med det som faktisk er utført, må han sende skriftlig varsel til den prosjekterende innen 28 dager etter at han mottok dem, og varsler han ikke innen fristen, legges oppgavene til grunn for oppgjøret.

CJV har anført at ovennevnte varslingsbestemmelse bare gjelder tilfeller hvor oppdragsgiveren mener kostnadsoppgavene ikke stemmer med det arbeidet som faktisk er utført, og at oppdragsgiveren ikke har noen varslingsplikt etter bestemmelsen dersom han mener oppgavene ikke er tilstrekkelig spesifisert. Retten finner det klart at denne anførselen ikke kan føre fram. Det vises blant annet til Røed, Rådgiverrett (2021) side 579, hvor det heter:

«For øvrig er det verdt å merke seg at fristen til å utføre kontroll og fremsette innsigelser og betalingsfristen er den samme. Ettersom de spesifiserte oppgavene jo skal sendes sammen med fakturaen, vil fristen til å betale eller varsle innsigelser normalt løpe ut samtidig, med mindre det er avtalt en avvikende betalingsfrist. Oppdragsgiver vil normalt ikke kunne betale á konto, for så å korrigere beløpet på et senere tidspunkt. Noe av bakgrunnen for den ordningen som er etablert er å sørge for en endelig avklaring og avslutning underveis i prosjektet.

Det fremkommer ikke klart hva varslet skal inneholde. I plikten som sådan ligger det imidlertid at oppdragsgiveren må påpeke hva han mener er feil eller sine innsigelser for øvrig. Dersom oppdragsgiveren mener at oppgavene ikke er tilstrekkelig spesifisert er dette også et forhold som bør påpekes, - og reklameres over. En oppdragsgiver som over tid ser gjennom fingrene med at arbeidet i timelistene kun er angitt helt sjablongmessig, vil fort kunne bli møtt med at dette må anses akseptert ut fra at vedkommende ikke har protestert tidligere. Manglende protest eller aksept for

slik timeføring, medfører at oppdragsgiver langt på vei forspiller grunnlaget for å påberope at deler av arbeidet ikke er utført rasjonelt og forsvarlig, ut fra at han ikke lenger har muligheten til å allokere timene til en bestemt del av oppdraget.»

CJV har fremsatt innsigelser mot betalingskravet fordi det blant annet anføres at kostnadsoppgavene til Multiconsult ikke er tilstrekkelig spesifisert. Retten finner det ikke tvilsomt at innsigelser til betalingskravet og kostnadsoppgaven må varsles skriftlig innen 28 dager etter at oppdragsgiveren har mottatt kostnadsoppgaven fra den prosjekterende, jf. NS 8401 punkt 15.1.3 (5). En slik tolkning støttes også av formålet med varslingsbestemmelsen. Retten viser videre til at oppdragsgiveren har en medvirknings- og lojalitetsplikt, jf. NS 8401 punkt 14.

CJV har subsidiært anført at de uansett ga klart uttrykk for at Multiconsults fakturakrav ikke kunne kontrolleres. I denne forbindelse er det vist til et brev som CJV sendte til Multiconsult 21. juli 2022. Det angjeldende brevet var svar på et forutgående brev fra Multiconsult av 7. juli 2022 hvor det sto følgende:

«Please be advised that a number of invoices are now overdue and unpaid according to agreements. The total amount overdue is 37.757.542 NOK, excl. mva.

The breach of the contract is unacceptable, and the contractual consequences are governed by the TSA and NS Article 15.3.

We hope that CJV will be able to solve this situation immediately. Provided that the outstanding invoices are paid within one week and further payment is received timely, Multiconsult will not claim default interest according to NS 8401, article 15.3.1.»

Multiconsult viste altså til at det var flere fakturaer som var forfalt, og at det var et uakseptabelt brudd på kontrakten at CJV ikke hadde betalt disse. CJV svarte følgende i sitt brev av 21. juli 2022:

«We refer to your letter, dated 07th July 2022, we note some issues of concern regarding your invoices. Particularly the fact that they are issued as fully reimbursable, with no visibility of the detail behind the costs as well as no consideration of the significant inefficiencies in your work performance. The reduced tender rates are part of the Tender Service Agreement; however, the full rates were never approved and therefore should be treated as subject to Detailed Design contract currently under preparation.

We are currently checking all the invoices received, to review the amounts claimed and to establish a mechanism which will allow a proper control of the amount to be

invoiced. The full applied value of your invoices will be paid without prejudice, excluding those that relate to the success fee (Inv. No. 10607992 & 10608014), as this was not formally agreed. Regardless of making the payments, we reserve the right to reconcile all these payments, in due course.»

Det er de to første setningene i brevets første avsnitt som påberopes i forhold til at CJV skal ha varslet om at Multiconsults fakturakrav ikke kunne kontrolleres. Retten mener den generelle bekymringen og innsigelsen som CJV uttrykte i brevet, ikke er tilstrekkelig for å oppfylle varslingsplikten etter NS 8401 punkt 15.1.3 (5). CJV hadde mottatt omfattende informasjon i månedsrapportene, herunder informasjon om utført og planlagt arbeid, fremdrift, faktisk medgått tid, overskridelser av timeestimat, timelister med spesifiserte arbeidsbeskrivelser og utkast til faktura. Dersom CJV mente at denne informasjonen ikke var tilstrekkelig, måtte CJV også ha påpekt hva som konkret manglet for at de skulle kunne foreta en forsvarlig kontroll. Retten bemerker for øvrig at den mangelfulle varslingen fra CJV uansett ikke var rettidig. De aktuelle fakturaene hadde allerede forfalt til betaling da Multiconsult sendte sitt brev av 7. juli 2022. Den etterfølgende og generelle innsigelsen i CJVs brev av 21. juli 2022 var derfor ikke fremsatt innen 28 dager etter at CJV hadde mottatt de aktuelle fakturaene og kostnadsoppgavene.

Retten finner videre grunn til å bemerke at det i brevets andre avsnitt ble opplyst at CJV var i ferd med å gjennomgå alle mottatte fakturaer, og at CJV ville etablere en mekanisme for å foreta « a proper control of the amount to be invoiced ». Detaljprosjekteringen hadde på dette tidspunktet allerede pågått i rundt ti måneder, og en slik kontrollmekanisme burde derfor etter rettens syn ha vært på plass langt tidligere. Opplysningen i brevet ga uansett Multiconsult en berettiget forventning om at man ville motta et konkret og rettidig varsel dersom CJV skulle mene at fremtidige fakturaer og kostnadsoppgaver fra Multiconsult ikke var tilstrekkelig spesifisert og dokumentert. Det kom aldri noe slikt varsel fra CJV i perioden frem til betalingsstansen i juni 2023. CJV oppga derimot da følgende begrunnelse for sin unnlatte betaling i brev av 14. juni 2023:

«We refer to your invoice ref. 10663656, dated 26th May 2023. Following an internal review by CJV, we believe that the specified statements for remuneration as per the invoice, do not accord what has actually been performed. We therefore issue notice of withholding the full amount of this invoice.»

Det ble altså opplyst at CJV hadde foretatt en kontroll av Multiconsults spesifiserte kostnadsoppgave over forbrukte timer. CJV anførte videre at oppgaven ikke stemte med det arbeidet som faktisk var utført i denne perioden. Denne anførselen er imidlertid ikke opprettholdt av CJV i ettertid.

Det er ikke lenger bestridt at Multiconsult har utført arbeidet som er fakturert. CJV anfører derimot nå at fakturakravene til Multiconsult ikke kan kontrolleres fordi

kostnadsoppgavene ikke er tilstrekkelig spesifisert. Som det fremgår ovenfor er en slik innsigelse ikke fremsatt innen fristen i NS 8401 punkt 15.1.3 (5). Det følger videre av denne bestemmelsen at oppdragsgiverens innsigelsesrett går tapt dersom han ikke varsler innen fristen. Tilsvarende konsekvens følger også av en lignende bestemmelse i NS 8407 punkt 30.3.2. Retten viser i denne forbindelse til HR-2025-977-A, hvor Høyesterett bemerket følgende i avsnitt 101:

«Endelig kan byggherrens innsigelsesrett ha gått tapt ved passivitet. For regningsarbeid er det en særregel om dette i punkt 30.3.2. Konsekvensen av at byggherren unnlater å varsle om sine innsigelser innen fristen, er at entreprenørens oppgaver legges til grunn for oppgjøret. I slike tilfeller må en faktura som viser til oppgavene over regningsarbeidet, anses som tilstrekkelig dokumentert.»

Retten konkluderer etter dette med at manglende innsigelser fra CJV også utgjør et selvstendig grunnlag for at fakturakravene til Multiconsult må anses som tilstrekkelig spesifisert og dokumentert.

CJV er likevel ikke avskåret fra å senere påberope seg at de totale kostnadene ved regningsarbeidet er blitt unødvendige høye på grunn av urasjonell drift eller andre uforsvarlige forhold hos Multiconsult, jf. NS 8401 punkt 15.1.3 (6).

Selv om retten til å påberope urasjonell og uforsvarlig drift ikke går tapt ved at oppdragsgiveren har betalt fakturaene til den prosjekterende, vil det likevel kunne legges vekt på hvordan oppdragsgiveren har forholdt seg til kostnadsutviklingen underveis i prosjektet. Oppdragsgiveren skal føre løpende kontroll med kostnadsoppgavene, og han vil normalt under arbeidets utførelse kunne registrere om den prosjekterende driver urasjonelt. Manglende protest på timeføringen til den prosjekterende underveis, kan derfor også få bevismessig betydning. En etterfølgende påstand om urasjonell og uforsvarlig drift vil stå svakere.

4.3.3 Er det krevd betaling for arbeid som ikke er utført rasjonelt og forsvarlig

Regningsarbeidet skal drives rasjonelt og forsvarlig, jf. NS 8401 punkt 7.4 (1) og punkt 15.1.3 (1). Den klare hovedregelen er at det er oppdragsgiveren som har bevisbyrden for at det er utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid. Det vises blant annet til Urbye, Kommentarer til NS 8401 og 8402 (2011), side 183, hvor det heter:

«Dersom oppdragsgiveren vil påberope seg at tidsforbruket har vært unødig høyt, må han naturligvis sannsynliggjøre det overfor en eventuell domstol.»

CJV har anført at det er grunnlag for å snu bevisbyrden i denne saken, slik at det er Multiconsult som må sannsynliggjøre at det fakturerte arbeidet har vært rasjonelt og

forsvarlig. Til støtte for dette er det gjort gjeldende at det foreligger en ekstraordinær overskridelse av timeestimatet, og at det ikke er mulig å kontrollere betalingskravet til Multiconsult som følge av at kostnadsoppgavene ikke er tilstrekkelig spesifisert og dokumentert.

Som det fremgår ovenfor har retten allerede konkludert med at fakturakravene til Multiconsult må anses som tilstrekkelig spesifisert og dokumentert. Dette støtteargumentet til CJV kan således ikke føre fram. Spørsmålet blir derfor om det foreligger en ekstraordinær overskridelse av timeestimatet, og om dette i så fall kan begrunne snudd bevisbyrde i denne saken.

Det opprinnelige timeestimatet var på 278 400 timer, og det siste reviderte timeestimatet var på 407 492 timer. Multiconsult har vist til at dette utgjør en økning på 46,4 %.

Multiconsult utførte imidlertid ikke all detaljprosjekteringen som var omfattet av det opprinnelige timeestimatet, som følge av CJVc kanselleringer («descoping») i september 2022 og i 2023.

CJV mener det ikke er relevant å bare se på en økning av timeestimatet ettersom det opprinnelige arbeidet til Multiconsult ble redusert. Når omfanget skal vurderes, må det etter CJVs syn tas utgangspunkt i den faktiske budsjettoverskridelsen. CJV har i denne forbindelse utarbeidet to alternative budsjetter for å hensynta det endrede arbeidsomfanget til Multiconsult etter kanselleringene. Justert budsjett 1 utgjør 175 099 timer og justert budsjett 2 utgjør 185 995 timer.

Justert budsjett 1 er basert på Multiconsults egen beregning av at ikke utført arbeid utgjør 103 301 timer, jf. NoAene om avbestilling ($278\,400 - 103\,301 = 175\,099$ timer).

Justert budsjett 2 er basert på bemanningsplanen som var vedlagt Multiconsults tilbud med det opprinnelige timeestimatet. I bemanningsplanen er det oppgitt ressurser som er fordelt per måned fra september 2021 til og med desember 2026. CJV har foretatt flere regneøvelser og konkludert med at Multiconsult planla å bruke 185 995 timer av det totale timebudsjettet ut juli 2023. Den gjenstående del av timebudsjettet utgjør 92 405 timer og er knyttet til tiden etter juli 2023 hvor Multiconsult i all hovedsak ikke utførte noe arbeid ($278\,400 - 92\,405 = 185\,995$ timer).

Multiconsult har fakturert totalt 303 547 timer for detaljprosjektering. CJV har fremhevet at Multiconsults betalingskrav utgjør en overskridelse på 73 % i forhold til justert budsjett 1 og 63 % i forhold til justert budsjett 2.

Etter rettens vurdering kan ingen av CJVs alternative budsjetter benyttes som grunnlag for å bergene en prosentvis overskridelse. Alle timene i NoAene om avbestilt arbeid var ikke

inkludert i det opprinnelige timebudsjettet. Det kan følgelig ikke gjøres fradrag for alle disse timene slik CJV har gjort. Ut fra bevisførselen er det på det rene at de aktuelle NoAene også omfatter timer som ikke var inkludert i det opprinnelige estimatet. Det første justerte budsjettet til CJV er derfor misvisende. Bemanningsplanen er etter rettens syn heller ikke egnet som grunnlag for å utarbeide et justert budsjett. Selv om det på forhånd var laget en overordnet bemanningsplan, vil den faktiske ressursbruken i prosjektet kunne variere og avvike fra denne. Retten bemerker at ressursfordelingen i bemanningsplanen var basert på at detaljprosjekteringen skulle pågå ut 2026. CJV har imidlertid selv opplyst at detaljprosjekteringen var tilnærmet ferdig per mars 2025.

Retten bemerker at det er vanskelig å fastslå den eksakte overskridelsen av timeestimatet ettersom deler av det opprinnelige arbeidet ble kansellert underveis i prosjektet. Ved vurderingen av kostnadsoverskridelsen bør det uansett tas i betraktning at dette var et meget stort og komplekst prosjekt. Begge parter har påpekt at dette var den største kontrakten til SVV noensinne. Prosjektet berørte og var avhengig av mange aktører. Det var flere usikkerhetsfaktorer, og dette var også bakgrunnen for at både Multiconsult og Norconsult ikke var villig til å akseptere noe annet vederlagsformat enn regningsarbeid. Multiconsult presiserte at timeestimatet var basert på «circumstances known at present.» CJV var videre innforstått med at det var usikkerhet ved det aktuelle P50-estimatet som er kategorisert som «most likely». Multiconsult hadde gitt en detaljert beskrivelse av hvilke ytelser som var lagt til grunn for estimatet. Andre ytelser var følgelig ikke hensyntatt, og det var også gitt en egen beskrivelse av «additional services» som uttrykkelig var holdt utenfor estimatet. Det nevnes også at P90-estimatet til Multiconsult var langt høyere.

Retten mener videre at det er relevant å se hen til hvilke kostnadsøkninger som Norconsult varslet underveis i dette prosjektet. Det bemerkes i denne forbindelse at Norconsult prosjekterte én strekning (Sotrabroa) mens Multiconsult har prosjektert 10 strekninger, inklusive broer, tunneller og dagsoner. Det opprinnelige timeestimatet for Norconsults detaljprosjektering var på 63 800 timer. Timeestimatet ble revidert flere ganger, og det fremgår av Norconsults månedsrapport for juli og august 2024 at estimatet da var økt til 101 899 timer, hvilket utgjør en økning på 59,7 %. Dersom man også inkluderer Norconsults bistand til oppfølging og utførelse («follow on» og «as built»), så ligger overskridelsen av det opprinnelige timeestimatet på 105,2 %. Multiconsult har også vist til at Norconsult begrunnet flere av sine NoAer med tilsvarende omstendigheter som Multiconsult.

Det opprinnelige timeestimatet til Multiconsult var som nevnt på 278 400 timer, og det siste reviderte timeestimatet lå på 407 492 timer, hvilket utgjør en økning på 46,4 %. Som CJV har påpekt må det imidlertid tas i betraktning at deler av det opprinnelige arbeidet ble kansellert. Retten mener uansett at kostnadsoverskridelsen ikke så ekstraordinær stor i dette prosjektet at den i seg selv kan begrunne snudd bevisbyrde.

Det er heller ikke slik at Multiconsult ikke har gitt noen forklaring på overskridelsen av timeestimatet. Arbeidene som ble utført, og årsakene til at det opprinnelige estimatet ble overskredet, er beskrevet i Multiconsults månedsrapporter og NoAer. Multiconsult utarbeidet totalt 101 NoAer i dette prosjektet. I 2023 gikk Multiconsult gjennom alle NoAene og laget et dokument («Historical overview») hvor NoAene ble plassert i ulike kategorier ut fra hva den varslede overskridelsen ble begrunnet med. Dette var en videreføring av oversikten over NoAer som hadde vært inntatt som vedlegg til Multiconsults månedsrapporter. Det fremgår av oversiktsdokumentet at estimatet for ekstra timeforbruk utgjorde totalt 124 456 timer, hvorav 115 060 timer var knyttet til endringer i arbeidsomfang, 5 211 timer var knyttet til CJVs medvirkningssvikt og 4 185 timer var knyttet til annet (underestimert mv.). Dokumentet ble fremlagt i Multiconsults prosesskriv av 21. desember 2023, og det er gitt følgende forklaring og presisering i prosesskrivet på side 12:

«Multiconsult har i 2023 gått gjennom alle NoAene og plassert dem i ulike kategorier ut fra hva den varslede overskridelsen er begrunnet med. Kategoriene som er brukt har ingen skarpe grenser og overlapper hverandre. Den nærmere inndelingen er mindre viktig. Det viktige er at beskrivelsene i NoAene viser at de varslede overskridelsene i all hovedsak skyldes forhold hos CJV – og dermed ikke uforsvarlige forhold hos Multiconsult.»

Retten kommer nærmere tilbake til CJVs håndtering og innsigelser knyttet til NoAene.

Juridisk teori om snudd bevisbyrde viser særlig til Rt-1969-1122. Det var imidlertid et særegent faktum i den saken som avviker fra vår sak. Retten finner også grunn til å påpeke at omvendt bevisbyrde er unntaket. Det vises til Johansen, På rett grunn II, Festskrift til Norsk Forening for Bygge- og Entrepriserett (2021), side 23, hvor det heter:

«Det må imidlertid understrekes at omvendt bevisbyrde er unntaket. At Høyesterett i Rt. 1969 s. 1122 baserte sin konklusjon på objektive avvik, må ses i lys av sakens særegne faktum. For det første var avviket særdeles stort (1700 faktiske timer sammenlignet med en «normal» på 700 timer). For det andre tyder dommen på at bestilleren under rettssaken overhodet ikke kunne gi noen forklaring på det store avviket. For det tredje var det i den saken enkelt å kartlegge den «normale» timebruken – fordi det gjaldt et generisk ferdighus. Med et slikt bakteppe er det forståelig at Høyesterett la til grunn som overveiende sannsynlig at uforsvarlige forhold hadde spilt inn – selv om bestilleren ikke kunne peke på konkrete eksempler.»

Retten mener som nevnt at overskridelsen ikke kan sies å være ekstraordinær stor i dette prosjektet. Multiconsult forklarte dessuten underveis i prosjektet om årsakene til at det opprinnelige estimat ble overskredet. I vår sak er det videre ikke mulig å holde det

konkrete timeforbruket opp mot fullt ut sammenlignbare prosjekter. Retten er derfor kommet til at det ikke er grunnlag for å gjøre unntak fra den klare hovedregelen om at det er oppdragsgiveren som har bevisbyrden.

Det er derfor CJV som må sannsynliggjøre at kostnadene ved regningsarbeidet er blitt unødvendige høye på grunn av urasjonell drift eller andre uforsvarlige forhold hos Multiconsult.

Ved vurderingen av om det er grunnlag for å nedsette honorarkravet, må det tas hensyn til at den prosjekterende har krav på et visst slingringsmonn. Det vises til Røed, Rådgiverrett (2021), side 598, hvor det heter:

«Forutsetningen om at ressursbruken og utførelsen av arbeidet skal anses uforsvarlig, og det forhold at det er vanskelig å forutse arbeidsomfanget, tilsier at det skal en del til for å nekte å betale for regningsarbeid. Det samme gjør det forhold at det ikke kan forventes at gjennomføringen er perfekt. Et merforbruk i tid utover det normale, gir ikke grunnlag for å si at arbeidet er urasjonelt. Ei heller gir det grunnlag for et krav om kostnadsreduksjon. Oppdragsgiveren må da finne seg i å betale det overskytende ut fra at vedkommende bærer risikoen for overskridelser ved regningsarbeid. Forholdene nevnt, tilsier at man ved vurderingen av om de faktiske kostnader er å anse som urasjonelle eller uforsvarlige må legge inn et visst slingringsmonn i favør av rådgiveren. Høyesterett har i Rt. 1969 s. 1122 gitt uttrykk for at det må gis en «betydelig margin». Hvilket er fulgt opp i teori og rettspraksis.»

Retten bemerker at den omtalte marginen ikke kan omfatte arbeid med å rette opp egne feil. Det vises til Hagstrøm og Bruserud, Entrepriserett (2014), side 313, hvor det heter:

«Et grunnleggende krav til gjennomføringen er selvfølgelig at den skal være rasjonell og forsvarlig. Man kan ikke her kreve den perfekte gjennomføring. Noe slingringsmonn vil derfor entreprenøren måtte få, men arbeid med å gjøre om utførelse på grunn av rene feil kan ikke belastes byggherren. I praksis blir man henvist til en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, hvor realiteten er at det er vanskelig for byggherren å påvise at gjennomføringen ikke har vært rasjonell eller for øvrig uforsvarlig, med mindre det foreligger konkrete feil.»

Det sentrale temaet blir etter dette hvordan CJV har gått fram for å sannsynliggjøre sin anførsel om at det utførte arbeidet til Multiconsult ikke har vært rasjonelt og forsvarlig.

Store deler av CJVs anførsler og argumentasjon er knyttet til den prosentvise overskridelsen av timeestimatet. CJV anfører at Multiconsult ikke har sannsynliggjort at overskridelsen har sammenheng med tilleggsoppgaver og medvirkningssikt fra CJV. Det anføres videre at alle timene som ikke er sannsynliggjort å knytte seg til tilleggsoppgaver

og medvirkningssvikt, per definisjon er urasjonelle. Det hevdes også at «etterkalkulasjonen» til Multiconsult (bilag 65 til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025) er feil og altfor høy, men at den uansett underbygger at det er utført urasjonelt arbeid.

Retten bemerker at CJVs anførsler er basert på et feil rettslig utgangspunkt. Det er ikke grunnlag for snudd bevisbyrde, og det er CJV som må sannsynliggjøre at det utførte arbeidet ikke har vært rasjonelt og forsvarlig. Det er videre avtalt regningsarbeid, og den prosjekterende har ikke da noen plikt til å skille mellom opprinnelige arbeider og tilleggsarbeider ettersom det skjer en automatisk tilpasning mellom ytelse og vederlag. Vederlagsberegningen baseres på de faktiske kostnadene til den prosjekterende, og det blir upåkrevet å spørre om disse skriver seg fra det opprinnelige angitte eller det senere endrete arbeid, jf. Hagstrøm og Bruserud, *Entrepriserett* (2014), side 261. Det er i utgangspunktet heller ikke noe krav om at den prosjekterende må godtgjøre tilleggsarbeider for å ha rett til betaling for arbeidstidene som faktisk har medgått. Det vises blant annet til LG-2018-94564-3 hvor lagmannsretten bemerket følgende om dette:

«Det har for lagmannsretten vært en omfattende bevisførsel og argumentasjon om veksten i prosjektet, men det er ikke nødvendig å gå inn på alt som er anført i detalj. Når regningsarbeid er avtalt mellom næringsdrivende som i denne saken, er vederlaget ikke direkte begrenset av det prisoverslaget som er gitt. Westcon behøver derfor i utgangspunktet ikke å demonstrere vekst for å ha krav på betaling for dokumenterte kostnader og påslag.»

Retten finner videre grunn til å bemerke at CJVs bruk og omtale av bilag 65 til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025 er misvisende. Dette dokumentet ble utelukkende utarbeidet av Multiconsult for å imøtegå CJVs anførsel om at det i timelistene bare var et helt begrenset antall timer som kunne henføres til de 41 største NoAene, og at det maksimalt var 4 236 timer. Multiconsult foretok en tilsvarende gjennomgang og konkluderte med at det var utført ca. 81 236 timer i tilknytning til de 41 NoAene. Det fremgår imidlertid klart at Multiconsult mente denne gjennomgangen var irrelevant for kravet om betaling for utført arbeid. Det vises til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025 der det står følgende på side 32:

«CJV synes å fastholde at en time utover opprinnelig timeestimat må være ført mot en NoA (et varsel om budsjettoverskridelse) for å gi Multiconsult rett til å få betaling utover det opprinnelige timeestimatet. Dette er en klart uriktig anførsel og CJV har da heller ikke på noe tidspunkt forsøkt å underbygge denne anførselen.

CJV fortsetter likevel å bruke unødvendige ressurser på å lete etter timer i Multiconsults timelister som kan knyttes til de enkelte NoAene. CJV gjør dette i et forsøk på å godtgjøre at Multiconsult bare i et veldig beskjedent omfang rakk å

utføre arbeidstimene som er varslet i NoAene før Multiconsult ble avbestilt, og at overskridelsene som er varslet i NoAene derfor ikke er relevante for Multiconsults krav på betaling for utført arbeid.

Multiconsult har på sin side flere ganger påpekt at det ikke er noe krav under Oppdragsavtalen at det skal opprettes egne aktiviteter for timeføring knyttet til det enkelte varsel om budsjettoverskridelse, at CJV heller ikke etterspurte dette før i 2023, og at en slik oppdelt timeføring i mange tilfeller vil være umulig.

Multiconsult vil nedenfor uansett vise at det kan dokumenteres at Multiconsult har utført betydelig mer arbeid som kan knyttes til NoAene, enn det CJV og CJVs innleide konsulenter påstår.»

Retten er som det fremgår ovenfor enig i at Multiconsult ikke hadde plikt til å skille mellom opprinnelige arbeider og tilleggsarbeider i timeføringen, og at det i utgangspunktet heller ikke er noe krav om at Multiconsult må godtgjøre tilleggsarbeider for å ha rett til betaling for arbeidstimene som faktisk har medgått. Som tidligere nevnt kom det heller ingen innsigelser fra CJV underveis i prosjektet på at det ikke var skilt mellom opprinnelige arbeider og tilleggsarbeider i timeføringen. Selv om timeestimatet blir overskredet, er utgangspunktet fortsatt at den prosjekterende har krav på å bli honorert etter medgått tid for det arbeidet som faktisk er utført. Det vises til Røed, Rådgiverrett, side 556, hvor det heter:

«Utgangspunktet vil således fremdeles være at rådgiveren har krav på å bli honorert etter medgått tid for det arbeid som er utført, selv om det er utarbeidet et honorarbudsjetts og dette overskrides.»

Oppsummeringsvis kan det således konkluderes med at overskridelse av timeestimatet ikke er tilstrekkelig for å sannsynliggjøre urasjonelt og uforsvarlig arbeid. Overskridelsen kan være et moment i vurderingen, men det må også tas i betraktning at den prosjekterende skal gis en betydelig margin.

Dersom det er gitt plausible forklaringer på overskridelsen underveis i prosjektet, vil dette kunne være en omstendighet som gjør det mindre nærliggende at kostnadsøkningen har sammenheng med urasjonell og uforsvarlig drift hos den prosjekterende.

Multiconsult varslet og forklarte underveis i prosjektet om årsakene til at timeestimat ble overskredet i månedsrapportene og NoAene. Rapporteringen må ses i sammenheng med at Multiconsult hadde en avtalt plikt til å varsle om antatte overskridelser av estimatet, jf. TSA punkt 6 (3) og NS 8401 punkt 15.1.3 (3). Formålet med rapporteringen er å gi oppdragsgiveren informasjon som er relevant for hans prosjekt- og kostnadsstyring. Oppdragsgiveren kan da blant annet vurdere om det er ønskelig å iverksette tiltak for å

endre eller redusere prosjekteringen. Rapporteringen gjør det også mulig for oppdragsgiveren å stille spørsmål, søke avklaringer og komme med eventuelle innsigelser til det varslede timeforbruket.

Multiconsult oversendte som tidligere nevnt et utkast til månedsrapport for desember 2021 som forslag på månedsrapport som skulle benyttes videre i prosjektet. I utkastet var det blant annet redegjort for hvordan Multiconsult ville håndtere varsling av overskridelse av timeestimatet, jf. punkt 5 som beskrev nye oppgaver og andre omstendigheter som ga grunn til å tro at timeestimatet måtte økes. Det kom ingen innsigelser på dette fra CJV som godkjente formatet. Fra mars 2022 benyttet Multiconsult også egne skjema for varsling av overskridelse av timeestimatet, benevnt «Notification of Adjustment to controll budget and/or schedule estimates», forkortet til «NoA». Det nevnes i denne forbindelse at NoA-nummereringen i begynnelsen tilsvarte nummereringen i månedsrapportens punkt 5. Retten bemerker at det ble gitt informasjon om bakgrunnen for overskridelsen av timeestimatet, hvilke områder og disipliner som ble berørt, eventuelle implikasjoner for fremdriften, samt hvor stor overskridelsen var antatt å ville bli.

CJV kom med kommentarer til punkt 5 i månedsrapporten for mars 2022. Basert på innholdet i disse kommentarene kan det synes som om CJV hadde misforstått hvilket vederlagsformant som var avtalt og hva som var formålet med denne rapporteringen. Under de ulike NoAene skrev CJV blant annet «agreed», «part of the designer's scope», «part of the designer's obligation not to exceed the budget» og «no reason to consider any reimbursable activity in this respect».

Ovennevnte kommentarer tyder klart på at CJV mente timeestimatet var bindende, og at honorering for arbeid som overskred estimatet var betinget av at CJV godkjente dette. Kommentarene kan etter rettens syn vanskelig forstås på annen måte enn at CJV hadde en feiloppfatning av at det var avtalt fastpris.

Multiconsult påpekte flere ganger at det var avtalt regningsarbeid, og for å tydeliggjøre dette ble det også inntatt følgende tekst i punkt 5 i månedsrapporten for september 2022:

«The design work is performed on a time and material basis (reimbursable) as per TSA sec. 6 and NS 8401. In accordance with the formal frame work we notify CJV if we believe that there will be a budget increase, either due to additional scope or other circumstances. Notification of adjustment to control budget- and or schedule estimates are logged in Table 8 below. Multiconsult's initial budget (baseline) is based on the SoW and information that was available at that time. As requested by CJV the baseline is a P50 estimate. Notified items table 8 will be included in futher baseline updates at regular intervals to align reporting.»

Det fremstår imidlertid som om CJVs feiloppfatning av avtalt vederlagsformat, og hva som var formålet med rapporteringen, også vedvarte etter dette. Etter forespørsel fra CJV oversendte Multiconsult 17. oktober 2022 en oversikt over NoAer (opptil NoA-044) med tilhørende timeantall. CJV kommenterte oversikten 20. oktober 2022 og bemerket blant annet at det var nødvendig «to reach a common agreement of each notification of Variation». I tilknytning til flere av NoAene skrev CJV blant annet at angitt arbeid var del av «original scope of work» og at «variation not accepted». Det fremgår videre at CJV godkjente en økning av det opprinnelige timeestimatet på 18 881 timer. Retten mener disse kommentarene tyder på at CJV fortsatt hadde en feiloppfatning av at det var avtalt fastpris.

I perioden fra 17. oktober 2022 og frem til betalingsstansen i juni 2023 var det nesten ingen tilbakemeldinger fra CJV på NoAene som Multiconsult oversendte. Det er gitt ulike forklaringer på hvorfor det ikke var noen respons fra CJV i denne perioden på sju måneder. Prosjektdirektør Pedro Hernandez framholdt i sin forklaring at det ikke var noen grunn til ha dialog om NoAene ettersom Multiconsult uansett sendte fakturaer og krevde betaling. Teknisk direktør Andre Biagi forklarte derimot at «maybe we did not reply in timely manner because we had little time and was under pressure».

Retten bemerker at NoAene og månedsrapportene er tidsnære dokumenter hvor Multiconsult beskrev sine arbeider og redegjorde for årsakene til at det opprinnelige timeestimatet ble overskredet.

Det står ikke noe i TSA punkt 6 (3) om at CJV har plikt til å respondere på Multiconsults varsler om overskridelser av timeestimatet. CJV har imidlertid en medvirknings- og lojalitetsplikt, jf. NS 8401 punkt 14. Retten mener derfor at CJV burde ha kommet med konkrete tilbakemeldinger på NoAene dersom CJV mente det var forhold som hadde betydning for Multiconsults arbeider og honorar. Etter rettens syn har CJVs mangelfulle håndtering av NoAene også betydning for vurderingen av om det er utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid.

CJV har påpekt at det løpende ble gitt uttrykk for bekymring for Multiconsults prosjektgjennomføring, herunder for økte designkostnader, bemanning, ineffektivitet, og at dette kunne få betydning for Multiconsults krav på betaling. Det er blant annet vist til CJVs brev av 24. januar 2023 hvor det står følgende:

«The CJV refers to its previous communications with Multiconsult, including our letter in reference (a) above. In response to your payment applications and invoices, the CJV has so far made corresponding payments, although not always in full agreement with the requested amounts. The reasons for disagreements have been mentioned on various occasions referring to design errors, inefficiencies, re-work, incorrect submissions etc. In this regard, we hereby reiterate that in accordance with

Sub-Clause 15.2.4 of NS8401, we reserve our rights to make deductions where we feel that we have overcompensated on the previously paid amounts.»

Basert på kontraktens styrings- og varslingssystem, mener retten at det ikke kan legges særlig vekt på slike generelle innsigelser. Multiconsult hadde plikt til å inngi spesifiserte kostnadsoppgaver. CJV skulle på sin side føre løpende kontroll med kostnadsoppgavene. Eventuelle innsigelser til det utførte arbeidet burde ha vært påtalt og konkretisert innen betalingsfristen for fakturaene. Som det fremgår ovenfor har retten konkludert med at fakturakravene til Multiconsult var tilstrekkelig spesifisert og dokumentert. Etter rettens vurdering hadde Multiconsult ikke noen oppfordring til å sikre annen dokumentasjon for timepådraget utover dokumentasjonskravene som kontrakten oppstilte. Retten bemerker videre at det er CJV som har bevisbyrden for at det skal ha blitt utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid. Det er derfor også CJV som må påtale, konkretisere og sikre bevis for slike forhold.

Bevisførselen har imidlertid vist at CJVs ikke foretok en tilstrekkelig kontroll av kostnadsoppgavene slik kontrakten mellom partene la opp til. Det vises blant annet til CJVs brev av 21. juli 2022. Som tidligere nevnt ble det i dette brevet opplyst at CJV var i ferd med å gjennomgå alle mottatte fakturaer, og at CJV ville etablere en mekanisme for å foreta « a proper control of the amount to be invoiced.» Detaljprosjekteringen hadde da allerede pågått i rundt ti måneder, og en slik kontrollmekanisme burde derfor ha vært på plass langt tidligere. Etter rettens syn tyder dette på at CJV ikke hadde sørget for å skaffe tilstrekkelig bemanning i prosjektet. Det virker heller ikke som det kom på plass en forbedret kontrollmekanisme slik det hadde blitt opplyst i CJVs brev av 21. juli 2022. Som det fremgår ovenfor var det i perioden fra 17. oktober 2022 og frem til betalingsstansen i juni 2023 nesten ingen tilbakemeldinger fra CJV på NoAene som Multiconsult hadde oversendt. Retten bemerker videre at betalingsstansen da ble begrunnet med at CJV angivelig hadde foretatt en kontroll av Multiconsults spesifiserte oppgaver over forbrukte timer, og at CJV mente oppgaven ikke stemte med det arbeidet som faktisk var utført i denne perioden. Denne anførselen er imidlertid ikke opprettholdt av CJV i ettertid, og det er ikke lenger bestridt at Multiconsult har utført arbeidet som er fakturert.

Når det gjelder spørsmålet om urasjonelt og uforsvarlig arbeid, bemerker retten at kontraktens reklamasjonsregler gir oppdragsgiveren oppfordring til å komme med konkrete innsigelser og sikre bevis for slik praksis underveis. Det vil være en svært krevende øvelse dersom man må rulle opp et omfattende prosjektet i ettertid for å belyse slike forhold lenge etter at det aktuelle arbeidet ble utført.

Det er som nevnt oppdragsgiveren som har bevisbyrden for at det skal ha blitt utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid. Å påvise dette vil ofte være svært vanskelig, holdt opp mot den forutsatte løpende dokumentasjonen for påløpte kostnader og timer. Det vises Hagstrøm og Bruserud, Entrepriserett (2014), side 314, hvor det heter:

«Regningsarbeidsformatet er det som – fra byggherrens ståsted – er *mest risikofyllt*. Det vil være han som i utgangspunktet har risikoen for hvor store ressurser – materialer og arbeidsytelser – som skal til for å oppnå det forutsatte resultatet, samt prisstigning på innsatsfaktorene. Formelt kan entreprenøren riktignok ikke kreve mer enn «nødvendige» kostnader. Ser man bort fra rene tilfeller av svikaktig opptreden fra entreprenørens side, er imidlertid den eneste reelle innsigelsen byggherren normalt vil kunne ha at arbeidene har blitt utført på uforsvarlig eller irrasjonelt vis. Å påvise slikt forhold på entreprenørens hånd vil ofte være svært vanskelig, holdt opp mot den forutsatte løpende dokumentasjonen for påløpte kostnader og timer.»

Manglende fremsettelse av konkrete innsigelser til Multiconsults kostnadsoppgaver er videre en omstendighet som kan tillegges bevismessig betydning. Det vises til LB-2024-186244, hvor lagmannsretten bemerket følgende om dette:

«Riktignok går ikke retten til å påberope urasjonell drift og uforsvarlighet tapt ved at byggherren har godkjent og betalt fakturaer. Men byggherren vil normalt under arbeidets utførelse kunne registrere om entreprenøren driver urasjonelt. Dette skal han i så fall påtale underveis, jf. NS 8406 punkt 23.4 tredje ledd. Gjør han ikke det, kan en etterfølgende påstand om at det har vært drevet urasjonelt stå svakere, jf. Arvesen side 349.»

Tilsvarende er lagt til grunn i juridisk teori. Det vises til Røed, Rådgiverrett (2021), side 595, hvor det heter:

«Ved vurderingen av om de påløpte kostnadene er å anse som nødvendige eller uforsvarlige, er det i praksis også lagt vekt på hvordan oppdragsgiver har forholdt seg til kostnadsutviklingen underveis i prosjektet. Herunder har det forhold at oppdragsgiveren ikke har kommet med «konkrete innvendinger» mot de kostnader som har fremkommet ved den løpende faktureringen, blitt tillagt bevismessig vekt i oppdragsgiverens disfavør.»

Som tidligere nevnt kan det ikke legges særlig vekt på om oppdragsgiveren har kommet med generelle mishagsytringer og innsigelser. Når oppdragsgiveren har mottatt spesifiserte kostnadsoppgaver, må han også konkretisere sine eventuelle innsigelser slik at det blir mulig for den prosjekterende å ta stilling til dem.

CJV har i all hovedsak kommet med generelle innsigelser underveis i prosjektet. Det er vist til flere e-poster og brev som omhandler enkelte deler av oppdraget hvor CJV uttrykte bekymring i forhold til arbeid som Multiconsult utførte. Retten bemerker at slik korrespondanse ikke er uvanlig i prosjekter av denne størrelsesordenen. Det er imidlertid ingen tidsnære bevis for at anførsler om urasjonelt og uforsvarlig arbeid ble fremsatt og

konkretisert i forhold til de spesifiserte kostandsoppgavene over forbrukte timer som CJV løpende mottok.

CJV har anført at det mest sentrale tidsnære beviset for urasjonelle og uforsvarlige forhold er at Multiconsult ikke ble tildelt mer arbeid. Retten kan ikke se at oppdragsgiverens subjektive motiv for en slik beslutning kan tillegges nevneverdig vekt. Bevisførselen har for øvrig vist at CJV ønsket et annet vederlagsformat enn regningsarbeid.

Det er også påberopt vurderinger som er foretatt av CJVs sakkyndige. Sverre Sundfær fra Structor framholdt blant annet at han mente Multiconsults totale honorarkrav for detaljprosjektering lå vesentlig høyere enn hva som er gjengs forholdstall mellom prosjekteringskostnader og byggekostnader. Retten mener slike ettertidsvurderinger fra sakkyndige har begrenset bevisverdi. Det vises til LB-2024-186244, hvor lagmannsretten bemerket følgende om dette:

«Lagmannsretten mener at også Bygganalyses vurderinger har begrenset bevisverdi. Dette påvirker dermed byggherrens regnestykke, der Bygganalyses vurdering inngår som et vesentlig premiss. Lagmannsretten viser til at Bygganalyse har forutsatt rasjonell drift som grunnlag for sine beregninger, og ikke har vurdert den konkrete driften og byggherrerelaterte forstyrrelser i denne. Det er dermed ikke sett hen til referater fra byggemøter og annen tidsnær kommunikasjon mellom partene som er egnet til å belyse det konkrete tids- og kostnadspådraget, og bakgrunnen for dette.»

Tilsvarende er lagt til grunn i juridisk teori. Det vises til Johansen, På rett grunn II, Festskrift til Norsk Forening for Bygge- og Entrepriserett (2021), side 24-25, hvor det heter:

«For å avbøte på dette ser man ikke sjelden at bestilleren innhenter fagkyndige vurderinger, særlig i større tvister. Den eller de sakkyndiges mandat består typisk i å forsøke å beregne hva regningen burde ha blitt, typisk basert på en gjennomgang av prosjektet og/eller sammenligning med andre prosjekter. Situasjonen er imidlertid den at det i praksis er nær sagt umulig å gjenskape de forutsetningene som har ligget til grunn for utførelsen. Videre vil ofte deler av det utførte arbeidet ikke være *synlig* i ettertid, for eksempel rivningsarbeider, grunnarbeider og prosjektering.

Som nevnt ovenfor under punkt 4.5 må man ved vurderingen av hvorvidt det foreligger uforsvarlig drift, også se bort fra ineffektivitet som er bestillerens risiko. Som kjent kan forhold på bestillersiden medføre betydelige forstyrrelser under utførelsen, enten det er tegningsleveranser som er forsinket, sideordnede leverandører som svikter, eller lignende. Tilsvarende kan utenforliggende forhold som vær spille inn. Ethvert meningsfullt forsøk fra fagkyndige på å bedømme leverandørens påståtte ineffektivitet må søke å ta høyde for slike forhold.

Basert på de ovennevnte forholdene mener jeg at verdien av slike fagkyndigvurderinger etter omstendighetene kan være begrenset. Dette gjelder særlig i kompliserte og langvarige prosjekter, der det for en fagkyndig vil være vanskelig eller umulig å gjenskape alle forutsetninger, forklaringer og utfordringer. Vurderingens bevisvekt må i alle fall avhenge av i hvilken grad den fagkyndige har lyktes med å ta høyde for alle slike forhold.»

I vår sak dreier det seg nettopp om et komplisert og langvarig prosjekt, der det for en fagkyndig vil være vanskelig eller umulig å gjenskape alle forutsetninger, forklaringer og utfordringer. Det er heller ikke mulig å holde det konkrete timeforbruket opp mot fullt ut sammenlignbare prosjekter. CJVs sakkyndige har dessuten ikke i tilstrekkelig grad vurdert om det foreligger forhold i prosjektet som er oppdragsgivers risiko, herunder om det var tilleggsarbeider og ineffektivitet som oppdragsgiver har ansvaret for. Etter rettens vurdering har de sakkyndige ettertidsvurderingene derfor begrenset verdi.

Basert på ovennevnte gjennomgang og drøftelse mener retten at overskridelsen av timeestimatet, og det totale honorarkravet for detaljprosjekteringen, ikke er tilstrekkelig for å sannsynliggjøre at Multiconsult har utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid.

Det neste som må vurderes etter dette er CJVs anførsel om at timebruken til Multiconsult var urasjonell og uforsvarlig i nærmere angitte deler av prosjekteringsoppdraget.

Som tidligere nevnt er det vanskelig for oppdragsgiveren å påvise at gjennomføringen ikke har vært rasjonell og forsvarlig, med mindre det foreligger konkrete feil, jf. Hagstrøm og Bruserud, *Entrepriserett* (2014), side 313. Kontraktens reklamasjonsregler gir videre oppdragsgiveren oppfordring til å påtale eventuelle feil underveis i prosjektet, og slike innsigelser bør påtales og konkretiseres innen betalingsfristen for fakturaene.

Det var først under hovedforhandlingen at CJV forsøkte å konkretiserte og kvantifisere hvilke arbeidstimer som ble hevdet å være unødvendige på grunn av urasjonelle og uforsvarlige forhold hos Multiconsult. Det er ingen tidsnære bevis for at det underveis i prosjektet ble fremsatt slike anførsler i forhold til de spesifiserte kostandsoppgavene over forbrukte timer som CJV løpende mottok. Det følger videre av juridisk teori og rettspraksis at en etterfølgende påstand står svakere, og tillegges bevismessig vekt i oppdragsgiverens disfavør.

CJV har nå kommet med omfattende og detaljerte redegjørelser i forhold til hvilke arbeidstimer som hevdes å være urasjonelle og uforsvarlige i konkrete deler av oppdraget. Som tidligere nevnt vil det være en svært krevende øvelse å rulle opp det omfattende prosjektet i ettertid for å belyse slike forhold lenge etter at det aktuelle arbeidet ble utført.

CJV har anført at det underveis i prosjektet ikke var mulig å kontrollere om det var utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid fordi kostnadsoppgavene til Multiconsult ikke var tilstrekkelig spesifisert. Retten har imidlertid konkludert med at kostnadsoppgavene til Multiconsult var tilstrekkelig spesifisert og dokumentert. Det forhold at CJV ikke kom med innsigelser til spesifiseringen av timerapporteringen innen betalingsfristen for fakturaene, utgjør også et selvstendig grunnlag for samme konklusjon. Det sistnevnte forhold har videre betydning for vurderingen av om det er utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid. Det vises til Røed, Rådgiverrett (2021) side 579, hvor det heter:

«Manglende protest eller aksept for slik timeføring, medfører at oppdragsgiver langt på vei forspiller grunnlaget for å påberope at deler av arbeidet ikke er utført rasjonelt og forsvarlig, ut fra at han ikke lenger har muligheten til å allokere timene til en bestemt del av oppdraget.»

Dette er også situasjonen i vår sak, og det vil derfor være vanskelig for CJV å vinne fram med en anførsel om at timebruken til Multiconsult var urasjonell og uforsvarlig i bestemte deler av oppdraget. Retten vil likevel foreta en vurdering av de konkrete forholdene som er påberopt av CJV.

4.3.3.1 *BIM forpliktelser og rollen som Digital Lead*

CJV har kommet med sterk kritikk av Multiconsults håndtering av rollen som Digital Lead. Det anføres at Philip Hon vesentlig misligholdt BIM forpliktelsene som Multiconsult hadde i prosjektet, og at dette førte til at en urasjonell og uforsvarlig timebruk hos Multiconsult. Arbeidene som er beskrevet i NoA-009, NoA-039 og NoA-097 hevdes i denne forbindelse å være urasjonelle, og CJV anfører at Multiconsults honorarkrav må reduseres med minst 6 322 timer.

Retten bemerker at hver aktør i prosjektet skulle ha minst én BIM Manager. Philip Hon var Multiconsults BIM Manager. CJV hadde ansvaret for Digital Lead av BIM, men hadde ikke sørget for å bemanne denne rollen ved oppstart av detaljprosjekteringen. Det ble avtalt at Philip Hon skulle lede BIM møtene inntil CJV fikk sin ressursperson på plass. Retten viser i denne forbindelse til referat fra BIM strategimøte 13. oktober 2021 der det står følgende:

«José Carlos (FCC) informs about leadership of BIM team and the transition phase. FCC is happy with DT taking lead on BIM and in the transition phase until CJV is fully mobilized the meetings will be lead by Philp Hon (MC) and FCC will involved in decision making. When fully mobilized, CJV will have an Information Manager as a single point of contact between DT and CJV. Estimated 1-2 month before IM is ready.»

Det fremgår altså at det var designtemaet (DT) som skulle ha det midlertidige lederansvaret for BIM, og at Philip Hon skulle lede BIM møtene inntil CJV fikk sin ressursperson på plass. Den midlertidige varigheten ble anslått til 1-2 måned. Det ble også presisert at FCC (en av de deltakende entreprenørselskap i CJV) skulle være involvert i de beslutninger som ble fattet.

Det tok imidlertid tid før CJV klarte å få plass sin egen ressurs som skulle fylle rollen som Digital Lead. Retten viser blant annet til referat fra BIM strategimøte 14. januar 2022 hvor det ble opplyst at det fortsatt var uklart «when the digital manager will be on board from CJV». Det samme ble opplyst i de tre påfølgende møtene. Det var først i møtet 11. august 2022 at CJV opplyste at Juan Martinez ville overta den aktuelle rollen fra 1. september 2022. Tilleggsoppgaven til Philip Hon ble derfor forlenget frem til dette tidspunktet.

Retten bemerker at det ikke ble utarbeidet noen bestilling eller stillingsbeskrivelse for det midlertidige arbeidet som Philip Hon skulle utføre som Digital Lead i den angjeldende perioden. Basert på bevisførselen må det legges til grunn tilleggsoppgaven til Philip Horn ble fastlagt i samråd med CJV, samt at CJV og det øvrige designtemaet var involvert i beslutningene som ble fattet. Hvordan Multiconsult oppfattet tilleggsoppgaven som Digital Lead er videre beskrevet i NoA-009.

Multiconsult har påpekt at CJV ikke har knyttet sin anførsler om uaktsomme avvik fra avtalt ytelse opp mot beskrivelsen i NoA-009. CJV har på sin side anført at Philip Hon som Digital Lead hadde plikt til å etterleve BIM kravene som SVV hadde oppstilt i konkurransegrunnlaget, og at det var uaktsomt at han ikke gjorde dette.

Retten bemerker at både Multiconsult, CJV og de øvrige aktører i designtemaet var kjent med hvilke krav SVV hadde oppstilt til BIM. Disse kravene var blant annet beskrevet i Multiconsult Inception report fra august 2020. Multiconsult bemerket i rapporten at dette var ambisiøse krav som kunne være vanskelig å oppfylle. Det ble videre påpekt at hvordan kravene skulle oppfylles, og hvilke BIM modeller som skulle benyttes i prosjektet, måtte drøftes og avklares mellom CJV og de prosjekterende.

Så vidt retten forstår har CJV i hovedsak ikke noe å utsette på rapportene og planene som Multiconsult utarbeidet. CJV anfører derimot at Multiconsult ikke fulgte planene som de selv hadde utarbeidet. Retten har videre forstått det slik at det anførte misligholdet av BIM forpliktelsene gjelder manglende ivaretagelse av BIM Level 3, manglende 4D/5D-simuleringer, at det ble utviklet modeller i et prosjekteringsperspektiv men som ikke ivaretok et byggeperspektiv, samt at koordineringsansvaret ikke ble ivare tatt ettersom de prosjekterende rapporterte på ulike måter.

Retten påpeker at anførselene om mislighold ikke støttes av de tidsnære bevis i saken. I løpet av perioden hvor Philip Hon var Digital Lead, ble det ikke hevdet fra CJVs side at det

var noen mangler ved arbeidet som han utførte. Bevisførselen gir snarere holdepunkter for at arbeidet til Philip Hon ble utført i samarbeid og enighet med CJV. Det vises blant annet til hva som fremgår av referatene fra BIM strategimøtene. Retten bemerker at det var flere representanter fra CJV som deltok i disse møtene. Det nevnes også at Juan Martinez var tilstede på BIM strategimøter våren 2022.

CJVs senere anførsel i saken om manglende ivaretagelse BIM Level 3, er uklar og det er vanskelig å få tak i hva som anføres å være mangelfullt. Retten bemerker at designteamets forståelse av BIM Level 3, og hvilke krav som gjaldt, er beskrevet i referat fra BIM strategimøte 13. oktober 2021, jf. punkt 3 i referatet. Ut fra bevisførselen synes det ikke å være noen uenighet om bruken av de nevnte verktøyene og plattformene i prosjektet. Prosedyrene som ble utarbeidet og tilpasset prosjektet, herunder beskrivelsen i BEP, var også klarert og omforent med CJV og de øvrige aktører i designtemaet. Det vises blant annet til referat fra BIM strategimøte 14. januar 2022 hvor det står at «CJV is reviewing the BEP that was delivered», samt etterfølgende referat fra BIM strategimøte 21. januar 2022 hvor det står at «CJV has no more comments to the delivered BEP». Det er heller ikke holdepunkter for at SVV hadde noen innvendinger til prosedyrene og implementeringen av BIM. SVV opplyste tvert imot i en e-post til Philip Hon 10. juni 2022 at SVV var «on the same page regarding BIM». Etter dette finner retten det ikke sannsynliggjort at Multiconsult misligholdt noen avtalt plikt vedørende BIM Level 3.

CJVs anførsler om mislighold av BIM forpliktelser er i hovedsak basert på redegjørelsen og forklaringen til Juan Martinez. Det sentrale ved BIM Level 3 var ifølge Juan Martinez implementering av 4D til 7D. Som tidligere nevnt har CJV anført at manglende simulering av 4D og 5D utgjør et selvstendig mislighold av avtalte forpliktelser.

Det er enighet om at Multiconsult ikke gjennomførte 4D/5D-simuleringer. Spørsmålet er imidlertid om Multiconsult hadde en avtalt plikt til å gjennomføre slike simuleringer, og om det i så fall var uaktsomt at Multiconsult ikke gjorde dette.

I løpet av perioden hvor Philip Hon var Digital Lead, ble det ikke etterlyst 4D/5D-simuleringer fra CJVs side, og det ble heller ikke anført at fraværet av slike simuleringer utgjorde et mislighold. Multiconsult hadde tidligere påpekt at CJV og de prosjekterende måtte drøfte og avklare hvilke BIM modeller som skulle benyttes i prosjektet. Det var også påpekt følgende i Multiconsults Inception report på side 96:

«It is important to point out that meeting these requirements will demand a substantial investment in development, technology and education of project participants for all companies/parts in the project, not only during planning but also during construction and maintenance phase.»

Retten finner det klart at Philip Hon, i en midlertidig rolle som Digital Lead, ikke kunne iverksette kostnadskrevende 4D/5D-simuleringer uten bestilling og nødvendig input fra CJV. Det bemerkes at slike simuleringer var et tema i BIM strategimøte 13. oktober 2021, og at designteamet da påpekte at de trengte en bedre forståelse av CJVs ønsker og krav. Referatene fra strategimøtene tilsier at videre behandling og iverksettelse av aktuelle simuleringer, var betinget av en ytterligere oppfølging og tilbakemelding fra CJV. Bevisførselen har vist at Multiconsult ikke hadde tilgang til nødvendige data fra CJV for å kunne forta 4D/5D-simuleringer. Det vises blant annet til at Multiconsult først fikk innsyn i CJVs enhetspriser etter at retten hadde avsagt en kjennelse med pålegg om bevisstilgang i 2025. Philip Hon påpekte videre i sin vitneforklaring at Multiconsult også manglet en plan på hvordan CJV ville dele opp prosjektet, herunder manglet man informasjon om byggefaser og anleggsgjennomføring. Oppdatert hovedframdriftsplan fra CJV kom først i 2023. Multiconsult manglet også tilgang til CJVs systemer.

Ut fra bevisførselen er det ikke holdepunkter for at CJV ba Multiconsult om å gjennomføre 4D/5D-simuleringer, og det er heller ikke forklart hvordan CJV mener at Multiconsult skulle ha utført dette uten å ha nødvendig underlag for simuleringene. Retten finner det derfor ikke sannsynliggjort at det foreligger noe mislighold fra Multiconsult på dette punkt. Det anses for øvrig heller ikke sannsynliggjort at manglende simuleringer kan ha ført til et økt og unødvendig timeforbruk hos Multiconsult i prosjektet.

CJV har videre anført at det utgjør et mislighold at modellene til Multiconsult ikke ivaretok konstruksjonsformålet, men bare prosjekteringsformålet. For retten er det litt uklart hva som anføres å være forskjellen mellom det CJV har betegnet som prosjekterings-BIM og bygge-BIM. Hovedformålet med BIM-modellen er jo at den skal kunne benyttes som underlag for utførelsen. BIM-modellen ivaretar byggeformålet ved at modellen ved MMI400 utgjør arbeidsunderlaget for utførelsen.

Dokumentasjonen i saken viser uansett at det var CJV som skulle klargjøre hva de mente med bygge-BIM. Det vises blant annet til referat fra BIM strategimøte 13. oktober 2021 der det står følgende:

«Comment from FCC.

The current status of BIM organization and BEP is highly DT focused. The requirements and needs for the construction phase should also be considered.

Answer:

DT is aware of the issue and welcomes closer collaboration to find the best solutions for the entire team and coming phases. All parties should start its own process towards defining its information exchange requirements. Information requirements from NPRA were defined in the tender documents, DT information requirements are

to some degree known by DT BIM organization. We need a better understanding of CJV requirements. Key words: 4D simulations, 5D cost control, etc»

Retten finner grunn til å påpeke at det var en rekke representanter fra CJV i dette møtet: José Carlos Rico Pérez (Construction BIM Manager), Laura Belarra Pacheco (BIM Coordinator), Ines Bolivar Rodriguez (BIM Manager), Daniel Matos Gil (Design Manager, transition team), Ignacio Rincon Goya (BIM Manager, transition team), Ilaria Toldo (BIM manager, transition team) Sejun Park (BIM Manager) og Jun Yoon (Project Manager).

Multiconsults BEP ble senere utarbeidet i samarbeid med CJV. Det vises til referat fra BIM strategimøte 18. november 2021 der det står følgende:

«Draft of BEP is shared with everyone. All parties review until the review meeting of BEP.»

I referat fra BIM strategimøte 18. november 2021 står det videre at CJV hadde ansvaret for følgende:

«CJV develop table of content for construction BEP. The idea is to combine the construction and design BEP to have an overall BEP.»

Philip Hon påpekte i sin vitneforklaring at det opprinnelig var lagt opp til to BEP, én for design og én for konstruksjon, men at CJVs BIM Managere senere i tråd med det som fremgår av ovennevnte møtetreferat besluttet å samle disse i en felles BEP.

Retten viser videre til BIM strategimøte 14. januar 2022 der det står at «CJV is reviewing the BEP that was delivered», samt etterfølgende referat fra BIM strategimøte 21. januar 2022 der det står at «CJV has no more comments to the delivered BEP». Retten viser også til referat fra BIM strategimøte 10. februar 2022 der det står følgende:

«For the construction part CJV will develop another strategy with the subcontractor that will be included in the BEP.»

Det var følgelig CJV som skulle klargjøre hva som var bygge-BIM, og det var også CJV som hadde ansvaret for at dette ble inkludert i BEP. Som det fremgår ovenfor ble Multiconsults BEP utarbeidet i nært samarbeid med CJV, og retten finner det ikke tvilsomt at innholdet i dette dokumentet var omforent med CJV.

Som tidligere nevnt tok Juan Martinez over rollen som Digital Lead fra 1. september 2022. Juan Martinez framholdt i sin vitneforklaring at han mente det var nødvendig å revidere BEP fordi den ikke ivaretok konstruksjonsformålet. Det vises i denne forbindelse til referat fra BIM strategimøte 16. september 2022 der det står følgende:

«BEP will be revised. JMC will come back to this topic.

After arranging all the outstanding topic the relevant information will be incorporated in the BEP, it will be extensively revised.»

Basert på ovennevnte gjennomgang av de tidsnære bevis i saken, mener retten at en eventuell manglende ivaretagelse av konstruksjonsformålet ikke skyldes noe mislighold fra Multiconsult.

CJV har også anført at Multiconsult misligholdt sitt koordineringsansvar ettersom de prosjekterende rapporterte på ulike måter. Retten finner at heller ikke denne anførselen kan føre fram. Det er ikke er redegjort for hvordan de tre prosjekterende skal ha rapportert på ulike måter. CJV har ikke vist til noen dokumentasjon som kan illustrere og underbygge anførselen. Juan Martinez utarbeidet riktignok noen dashboard-analyser sommeren 2022, men Martinez forklarte at disse undersøkelsene viste omtrent det samme for Multiconsult, Norconsult og PINI. Norconsult og Multiconsult hadde for øvrig kritiske innvendinger til disse undersøkelsene. Retten viser ellers til at det ble gjennomført en rekke BIM strategimøter hvor sentrale BIM-dokumenter ble gjennomgått. Koordineringsarbeidet ble også beskrevet i Multiconsults månedsrapporter, og det er ikke påpekt noen konkrete feil ved dette arbeidet. CJV har uansett ikke påvist at en eventuell ulik rapportering skyldes forhold som Multiconsult hefter for. Basert på bevisførselen finner retten det derfor ikke sannsynliggjort at det foreligger noe mislighold fra Multiconsult knyttet til de prosjekterendes rapportering og bruk av BIM.

Avslutningsvis under dette punkt finner retten grunn til å bemerke at Juan Martinez innførte en rekke endringer etter at han overtok rollen som Digital Lead. Detaljprosjekteringen hadde da allerede pågått i nesten ett år, og Multiconsult har vist til at de sene endringene medførte et betydelig merarbeid som blant annet er beskrevet i NoA-039 og NoA-097. Basert på bevisførselen mener retten at endringene ikke skyldes uforsvarlige forhold hos Multiconsult, men at det derimot er CJV som har ansvaret og risikoen for disse. Når oppdragsgiveren innfører endringer på et sent tidspunkt i prosjektet, må han også påregne at dette vil få kostnadskonsekvenser.

4.3.3.2 *Geoteknikk*

CJV gjør gjeldende at Multiconsult har hatt et unødvendig høyt timeforbruk som følge av urasjonelle og uforsvarlige arbeider knyttet til geoteknikk.

Multiconsult hadde arbeidet med detaljprosjektering siden september/oktober 2021, og CJV anfører at det i februar 2023 fortsatt ble presentert løsninger som ga omfattende overskridelser av de masseutskiftningsmengdene som var lagt til grunn i tilbudsfasen. Det

hevdes at løsningsforslagene ikke var byggbare, og at Multiconsult ikke kom med noen alternative løsninger selv om CJV hadde etterspurt dette flere ganger.

CJV anfører at løsningsforslagene til Multiconsult var basert på en uforsvarlig designvurdering. Det er i denne forbindelse vist til arbeidet som den nye prosjekterende utførte på geoteknikk. Det anføres at Esteyco hadde tilgang til samme informasjon som Multiconsult, og at Esteyco prosjekterte flere alternative løsninger som var bedre og mer kostnadseffektive. CJV har også vist til at Multiconsult brukte mer ressurser på geoteknikk enn det som opprinnelig var planlagt. Det anføres at den økte ressursbruken har sammenheng med at Multiconsult hadde for få dedikerte ressurser på disiplinen, og at Multiconsult benyttet en stor andel ressurser med lite erfaring.

Det er opplyst at Multiconsult har fakturert 43 683 timer knyttet til geoteknikk. CJV anfører at en stor andel av disse arbeidstimene var urasjonelle, og at dette skyldes uforsvarlige forhold hos Multiconsult. Det eneste rasjonelle arbeidet som ble utført av Multiconsult, anføres å knytte seg til strukturer og ground observation modell (GOM). CJV har anslått at nødvendig arbeid forbundet med dette utgjør 16 353 timer, og at Multiconsults honorarkrav for arbeid med geoteknikk derfor skal reduseres med 27 330 timer. Med en gjennomsnittlig timepris på kr 1 500 eks. mva., vil den anførte reduksjonen utgjøre et betydelig beløp på kr 40 995 000 eks. mva.

Retten bemerker at kontraktens reklamasjonsregler gir oppdragsgiveren oppfordring til å komme med slike innsigelser underveis i prosjektet. Det påpekes at CJV mottok spesifiserte oppgaver over forbrukte timer, og at det i tilknytning til disse oppgavene ikke ble anført at Multiconsult skulle ha utført urasjonelle arbeider med geoteknikk. En etterfølgende påstand står svakere, og tillegges bevismessig vekt i oppdragsgiverens disfavør.

CJV har vist til enkelte deler av partenes korrespondanse i prosjektet for å underbygge sin anførsel om at Multiconsult ikke kom med noen alternative løsningsforslag. Retten mener den selektive utvelgelsen ikke gir et dekkende bilde. Den øvrige dokumentasjonen i saken, og forklaringer fra Multiconsults geoteknikkvitner, tilsier at Multiconsult foretok en rekke alternativsvurderinger i løpet av prosjektgjennomføringen, men at det var utfordrende å få nødvendige tilbakemeldinger fra CJV. Retten viser blant annet til det som fremgår av Multiconsults e-poster av 31. august 2022, 29. september 2022, 5. oktober 2022 og 28. februar 2023, samt opplysninger i Action Register Geotechnics fra møte 8. desember 2022 og 15. februar 2023.

Retten mener det heller ikke medfører riktighet at Esteyco hadde samme informasjon som Multiconsult. Bevisførselen har vist at Multiconsult anbefalte at det ble gjennomført en rekke supplerende grunnundersøkelser, men at dette ikke ble tatt til følge av CJV. Det er videre på det rene at det senere ble gjennomført flere grunnundersøkelser etter at Esteyco

hadde tatt over prosjekteringsarbeidet, herunder både i 2023 og 2024. Esteyco hadde følgelig mer utfyllende informasjon om grunnforholdene enn Multiconsult

Multiconsult har videre påpekt at CJVs sammenligning av løsningene til Esteyco og Multiconsult er feil og misvisende. CJV har kun fremlagt og presentert noen utklipp og skjermdumper. Multiconsult mener de presenterte løsningene ikke er sammenlignbare. Det er blant annet påpekt at CJV kun har presentert ett av de tre alternativene til Multiconsult, og at dette var alternativet med størst masseutskiftning. Multiconsults alternativ med den laveste antatte masseutskiftningsmengden, var derimot lavere enn løsningen til Esteyco. Retten går ikke nærmere inn på dette ettersom det uansett er store svakheter ved CJVs bevisførsel.

CJV har ikke fremlagt prosjekteringsmaterialet til Esteyco. Løsningene til Esteyco er derfor ikke dokumentert, og det er ikke belyst hvilke forutsetninger som ligger til grunn for disse løsningene. Retten har således ikke noe bevismessig grunnlag for å foreta en sammenligning. Det nevnes for øvrig at CJV heller ikke førte noen vitner fra Esteyco.

Basert på bevisførselen finner retten det ikke sannsynliggjort at Multiconsult foretok uforsvarlige designvurderinger som førte til et urasjonelt timeforbruk.

Retten finner det heller ikke sannsynliggjort at antallet ressurser som ble benyttet på geoteknikk, og erfaringsnivået i ressurs sammensetningen, førte til et urasjonelt og uforsvarlig timeforbruk. Det er ikke påvist noen feil eller forsinkelser knyttet til disse arbeidene. CJV mottok dessuten spesifiserte kostnadsoppgaver med timelister, og eventuelle innsigelser til ressursbruken på geoteknikk burde ha vært påtalt og konkretisert underveis i prosjektet.

4.3.3.3 Arbeid med BoQ i detaljprosjekteringsfasen

Det er enighet om at CJV bestilte det aktuelle arbeidet, jf. e-postene mellom partene av 2. februar 2022. Multiconsult ble bedt om å utarbeide mengdebeskrivelser for detaljprosjekteringsfasen som skulle benyttes til å sammenligne mengder fra tilbudsfasen.

CJV har vist til at arbeidsbestillingens innhold og rammer ble presisert gjennom en løpende dialog mellom partene, herunder i form av bistand og innspill fra CJV. CJV anfører at det som et minimum måtte kunne forventes at Multiconsult ville levere en formålstjenlig og brukbar BoQ. Det hevdes imidlertid at Multiconsults arbeider var mangelfulle og at mengdebeskrivelsen var ubrukelig. Det er opplyst at Multiconsult har fakturert 7 876 timer for arbeidet med BoQ. CJV mener hele dette arbeidet var uforsvarlig og urasjonelt, og at Multiconsults honorarkrav derfor må reduseres med 7 876 timer. Multiconsult anfører på sin side at det ikke foreligger noe mislighold av avtalt ytelse, og at Multiconsult uansett ikke har handlet uforsvarlig.

Retten mener korrespondansen og dialogen mellom partene ikke gir holdepunkter for at Multiconsult hadde påtatt seg en resultatforpliktelse. Etter rettens vurdering må det ut fra bevisførselen legges til grunn at Multiconsult hadde en innsats- og omsorgsforpliktelse. Den prosjekterende har i slike tilfeller krav på betaling for den medgåtte tid selv om det ønskede resultat ikke oppnås, så lenge det avtalte arbeidet er utført på en fagmessig og forsvarlig måte. Hvorvidt avtaleforpliktelsen kan sies å være er misligholdt, vil derfor langt på vei være sammenfallende med vurderingen av om den prosjekterende har handlet uaktsomt.

Det er gitt en beskrivelse av det aktuelle arbeidet i Multiconsult månedsrapporter og NoA-006. Dokumentasjonen viser at Multiconsults arbeid ble utført i dialog og samarbeid med CJV, og at bistanden til enhver tid var basert på anmodninger fra CJV. Det var imidlertid flere utfordringer som medførte at arbeidet var krevende. CJV valgte blant annet en annen prosjektnebdryting for egne arbeider (WBS) i detaljprosjekteringen enn det CJV hadde bestemt at skulle benyttes i tilbudsfasen. CJV ønsket også en annen inndeling av modellene i detaljprosjekteringsfasen enn det som var benyttet i tilbudsfasen.

Retten bemerker at det er flere svakheter ved CJVs bevisførsel. CJV har anført at Multiconsult ikke klarte å levere en mengdebeskrivelse som gjorde det mulig for CJV å foreta en formålstjenlig og brukbar sammenligning mellom mengdene i tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen. CJV har imidlertid ikke fremlagt og dokumentert mengdebeskrivelsene som Multiconsult utarbeidet. Det er heller ikke tilstrekkelig konkretisert hva som anføres å være mangelfullt ved Multiconsults avtalte ytelse da CJV valgte å kansellere det aktuelle oppdraget. Multiconsult hadde som tidligere nevnt ikke noen resultatforpliktelse.

CJV hevder videre at de ubrukelige mengdebeskrivelsene til Multiconsult var årsaken til at det måtte engasjeres en ny prosjekterende (Deltana) til å utføre dette arbeidet.

Bevisførselen har ikke gitt noe svar på om Deltana utarbeidet en bedre løsning enn Multiconsult. Dersom CJV mener at Deltana – i motsetning til Multiconsult – utarbeidet formålstjenlige og brukbare mengdebeskrivelser med de samme forutsetninger, hadde det vært grunn til å forvente at Deltanas arbeid ble dokumentert for å belyse hva CJV mener ville vært en kontraktsmessig og forsvarlig arbeidsleveranse. CJV har imidlertid heller ikke fremlagt noen dokumentasjon for det arbeidet som Deltana utførte. Basert på bevisførselen finner retten det ikke sannsynliggjort at det foreligger noe mislighold fra Multiconsult knyttet til det avtalte og utførte arbeidet med BoQ.

4.3.3.4 Arbeid som er beskrevet i flere NoAer

CJV har vist til at Multiconsult ikke kan kreve betalt for arbeidstimer som har medgått til å rette opp egne feil. Det hevdes videre at foreligger feil og urasjonelle forhold ved Multiconsults arbeider som er beskrevet i NoA-010, NoA-012, NoA-013, NoA-032,

NoA-037, NoA-046, NoA-057 og NoA-066. CJV har i tilknytning til arbeidene i disse NoAene anført at Multiconsults honorarkrav må reduseres med henholdsvis 783 timer, 1 600 timer, 3 346 timer, 1 418 timer, 1 097 timer, 1 013 timer og 1 546 timer og 1 587 timer. Den anførte reduksjonen utgjør således totalt 12 390 timer.

Når det gjelder arbeidet i de omtalte NoAene, har CJV anført at det ikke er mulig å kontrollere medgått tid fordi kostnadsoppgavene til Multiconsult ikke var tilstrekkelig spesifisert, at all tvil knyttet til hva som er nødvendig tid må gå utover Multiconsult, at etterkalkulasjon i bilag 65 til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025 er basert på usikre søk i timelister og at det ikke er sannsynliggjort merarbeid i det omfanget som Multiconsult anfører.

Retten bemerker at CJVs anførsler er basert på et feil rettslig utgangspunkt. Som det fremgår ovenfor har retten konkludert med at Multiconsult ikke hadde plikt til å skille mellom opprinnelige arbeider og tilleggsarbeider i timeføringen, at kostnadsoppgavene til Multiconsult var tilstrekkelig spesifisert og at det ikke er grunnlag for snudd bevisbyrde. Det er derfor CJV som må sannsynliggjøre at det utførte arbeidet ikke har vært rasjonelt og forsvarlig. Retten mener bevisførselen bærer preg av at CJV har påberopt et annet rettslig utgangspunkt.

CJV har gjort gjeldende at flere av de beskrevne arbeider skulle vært forutsatt i tilbudsfasen, og at tidsbruken også har blitt unødigg høy grunnet uforsvarlig forhold hos Multiconsult. Det er i denne forbindelse vist til kommentarene til NoAene fra CJV av 20. oktober 2022, enkelte deler av korrespondansen i prosjektet og vitneforklaringene til Andrea Biagi og Georgi Angelelli. Det er også vist til vurderinger som er foretatt av Sverre Sundfær fra Structor.

Når det gjelder kommentarene til NoAene fra CJV av 20. oktober 2022, viser retten til sine merknader ovenfor. Kommentarene til NoAene tyder som nevnt på at CJV hadde en feiloppfatning av at det var avtalt fastpris. Retten bemerker videre at CJV mottok spesifiserte oppgaver over forbrukte timer. Eventuelle innsigelser til kostnadsoppgavene og det utførte arbeidet burde ha vært påtalt og konkretisert innen betalingsfristen for fakturaene. CJV gjorde ikke dette, og en slik unnlattelse har bevismessig betydning. Som retten tidligere har bemerket vil det være svært krevende å rulle opp det omfattende prosjektet i ettertid for å belyse de aktuelle forhold lenge etter at arbeidet ble utført. Korrespondanse som det er vist til, hvor CJV stilte spørsmål og uttrykte bekymring for arbeid som ble utført, anses ikke tilstrekkelig for å sannsynliggjøre at det angjeldende timeforbruket til Multiconsult var urasjonelt og uforsvarlig. Det samme gjelder for de påberopte vitneforklaringer som er avgitt lenge etter at arbeidet ble utført. Når det gjelder vurderingene til CJVs sakkyndig, viser retten til sine merknader ovenfor. Slike ettertidsvurderinger anses å ha begrenset bevisverdi.

Basert på bevisførselen finner retten at CJV heller ikke på disse punkter har sannsynliggjort at timebruken til Multiconsults var urasjonell og uforsvarlig.

4.3.3.5 *Prosjektledelse*

CJV har vist til at Multiconsult har krevd betaling for merarbeid knyttet til prosjektledelse med 9 908 timer, jf. NoA-074 og bilag 65 til Multiconsults prosesskriv av 27. juni 2025. Det anføres at den økte timebruken ikke har sammenheng med forhold som CJV bærer ansvaret for. Det hevdes derimot at timebruken er et resultat av mangler ved Multiconsults planlegging, styring, kontroll og rapportering. CJV anfører at den økte timebruken utelukkende skyldes uforsvarlige forhold hos Multiconsult, og at honorarkravet til Multiconsult må reduseres med minst 9 908 timer.

CJVs anførsel om uforsvarlig timeforbruk er i all hovedsak begrunnet med at Multiconsult ikke skal ha fulgt avtalte krav til planlegging, styring, kontroll og rapportering på kontrollobjektnivå. Multiconsult bestrider på sin side at det er noen feil ved deres ytelse. Det er blant annet vist til at det ikke er noen mangler ved Multiconsults prosjektledelse, prosjektstyringsverktøy og prosjekteringsplan, samt at CJV ikke fremla noen oppdatert hovedfremdriftsplan før i januar 2023. Det er også vist til forklaringer fra Multiconsults vitner og redegjørelsen som er gitt i Brynjar Sandviks brev av 17. mars 2023.

Prosjektleder Lars Erik Hjort framholdt for øvrig i sin vitneforklaring at det ikke er noen sammenheng mellom nedbrytning av kontrollobjekter og prosjektkontroll. CJV mener dette er feil, og at det er en klar sammenheng mellom disse to. Retten finner ikke grunn til å gå nærmere inn på dette ettersom CJV uansett ikke har sannsynliggjort at det påberopte forholdet førte til et økt og unødvendig timeforbruk for Multiconsult.

Retten bemerker at CJV ikke har konkretisert og påvist hvordan eventuell manglende nedbryting på kontrollobjektnivå virket inn på timebruken til Multiconsult. CJV hevder at dette forholdet utgjør en presumpsjon for at Multiconsult har drevet urasjonelt. Retten finner at en slik anført presumpsjon ikke er tilstrekkelig for å sannsynliggjøre et urasjonelt og uforsvarlig timeforbruk.

Retten kan heller ikke se at den aktuelle innsigelsen er knyttet opp mot Multiconsults beskrivelser av årsakene til den økte timebruken, jf. NoA-074 og bilag 65 som CJV selv har vist til. Det fremgår av disse dokumentene at den økte timebruken blant annet ble begrunnet med følgende forhold:

- Generell budsjettøkning på prosjektstyring/kontroll og digital samhandling
- Økt krav om rapportering, herunder Deliverable list og COS-rapportering
- Økt scope for management som følge av NoAer
- Dobbel dokumenthåndtering i form av QA og faktisk oversendelse

- Dobbel dokumenthåndtering i form av leveranser både på ACC og Aconex
- Større innsats fra management pga. at rammer og prosedyrer ikke var gitt av CJV
- Strukturelle omlegginger som følge av at endringer ett sted påvirker scripter, referanser til andre dokumenter, etc.

Norconsult begrunnet også overskridelser av sitt timeestimat med tilsvarende omstendigheter som Multiconsult, jf. Norconsults «Estimate and Schedule target dates» av 20. oktober 2022. Disse omstendighetene kan ikke ses å ha noen sammenheng med eventuell manglende nedbrytning på kontrollobjektnivå, og retten mener CJV heller ikke har påvist at det er noen slik sammenheng. Retten finner det derfor ikke sannsynliggjort at timebruken til Multiconsult var urasjonell og uforsvarlig på det angjeldende punkt.

4.3.3.6 *Arbeid med overlevering til nye prosjekterende*

CJV har vist til at Multiconsult krever betalt for ca. 5 000 timer i forbindelse med arbeid knyttet til kansellering av prosjekteringsoppgaver og overleveringen til nye prosjekterende, jf. NoA-053, NoA-086, NoA-095, NoA-096 og NoA-232. Det er påpekt at dette var et modellbasert prosjekt, og i lys av dette mener CJV at den høye timebruken er urasjonell og uforsvarlig. CJV anfører at den høye timebruken viser at Multiconsult umulig kan ha hatt oversikt over det utførte arbeidet som skulle overleveres. Andrea Biagi og Emmet Richmond framholdt blant annet i sine forklaringer at de mente timebruken til Multiconsult var uforståelig. Det er også vist til at CJV protesterte mot det høye timeantallet, og at CJV instruerte Multiconsult til å foreta en effektiv overlevering uten utarbeidelse av omfattende rapporter.

CJV anfører at nødvendig og rasjonelt overleveringsarbeid ikke bør overstige 280 timer. Det er i denne forbindelse vist til forklaringen til Sverre Sundfær som mente at nødvendig tid til overlevering burde kunne gjennomføres av 6-7 personer i løpet av én uke, dersom det hadde vært en forsvarlig håndtering av prosjektet underveis (kontroll på dokumentasjon mv.). CJV gjør derfor gjeldende at honorarkravet til Multiconsult må reduseres med 4 720 timer.

Multiconsult har på sin side anført at CJV ikke har sannsynliggjort at timebruken var unødvendig, eller at den medgåtte tiden skyldes uforsvarlig forhold hos Multiconsult.

Etter retten syn kan det ikke legges særlig vekt på vurderingen og anslaget til CJVs sakkyndig. Sverre Sundfær har utelukkende basert sin vurdering på at dette var et modellbasert prosjekt, og ut fra denne forutsetningen har han antatt at det burde være relativt enkelt å overlevere nødvendig informasjon til de nye prosjekterende, dersom det hadde vært en forsvarlig håndtering av prosjektet underveis. Sundfær har således ikke foretatt noen vurdering av de konkrete omstendighetene i dette prosjektet eller av det arbeidet som Multiconsult faktisk utførte.

Retten bemerker at kanselleringene av de ulike prosjekteringsoppgavene til Multiconsult skjedde i flere omganger. Multiconsult har påpekt at det derfor var behov for å avklare grensesnitt underveis. Det ble gjennomført flere møter med CJV og Systra for å dele opp prosjektet på en hensiktsmessig og forsvarlig måte. Det er også vist til at deler av et område ble kansellert midt i en leveranse, og at det blant annet var mye arbeid med å avklare grensene for kanselleringen av sentrumsområder. Mange disipliner ble berørt av kanselleringene som kom på forskjellige tidspunkter. Multiconsults vitner har forklart at det var en stor jobb med å pakke ned, samle materialet, forklare beregninger mv.

Multiconsult har videre påpekt at det aktuelle arbeidet var nødvendig for at CJV skulle kunne benytte seg av utført prosjektering i den videre prosjekteringen på en effektiv måte, slik at det ikke medgikk unødvendig tid for de nye prosjekterende til å sette seg inn i prosjektet og utføre samme oppgaver på nytt.

Multiconsult utarbeidet flere overleveringsrapporter som er relativt omfattende. Ann Kristin Selmer framholdt i sin vitneforklaring at Esteyco i sitt prosjekteringsmateriale også refererte til dokumenter og grunnlag fra Multiconsult, herunder overleveringsrapport som Multiconsult hadde utarbeidet. Retten bemerker at CJV ikke har påvist at det er utført urasjonelt eller uforsvarlig arbeid med overleveringsrapportene. CJV har riktignok vist til at de på et tidspunkt instruerte Multiconsult til å foreta en overlevering uten utarbeidelse av omfattende rapporter. Det var imidlertid først i et møte 21. juni 2023 at det kom en slik instruksjon fra CJV, jf. Multiconsults brev av 26. juni 2023 side 1 tredje avsnitt. På dette tidspunktet var fire av de fem kanselleringene allerede gjennomført. Det er ikke påvist at Multiconsult utarbeidet noen overleveringsrapport etter at de hadde fått den omtalte instruksjonen fra CJV.

Retten bemerker videre at aktuelle merarbeidet ble varslet og beskrevet av Multiconsult. NoA-053 ble sendt 15. november 2022, og denne NoAen ble først besvart av CJV 8. juni 2023, hvilket altså var sju måneder senere. Timene for overleveringsarbeidet ble da ikke nærmere kommentert, og CJV bemerket bare følgende:

«Not clear the request (the amount required). Anyway, provide the deliverables list for those structures submitted prior descope.»

NoA-086, NoA-095 og NoA-096 ble sendt 16. mai 2023, og disse NoAene ble ikke besvart av CJV. NoA-232 ble sendt 28. september 2023, og heller ikke denne NoAene ble besvart av CJV. Ut fra bevisførselen er det således ikke holdepunkter for at CJV ba Multiconsult om å ikke utføre de arbeidene som faktisk ble utført. Innvendingene knytter seg derimot til at CJV mener timeantallet er unødvendig høyt.

Etter rettens syn er den totale timebruken til Multiconsult i seg selv ikke tilstrekkelig for å sannsynliggjøre at det er utført urasjonelt og uforsvarlig arbeid. Retten mener en slik

vurdering må foretas ut fra de konkrete omstendighetene i prosjektet og det faktiske arbeidet som Multiconsult utførte. De aktuelle arbeidene er blant annet beskrevet i de fem NoAene. Arbeidene fremgår også av annen dokumentasjon i prosjektet, herunder av overleveringsrapporter, korrespondanse og møter mellom Multiconsult, CJV og den nye prosjekterende. Retten bemerker at CJV også mottok spesifiserte timelister hvor det fremgår hva timene har medgått til. CJV har imidlertid ikke konkretisert hvilke deler av arbeidet som anføres å være urasjonelt, og bevisførselen har heller ikke vært innrettet på å belyse dette. Arbeidet til Multiconsult ble i liten grad gjennomgått av CJV under hovedforhandlingen.

Det er CJV som har bevisbyrden for at timebruken ikke har vært rasjonell og forsvarlig, og basert på bevisførselen finner retten at CJV ikke har sannsynliggjort dette.

4.3.3.7 *Manglende optimalisering av modeller*

CJV anfører at Multiconsult burde ha optimalisert modellene i prosjektet, og at manglende optimalisering førte til et urasjonelt og uforsvarlig timeforbruk. Det er i denne forbindelse vist til en rapport som Juan Martinez innhentet fra Sweco. CJV mener denne rapporten tilsier at Multiconsult ikke var godt nok rustet for et prosjekt med en slik datamengde som det her vare tale om. Det er blant annet vist til at medgått tid til øvelsen «export ifc» ble redusert fra 7 minutter til 3 sekunder for alle modeller gjennom optimaliseringen som ble utført av Sweco. Det er videre vist til vitneforklaringen fra Juan Martinez som opplyste at han hadde beregnet ineffektiviteten av manglende modelloptimalisering til minst 13 800 timer.

Retten finner det klart at CJV ikke har sannsynliggjort et urasjonelt timeforbruk som følge av manglende optimalisering av modeller.

Rapporten fra Sweco er datert 6. oktober 2023. Den er meget knapp og omhandler migrering av 4 modeller, hvorav den ene modellen (Sotra Section C_NSB) gjelder strekning 8, som Multiconsult ikke hadde noe prosjekteringsansvar for. Retten er enig med Multiconsult i at rapporten fra Sweco ikke har noen bevisverdi. Det er ikke gitt noen redegjørelse for hvilket arbeid Sweco var engasjert til å utføre eller hva som var formålet med dette arbeidet. Retten bemerker at det heller ikke er gitt noen redegjørelse for hvordan de fire modellene senere ble brukt. Ut fra bevisførselen er det ikke mulig å vite om de omtalte justeringene i modellene faktisk ble tatt i bruk i prosjektet, og om de i så fall førte til noen tidsbesparelser for de nye prosjekterende. Det er ikke fremlagt noen dokumentasjon på dette, og det ble heller ikke ført noen vitner fra Sweco eller de nye prosjekterende.

4.3.3.8 Anførsel om feil og uforsvarlig ressursbruk

CJV anfører at ressursbruken til Multiconsult var uforsvarlig fordi det var vesentlig for mange ressurser involvert på prosjektet, at en overveiende del av ressursene førte få timer, at Multiconsult ikke brukte ressurser med den kompetansen som var tilbudt, at det ikke var reduksjon i antall ressurser eller timebruk fra Multiconsult til tross for redusert arbeidsomfang/descoping, at nøkkelpersoner ble skiftet ut på et kritisk tidspunkt, at Philip Hon påtok seg rollen som Digital Lead uten å ha den nødvendige kompetansen og at ressursene fra Multiconsult manglet erfaring/ kompetanse med internasjonale prosjekter.

Det gjøres gjeldende at de påberopte feil i ressursbruken også førte til et unødvendig høyt timeforbruk. CJV har ikke kvantifisert hvor mange timer dette gjelder, men har anført at reduksjonen må fastsettes skjønnsmessig.

Anførslene om uforsvarlig ressursbruk er i stor grad basert på forklaringen og presentasjonen til seniorøkonom Arne Hjertholm fra SANDS. Hjertholm har gjennomgått og analysert Multiconsults timelister. Retten mener at disse analysene, som er foretatt i ettertid, ikke er egnet til å sannsynliggjøre et urasjonelt og uforsvarlig timeforbruk. CJV har fremsatt generelle anførsler basert på analysene som Hjertholm har utarbeidet, men det er ikke foretatt noen vurdering av hvilke personer analysene gjelder, hvilke oppgaver disse personene har utført er eller hvorfor de ulike oppgavene ble utført. At mange ressurser har ført få timer, gir etter rettens syn ikke grunnlag for å konkludere med at driften har vært urasjonell og uforsvarlig. Prosjekteringen er flerfaglig, og noen fag er store mens andre er små. Prosjekteringen er også spesialisert, og timeforbruket vil nødvendigvis variere ut fra oppgavene som de enkelte utfører. Retten bemerker at det heller ikke er påvist at ressursbruken til Multiconsult førte til noen forsinkelser eller feil i prosjektet.

CJV har påpekt at det er tidsnær dokumentasjon på at det ble uttrykt bekymring for ressursbruken til Multiconsult, og i denne forbindelse er det vist til en e-post fra CJV av 30. januar 2023, hvor det står følgende:

«I know that the discussions about NoAs figures result very often in nothing, but if we cannot discuss the numbers og hours then we should discuss if all your resources in your organization are the proper ones for this project. I am really concerned that some of them may not have the necessary experience or commitment for this project and I kind ask you to take the necessary actions to avoid this kind og situations.»

Som tidligere nevnt mener retten at det ikke kan legges særlig vekt på slike generelle innsigelser og bekymringer. Hvilke ressurser fra Multiconsult som angivelig ikke hadde nødvendig erfaring/kompetanse for dette prosjektet, ble ikke konkretisert av CJV i den ovennevnte e-posten. Retten bemerker at oppdragsgiveren må konkretisere sine eventuelle innsigelser slik at det blir mulig for den prosjekterende å ta stilling til dem.

CJV mottok videre spesifiserte oppgaver over forbrukte timer, og i tilknytning til disse oppgavene ble det ikke fremsatt noen konkrete anførsler om at ressursbruken til Multiconsult var feil og uforsvarlig. En etterfølgende påstand står svakere, og tillegges bevismessig vekt i oppdragsgiverens disfavør.

Når det gjelder Philip Hon, og hans midlertidige rolle som Digital Lead, vises det til rettens merknader ovenfor i punkt 4.3.3.1.

Retten kan heller ikke se at utskiftingen av prosjektleder Lars Erik Hjort og prosjekteringsleder Bjørn Clausen var uforsvarlig. Brynjar Sandvik og Rickard Pickup tok over rollene som henholdsvis prosjektleder og prosjekteringsleder. Retten bemerker at både Brynjar Sandvik og Rickard Pickup hadde arbeidet i prosjektet i mange måneder før dette byttet skjedde, og at de derfor kjente prosjektet godt. Brynjar Sandvik hadde tidligere bistått med planlegging i prosjektet mens Richard Pickup tidligere hadde bistått som assistent for prosjektleder Hjort. Byttet ble videre effektivert 1. mars 2023, og på dette tidspunkt hadde CJV allerede kansellert deler av oppgavene til Multiconsult. Brynjar Sandvik forklarte at CJV også foretok ytterligere kanselleringer i det første møtet han deltok i som prosjektleder. I lys av dette kan det vanskelig hevdes at det angjeldende byttet skjedde på et kritisk tidspunkt.

Basert på bevisførselen finner retten det ikke sannsynliggjort at timebruken til Multiconsult var unødvendig høy på grunn av uforsvarlig ressursbruk.

4.3.3.9 Arbeid med støttemurer og VA som anføres å skyldes feil i tilbudsfasen

CJV anfører at deler av Multiconsults arbeid med støttemurer og VA i detaljprosjekteringsfasen, skyldes feil som ble begått av Multiconsult i tilbudsfasen. Det er i denne forbindelse påpekt at Multiconsult ikke kan kreve betalt for arbeid med å rette opp egne feil. CJV gjør gjeldende at Multiconsults arbeid som knytter seg til grunnarbeider for støttemurer må reduseres med 2 000 timer, og at Multiconsult arbeid som knytter seg til VA må reduseres med 8 699 timer.

Når det gjelder støttemurene, finner retten det ikke sannsynliggjort at Multiconsult begikk noen feil i tilbudsfasen som førte til et unødvendig høyt timeforbruk i detaljprosjekteringsfasen. Det skjedde mange endringer etter tilbudsfasen, og det vises til rettens merknader ovenfor i punkt 4.2.7.

Det gjenstående spørsmål er derfor om Multiconsult begikk noen feil knyttet til VA i tilbudsfasen, og om dette i så fall førte til at timeforbruket til Multiconsult var unødvendig høyt i detaljprosjekteringsfasen.

Det er på det rene at Multiconsult feilvurderte behovet for lukkede rørsystem på sideveger i prosjektet. Retten mener at dette må anses som en prosjekteringsfeil. Multiconsult hadde plikt til å sette seg godt inn i konkurransegrunnlaget, og Multiconsult skulle også vurdere om løsningene i konkurransegrunnlaget oppfylte gjeldende krav. Lars Kristian Sandven framholdt i sin forklaring at Multiconsult ikke hadde foretatt noen spesifikk vurdering av sidevegene i tilbudsfasen, og at dette var i tråd med gjennomgangen av resten av prosjektet. Retten mener likevel at Multiconsult hadde oppfordring til å se nærmere på sidevegene og foreta en vurdering av disse. Det vises i denne forbindelse til at det var avdekket at noen av sidevegene manglet drenering. Dette var også noe av bakgrunnen for at CJV ønsket at Multiconsult skulle utarbeide en «Drainage Report». Multiconsult konkluderte i rapporten med at tegningene i konkurransegrunnlaget var gode, og at det ikke var noen alvorlige bekymringer knyttet til VA-anleggene. Det ble også opplyst at Multiconsult ikke hadde funnet noe som var underestimert eller som ikke oppfylte gjeldende krav i reguleringer og håndbøker. Det er imidlertid uomtvistet at konkurransegrunnlagets løsninger knyttet til behovet for lukkede rørsystem på sideveger ikke oppfylte kravene i SVVs håndbok N200. Konklusjonen til Multiconsult var derfor basert på en feilvurdering.

Multiconsult hadde riktignok opplyst til CJV at det ikke var foretatt noen detaljert undersøkelse av sidevegene, hvilket fremgår av Multiconsults e-post av 29. oktober 2020. Som tidligere nevnt anbefalte Multiconsult i denne e-posten at det ikke burde tillegges ytterligere mengder før man hadde sett mer detaljert på løsningene, og Multiconsult mente det var for tidlig å gjøre slike undersøkelser i tilbudsfasen. Disse opplysningene ble gitt dagen før «Drainage Report» ble levert. Det er videre på det rene at CJV ikke ba Multiconsult om å gjennomføre slike undersøkelser etter at de hadde mottatt den ovennevnte informasjonen. Retten mener imidlertid at dette ikke er avgjørende for spørsmålet om det foreligger en prosjekteringsfeil. Oppdragsgiverens godkjennelse av forslag eller prosjekteringsmateriale fritar ikke den prosjekterende for ansvar, jf. NS 8401 punkt 13.1 annet ledd. Multiconsult er derfor ansvarlig for feilvurderingen som fremgår av «Drainage Report».

Det bemerkes videre at den aktuelle mangelen ved konkurransegrunnlaget ble avdekket relativt tidlig av Multiconsult under detaljprosjekteringen. Basert på bevisførselen mener retten at Multiconsult både kunne og burde ha oppdaget denne mangelen i tilbudsfasen. Feilvurderingen av behovet for lukkede rørsystem på sidevegene må derfor anses som en prosjekteringsfeil.

Det er ikke avgjørende for honorarspørsmålet at retten har konkludert med at det ikke foreligger grov uaktsomhet. Det er på det rene at Multiconsult ikke kan kreve betalt for arbeid som skyldes feil de selv har begått.

CJV anfører at vesentlige deler av arbeidene som er beskrevet i NoA-015, NoA-027,

NoA-037, og NoA-054 skyldes feilen som Multiconsult begikk i tilbudsfasen. Det er opplyst at disse arbeidene utgjør totalt 9 891 timer. CJV hevder at timebruken under detaljprosjekteringen ville vært langt lavere dersom Multiconsult hadde foretatt en faglig forsvarlig vurdering i tilbudsfasen. Det er blant annet visst til forklaringen til Sverre Sundfær som anslo at man da kunne ha spart inn 7 000 - 8 000 timer. CJV anfører derfor at betalingskravet fra Multiconsult må reduseres skjønnsmessig med 8 000 timer. I tillegg anfører CJV at honorarkravet også må reduseres med 699 timer som knytter seg til rapporter som Multiconsult utarbeidet, jf. NoA-233. CJV har i denne forbindelse vist til at rapportene omhandler mangler ved konkurransegrunnlaget som Multiconsult burde oppdaget i tilbudsfasen.

Multiconsult anfører på sin side at det ikke er grunnlag for noen avkortning i timebruken i detaljprosjekteringsfasen på grunn av feilvurderingen som ble gjort i tilbudsfasen.

Retten tar først stilling til rapportene som Multiconsult utarbeidet, og som er beskrevet i NoA-233. Multiconsult har påpekt at CJV bestilte disse rapportene, og at CJV skulle benytte rapportene i forbindelse med endringskrav som ble fremsatt overfor SVV. Retten bemerker at CJV ikke har bestridt dette. Kravet til CJV ble imidlertid avslått av SVV. Begrunnelsen for avslaget var at risikoen for løsninger og prosjektering var overført til CJV i henhold til kontrakten som var inngått med SVV. CJV hadde derfor risikoen for arbeidene som skulle utføres på VA-anleggene, og i avslaget ble det påpekt at SVV ikke kunne bære ansvaret for at CJV ikke hadde forstått kontraktens bestemmelser. Rapportene ble som nevnt bestilt av CJV for å fremme et krav mot SVV, og retten mener at Multiconsult ikke kan holdes ansvarlig for at CJV hadde misforstått bestemmelsene i kontrakten med SVV. Anførselen om at det skal gjøres fradrag i timebruken for utarbeidelse av rapportene, kan derfor ikke føre fram.

Spørsmålet blir etter dette om det er grunnlag for avkortning i den øvrige timebruken til Multiconsult på totalt 9 891 timer.

Multiconsult hadde ikke sett nærmere på sidevegene eller foretatt en spesifikk vurdering av disse i tilbudsfasen, men gjorde derimot det under detaljprosjekteringen. Retten bemerker at dersom noe av arbeidet under detaljprosjekteringsfasen hadde blitt utført i tilbudsfasen, så ville det isolert sett også ha ført til et høyere honorarkrav, ettersom Multiconsult hadde krav på bonus i tilbudsfasen.

Som tidligere nevnt ble den aktuelle mangelen ved konkurransegrunnlaget avdekket relativt tidlig av Multiconsult under detaljprosjekteringen. Det ble derfor ikke utført noen omprosjektering eller detaljering av løsninger basert på feil premisser.

Det er ikke bestridt at selve detaljprosjekteringen som ble utført var nødvendig. CJV anfører derimot at timebruken ville vært langt lavere dersom Multiconsult ikke hadde

begått den aktuelle feilen i tilbudsfasen. Anførselen om en skjønsmessig reduksjon på 8 000 timer er basert på anslaget til Sverre Sundfær fra Structor. Etter rettens syn kan det ikke legges særlig vekt på dette anslaget. Sundfær ga en meget knapp begrunnelse. Han påpekte at det er viktig at konseptene blir definert riktig i tilbudsfasen ettersom dette legger grunnlaget for mye av det som skal gjøres i detaljprosjekteringsfasen. Sundfær ga imidlertid ingen nærmere begrunnelse eller forklaring på hvorfor han mente at det her kunne oppnås en besparelse på opptil 8 000 timer. Retten finner igjen grunn til påpeke at det ikke ble foretatt noen detaljering av løsninger basert på feil premisser. Det ble således ikke utført noen omprosjektering på grunn av slike feil.

Retten mener Multiconsults feilvurdering i tilbudsfasen medførte at det ble brukt en del unødvendig tid under detaljprosjekteringen, men ikke i det omfanget som Sundfær har anslått. Tid til utarbeidelse av angjeldende NoAer kunne vært unngått dersom feilen tenkes borte. At feilen først ble avdekket under detaljprosjekteringen, medførte videre at Multiconsult måtte bruke tid på å iverksette omrokeringer og oppbemanninger. Koordineringsarbeidet med andre parter og kommuner ble også mer omfattende enn det som opprinnelig var planlagt av Multiconsult, og administrativt arbeid med justeringer av opprinnelig planlagt arbeid må anses som ineffektiv ressursbruk. Som CJV har påpekt ble det også brukt tid på diskusjoner og møter under detaljprosjekteringen for å håndtere endringen av løsningen i konkurransegrunnlaget. Etter rettens syn må det derfor legges til grunn at det var en del ineffektiv ressursbruk på grunn av feilen som Multiconsult begikk i tilbudsfasen. Ut fra bevisførselen er det imidlertid vanskelig å kvantifisere den ineffektive ressursbruken, og det må som tidligere nevnt ses hen til at Multiconsult ikke utførte noen omprosjektering eller detaljering av løsninger basert på feil premisser.

Etter en samlet vurdering finner retten at fradraget for ineffektiv ressursbruk skjønsmessig kan settes til 2 000 timer. Under prosedyren viste CJV til at fradrag skal baseres på en timesats på kr 1 503, og retten legger dette til grunn. Fradraget i Multiconsults honorarkrav utgjør da kr 3 757 500 inkl. mva. (kr 3 006 000 eks. mva.).

4.3.4 Oppsummering og konklusjon i honorartvisten

Retten er kommet til at Multiconsults honorarkrav skal reduseres med kr 3 757 500 inkl. mva., og at det ikke er grunnlag for andre reduksjoner. Dette innebærer at tilbakebetalingskravet til CJV ikke fører frem, og at CJV skal betale kr 80 751 294 inkl. mva. til Multiconsult.

Multiconsult har krevd forsinkelsesrenter regnet fra forfallstidspunktene i de ubetalte fakturaene. Vilkårene for å tilkjenne forsinkelsesrenter er oppfylt, jf. forsinkelsesrenteloven § 2. Rentekravet tas derfor til følge. Det ovennevnte fradraget foretas i den første fakturaen på kr 21 905 453,70 med forfall 23. juli 2023, slik at dette beløpet reduseres til kr 18 147 953,70.

4.4 Krav om avbestillingserstatning

Multiconsult har fremsatt krav om avbestillingserstatning på kr 88 463 739.

Erstatningsbeløpet anføres å utgjøre det økonomiske tapet Multiconsult er påført ved at CJV avbestilte gjenstående deler av detaljprosjekteringen.

Retten til å kreve avbestillingserstatning er regulert i NS 8401 punkt 16, og første ledd i bestemmelsen lyder slik:

«Oppdragsgiveren kan avbestille gjenstående deler av oppdraget. Avbestillingen skal skje skriftlig og snarest mulig etter at beslutning om dette er tatt. Den prosjekterende har krav på betaling for den del av arbeidet som er utført, og for sitt påregnelige tap som følge av avbestillingen. Dog skal erstatning for tapt fortjeneste ikke betales dersom den avbestilte delen ikke kommer til utførelse.»

Det er på det rene at den gjenstående delen av detaljprosjekteringen kom til utførelse. CJV engasjerte nye prosjekterende til å utføre dette arbeidet. Partene er imidlertid uenige om Multiconsult hadde en avtalt rett til å utføre detaljprosjekteringen.

CJV anfører at TSA bare regulerer partenes samarbeid i tilbudsfasen. Det er blant annet vist til at denne avtalen ikke inneholder et omforent eller spesifisert arbeidsomfang for detaljprosjekteringsfasen. TSA gir uttrykk for en felles intensjon om videre samarbeid, men forutsetter at detaljprosjektering skal reguleres i en egen avtale. Partene forhandlet om vilkårene i en slik avtale uten å bli enige. CJV gjør gjeldende at Multiconsults rett til å utføre detaljprosjektering derfor bare gjaldt i den utstrekning CJV anså dette som «necessary and specified», jf. TSA punkt 3. I forlengelsen av dette anføres det at detaljprosjekteringsarbeidet til Multiconsult ble utført etter instruks fra CJV uten en fast ramme for arbeidsomfang. CJV bestrider videre at avtale om detaljprosjektering kan anses inngått basert på partenes opptreden i prosjektet.

Retten finner det klart at Multiconsult hadde en avtalt rett til å utføre detaljprosjektering i prosjektet, og at den gjenstående delen av detaljprosjekteringen, som CJV engasjerte andre prosjekterende til å utføre, var omfattet av Multiconsults oppdrag.

Det fremgår av TSA punkt 1 annet ledd at partenes samarbeid gjaldt ferdigstilling av Sotrasambandet («execution of the construction work»). Multiconsults rett og plikt til å utføre prosjekteringsarbeid er videre angitt i TSA punkt 3, som lyder slik:

«As a consultant to CJV, Multiconsult shall, as deemed necessary and specified by CJV, carry out all necessary design of all sections in the project, with the exception of the section with Sotra bridge including the vable anchors which shall be designed

by Norconsult. Multiconsult shall also provide assistance to prepare technical and other input to CJV's tender as requested by CJV.»

Retten mener denne bestemmelsen må forstås slik at Multiconsult hadde rett og plikt til å utføre alle nødvendige prosjekteringsarbeider i prosjektet, bortsett fra Sotrabroen. CJV kunne bestemme hvilke prosjekteringsarbeider som var nødvendige, men dersom CJV mente det var behov for prosjektering, så hadde Multiconsult også rett og plikt til å utføre dette prosjekteringsarbeidet.

Det avtalte vederlagsformatet (regningsarbeid) gjaldt både for tilbudsfasen og detaljprosjekteringsfasen, jf. TSA punkt 6. Retten mener dette underbygger at Multiconsult hadde rett og plikt til å utføre det nødvendige detaljprosjekteringsarbeidet. Det var kun to avtalte unntak fra dette. Norconsult hadde ansvaret for detaljprosjektering av Sotrabroen, og Multiconsult hadde i tillegg akseptert at PINI skulle detaljprosjektere tunneller og tunnellportaler, jf. Multiconsult e-post av 18. juni 2021.

Som CJV har påpekt var det lagt opp til at detaljprosjekteringen skulle reguleres i en egen avtale mellom partene hvis Sotra Link/CJV ble tildelt OPS-kontrakten. Det står imidlertid også følgende i TSA punkt 2:

«The parties have a right and duty to enter into an agreement on the detail design based on the principles described in this TSA.»

Retten finner videre grunn til å bemerke at prosjekteringsarbeidet skulle utføres under TSA helt frem til det ble inngått en slik avtale, jf. TSA punkt 10. Det forhold at partene ikke ble enige om vilkårene i en egen avtale om detaljprosjektering, er således ikke avgjørende. I en slik situasjonen var det fortsatt bestemmelsene i TSA som var gjeldende. Multiconsult hadde derfor rett og plikt til å utføre detaljprosjekteringen i tråd med vilkårene i TSA. Tidsnære bevis i saken viser etter rettens syn at CJV også var innforstått med dette. Det vises blant annet til en intern e-post fra prosjektdirektør Pedro Hernandez av 27 juni 2022 hvor det står følgende:

«I fully agree, but please let us check what is specified in the tender service agreement that unfortunately is valid yet til we do not sign a new contract for the D&B phase.»

Det er for øvrig ikke avgjørende om det var avtalt en fast ramme for arbeidsomfanget. Retten til å kreve avbestillingserstatning er ikke betinget av dette. Partene hadde avtalt regningsarbeid, og i slike tilfeller vil det ofte ikke være avtalt noen fast ramme for arbeidsomfanget. Retten nevner i denne forbindelse at NS 8402, som er utarbeidet spesielt med sikte på regningsarbeidsoppdrag, har en regel om avbestillingserstatning, jf. punkt 15.

Retten mener uansett at de avtalte ytelsene fra Multiconsults fremgår av prosjektdokumentene. Det vises blant annet til Multiconsults tilbud av 5. juli 2021 hvor det var gitt et timeestimat med en detaljert beskrivelse av hvilke ytelser som var lagt til grunn. CJV benyttet dette timeestimatet da de innga sitt pristilbud. Partene avtalte også at Multiconsult skulle iverksette arbeidet med detaljprosjekteringen, og Multiconsult utførte 303 547 timer med detaljprosjektering. Løpende bestillinger, leveranselister og arbeidsbeskrivelser fremgår blant annet av Multiconsults månedsrapporter og NoAer med oppdaterte timeestimater. At Multiconsult hadde en avtalt rett til å utføre detaljprosjekteringen, støttes også av CJVs kommentarer til flere av NoAene. CJV kommenterte blant annet hva som ble ansett å være en del av Multiconsults opprinnelige scope, og hva som ble ansett å være tilleggsarbeider, herunder brukte CJV formuleringer som «part of the designer's scope», «part of the designer's obligation not to exceed the budget», og «CJV therefore consider this to be part of the original scope of work of the designer and cannot be considered as a V.O». Senere kanselleringer av Multiconsults detaljprosjekteringsoppgaver ble også omtalt av CJV som «de-scoping». Retten mener at partenes opptreden klart underbygger at Multiconsult hadde en avtalt rett til å utføre det angjeldende detaljprosjekteringsoppdraget. Allerede etter den første kanselleringen ble det også varslet at Multiconsult ville kreve erstatning etter NS 8401 punkt 16, jf. Multiconsults brev av 30. september 2022.

Det må etter dette legges til grunn at den gjenstående detaljprosjekteringen var omfattet av Multiconsults oppdrag. Denne delen av oppdraget ble imidlertid kansellert, og CJV engasjerte i stedet andre prosjekterende til å utføre dette arbeidet.

Retten finner det derfor klart at CJV avbestilte de gjenstående deler av Multiconsults detaljprosjekteringsoppdrag. Multiconsult har da krav på erstatning for sitt påregnelige tap som følge av avbestillingen, jf. NS 8401 punkt 16 første ledd.

Multiconsult anfører at avbestillingene førte til et betydelig omsetningsbortfall, og det er i denne forbindelse vist til at det gjenstående detaljprosjekteringsarbeidet er estimert å utgjøre 103 196 timer, jf. NoA-053, NoA-086, NoA-095, NoA-096 og NoA-232. CJV har reist innvendinger til denne estimeringen. Det er påpekt at Multiconsult ikke har forklart hvordan tallene er beregnet, og CJV hevder at estimeringen fremstår som en «tankelek». Retten bemerker at de angjeldende NoAene ble oversendt til CJV henholdsvis 15. november 2022, 16. mai 2023 og 28. september 2023. Etter rettens syn hadde CJV derfor oppfordring til å komme med innsigelser dersom de var uenig i estimeringen. De angjeldende NoAene ble i all hovedsak ikke ble besvart av CJV. Retten mener videre at fremlagte fakturaer fra prosjekteringsforetakene som utførte den gjenstående detaljprosjekteringen, underbygger et slikt omsetningsbortfall som Multiconsult har beregnet. Multiconsult har benyttet en timepris på kr 1 478, som var den gjennomsnittlige timeprisen per oktober 2023, og ganget denne timeprisen med 103 196 timer. Omsetningsbortfallet er derfor beregnet til kr 152 523 688. Fremlagte fakturaer viser

videre at CJV har betalt totalt kr 224 485 104 til de nye prosjekteringsforetakene som utførte detaljprosjekteringsarbeidet som ble avbestilt overfor Multiconsult. Etter dette finner retten det sannsynliggjort at omsetningsbortfallet til Multiconsult utgjorde minst kr 152 523 688.

Det er den positive kontraktsinteressen som kan kreves dekket. Multiconsult skal stilles som om avbestillingen ikke hadde skjedd. Retten er derfor enig med CJV i at det ikke både kan kreves avbestillingserstatning og honorar for arbeid som er knyttet til avbestillingen. Multiconsult har fått tilkjent ca. 5 000 timer i honorar for arbeid knyttet til avbestilling og overlevering av materiale til nye prosjekterende, jf. rettens merknader ovenfor i punkt 4.3.3.6. Multiconsult hadde ikke utført dette arbeidet dersom avbestillingen tenkes borte, og retten mener at dette bør hensyntas ved at omsetningsbortfallet reduseres med 5 000 timer. Omsetningsbortfallet utgjør etter dette kr 145 133 688 (98 196 timer x kr 1 478 = kr 145 133 688).

Den prosjekterende plikter å begrense sitt tap som følge av avbestillingen, jf. NS 8401 punkt 16 tredje ledd. CJV anfører at det ikke foreligger noe tap fordi Multiconsult har sysselsatt sine medarbeidere i andre oppdrag. Multiconsult bestrider dette, og anfører at det ikke finnes noen tapsbegrensede tiltak. Hvis avbestillingen tenkes borte, anføres det at Multiconsult ville ha utført de gjenstående arbeider i dette prosjektet i tillegg til de andre oppdrag som selskapet gjennomførte i samme periode.

Spørsmålet er følgelig om avbestillingen medførte tap omsetningsvolum fordi Multiconsult ville ha utvidet sin virksomhet. Det følger av rettspraksis at et slikt tap kan kreves erstattet dersom visse vilkår er oppfylt. Når det gjelder utgangspunktet for denne vurderingen, vises det til Rt-2003-486 avsnitt 36:

«Block Watne AS kan således kreve erstatning for fortjenestetap forutsatt at tapet er påregnelig, og at det er godtgjort at selskapet ikke kunne få dekket tapet ved å påta seg andre oppdrag. I kravet om at det må være godtgjort at det ikke var mulig å oppnå en tilsvarende fortjeneste ved oppdrag for andre, ligger en bevisføringsplikt for entreprenøren. Det betyr etter mitt syn at det må føres plausibelt bevis for at selskapet – dersom avbestillingen ikke hadde funnet sted – ville ha gjennomført dette prosjektet i tillegg til de som ble gjennomført. Som lagmannsrettens flertall, mener jeg at dette er tilstrekkelig sannsynliggjort ved de opplysninger selskapet har lagt frem om omsetningsøkning, øking av antall ansatte og muligheter for omdisponeringer i det tidsrom saken gjelder, sammenholdt med salgsapparatet og at selskapet aldri av slo en forespørsel om bygging. At ordreservene økte i angjeldende periode, synes å ha hatt sammenheng med økingen i salgsvolumet, og gir etter det som foreligger ikke grunnlag for å anta at det var kapasitetsproblemer. Raymond Carlsen har anført at han opplevde manglende oppfølging fra selskapets side, men det synes ikke å

være fremsatt noen reklamasjon, og avbestillingen fant sted før Carlsen hadde ferdigstilt grunnarbeidene som han skulle foreta i henhold til kontrakten.»

Mestads kritikk av Block Watne-dommen, som CJV har vist til, retter seg mot bruken av bustadsoppføringsloven § 52 tredje ledd annet punktum. Mestad mener derimot at dommen gir uttrykk for en generell regel ved avbestillingsoppjøret etter standardkontraktene. Det vises til Mestad, Avbestilling i entreprisekontrakter, På rett grunn (2010), side 345, hvor det heter:

«Etter mitt syn bør ein derfor følgje oppfatninga hos mindretallet i Høgsterett i Block Watne-dommen ved bruken av bustadoppføringsl. § 52 tredje ledd andre punktum. Når det derimot gjeld oppgjeret ved avbestilling etter NS-8405:2008, må dommen seiast å gi uttrykk for den generelle regelen fordi det i standarden ikkje er nokon særregel, og fordi det der heller ikkje er særskilde forbrukaromsyn.»

Erstatningsregelen for tapt omsetningsvolum, er for øvrig blitt fulgt opp i senere rettspraksis, og det vises blant annet til LA-2005-27497, LG-2014-206364 og LE-2015-102226. Det er heller ikke uvanlig at store selskaper uten kapasitetsproblemer påføres et omsetningstap ved avbestilling av oppdrag, jf. Rt-2003-486 avsnitt 32.

Som det fremgår ovenfor har retten lagt til grunn at avbestillingen medførte et omsetningsbortfall på 98 196 timer (103 196 minus 5 000 = 98 196 timer). Når det ses hen til tidspunktene for avbestillingene, og opplysningen om at detaljprosjekteringen var tilnærmet ferdig per mars 2025, ville det angjeldende arbeidet på 98 196 timer ha blitt utført i løpet av en periode på rundt to år. Retten mener det må legges til grunn at Multiconsult ville hatt tilstrekkelig kapasitet til å utføre disse arbeidene i tillegg til andre oppdrag som selskapet gjennomførte i samme periode. Det bemerkes i denne forbindelse at Multiconsult er det neste største prosjekteringsforetaket i Norge, og at selskapet har over 3 000 ansatte. Selskapet har også hatt en øking av antall ansatte (2 925 ansatte i 2021 og 3 749 ansatte i 2024). Omsetningen økte i samme periode (4,2 milliarder i 2021 og 5,6 milliarder i 2024). Lars Opsahl opplyste også i sin partsforklaring at Multiconsult hadde mulighet til å håndtere den gjenstående detaljprosjekteringen i tillegg til de øvrige oppdrag som selskapet gjennomførte i det tidsrom saken gjelder. Den gjennomsnittlige faktureringsgraden i Multiconsult er på litt over 70 %. Opsahl viste videre til at det drives kontinuerlig rekruttering og aktivt markedsarbeid i Multiconsult, og at selskapet ikke avslår tilbud om oppdrag. Multiconsult benytter også innleide ressurser ved behov.

Retten finner det tilstrekkelig sannsynliggjort at Multiconsult – dersom avbestillingen ikke hadde funnet sted – ville ha utført det gjenstående detaljprosjekteringsarbeidet i dette prosjektet i tillegg til andre oppdrag som selskapet gjennomførte i samme periode.

Det følger av rettspraksis at den positive kontraktsinteressens ofte fastsettes ved at det tas utgangspunkt i skadelidtes tapte dekningsbidrag. Dekningsbidraget skal dekke en andel av de faste kostnadene og gi et mulig overskudd.

Multiconsult har beregnet et dekningsbidrag i dette prosjektet på minst 58 %. Dekningsbidraget tilsvarende prosjektinntektene minus de direkte variable kostnadene som er knyttet til prosjektet. Det er gitt en nærmere redegjørelse for hvordan dekningsbidraget er beregnet i Multiconsults brev av 2. juli 2025. Statsautorisert revisor Per Øyvind Borge-Hansen fra Ernst & Young AS har foretatt en etterkontroll av Multiconsults beregning av dekningsbidraget, og har ikke funnet noen avvik, jf. kontrollrapport av 16. juni 2025.

CJV har ikke fremsatt noen innvendinger til selve beregningen av dekningsbidraget. CJV anfører derimot at dette dekningsbidraget ikke tilsvarende et fortjenestetap, og at det bare er et eventuelt fortjenestetap som Multiconsult kan kreve dekket. Det er vist til at Multiconsults beregning av dekningsbidraget er det mest grunnleggende nivået (DB1), og representerer salgsinntektene minus de direkte variable kostnadene knyttet til tjenesten (de ansattes lønn, forsikring mv.). CJV mener det også må gjøres fratrukk for andre kostnader som er spart ved at den resterende del av oppdraget ikke ble utført. Det er i denne forbindelse vist til at dekningsbidrag 2 (DB2) er en utvidelse av DB1, der man også trekker fra de indirekte variable kostnadene (programvare, strøm mv.), samt at dekningsbidrag 3 (DB3) er et enda bredere mål, der man også trekker fra de direkte faste kostnadene (husleie, administrasjon mv.). CJV anfører at det er DB3 som ligger nærmest til å kunne sammenlignes med et fortjenestetap, og at det bare er et eventuelt fortjenestetap som kan kreves dekket.

Retten finner at CJVs anførsler ikke kan føre fram. Den prosjekterende har krav på erstatning for sitt påregnelig tap som følge av avbestillingen, jf. NS 8401 punkt 16 første ledd. Multiconsult har følgelig krav på erstatning for den positive kontraktsinteressens. Det vises til Røed, Rådgiverrett (2021), side 1009, hvor det heter:

«Rådgiveren har krav på å få dekket sitt økonomiske tap i den utstrekning dette er påregnelig og i den utstrekning tapet står i årsakssammenheng med avbestillingen. I dette ligger det en henvisning til alminnelige prinsipper om erstatningsrett, der utgangspunktet er en rett til erstatning for den positive kontraktsinteressens eller oppfyllelsesinteressens.

Rådgiveren har således krav på å få dekket sitt fulle økonomiske tap slik at han stilles økonomisk som om oppdraget hadde vært gjennomført som forutsatt.»

Retten bemerker at Multiconsults påregnelige tap som følge av avbestillingen også omfatter en andel av de faste kostnadene. Det vises til Giverholt m.fl., Alminnelige

kontraktbestemmelser for totalentrepriser med kommentarer (2012), side 729, hvor det heter:

«Tapet ligger normalt ikke bare i det enkelte prosjekt, men også i generalomkostningene, så som administrasjon, tilbudstegninger og andre kostander forbundet med totalentreprenørens generelle drift. Dette skal totalentreprenøren også ha dekket. Slike kostnader kan imidlertid være vanskelig å dokumentere, men totalentreprenørens regnskap vil gi holdepunkter for hvor stor andel av hans kostnader som er knyttet til denne typen utgifter.»

Dekningsbidraget skal som tidligere nevnt dekke en andel av de faste kostandene og gi et mulig overskudd.

Det er differansen mellom prosjektinntekter og direkte prosjektkostnader som utgjør det tapte og erstatningsmessige dekningsbidraget. Det vises til LA-2005-27497 hvor lagmannsretten bemerket følgende:

«Dekningsbidraget skal forstås som differansen mellom kontraktsverdi og direkte prosjektkostnader. Når dekningsbidraget omtales i prosent av omsetningen nyttes betegnelsen dekningsgrad.»

Det samme er lagt til grunn i juridisk teori. Retten viser til Giverholt m.fl., Alminnelige kontraktbestemmelser for totalentrepriser med kommentarer (2012), side 730, hvor det heter:

«Det vil ofte være vanskelig å bevise hvilket tap man lider ved at endringer etter kapittel VII blir til en avbestilling. Hvis man ikke har særskilte holdepunkter for at dekningsbidraget var annerledes for de avbestilte ytelser, eller summen av den netto reduksjon som er blitt resultatet av endringene, vil det aktuelle prosjektrengskapet gi et godt grunnlag for beregningen av tapt dekningsbidrag. På grunnlag av hva som er utført, kan man beregne forholdet mellom inntekter og direkte utgifter i prosjektet og derved finne den prosent som dekningsbidraget har vært på prosjektet så langt det kom til utførelse.»

Multiconsult har fulgt en slik fremgangsmåte ved beregningen av dekningsbidraget. På grunnlag av hva som er utført, har Multiconsult beregnet forholdet mellom inntekter og direkte utgifter i prosjektet, og derved kommet frem til dekningsbidraget på 58 %.

Lars Opsahl opplyste i sin partsforklaring at dekningsbidraget i dette prosjektet er høyere enn det som er gjennomsnittet i virksomheten. Bakgrunnen for dette er at Multiconsult har høyere timepriser i dette prosjektet enn i rammeavtaler som Multiconsult har vunnet i offentlige anskaffelser mv. Hva som er det gjennomsnittlige dekningsbidraget i

virksomheten, er ikke avgjørende for erstatningsutmålingen. Retten bemerker at tapet må fastsettes i forhold til den enkelte kontrakt. Det er tapet som avbestillingen av den konkrete ytelsen har medført, som kan kreves erstattet.

Etter rettens syn er det ikke særskilte holdepunkter for at dekningsbidraget ville ha vært lavere i den resterende delen av detaljprosjekteringsoppdraget som ble avbestilt. Retten legger derfor dekningsbidraget på 58 % til grunn. Det erstatningsmessige tapet utgjør da kr 84 177 539 (kr 145 133 688 x 58 % = 84 177 539). Retten mener tapet også var påregnelig. Multiconsult er et stort prosjekteringsforetak med over 3 000 ansatte, og det var nærliggende og påregnelig at selskapet ville bli påført et omsetningstap ved avbestilling av den resterende delen av oppdraget.

Multiconsult tilkjennes etter dette avbestillingserstatning på kr 84 177 539. Multiconsult har videre krevd forsinkelsesrenter. Vilåarene for å tilkjenne forsinkelsesrenter er oppfylt, jf. forsinkelsesrenteloven § 2. Rentekravet tas derfor til følge.

4.5 Krav om erstatning for kostnader til garantistillelse

CJV krever erstatning for kostnader til bankgaranti som er stilt etter NS 8401 punkt 15.3.2 tredje ledd. Kostnadene utgjør kr 2 676 061,64 per 25. november 2025, og det er opplyst at kostnadene øker fram til garantien er avsluttet.

Garantikostnadskravet må ses i sammenheng med honorartvisten. Som det fremgår ovenfor har retten kommet til at CJV skal betale et utestående honorarbeløp til Multiconsult på kr 80 751 294 inkl. mva. CJV var følgelig i betalingsmislighold, og Multiconsult hadde rett til å tilbakeholde prosjekteringsmateriale som ikke var betalt, jf. NS 8401 punkt 15.3.2 første ledd.

Honorarkravet til Multiconsult er redusert fra kr 84 508 794 til kr 80 751 294. Retten finner det klart at denne reduksjonen ikke gir CJV krav på erstatning for en forholdsmessig andel av garantikostandene. Et slikt krav er det ikke dekning for i standardkontraktene. Det vises blant annet til Nordtvedt m.fl., Kommentarutgave til NS 8407 (2013), side 1285, som gjelder bestemmelsen i NS 8407 punkt 35.1 tredje ledd, og hvor det heter:

«Av tredje ledd følger at totalentreprenøren kan kreve at byggherren stiller sikkerhet for verdien av det omtvistede kravet. Om dette ikke gjøres uten ugrunnet opphold, følger av siste ledd at totalentreprenøren på egen risiko er berettiget til å innstille utførelsen av det arbeidet det gjelder. Formålet med bestemmelsen er å sikre at totalentreprenøren, for det tilfelle at han har helt eller delvis rett med hensyn til vurderingen av det omtvistede arbeidet, skal ha trygghet for at han får sine krav dekket.

[...]

Totalentreprenøren kan kreve at «*byggherren stiller sikkerhet*». I dette må også ligge at det er byggherren som skal betale for at sikkerheten blir stilt. Om sikkerheten ikke benyttes, enten fordi kravet viser seg ikke å eksistere eller fordi totalentreprenøren på annet vis får dekket sitt tilgodehavende, kan ikke byggherren av den grunn velte kostnaden over på totalentreprenøren. Kravet må anses som et påbud i avtalerettslig forstand, som innebærer at byggherrens plikt inntreer fra det tidspunkt kravet om sikkerhetsstillelse er kommet frem til ham.»

Retten mener at det må være et tilsvarende kostnadsansvar for sikkerhetsstillelse etter NS 8401 punkt 15.3.2 tredje ledd, ikke minst når det ses hen til at det etter denne bestemmelsen er opp til oppdragiveren å avgjøre om han selv ønsker å stille sikkerhet for det omtvistede kravet.

Multiconsult blir etter dette å frifinne for garantikostnadskravet fra CJV.

4.6 Krav om erstatning for merarbeid med BoQ i detaljprosjekteringsfasen

CJV har fremsatt krav om erstatning på kr 516 261 for merarbeid knyttet til BoQ i detaljprosjekteringsfasen. Det anføres at merarbeidet til CJV skyldes Multiconsults uforsvarlige og urasjonelle arbeider med BoQ.

Retten finner det ikke sannsynliggjort at det foreligger noe mislighold fra Multiconsult knyttet til det avtalte og utførte arbeidet med BoQ i detaljprosjekteringsfasen. Det vises i denne forbindelse til rettens merknader ovenfor i punkt 4.3.3.3. Multiconsults frifinnes derfor for dette erstatningskravet.

4.7 Krav om erstatning for merkostnader til Juan Martinez

CJV har fremsatt krav om erstatning for merkostnader på kr 620 060 som følge av mislighold av rollen som Digital Lead. Det anføres at Philip Hon påtok seg rollen som Digital Lead uten å ha nødvendig kompetanse eller erfaring til å oppfylle den, og at det foreligger vesentlig mislighold av BIM forpliktelsene som Multiconsult hadde i prosjektet.

Retten finner det ikke sannsynliggjort at det foreligger noe mislighold fra Multiconsult knyttet til rollen som Digital Lead og arbeidet med BIM. Det vises i denne forbindelse til rettens merknader ovenfor i punkt 4.3.3.1. Multiconsult frifinnes derfor for dette erstatningskravet.

4.8 Krav om tilbakebetaling av bonus

CJV anfører at Multiconsult urettmessig har mottatt kr 17 142 196 i bonus, og har fremsatt krav om tilbakebetaling av dette beløpet. Bonusen som kreves tilbakebetalt, er knyttet til Multiconsults arbeider i perioden 23. september 2021 til mars 2022. Det var da avtalt tidlig oppstart av detaljprosjektering og perioden varte frem til CJV undertegnet «Design and build contract» med Sotra Link, og Sotra Link undertegnet OPS-kontrakt med SVV.

Det er enighet om at bonusklausulen i TSA kun gir rett til bonus for timer som er fakturert i tilbudsfasen. Det omtvistede spørsmål er om partene i møtet 22. september 2021 inngikk en muntlig avtale om å forlenge bonusordningen i den ovennevnte perioden. Multiconsult mener det ble inngått en slik avtale. CJV bestrider at det ble inngått noen bonusavtale, og har subsidiært anført at en eventuell endringsavtale bare kan gå ut på at CJV skal dekke differansen mellom ordinære og reduserte timerater.

Klausulen i TSA var ment å være en suksessbonus for Multiconsult dersom Sotra Link/CJV ble tildelt kontrakt OPS-kontrakten, og CJV anfører at det ikke var noen tvil om at denne kontrakten ville bli inngått da det aktuelle møtet ble avholdt 22. september 2021. CJV har videre anført at de ikke ville ha akseptert å forlenge en incentivbonus etter at vilkåret om bonus var oppfylt.

Retten finner grunn til å bemerke at det ble inngått en avtale mellom SVV og CJV som regulerte oppstart av tidlige arbeider frem til OPS-kontrakten ble inngått. Det vises til denne avtalen, hvor det blant annet står følgende:

«Denne avtalen regulerer hvilke arbeider som kommer til utførelse og vederlaget for disse arbeidene i perioden frem mot finansiell avslutning, for det tilfellet at finansiell avslutning ikke gjennomføres som planlagt.

Denne avtalen medfører ikke inngåelse av OPS-kontrakten.»

Det er på det rene at CJV i møtet 22. september 2021 fremsatte forslag til Multiconsult og Norconsult om de kunne fortsette å fakturere med reduserte timerater fram til OPS-kontrakten ble inngått. Lars Opsahl var tilstede i det aktuelle møtet. Opsahl framholdt i sin partsforklaring at Multiconsult og Norconsult godtok forslaget om reduserte timerater dersom bonusordningen også ble forlenget i samme periode, og at CJV aksepterte dette bonusvilkåret.

Retten mener forklaringen til Opsahl underbygges av tidsnære dokumentbevis i saken. Opsahl bekreftet den muntlige avtalen i en etterfølgende e-post av 28. september 2021, hvor det står følgende:

«We accept your suggestion to use reduced hourly rates in the detail design phase, during the «early works». Invoice amounts in this period are then included in the basis for calculating the bonus. Detail design in «early works» is defined from 23.09.2021 to 28.02.2022, (planned date for financial close and contract signing NPRA/Sotra Link).

Avtalen ble senere også gjengitt i Multiconsults månedsrapport for mars 2022, og dato for planlagt finansiell avslutning og kontraktsgjøring med SVV var da forskjøvet frem til 15. mars 2022.

Retten bemerker videre at CJVs vitner har gitt motstridende forklaringer om hva som skal ha blitt avtalt i møtet 22. september 2021. Pedro Hernandez hevdet i sin forklaring at det kun ble avtalt reduserte timerater for «early works». Daniel Matos Gil hevdet derimot at CJV hadde foreslått at de kunne betale differansen mellom reduserte og ordinære rater dersom OPS-kontrakten med SVV ble signert. Ingen av disse forklaringene har noen støtte i de tidsnære bevis i saken, og det er ikke spor av at CJV ga uttrykk for en slik forståelse i etterkant av det aktuelle møtet. Som det fremgår ovenfor hadde Multiconsult bekreftet innholdet i den muntlige avtalen som var inngått. CJV hadde all oppfordring til å komme med innsigelser dersom de var uenig i det som framgikk av Multiconsults e-post av 28. september 2021 og månedsrapport for mars 2022. Fraværet av slike innsigelser kan gi et selvstendig grunnlag for avtalerettslig binding, ettersom denne atferden kan gi rimelig grunn til å tro at CJV hadde bundet seg, jf. HR-2017-971-A avsnitt 41 og 42. Retten går imidlertid ikke nærmere inn på dette. CJVs manglende respons på Multiconsults etterfølgende e-post og månedsrapport, underbygger etter rettens syn at partene hadde inngått en avtale om å forlenge bonusordningen i den aktuelle perioden. Den øvrige bevisførsel gir også klare holdepunkter for dette.

Lars Opsahl har som tidligere nevnt forklart at det ble inngått en tilsvarende avtale mellom CJV og Norconsult i møtet 22. september 2021. I likhet med Multiconsult bekreftet også Norconsult den muntlige avtalen i en etterfølgende e-post av 27. september 2021, hvor det står følgende:

««We accept your suggestion to use reduced hourly rates in the detail design phase, during the «early works». Invoice amounts in this period are then included in the basis for calculating the bonus. Detail design in «early works» is defined from 23.09.2021 to 28.02.2022, (planned date for financial close and contract signing NPRA/Sotra Link).

Avtalen ble senere også gjengitt i Norconsults månedsrapport for mars 2022 og i Norconsults e-poster av 18. mars 2022 og 20. mars 2023.

Både Multiconsult og Norconsult benyttet reduserte timerater i den aktuelle perioden. Begge fakturerte også bonus for denne perioden, og CJV betalte bonusen. Retten bemerker at CJV ikke har fremsatt noe krav om tilbakebetaling av bonus overfor Norconsult.

Basert på bevisførselen finner retten det klart sannsynliggjort at det var inngått avtale mellom CJV og Multiconsult om å forlenge bonusordningen i den aktuelle perioden. Det er således heller ikke grunnlag for CJVs subsidiære anførsel. Multiconsult frifinnes derfor for hele tilbakebetalingskravet.

4.9 Krav om erstatning for prosjekteringsfeil knyttet til høyspentkabeltraséen ved Litlesotra

CJV har fremsatt krav om erstatning for merkostnader på kr 8 519 906 som følge av prosjekteringsfeil knyttet til høyspentkabeltraséen ved Litlesotra. CJV anfører at Multiconsults løsning ikke var byggbar fordi det var prosjektert borehull med for liten radius og OPI-kanal med for stor dybde. Det anføres videre at det ikke var mulig å gjennomføre permanent omlegging av høyspentkablene i 2023 som følge av prosjekteringsfeilen, og at CJV derfor måtte foreta en midlertidig omlegging av disse kablene. Det er merkostnadene ved den midlertidige omleggingen som CJV krever erstattet.

Det er enighet om at det ikke var del av Multiconsults opprinnelige oppdrag å prosjektere omlegging av BKKs høyspentkabler. CJV anfører imidlertid at BKK ikke hadde ansvaret for å prosjektere høyspenttraséen, og at CJV bestilte dette prosjekteringsarbeidet fra Multiconsult. Multiconsult bestrider dette, og anfører at de kun bisto BKK med modelleringen ettersom BKK ikke utarbeidet 3D-modeller selv. Multiconsult har videre anført at de skulle koordinere traséen mot andre installasjoner for å unngå kollisjoner, men at de ikke hadde noe ansvar for prosjektering av traséen.

Retten bemerker at det er CJV som har bevisbyrden for at de bestilte det aktuelle prosjekteringsarbeidet fra Multiconsult. Det er følgelig CJV som må sannsynliggjøre at Multiconsult hadde påtatt seg ansvaret for å prosjektere høyspenttraséen.

Det er ikke fremlagt eller vist til noen konkret bestilling. CJV anfører at bestillingen og aksepten av prosjekteringsarbeidet blant annet fremgår av Multiconsults NoA-025 som er datert 5. september 2022. Denne NoAen har tittel «Model of 132 kV cable routing» og det er gitt følgende beskrivelse i punkt B:

«BKK shall replace one 132 kV overhead line with cable in ground. This cable route should be shown in the model. We recommend making a model of the cable route where it will be in the working area for Sotra Link. Outside the work area of Sotra Link we can't see any need of making a model of this cable routing. The model of the

working area is split in separate parts so it has to be made three models to cover this cable routing. We enclose two sketches that shows which part of the cable rout we will make a model of.»

NoAen omhandler følgelig modellering. Retten kan ikke se at denne NoAen gir holdepunkter for at Multiconsult hadde påtatt seg ansvaret for å prosjektere høyspenttraséen. Det er heller ikke nevnt noe om en slik bestilling fra CJV. I punkt C står det derimot følgende:

Unless we are instructed otherwise by CJV in writing, without undue delay, we will continue to carry out the services according to this notice, and the contents herein shall be considered as an amendment to the contract.»

Retten mener den beskrevne modelleringsoppgaven må ses i sammenheng med et forutgående referat fra «technical coordination meeting» 5. mai 2022, hvor det blant annet står følgende i punkt 2:

«BKK do not make 3D-models, BKK must coordinate and order this modeling work from someone. BKK must review and approve the 3D-models, BKK owns the solutions and are responsible for engineering.»

Etterfølgende dokumentasjon i prosjektet underbygger etter rettens syn at Multiconsult bare skulle utføre en ren modelleringsoppgave. Det vises blant annet til ansvarsfordelingen som er beskrevet i dokumentet «informasjonsoverføring og scope clarification», som ble utarbeidet etter et møte mellom CJV og Multiconsult den 8. september 2022, og hvor det i punkt 1.1 står følgende om definerte ansvarsområder:

«Multiconsult (MUL) prosjekterer infrastruktur for elektro og automasjon (nytt anlegg) og strømforsyning til det nye anlegget (tekniske bygg og nye fordelinger). Ivareta kollisjonskontroll med eksisterende infrastruktur.

BKK Nett og de øvrige etatene (Telenor Eviny, Bergen fiber, Global connect, etc.) prosjekterer alle omlegginger som er nødvendig i sine anlegg (11kV/22kV/tele)

BKK Nett prosjekterer omlegging av 132kV-linjene og har ansvar for konsesjonssøknader»

Det er også presisert i punkt 2.2 at omlegging av 132kV og øvrige høyspentlinjer lå utenfor Multiconsults scope.

Retten visere videre til dokumentet «interfaces and responsibilities» som ble utarbeidet i forbindelse med et møte mellom CJV, Multiconsult og BKK den 27. oktober 2022, og hvor det står følgende under overskriften «3D-drawings for BKK Nett»:

«All drawings for 132 kV and 11/22kV high voltage lines is BKK Nett's responsibility.

We have agreed to help them get their 2D plans/drawings modeled into 3D for the 132kV line where it is within the regulatory limit.

This is only a modelling task and a task we have said we can do (for them) because we ourselves depend on this to get the detailed design coordinated with all other disciplines in the project and to be built correctly.»

Multiconsult presiserte også i det samme dokumentet at det var «important to clarify that all planning, drawing and applications around the 132kV cable are BKK Nett's responsibility.»

Retten bemerker at det ikke er holdepunkter for at CJV på dette tidspunktet ga uttrykk for en annen forståelse av ansvarsfordelingen og grensesnittet mellom BKK og Multiconsult. Timelistene til Multiconsult gir etter rettens syn heller ikke grunn til en annen vurdering.

Basert på bevisførselen finner retten det ikke sannsynliggjort at Multiconsult hadde påtatt seg ansvaret for å prosjektere høyspenttraséen. Multiconsult kan derfor heller ikke holdes ansvarlig for eventuelle feil ved denne prosjekteringen.

Selv om det ikke er nødvendig for resultatet, finner retten grunn til å bemerke at det uansett ikke kunne påregnes at den skisserte løsningen i modellen var byggeklar før det var foretatt en tverrfaglig vurdering og kontroll. En slik kontrollvurdering må nødvendigvis foretas i god tid før man har planlagt å bygge.

Retten mener CJV var innforstått med at man trengte tilbakemelding på skissert løsning fra underentreprenør, og at BKK også måtte foreta termiske vurderinger. Det vises blant annet til CJVs e-post til BKK og Multiconsult av 30. september 2022, hvor det blant annet står følgende:

We need to simplify as much as possible the solution. Or optimizing the length for the hole, or the routing, access for the machinery.. etc. For that, probably the input of the subcontractor is necessary, so please send me your proposal, what you consider is in principle the simplest and easiest solution, and I will share with subcontractor to know their feedback.»

Multiconsult oversendte den modellerte løsningen senere samme dag slik at det kunne foretas tverrfaglig vurdering og kontroll, herunder av radius for borehull og dybde for OPI-kanal. Multiconsult skrev blant annet «for other diciplines to evaluate» og at Roy Hammer fra BKK skulle «share the result from their thermal calculations».

Det tok imidlertid lang tid før det kom noen tilbakemelding på den modellerte løsningen som Multiconsult hadde oversendt 30. september 2022. Multiconsult varslet flere ganger om at manglende fremdrift hos BKK kunne føre til forsinkelser i prosjektet. Det vises blant annet til Multiconsults månedsrapport for oktober 2022:

«BKK design of the high voltage realignment is one of the top risks transfered to CJV (ref. risk register). We still believe this is a critical risk for the construction schedule and possibly delay the construction massively if not mitigated properly.»

Retten bemerker at det var CJVs ansvar å sørge for bedre koordinering med BKK. Det nevnes i denne forbindelse av Knut Ove Gjersvik først kom inn i prosjektet i slutten av januar 2023. Gjersvik forklarte at han ble innleid fordi CJV ville ha mer elektrokompetanse inn i prosjektet. Det fremgår videre av «Action list» at Gjersvik etterspurte termiske vurderinger fra BKK den 25. februar 2023, og at disse først ble levert av BKK den 1. mars 2023. Gjersvik forklarte at det ble avdekket at OPI-kanalen i modellen hadde for stor dybde slik at det var risiko for overoppheting og skade på kablene.

CJV hadde heller ikke innhentet tilbakemelding fra entreprenør før Gjersvik kom inn i prosjektet. En slik forespørsel ble først fremsatt av Gjersvik i e-post av 23. mars 2023, og han stilte da spørsmål til den aktuelle entreprenøren om det var noe problem å få til boring med en radius på 150-200 meter.

Gjersvik har forklart at løsningen i modellen ikke var byggbar fordi borehullet hadde for liten radius og OPI-kanalen hadde for stor dybde. Han har videre forklart at man bare kunne jobbe med traséen i sommervinduet, og ettersom man ikke kunne starte med boring i mars, så var det ikke mulig å få gjennomført en permanent kabelomlegging i 2023. Det var derfor nødvendig å foreta en midlertidig omlegging av disse kablene.

Retten finner grunn til å bemerke at CJV brukte nesten seks måneder på å innhente nødvendige tilbakemeldinger og vurderinger fra entreprenør og BKK. Retten mener derfor at CJV selv må ta ansvaret for at det ikke var mulig å få gjennomført en permanent kabelomlegging i 2023. CJV kan således ikke velte merkostnadene for den midlertidige kabelomleggingen over på Multiconsult. Som det fremgår ovenfor er det heller ikke sannsynliggjort at Multiconsult hadde ansvaret for å prosjektere høyspenttraséen, og Multiconsult må derfor uansett frifinnes for dette erstatningskravet.

4.10 Oppsummering og konklusjon

Retten har kommet til at CJV skal betale honorar til Multiconsult på kr 80 751 294 inkl. mva. med tillegg av forsinkelsesrenter. CJV skal også betale avbestillingserstatning til Multiconsult på kr 84 177 539 med tillegg av forsinkelsesrenter. Ingen av motkravene til CJV har ført fram. Multiconsult frifinnes derfor for kravene fra CJV.

4.11 Sakskostnader

Basert på resultatet retten har kommet til, er det på det rene at Multiconsult har vunnet saken. Multiconsult har da etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd krav på full erstatning for sine sakskostnader. Retten har vurdert unntaksregelen i tvisteloven § 20-2 tredje ledd, men kan ikke se at det foreligger noen tungtveiende grunner som gjør det rimelig å fritta CJV for sakskostnadsansvaret i dette tilfellet.

Advokat Sannes har fremlagt en sakskostnadsoppgave fra Multiconsult på kr 32 757 348, hvorav kr 23 448 579 utgjør salær, kr 7 379 578 utgjør Multiconsults eget arbeid med saken som er utført av fire ansatte, kr 1 837 570 utgjør utgifter til sakkyndige og kr 91 621 utgjør utgifter i forbindelse med hovedforhandlingen. I tillegg kreves rettsgebyr dekket.

Det følger av tvisteloven § 20-5 at det er de nødvendige kostnadene ved saken som kan kreves dekket. Ved vurderingen av om kostnadene har vært nødvendige, skal det legges vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem. Det er fremsatt et høyt salærkrav på kr 23 448 579. Det må imidlertid ses hen til at saken er meget omfattende, og at den gjelder store verdier. Multiconsult har i det vesentlige fått medhold i sine krav, og tilkjennes totalt kr 164 928 833 i honorar og erstatning med tillegg av forsinkelsesrenter. Multiconsult er videre frifunnet for motkravene som CJV har fremsatt, og disse kravene utgjorde samlet sett inntil kr 714 584 977. De totale motkravene var enda høyere da CJV innga sitt sluttinnlegg, og utgjorde på det tidspunktet i underkant av kr 950 000 000. Det er forståelig at advokatene til Multiconsult har brukt mye tid på imøtegå de høye motkravene hvor CJV også kom med alvorlig kritikk av Multiconsults arbeid. CJVs mengdekrav ble dessuten endret flere ganger etter at Multiconsult hadde påpekt feil. Saken gjelder videre et stort prosjekt med høy kompleksitet. Dokumentene i saken utgjør over 40 000 sider, og det har nødvendigvis tatt tid å sette seg inn i de sentrale dokumentene. Retten finner derfor at salæret på kr 23 448 579 må anses som nødvendige kostnader i saken.

Det nevnes for øvrig at prosessfullmektigene til CJV har fremlagt en langt høyere kostandsoppgave på kr 64 846 368, hvorav kr 44 019 147 utgjør salær, kr 19 474 457 utgjør utgifter til sakkyndige, og kr 1 352 763 utgjør utgifter i forbindelse med hovedforhandlingen.

CJV har reist innsigelse til kostandene på kr 7 379 578 som Multiconsult krever dekket for sitt eget arbeid med saken Adgangen til å kreve slike kostander dekket, er regulert i tvisteloven § 20-5 første ledd tredje punktum, som lyder slik:

«Parten kan kreve rimelig godtgjøring for eget arbeid med saken når det har vært særlig omfattende eller det ellers måtte ha vært utført av en prosessfullmektig eller annen fagkyndig hjelper.»

Retten finner det klart at kriteriet «særlig omfattende» er oppfylt i dette tilfellet. Multiconsults eget arbeid med saken har utvilsomt vært særlig omfattende, og arbeidet som de fire ansatte utførte, må også anses som nyttig. CJV har heller ikke bestridt at dette vilkåret er oppfylt. CJV anfører derimot at det ikke er grunnlag for «rimelig godtgjøring» for arbeidet som tre av de ansatte har utført, dersom Multiconsult vinner frem med hele eller deler av avbestillingserstatningskravet. Det vises til CJVs prosesskriv av 16. desember 2025 hvor det står følgende:

«Videre vil CJV påpeke at tre av de ansatte som Multiconsult krever kompensasjon for gjennom sakskostnadskravet jobbet på Sotra Link-prosjektet i detaljprosjekteringsfaen: (1) Adrian Vicario var områdeleder (A01-A03), (2) Ann Kristin Selmer var disiplinleder for geoteknikk, og (3) Tove Rasmussen var del av Multiconsults «Project Management». Multiconsults avbestillingserstatningskrav inkluderer dermed allerede timeverk for 2024 og 2025 for Vicario, Selmer og Rasmussen.

For det tilfellet at Multiconsult vinner frem med avbestillingserstatningskravet, vil avbestillingserstatningen kompensere Multiconsult for timeverk som Vicario, Selmer og Rasmussen skulle ha nedlagt i Sotra Link-prosjektet i 2024 og 2025. Dersom Multiconsult i tillegg får timene kompensert gjennom sakskostnadskravet, vil dette innebære en dobbel kompensasjon: Først kompenseres timene gjennom avbestillingserstatningen og deretter kompenseres de samme timene gjennom sakskostnadskravet. En slik dobbel-kompensasjon er ikke rimelig. Det er med andre ord ikke grunnlag for noe «rimelig godtgjøring» etter tvisteloven § 20-5 første ledd tredje punktum dersom Multiconsult skulle vinne frem med hele eller deler av avbestillingserstatningskravet.»

Retten kan ikke se at godtgjøring for eget arbeid med rettssaken vil utgjøre noen form for dobbelkompensasjon. Tapet som avbestillingserstatningen skal kompensere, har ingen sammenheng med godtgjøring for Multiconsults eget arbeid med selve rettssaken. Det dreier seg her om kompensasjon for ulike ytelser. Anførselen til CJV kan derfor ikke føre fram.

CJV har også anført at timeprisene til de fire ansatte i Multiconsult ligger over det som kan anses som rimelig godtgjøring. Det er vist til at disse timeprisene er høyere enn de gjennomsnittlige timeratene i prosjektet på ca. kr 1 500, og som Multiconsult selv har beskrevet som gode timerater grunnet avtalt justeringsfaktor. CJV mener at timerater på rundt kr 1 000-1 200 bør være tilstrekkelig som rimelig godtgjøring etter tvisteloven § 20-5 første ledd tredje punktum.

Retten bemerker at den aktuelle erstatningen er begrenset til «rimelig godtgjøring». Det vises til Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 448:

«Erstatningen er begrenset til 'rimelig godtgjøring'. I utgangspunktet er ikke erstatningen begrenset til partens dokumenterte tap på grunn av eget arbeid, men dette antas å være normaltilfelle. I de tilfeller tapet ikke kan dokumenteres, vil kravet til 'rimelig godtgjøring' gi en tilstrekkelig begrensning i forhold til erstatningens størrelse.»

Partenes dokumenterte tap danner altså utgangspunktet for beregningen. I de tilfellene et slikt tap ikke kan dokumenteres, må retten foreta et skjønn der lovens kriterium «rimelig godtgjøring» gir tilstrekkelig begrensning, jf. HR-2024-307-U avsnitt 18.

Det fremgår av sakskostandsoppgaven til Multiconsult at timeprisene til de fire ansatte utgjør henholdsvis kr 1 895, kr 1 905, kr 1 770 og kr 1 950. Multiconsult har ikke gitt noen nærmere redegjørelse for timeprisene eller fremlagt noen dokumentasjon. Retten må derfor foreta en skjønnsmessig vurdering av hva som er «rimelig godtgjøring». Det er på det rene at timeprisene til de fire ansatte er høyere enn den gjennomsnittlige timeprisen i prosjektet. Som det fremgår ovenfor har retten redusert honorarkravet til Multiconsult med 2 000 timer, og ved beregningen av fradraget ble det benyttet en timepris på kr 1 503, jf. rettens merknader i punkt 4.3.3.9. Retten mener en slik timepris også kan anses som «rimelig godtgjøring» etter tvisteloven § 20-5 første ledd tredje punktum. Timene til de fire ansatte utgjør totalt 3 860 timer, og godtgjøringen for Multiconsults eget arbeid med saken settes derfor til kr 5 801 580 (kr 1503 x 3 860 timer = kr 5 801 580).

Retten har ikke bemerkninger til de øvrige utgiftene i sakskostnadsoppgaven til Multiconsult. Nødvendige sakskostnader utgjør derfor kr 31 179 350. I tillegg har Multiconsult krav på å få dekket rettsgebyr. Stevning ble tatt ut 28. juli 2023, hovedforhandlingen varte i 36 rettsdager og rettsgebyret utgjør da kr 175 263, jf. rettsgebyrloven § 8 første ledd. Multiconsult tilkjennes etter dette sakskostnader på kr 31 354 613.

Advokatene til CJV har som nevnt ovenfor beregnet seg et salær på kr 44 019 147, og dette er nesten dobbelt så høyt som motpartens salærkrav. Retten gjør derfor CJV oppmerksom på adgangen til å be om at prosessfullmektigens godtgjørelse fastsettes av retten, jf.

tvisteloven § 3-8. Ved fastsettingen tas det hensyn til de kostnader det er rimelig å pådra parten ut fra prosessoppdraget, sakens betydning og forholdet mellom parten og prosessfullmektigen. En slik begjæring må fremmes til tingretten innen én måned etter forkynnelse av dommen.

Dommen er ikke avsagt innen fristen i tvisteloven § 19-4 femte ledd som følge av sakens omfang og kompleksitet.

DOMSSLUTNING

1. Sotra Link Construction JV ANS dømmes til å betale NOK 80 751 294 inkl. mva. til Multiconsult Norge AS innen to uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av lovens forsinkelsesrente på:
  - NOK 18 147 953,70 fra 23.06.2023 og til betaling skjer
  - NOK 25 219 536,95 fra 21.07.2023 og til betaling skjer
  - NOK 20 820 753,33 fra 22.09.2023 og til betaling skjer
  - NOK 5 378 588,13 fra 20.10.2023 og til betaling skjer
  - NOK 4 802 392,81 fra 24.11.2023 og til betaling skjer
  - NOK 1 987 901,15 fra 22.12.2023 og til betaling skjer
  - NOK 1 412 162,50 fra 02.02.2024 og til betaling skjer
  - NOK 638 378,13 fra 23.02.2024 og til betaling skjer
  - NOK 388 708,13 fra 22.03.2024 og til betaling skjer
  - NOK 738 716,25 fra 03.05.2024 og til betaling skjer
  - NOK 313 785,00 fra 24.05.2024 og til betaling skjer
  - NOK 135 365,73 fra 28.06.2024 og til betaling skjer
  - NOK 100 851,25 fra 19.07.2024 og til betaling skjer
  - NOK 219 423,09 fra 20.09.2024 og til betaling skjer
  - NOK 155 568,00 fra 25.10.2024 og til betaling skjer
  - NOK 112 651,00 fra 22.11.2024 og til betaling skjer
  - NOK 30 274,00 fra 20.12.2024 og til betaling skjer
  - NOK 10 479,00 fra 10.01.2025 og til betaling skjer
  - NOK 137 806,00 fra 31.03.2025 og til betaling skjer
2. Sotra Link Construction JV ANS dømmes til å betale NOK 84 177 539 i erstatning til Multiconsult Norge AS innen to uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av lovens forsinkelsesrente på:
  - NOK 62 700 000 fra 21.09.2023 og til 28.11.2023
  - NOK 84 177 539 fra 29.11.2023 og til betaling skjer.
3. Multiconsult Norge AS frifinnes for kravene fra Sotra Link Construction JV ANS.
4. Sotra Link Construction JV ANS dømmes til å betale NOK 31 354 613 i sakskostnader til Multiconsult Norge AS innen to uker fra dommens forkynnelse.

Retten hevet

Jonas Petter Madsø

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre f.eks. om det bør være muntlig behandling i rettsmøte, skriftlig behandling og/eller rettsmekling.

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klar overvekt av sannsynlighet for at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.